

**ZPRÁVA O PLNĚNÍ
STRATEGIE SOCIÁLNÍHO
ZAČLEŇOVÁNÍ 2014 – 2020
ZA ROK 2015**

Praha, duben 2015

Obsah

Úvod	1
1 Obecná situace v indikátoru podíl osob ohrožených chudobou a sociálním vyloučením.....	3
2 Podrobný popis plnění opatření v roce 2015	4
2.1 Plnění opatření v oblasti sociální práce.....	5
2.2 Plnění opatření v oblasti podpory přístupu k zaměstnání a jeho udržení.....	17
2.3 Plnění opatření v oblasti sociálních služeb.....	33
2.4 Plnění opatření v oblasti podpory rodiny	41
2.5 Plnění opatření v oblasti podpory rovného přístupu ke vzdělání	66
2.6 Plnění opatření v oblasti přístup k bydlení.....	82
2.7 Plnění opatření v oblasti podpory přístupu ke zdravotní péči	95
2.8 Plnění opatření v oblasti zajištění slušných životních podmínek	102
2.9 Plnění opatření v oblasti podpory dalším začleňujícím veřejným službám	113
2.10 Plnění opatření v oblasti rovných příležitostí.....	123
2.11 Plnění opatření v oblasti podpory sociálního začleňování na místní úrovni	127
2.12 Plnění opatření v oblasti posilování sociální soudržnosti.....	136
2.13 Plnění opatření v oblasti mainstreamingu sociálního začleňování	141
3 Závěry vyplývající z vyhodnocení indikátorů sociálního začleňování	148
Příloha 1: Seznam zkratk	151
Příloha 2: Tabulka Podíl osob ohrožených chudobou nebo sociálním vyloučením (v %)	153
Příloha 3: Tabulka plnění opatření „Strategie sociálního začleňování 2014 – 2020“	154

Úvod

Cílem předkládaného materiálu je podrobné zmapování způsobu plnění opatření obsažených ve „Strategii sociálního začleňování 2014 – 2020“ (dále jen „Strategie“) ze strany jednotlivých gestorů pro rok 2015 a opatření průběžných.

Účelem výše uvedené Strategie je přispět k **plnění národního cíle redukce chudoby a sociálního vyloučení**, ke kterému se ČR zavázala v rámci evropského cíle strategie Evropa 2020 (desetiletá strategie pro inteligentní a udržitelný růst podporující začlenění) pro tuto oblast: *„Udržení hranice počtu osob ohrožených chudobou, materiální deprivací nebo žijících v domácnostech s nízkou pracovní intenzitou do roku 2020 na úrovni roku 2008.“* ČR se současně zavázala vyvinout úsilí vedoucí ke snížení počtu osob ohrožených chudobou, materiální deprivací nebo žijících v domácnostech s nízkou pracovní intenzitou o 30 000 osob. Plnění uvedeného cíle je monitorováno především prostřednictvím Národního programu reforem ČR, vycházejícího ze strategie Evropa 2020.

Uvedená Strategie zastřešuje hlavní oblasti významné pro sociální začleňování osob sociálně vyloučených nebo sociálním vyloučením ohrožených, stanovuje prioritní témata ČR v oblastech důležitých pro sociální začleňování a financování ze zdrojů ČR i EU a obsahuje přehled opatření majících vliv na sociální začleňování a boj s chudobou. Dále ukazuje směr, kterým se řešení sociálního vyloučení mají ubírat, prosazuje společensky odpovědné hodnoty vztahující se k sociálnímu vyloučení, upozorňuje na nedostatky při hledání řešení sociálního vyloučení a zasazuje se o šíření principu mainstreamingu sociálního začleňování na všech správních úrovních.

Základním nástrojem pro řešení sociálního začleňování osob je z pohledu této Strategie sociální práce. Vedle opatření zaměřených na rozvoj sociální práce se Strategie zaměřuje na následující **oblasti**, a to při uplatňování **průřezových principů** rovných příležitostí, podpory sociálního začleňování na místní úrovni, posilování sociální soudržnosti a mainstreamingu¹ sociálního začleňování:

- Podpora přístupu k zaměstnání a jeho udržení;
- Sociální služby;
- Podpora rodiny;
- Podpora rovného přístupu ke vzdělání;
- Přístup k bydlení;
- Podpora přístupu ke zdravotní péči;
- Zajištění slušných životních podmínek;
- Podpora dalším začleňujícím službám.

¹ Mainstreaming sociálního začleňování znamená zahrnutí této agendy nejen do sociální politiky, ale i do politik ovlivňujících další stránky lidského života a života společnosti.

Na zpracování i vyhodnocování plnění opatření Strategie se významně podílí **Komise pro sociální začleňování** (dále jen „KSZ“), která je stálým poradním, iniciativním a koordinačním orgánem MPSV v oblasti sociální politiky se zaměřením na boj proti chudobě a sociálnímu vyloučení.² Komise se skládá ze zástupců subjektů, které jsou zapojeny do řešení problematiky chudoby a sociálního vyloučení, tj. ze zástupců státní správy a samosprávy, akademické obce, zastřešujících nevládních organizací zabývajících se touto problematikou a dalších sociálních partnerů.

Usnesení vlády, kterým byla uvedená Strategie schválena (usnesení ze dne 8. ledna 2014 č. 24), ukládá ministryni práce a sociálních věcí ve spolupráci s dalšími resorty **jednou ročně předložit vládě ČR pro informaci zprávu o plnění jednotlivých opatření Strategie za uplynulý kalendářní rok.**

Na základě podkladů od jednotlivých gestorů byla zpracována tato souhrnná „Zpráva o plnění opatření Strategie sociálního začleňování za rok 2015“. Zpráva v rámci jednotlivých opatření obsahuje srovnání s rokem 2014, příp. lety předcházejícími, a zhodnocení vlivu v oblasti **rovných příležitostí žen a mužů.**

Zpráva je členěna podle jednotlivých oblastí Strategie. Na začátku každé podkapitoly je uveden cíl, kterého má být realizací opatření dosaženo a stručný popis situace a rizik k jeho dosažení. U každého jednotlivého opatření (číslovaných dle Strategie) je uveden souhrn plnění od všech odpovědných resortů a institucí. V případě, že se na realizaci opatření podílí více resortů, odpovídají za jejich plnění společně. U každého opatření je následně uvedeno **stanovisko KSZ.** V případě, že opatření bylo jen částečně naplněno, je navržen další postup.

V rámci monitoringu plnění opatření Strategie je situace ve všech prioritních oblastech pravidelně sledována. Ke zvýšení efektivity ve sledování pokroku v oblasti boje s chudobou a sociálním vyloučením ve vztahu ke Strategii je využívána **metodika Výzkumného ústavu práce a sociálních věcí** (dále jen „VÚPSV“) **„Indikátory strategie potlačování chudoby a sociálního vyloučení v České republice“³.** Aktuální vyhodnocení bylo provedeno v dubnu 2016. **Ve Zprávě jsou uvedena vždy poslední známá data.**

Tato Zpráva je druhým vyhodnocením uvedené Strategie. Monitorováno bylo plnění 96 opatření, u kterých bylo uloženo průběžné plnění nebo jež měla být splněna do 31. prosince 2015.

Obecně lze zhodnotit, že opatření se daří průběžně plnit. Zcela splnit se podařilo 2 opatření. Částečně bylo plněno 5 opatření. U těchto opatření jsou navržena doporučení KSZ k jejich naplnění.

Situace v oblasti sociálního začleňování bude v průběhu roku 2016 dále vyhodnocována, což bude směřovat k lepšímu plnění opatření Strategie.

² KSZ je zřízena na základě usnesení vlády ČR ze dne 19. května 2003 č. 476 ke zřízení meziresortní Komise pro přípravu Společného memoranda o sociálním začleňování a Národního akčního plánu sociálního začleňování.

³ Dostupná na http://www.mpsv.cz/files/clanky/17713/Methodika_strategie_potlacovani_chudoby.pdf.

1 Obecná situace v indikátoru podíl osob ohrožených chudobou a sociálním vyloučením

Počet a podíl osob ohrožených chudobou nebo sociálním vyloučením v populaci v souladu s metodikou Eurostatu udává stejnojmenný **souhrnný indikátor**, který zachycuje procento osob v populaci ohrožených rizikem chudoby a/nebo silné materiální deprivace a/nebo žijících v domácnostech s nízkou pracovní intenzitou.

Ve sledovaném období se do roku 2012 zvyšoval mírně podíl osob ohrožených chudobou nebo sociálním vyloučením. V roce 2013 však jejich podíl poklesl o 0,8 procentního bodu na 14,6%, v roce 2014 se mírně zvýšil na 14,8 %. **Míra ohrožení chudobou a sociálním vyloučením v ČR je tak nadále výrazně pod evropským průměrem (24,4% za EU-28)⁴.**

Je ovšem potřeba věnovat pozornost některým kategoriím populace, kde je koncentrace rizika chudoby nebo sociálního vyloučení setrvale vysoká. Nejvýrazněji ohroženou skupinu představují nezaměstnaní, u nichž navíc zaznamenáváme od roku 2010 relativně vysoký nárůst rizika o 6 p. b. (na 59 % osob v této kategorii). To indikuje posílení vazby mezi nezaměstnaností na jedné straně a chudobou a sociálním vyloučením na straně druhé, odráží to mj. i relativně **vysoký podíl dlouhodobé nezaměstnanosti**. Další výrazně ohroženou skupinou jsou **osoby v neúplných domácnostech s dětmi**, u nichž v roce 2013 došlo k poklesu rizika sociálního vyloučení (na 35%), ale hodnota za rok 2014 je výrazně vyšší (48,1%). **Domácnosti se třemi a více dětmi** představují další ohroženou kategorii (podíl ohrožených je skoro 30%). **Vyšší je i ohrožení jednotlivců v aktivním věku** (asi 25%) **a dětí i jednotlivců nad 65 let** (obě kategorie 20%).

Podobně se ukazují i regionální rozdíly. **Region Severozápad** vykazuje hodnotu 21,2% (je to ale proti roku 2013 snížení o 4 procentní body). **Region Moravskoslezsko** dosahuje setrvale hodnoty téměř 23%.

Jak je uvedeno výše, **národní cíl** v oblasti boje s chudobou a sociálním vyloučením byl stanoven takto: „*Udržet hranici počtu osob ohrožených sociálním vyloučením do roku 2020, oproti roku 2008*“ a „*současně vyvinout úsilí vedoucí ke snížení počtu těchto osob o 30.000*“. Hodnota souhrnného indikátoru v roce 2008 činila 15,3 %, tedy 1.566 tis. osob. Hodnota roku 2013, tedy 14,6% a 1.508 tis. osob aktuálně znamená překročení tohoto cíle, **hodnota v roce 2014 stále ještě znamená naplnění tohoto cíle: 14,8 % a 1.532 tis. osob ohrožených chudobou nebo sociálním vyloučením.**

Vzhledem k potřebě vypracovat **širší okruh indikátorů, jež lépe charakterizují vývoj situace i vývoj opatření v oblasti sociálního začleňování**, je v rámci Zpráv o plnění Strategie sociálního začleňování 2014 – 2020 využívána metodika vypracovaná VÚPSV pro MPSV „**Indikátory strategie potlačování chudoby a sociálního vyloučení v České republice**“, v rámci jejíhož vyhodnocování jsou zahrnuty indikátory od roku 2010 až po aktuálně dostupná data⁵. Uvedená data jsou obsažena v rámci kapitol, ke kterým byly indikátory zpracovány.

⁴ Podrobněji viz tabulka v Příloze 2 této Zprávy.

⁵ Jde o data zjistitelná k dubnu 2016. Podklady (data) a zpracování údajů podle metodiky soustavy indikátorů zajistili: Český statistický úřad, MPSV (odbor statistik a analýz, odbor sociálních služeb), Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Česká národní banka a VÚPSV.

2 Podrobný popis plnění opatření v roce 2015

V právním řádu České republiky (zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů) je **sociální začleňování** definováno jako proces, který zajišťuje, že osoby sociálně vyloučené nebo sociálním vyloučením ohrožené dosáhnou příležitostí a možností, které jim napomáhají plně se zapojit do ekonomického, sociálního i kulturního života společnosti a žít způsobem, který je ve společnosti považován za běžný. K obecným cílům sociálního začleňování tak patří:

- zajištění **účasti v zaměstnání a rovného přístupu ke všem zdrojům**, právům, zboží a službám;
- **prevence** rizika sociálního vyloučení;
- pomoc **nejvíce zranitelným**;
- mobilizace **všech relevantních aktérů**.

Následující podkapitoly shrnují situaci v sociálním začleňování podle oblastí Strategie v roce 2015 na základě:

- podkladů jednotlivých gestorů,
- vyjádření Komise pro sociální začleňování, monitorovacího orgánu této Strategie,
- a výše uvedené metodiky ke sledování a vyhodnocování indikátorů sociálního začleňování.

2.1 Plnění opatření v oblasti sociální práce

Základním nástrojem pro sociální začleňování osob sociálně vyloučených nebo sociálním vyloučením ohrožených je sociální práce. Sociální práce je profesionální aktivita zaměřená na pomoc jednotlivcům, skupinám či komunitám zlepšit nebo obnovit jejich schopnost sociálního fungování v jejich přirozeném prostředí. Pro aktivní sociální začleňování je důležitá především **činnost institucí (výkon sociální práce) na místní úrovni a koordinace jejich činností.**

Mezi největšími riziky v ČR byla ve Strategii identifikována především personální a finanční poddimenzovanost (nedostatek úvazků sociálních pracovníků), nevyjasněnost a nejednotnost cílů sociální práce, nevyjasněnost rolí jednotlivých aktérů sociálního začleňování na místní úrovni a nedostatečná spolupráce a koordinace aktérů při výkonu sociální práce.

Cíl: Nastavení a rozvoj sociální práce

Opatření:

2.a Zajistit a podporovat vzájemnou spolupráci aktérů veřejné správy a ostatních subjektů při výkonu sociální práce

Termín: průběžně

Gestor: MPSV ve spolupráci s MV, kraji a obcemi

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno.

K posílení spolupráce obcí a ÚP ČR došlo v roce 2015 zejména v oblasti doplatku na bydlení poskytovaného ze systému dávek v HN. Prostřednictvím zákona č. 252/2014 Sb., kterým se mění zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, byla k 1. 1. 2015 nastavena spolupráce mezi obcemi a ÚP ČR za účelem **řešení situace příjemců doplatku na bydlení, kteří užívají substandardní formy bydlení (ubytovny, jiné než obytné prostory).** Obec je informována ÚP ČR o tomto novém příjemci, aby mu následně v rámci sociální práce pomohla najít **vhodnější bydlení (v bytě, sociální službě).** ÚP ČR taktéž spolupracuje s obcemi při hodnocení případu hodného zvláštního zřetele pro nárok na doplatek na bydlení do substandardních forem bydlení.

Spolupráce taktéž probíhá i na úrovních jednotlivých útvarů ÚP ČR a jsou tak využívány synergické efekty této instituce. V tomto smyslu byla připravena **Směrnice generální ředitelky ÚP ČR č. 2/2016,** která stanovuje pravidla spolupráce útvarů zaměstnanosti a útvarů nepojistných sociálních dávek (agendy dávek pomoci v hmotné nouzi). Na základě této směrnice **útvary nepojistných sociálních dávek vybírají příjemce dávek pomoci v hmotné nouzi** (zejména ty dlouhodobé nebo s podezřením na nelegální zaměstnání), **kterým je v rámci útvaru zaměstnanosti věnována zvýšená péče při zprostředkování zaměstnání** (s využitím nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti).

Opatření MPSV plnilo též prostřednictvím **pilotáže certifikované „Metodiky integrace sociální práce s příjemci dávek v hmotné nouzi“** (dále jen „Metodika“), zaměřené na **spolupráci poboček ÚP ČR a obecních úřadů v oblasti výkonu činností sociální práce**. Zmíněná metodika představuje metodický nástroj určený pracovníkům agendy pomoci v hmotné nouzi (dále jen „HN“), kteří jsou v přímém kontaktu s lidmi, jež se nacházejí v situaci HN nebo jsou HN ohroženi. Cílem Metodiky je podpořit změnu v současnosti převládajícího pojetí pomoci lidem v HN tak, aby se neomezovalo na **vyplácení dávek pomoci v HN**, ale bylo **doprovázeno sociální prací**. V průběhu pilotáže byla metodika, která se zaměřuje na rozvíjení spolupráce obcí a ÚP ČR na řešení hmotné nouze, aplikována na případovou práci cca u 500 klientů. Sociální práce má reagovat na širší škálu problémů osob v HN nebo ohrožených HN s cílem dosáhnout stavu:

- kdy pracovníci kontaktních pracovišť ÚP ČR a sociální pracovníci obcí v procesu pomoci lidem v HN a ohroženým HN využívají takové postupy sociální práce, které jejich klientům umožní zvládat problémy, které je do situace HN přivedly či jim brání se z ní vymanit,
- tím snižovat riziko dlouhodobé závislosti klientů na dávkách v HN a
- zlepšit schopnost lidí v HN a ohrožených HN řešit vlastní životní situaci samostatně.

MPSV dále pořádá pravidelná metodická **setkání metodiků sociální práce a prevence krajských úřadů v oblasti sociální práce**.

Spolupráce při výkonu sociální práce byla v roce 2015 rovněž podporována prostřednictvím projektu **„Systémová podpora profesionálního výkonu sociální práce“**, v rámci kterého proběhly v roce 2015 aktivity a akce, kterých se účastnili sociální pracovníci ze všech oblastí sociální práce. Nejčastěji šlo o pracovníky ze sociálních služeb, následně veřejné správy (krajské úřady, obecní úřady, ÚP ČR), ale též ze zdravotnictví, školství a justice. Největší vzájemná podpora byla 87 sociálním pracovníkům poskytnuta na Jarní škole 20. – 24. dubna 2015 (v roce 2014 proběhla Podzimní škola), kde proběhly přednášky k tématům role sociálního pracovníka, typologie, specializace a celoživotního vzdělávání.⁶ Jarní škola přispěla k síťování sociálních pracovníků. MPSV dále uspořádalo **Mezinárodní odborný seminář** (15. září 2015). Seminář byl další z akcí tohoto projektu, která umožnila setkání sociálních pracovníků z různých oblastí za účelem posilování profesní identity, vzájemné spolupráce a sdílení dobré a špatné praxe.⁷ V rámci výše uvedeného projektu bylo dále vytvořeno **pět druhů letáků o dobré praxi sociální práce**.⁸ Účelem těchto pěti letáků je oslovit sociální pracovníky ke sdílení dobré praxe s důrazem na propojování sociálních pracovníků z různých oblastí, kde je sociální práce vykonávána. Obsahem letáků je popis činností sociálních pracovníků v jejich oblasti a příklad dobré praxe sociální práce. Obsah letáků je zaměřen na sociální práci v následujících oblastech:

- Sociální práce v sociální službě
- Sociální práce ve zdravotnictví
- Sociální práce ve vězeňství
- Sociální práce ve školství
- Sociální práce na obci

⁶ Bližší informace naleznete na webu <http://www.mpsv.cz/cs/20481>.

⁷ Bližší informace naleznete na webu <http://www.mpsv.cz/cs/21623>.

⁸ Letáky jsou k dispozici ke stažení na webu <http://www.mpsv.cz/cs/23254>.

V neposlední řadě projekt přinesl vznik čtyř odborných publikací, „**Sešitů sociální práce**“⁹. Každý monotematicky zaměřený Sešit sociální práce obsahuje úvodní článek garanta, pět článků odborníků, resp. sociálních pracovníků z praxe a na závěrečný popis garanta s doporučením pro sociální pracovníky. Sešity sociální práce mají sociální pracovníky podporovat a motivovat ke vzájemné mezioborové spolupráci. Sešity sociální práce jsou tematicky věnované oblastem:

- Agenda lidských práv v každodenní praxi sociálního pracovníka
- Role sociálního pracovníka v komunitní práci
- Sociální pracovník v multidisciplinárním týmu
- Etický kodex jako nástroj podpory řešení etických dilemat sociální práce

Ministerstvo vnitra (dále jen „MV“), jakožto věcný gestor pro práci Policie ČR na úseku menšin, v rámci které je řešena rovněž problematika sociálního vyloučení a sociálního začleňování, **metodicky zaštiťuje institut styčného důstojníka pro menšiny**. Styčný důstojník pro menšiny **je ustanoven při jednotlivých krajských ředitelstvích policie** pod odborem služby pořádkové policie na základě závazného pokynu policejního prezidenta č. 258/2013, o činnosti na úseku menšin. V oblasti sociálního začleňování je jedním z hlavních úkolů styčného důstojníka pro menšiny navázání a prohlubování spolupráce s dalšími zainteresovanými subjekty, např. krajskými koordinátory pro romské záležitosti, lokálními konzultanty Agentury pro sociální začleňování, manažery prevence kriminality, neziskovými organizacemi, pracovníky Probační a mediační služby ČR apod. Za tímto účelem styční důstojníci pro menšiny kromě jiných aktivit pravidelně pořádají tzv. multidisciplinární setkání, kam jsou zváni zástupci jednotlivých zainteresovaných skupin a kde mají možnost společně s policií diskutovat vhodná opatření. V průběhu roku 2015 pořádalo MV ve spolupráci s Ředitelstvím služby pořádkové policie Policejního prezidia ČR dvě celorepubliková pracovní setkání pro styčné důstojníky pro menšiny a členy jejich pracovních skupin. Celkově se obou setkání zúčastnilo více jak 170 policistů.

V průběhu roku 2015 pokračoval projekt „**Zavádění policejních specialistů v oblasti policejní práce ve vztahu k minoritní skupině Romů v sociálně vyloučených lokalitách**“, jehož gestorem je Ředitelství služby pořádkové policie Policejního prezidia ČR. Vybraní policisté a policejní manažeři ze čtyř pilotních krajů se účastnili pravidelných vzdělávacích workshopů, na kterých vystoupili odborníci jak ze státní správy, evropských poradních orgánů, tak neziskových organizací a zahraničních policejních sborů. Celkem je v projektu školeny přes 50 policistů.

V roce 2015 dokončilo MV zpracování **výukových metodických materiálů pro Policii ČR v oblasti interkulturních kompetencí**. Materiály byly vypracovány v rámci projektu „Efektivní rozvoj a posilování kompetencí lidských zdrojů“, reg. č. CZ.1.04/4.1.00/A3.00005 financovaného z prostředků ESF prostřednictvím OP LZZ a státního rozpočtu ČR. Výukové materiály jsou určeny pro policejní školy, styčné důstojníky pro menšiny a další útvary Policie ČR odpovědné za vzdělávání Policie ČR v oblasti interkulturních kompetencí. Cílem materiálů je **přípravit příslušníky Policie ČR na zvyšující se rozmanitost společnosti a na potenciální zátěžové situace, se kterými se mohou při výkonu služby v kulturně nebo sociálně odlišném prostředí setkat**.

⁹ Odkaz na stažení Sešitů sociální práce: <http://www.mpsv.cz/cs/23260>.

MV v rámci zajištění a podpory vzájemné spolupráce aktérů veřejné správy a ostatních subjektů při výkonu sociální práce **spolupracovalo s MPSV při koordinaci a distribuci stanovisek územním samosprávným celkům ke změnám zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, především v oblasti vyplácení doplatku na bydlení.**

2.b Zabezpečit odpovídající metodickou a finanční podporu sociální práce

Termín: od roku 2014

Gestor: MPSV

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno.

V roce 2015 MPSV poprvé vyhlásilo dotační řízení na podporu sociální práce v přenesené působnosti, v jehož rámci mohly obce a kraje žádat o dotaci na posílení personálního zajištění agendy sociální práce (případně na zajištění vyššího finančního ohodnocení sociálních pracovníků) sociálních odborů příslušných obecních úřadů. Novelou zákona o sociálních službách (zákon č. 254/2014 Sb., Zákon, kterým se mění zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 73/2011 Sb., o Úřadu práce České republiky a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů) bylo s účinností od 1. ledna 2015 umožněno formou účelové dotace financování části sociální práce a koordinace poskytování sociálních služeb, které vykonávají krajské úřady a obecní úřady obcí s rozšířenou nebo přenesenou působností, popř. újezdní úřady vojenských újezdů.

Cílem příspěvku na výkon sociální práce v přenesené působnosti je finanční pomoc při zajištění optimálních podmínek pro činnost sociálních pracovníků, a to jak **po stránce personální na zajištění dostatečného počtu sociálních pracovníků** (tedy na osobní výdaje související se stávající i optimalizovanou personální situací na úřadě), tak **i po stránce provozní a hmotné.** Jeho účelem je **navýšení prostředků redistribuovaných z rozpočtu obce na výkon přenesené působnosti.** Zájmem MPSV je zejména dosažení optimálního počtu sociálních pracovníků na území ČR, čili vynaložené prostředky mají směřovat především na osobní náklady a vzdělávání.

V roce 2015 bylo v rámci dotačního titulu rozděleno 250 mil. Kč. O příspěvek na výkon sociální práce si **zažádaly všechny kraje, všechny obce s rozšířenou působností a celkem 147 obcí s pověřeným obecním úřadem.** Celkem MPSV obdrželo žádosti od 388 subjektů, **v roce 2016 došlo i díky intenzivnímu působení krajů ve spolupráci s ministerstvem k dalšímu nárůstu počtu žadatelů.** V roce 2016 si o dotaci **zažádaly všechny kraje, všechny obce s rozšířenou působností a 154 obcí s pověřeným obecním úřadem, celkem 395 subjektů.** V roce 2016 si o dotaci nepožádalo 33 oprávněných subjektů, z toho 4 vojenské újezdy.

MPSV dlouhodobě usiluje o dostupnost sociální práce na obcích, neboť ta má zásadní význam pro celý systém sociální ochrany, a proto **pro požadavek vůči státnímu rozpočtu pro rok 2016 připravilo podklady ve výši 1,4 mld. Kč na pokrytí celé ČR optimálním počtem sociálních pracovníků na obcích.** Ve státním rozpočtu pro rok 2016 bylo alokováno na dotační titul 300 mil. korun, které budou rozděleny v průběhu první poloviny letošního roku.

Finanční podpora směřuje na 1442 sociálních pracovníků na všech stupních úřadů ve stávajícím počtu (stav k 31. 12. 2015) a předpokládá se navýšení počtu zaměstnanců úřadů – sociálních pracovníků.

Počet sociálních pracovníků obecních úřadů podle počtu klientů v daném území upravuje vyhláška č. 332/2013 Sb., která zohledňuje i výskyt sociálně vyloučených lokalit, počet osob pobírajících dávky hmotné nouze, nezaměstnaných apod. Počet sociálních pracovníků pro obecní úřad nemusí souhlasit s metodikou výpočtu v případě, že obecní samospráva v rámci komunitního plánování má nastavenou spolupráci s partnerskými organizacemi, které nabízejí registrované sociální služby. **Podstatou je, aby každý typ sociálního problému uměl obecní úřad řešit.**

V roce 2015 MPSV vydalo **nové metodické Instrukce č. 5/2015 a 6/2015 pro sociální šetření** v řízení o příspěvek na péči, resp. sociální šetření pro účely poskytování dávek pomoci v hmotné nouzi (dále jen „HN“) a dávek pro osoby se zdravotním postižením (dále jen „OZP“).

MPSV v r. 2015 pokračovalo ve spolupráci jako zadavatel při realizaci projektu **„Využívání poznatků sociálního šetření v sociální práci se žadateli o příspěvek na péči“** (dále jen „PnP“), číslo TD020037, který řešil v letech 2014-2015 VÚPSV za podpory Technologické agentury České republiky. Tento projekt identifikoval, že současné způsoby provádění sociálního šetření realizovaného za účelem řízení o PnP nezajišťují podle expertů adekvátní poznatky (1) pro rozhodování o přiznání PnP, (2) pro nastavení komplexní sociální pomoci žadatelům o PnP a rodinným pečovatelům. **Hlavním cílem projektu pak bylo navrhnout metodický nástroj, který významně podpoří změnu dosavadního nedostatečného využívání poznatků získaných v rámci sociálního šetření pro účely řízení o přiznání PnP.** Tohoto cíle bylo dosaženo vypracováním **„Metodiky sociálního šetření v rámci řízení o PnP“**, která je určena sociálním pracovníkům ÚP ČR pověřeným výkonem agendy PnP. Konečná verze metodiky určená k certifikaci byla zpracována v září 2015 a byl zahájen proces její certifikace. V letech 2016 – 2018 MPSV plánuje využít tuto Metodiku **k inovacím současné praxe.**

Jako podpora metodické práce na obecních úřadech jsou pořádány **konzultační dny metodiků sociální práce a sociální prevence krajských úřadů**, kde jsou řešeny aktuální problémy z praxe, předávány metodické materiály týkající se sociální práce sociálních pracovníků krajských a obecních úřadů. Konzultační dny jsou pořádány ve frekvenci minimálně 4x ročně. Metodičtí pracovníci krajských úřadů veškeré metodické pokyny a poznatky následně předávají sociálním pracovníkům obecních úřadů.

2.d Předložit legislativní úpravu profese a celoživotního vzdělávání sociálních pracovníků – profesní zákon, za účelem zajištění garantované odbornosti a kvality výkonu sociální práce

Termín: do konce roku 2016

Gestor: MPSV

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno.

Základní **teze zákona o sociálních pracovnících** vznikly již v roce 2012. Vzhledem k tomu, že se jedná, pro sociální práci, o revoluční a zásadní právní úpravu, prošly teze v letech 2013 – 2014 **širokým konzultačním procesem**, na který bylo navázáno **v roce 2015 vytvořením návrhu věcného záměru zákona o sociálních pracovnících**. Návrh věcného záměru zákona byl v průběhu roku konzultován se sociálními pracovníky a v rámci rezortních a mezirezortních pracovních skupin s kompetentními jednotlivci, odborníky v oblasti sociální práce a se zainteresovanými subjekty.

V květnu 2015 byl návrh věcného záměru zákona o sociálních pracovnících postoupen do vnitřního připomínkového řízení MPSV. Vzhledem k tomu, že na základě připomínek došlo k zásadním změnám materiálu, byl návrh věcného záměru zákona v listopadu 2015 postoupen znovu do vnitřního připomínkového řízení MPSV a v prosinci 2015 znovu prošel, před vložením do mezirezortního připomínkového řízení, krátkým konzultačním procesem.

2.f Podpora sociální práce na obcích, sladování metod sociální práce a spolupráce s ÚP ČR, NNO a sociálních služeb

Termín: průběžně

Gestor: MPSV

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno.

Opatření je realizováno prostřednictvím „**Certifikované metodiky integrace sociální práce s příjemci dávek v hmotné nouzi**“, zaměřené na spolupráci ÚP ČR a obcí v oblasti výkonu činností sociální práce. Více o zmíněné metodice viz plnění opatření 2a. Rozvíjení spolupráce ÚP ČR a obcí v oblasti výkonu sociální práce je prioritou i do budoucna.

Na konci roku 2014 začalo MPSV zpracovávat **koncepti prostupného systému sociální a pracovní rehabilitace**. Cílem je **nastavení efektivnější komunikace a spolupráce** pracovníků dotčených sociálních služeb, pracovníků ÚP ČR a zaměstnavatelů tak, aby bylo dosaženo **vyššího uplatnění osob se zdravotním postižením na trhu práce**.

V roce 2015 byl vytvořen **Doporučený postup č. 1/2016 na podporu realizace prostupného systému sociální a pracovní rehabilitace osob se zdravotním postižením** určený pro poskytovatele sociálních služeb – sociální rehabilitace a sociálně terapeutické dílny a pro pracovníky ÚP ČR.

V červenci a srpnu 2015 byly dále realizovány „**Regionální workshopy k prostupnému systému sociální a pracovní rehabilitace osob se zdravotním postižením**“. Cílem regionálních workshopů bylo uskutečnění diskuze na regionální úrovni k prostupnosti spolupráce sociální a pracovní rehabilitace. Snahou bylo umožnit setkání aktérů systému na regionální úrovni, navázání spolupráce a započítí společné diskuze nad tématem. Regionálních workshopů se uskutečnilo celkem 7, s celkovou účastí 352 osob. Na základě podnětů vzešlých z workshopů byl doporučený postup aktualizován a dále připomínkován externími odborníky (v rámci projektu „Podpora procesů v sociálních službách“). Na konci roku 2015 tak vznikla finální verze doporučeného postupu, který je zveřejněn na webu MPSV s platností a účinností od 1. ledna 2016¹⁰.

V červenci 2015 byl schválen a od 1. ledna 2016 je realizován projekt „**Systémová podpora sociální práce v obcích**“. Předmětem projektu je získání podkladů a informací pro **ověření funkčního modelu metodické role MPSV ve vztahu ke koordinaci výkonu sociální práce krajskými úřady a k výkonu sociální práce v obcích v rámci výkonu státní správy v přenesené působnosti**. Projekt se zaměří zejména na oblast výkonu sociální práce obecními úřady ve vztahu k metodické roli ministerstva, resp. krajských úřadů. Projekt též má identifikovat možnosti metodické spolupráce na úrovni MPSV a ÚP ČR směřované na výkon sociální práce v obci. Hlavním cílem projektu je ověření metodické role MPSV ve vztahu k zamýšlené úpravě výkonu sociální práce v přenesené působnosti na obce III. typu a II. typu, též ve vztahu ke koordinaci výkonu sociální práce krajskými úřady, a metodické spolupráce s úřadem práce. **Na projekt naváže vyhlášení uzavřené výzvy pro obce**. V rámci projektu vzniknou podklady a výstupy např. k návrhu typových pozic sociálních pracovníků v obci, návrhu vzdělávacího programu pro sociální pracovníky v obci, podklady pro stanovení minimálního standardu sociální práce v obci, způsobu zjišťování efektivity, identifikace limitů sociální práce v současné praxi atd. Budou též uspořádány workshopy a konference k předávání aktuálních informací a prezentování průběžných výstupů a výsledků projektu. Jako výstupy vzniknou 2 publikace - příručka „**Praxe sociální práce v obcích**“ a **zpravodaj sociální práce**. Projekt bude realizován do 31. prosince 2019.

Jako podpora metodické práce na obecních úřadech MPSV pořádá **konzultační dny metodiků sociální práce a sociální prevence krajských úřadů**, kde jsou řešeny aktuální problémy z praxe, předávány metodické materiály týkající se sociální práce sociálních pracovníků krajských a obecních úřadů. Konzultační dny jsou pořádány ve frekvenci minimálně 4x ročně. Metodičtí pracovníci krajských úřadů veškeré metodické pokyny a poznatky následně předávají sociálním pracovníkům obecních úřadů.

Dále viz plnění opatření 2.b.

¹⁰ Materiál je dostupný na následujícím odkazu:
http://www.mpsv.cz/files/clanky/23591/Doporuceny_postup_c.1-2016_na_podporu_realizace_prostupneho_systemu_socialni_a_pracovni_rehabilitace_osob_se_zdravotnim_postizenim.pdf

2.g Podpora péče poskytované v co největší míře v přirozeném prostředí klienta (komunitní péče)

Termín: průběžně

Gestor: MPSV

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno.

Principy a priority **dotačního řízení MPSV** pro rok 2015 deklarovaly **primární podporu těch sociálních služeb, jež umožňují co nejdelší možné setrvání jejich uživatelů v domácím prostředí či místní komunitě**, konkrétně pak stanovují podporu terénních a ambulantních služeb sociální péče, které umožňují život uživatelů služeb v jejich přirozeném prostředí. Vedle toho byly prioritami pro kraje a hlavní město Prahu i pobytové služby sociální péče realizující kroky vedoucí k deinstitucionalizaci a humanizaci a sociální služby vzniklé či vznikající v souvislosti s procesem transformace pobytových zařízení.

Následující tabulka shrnuje výši finančních prostředků u vybraných druhů sociálních služeb ve srovnání za roky 2014 a 2015 z dotačního titulu MPSV. Za rok 2015 nejsou souhrnná data k datu zpracování zprávy¹¹ prozatím k dispozici, přesto sledujeme zřetelný **nárůst výše dotací u některých sociálních služeb, které podporují setrvání jejich uživatelů v přirozeném prostředí (osobní asistence, podpora samostatného bydlení).**

Tabulka č. 1 - Porovnání dotací u vybraných sociálních služeb

Druh služby	Výše přidělené dotace v roce 2014	Výše přidělené dotace v roce 2015
denní stacionáře	289 278 024,-	306 366 082,-
domov pro osoby se zdravotním postižením	1 382 565 640,-	1 478 075 945,-
chráněné bydlení	263 382 026,-	309 264 470,-
odlehčovací služby	149 182 200,-	162 381 067,-
osobní asistence	226 604 300,-	261 313 806,-
pečovatelská služba	628 497 120,-	695 589 914,-
podpora samostatného bydlení	24 041 000,-	32 304 767,-

Projekt Transformace sociálních služeb

V roce 2015 byl realizován a ukončen projekt MPSV „Transformace sociálních služeb“, který byl podpořen z „Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost 2007 – 2013“ (dále jen OP LZZ). **Projekt byl financován z prostředků Evropského sociálního fondu (dále jen „ESF“ a státního rozpočtu ČR v celkové výši 19,975 mil. Kč (schválená částka).**

Do projektu „Transformace sociálních služeb“ bylo zapojeno celkem 40 zařízení z celé ČR. Cílem projektu je poskytnout zařízením sociálních služeb další podporu při přípravě či v probíhajícím

¹¹ Stav k dubnu 2016.

procesu transformace a zároveň zajistit, aby model vznikajících služeb neustrnul na převrácení jedné ústavní služby do řady malých služeb ústavního charakteru. **Díky dlouhodobé podpoře z projektů MPSV mohlo být na základě vzniku podpůrných služeb v komunitě v roce 2015 uzavřeno 8 zařízení ústavního charakteru.** Tito poskytovatelé postupovali v souladu s aspekty transformace a deinstitucionalizace sociálních služeb. Dokončena byla i částečná transformace dalších 3 zařízení (opuštěny 4 objekty původně určené pro bydlení, 1 z nich je využíván jako nebytové prostory pro příslušenství služeb). **Ve sledovaných 40 zařízeních sociálních služeb přešlo v roce 2015 do sociálních služeb komunitního charakteru 570 uživatelů, do rodiny či vlastního bydlení 54 uživatelů** a někteří uživatelé odešli i do jiných sociálních služeb ústavního charakteru (97, přitom 52 z těchto uživatelů bylo v jedné sociální službě, která sice byla uzavřena, ale nepostupovala v souladu s aspekty transformace sociálních služeb). Celkově od začátku podpory organizací v roce 2011 přešlo ze sociálních služeb ústavního charakteru 1 563 lidí se zdravotním postižením do vlastního bydlení či do sociálních služeb komunitního charakteru. **Vysoký podíl lidí, kteří přešli v roce 2015, je dán zejména dokončováním stavebních akcí podpořených díky Integrovanému operačnímu programu.**

Investiční podpora – Integrovaný operační program

„Integrovaný operační program“ (dále jen „IOP“) je důležitým komponentem procesu transformace sociálních služeb. V rámci tohoto operačního programu byla stanovena oblast intervence 3.1, aktivita a) **investiční podpora** procesu a zavádění jednotného přístupu v transformaci pobytových zařízení sociálních služeb, která poskytuje podporu **při zajištění domácností uživatelů, zázemí pro ambulantní služby a denní programy, zázemí pro terénní služby, zázemí pro management a humanizaci** - investici do změny v původních zařízeních.

Pro výše zmíněnou oblast intervence a do ní zahrnuté aktivity bylo celkově k dispozici 1,3 mld. Kč. V rámci první výzvy č. 2 byly schváleny projekty zhruba ve výši 415,23 mil. Kč. V rámci výzvy č. 7 byly schváleny projekty ve výši 1,17 mld. Kč. Skutečná výše čerpání v rámci výzvy č. 7 se může s ohledem na zpracovávání Závěrečných vyhodnocení akce jednotlivých projektů změnit. Projekty bylo možné v této kontinuální výzvě podávat do 6. května 2013. V roce 2015 byly ukončeny zbývající projekty. Za celé období se podařilo ukončit 48 projektů a podpořit tak přibližně kapacitu 1254 míst v komunitních službách. Klienti využívají např. služby chráněného bydlení, domova pro osoby se zdravotním postižením, sociálně terapeutickou dílnu a odlehčovací službu. Maximální výše podpory na jeden projekt činila 90,0 mil. Kč a bylo možné získat podporu do výše 100 % způsobilých výdajů projektu. Tyto prostředky jsou hrazeny z 85 % ze strukturálních fondů (Evropský fond pro regionální rozvoj) a z 15 % ze státního rozpočtu ČR.¹²

Projekty krajů

Kraje realizují velké množství aktivit podporujících péči poskytovanou v co největší míře v přirozeném prostředí klienta. Jednou z forem podpory krajů byly i výzvy OP LZZ vyhlášené právě pro kraje. **Jasně směřování k přechodu od ústavní péče na podporu poskytovanou v komunitě** mělo ve svých projektech, které v roce 2015 končily, **5 krajů.**

Grantové výzvy MPSV na podporu transformačních projektů a komunitních služeb

¹² Další informace naleznete na webu <http://www.mpsv.cz/cs/5485>.

V roce 2015 končily také projekty realizované v rámci grantových výzev MPSV. Mezi výzvy, které podpořily změnu podpory lidí se zdravotním postižením, byly výzvy č. 87, C1 a D2. Díky nim **bylo podpořeno 28 zařízení při přípravě transformačních plánů a 10 zařízení při poskytování sociálních služeb komunitního charakteru**. V roce 2015 bylo vyplaceno cca 13 mil. Kč na přípravu změny a 22 mil. Kč na poskytování nového charakteru služeb. V nich žilo za dobu jejich realizace 203 uživatelů služeb.

V rámci Operačního programu Zaměstnanost 2014 - 2020 (dále jen „OPZ“) v investiční prioritě 2.3 Výzvy pro místní akční skupiny¹³ (dále jen „MAS“) na podporu strategií **Komunitně vedeného místního rozvoje** č. 03_16_047 budou podporovány převážně terénní a ambulantní formy sociálních služeb a programů. **Důraz bude kladen na komunitní sociální práci a aktivizaci komunit.**

Tabulka č. 2 – Finanční podpora transformace sociálních služeb (deinstitucionalizace)

Forma podpory	Alokace	Doba čerpání	Využité finanční prostředky a počet podpořených zařízení v transformaci (v mil. Kč)
Grantové výzvy MPSV na podporu transformačních projektů a komunitních služeb: a) 87 Podpora procesu transformace pobytových sociálních služeb b) C1 Podpora sociálních služeb komunitního typu vzniklých po transformaci c) D2 Podpora sociálních služeb komunitního typu vzniklých po transformaci	a) 70 mil. Kč b) 200 mil. Kč c) 40 mil. Kč	a) 2012 – 2015 b) 2014 – 2015 c) 2014 - 2015	a) 45 mil. Kč; 20 zařízení b) 27 mil. Kč; 9 zařízení c) 13 mil. Kč; 5 zařízení (2 zařízení stejná jako u C1)
Investiční podpora – Integrovaný operační program	1,3 mld. Kč	2009 – 2015	1 177 mil. Kč ¹⁴ ; 20 zařízení
Podpora transformace sociálních služeb		2009 - 2013	136 mil.; 32 zařízení
Transformace sociálních služeb		2013 - 2015	16 mil.; 40 zařízení

¹³ Místní akční skupina je na politickém rozhodování nezávislým společenstvím občanů, neziskových organizací, soukromé podnikatelské sféry a veřejné správy (obcí, svazků obcí a institucí veřejného moci), které spolupracuje na rozvoji venkova, zemědělství a získávání finanční podpory z EU a z národních programů, pro svůj region, metodou LEADER (metoda zaměřená na podporu rozvoje venkovských oblastí prostřednictvím pilotních integrovaných strategií realizovaných v konkrétních územích na základě vzájemné spolupráce mezi místními subjekty určitého regionu). Základním cílem MAS je zlepšování kvality života a životního prostředí ve venkovských oblastech. Jedním z nástrojů je také aktivní získávání a rozdělování dotačních prostředků.

¹⁴ Vzhledem k závěrečnému vyhodnocení akcí, které doposud probíhá, může dojít ještě ke změnám.

MPSV dále podporuje péči poskytovanou v přirozeném prostředí klienta **prostřednictvím akreditace vzdělávacích programů** dle § 117a zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, v platném znění. V období **do konce roku 2015 bylo ministerstvem akreditováno celkem 48 vzdělávacích programů zaměřených na problematiku komunitní péče, komunitní práce, komunitní služby, komunitní plánování a práce s klienty komunitních služeb určených pro další vzdělávání sociálních pracovníků.**

2.h Podporovat alternativní přístupy v sociální práci

Termín: průběžně

Gestor: MPSV

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno.

a

2.ch Zvyšování prestiže sociální práce prostřednictvím osvěty a informování

Termín: průběžně

Gestor: MPSV

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno.

Obě výše uvedená opatření byla podporována v rámci projektu „Systémová podpora profesionálního výkonu sociální práce“ v části zaměřené na **posílení procesů profesionalizace sociální práce**, mimo jiné formou předávání **příkladů dobré praxe a zprostředkováním inovativních přístupů v sociální práci**. Účelem je také důraz na zvyšování kompetencí sociálních pracovníků v oblasti medializace dobré praxe a výsledků činnosti sociální práce, jako metody sociální práce pro její kvalitní prezentaci, s cílem propagovat pozitivní mediální obraz sociální práce a informovat širokou veřejnost o možnostech sociální práce. Součástí projektu byla také **kampaň na sociálních sítích s cílem zvýšení přínosu sociální práce ve společnosti**, zvýšení prestiže sociální práce, a to formou osvěty a informování sociálních pracovníků a široké veřejnosti.

V rámci výše uvedeného projektu byl oslaven **Světový den sociální práce** (17. březen 2015). Seminář svým úvodním slovem zahájila ministryně práce a sociálních věcí Mgr. Michaela Marksová. MPSV uznává významnou roli profese sociální práce v ochraně lidské důstojnosti a sociálních práv vyplývajících v ČR z Listiny základních práv a svobod a k této celosvětové oslavě se oficiálně v letošním roce přihlásilo.¹⁵

¹⁵ Bližší informace viz <http://www.mpsv.cz/cs/20555>.

V rámci téhož projektu byl uspořádán i dvoudenní **Mezinárodní seminář** (19. – 20. května 2015) **při příležitosti oslavy 80 let výročí případové sociální práce**. Hlavním cílem semináře bylo **vrátit odborné diskuse v sociální práci do veřejného prostoru v návaznosti na prvorepublikovou tradici sociální práce a mezinárodní věhlas** činnosti českých sociálních pracovníků a tím posílit profesní identitu sociálních pracovníků.¹⁶

V roce 2015 MPSV realizovalo **online dotazníkový průzkum v obcích s rozšířenou působností a ve správních obvodech hl. m. Prahy**. Cílem průzkumu bylo především **zmapování aktuální situace v obcích s rozšířenou působností z hlediska prevence, výskytu a řešení bezdomovectví**. V průzkumu bylo osloveno celkem 227 obcí s rozšířenou působností (dále jen „ORP“). Dotazník byl určen k vyplnění sociálními pracovníky obcí včetně sociálních kurátorů, popřípadě i jiných zaměstnanců, jejichž náplní práce jsou i aktivity zaměřené na problematiku bezdomovectví a dostupnosti bydlení.

Rámcovým záměrem průzkumu bylo získat data, která vypovídají o aktuálních postojích zaměstnanců obcí k řešení problematiky bezdomovectví i úrovni zapojení obcí do řešení a prevence problematiky ztráty bydlení v místních podmínkách. Výsledky průzkumu MPSV použije jako podklad k formulaci návazných kroků v rámci plnění opatření „Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v České republice do roku 2020“, a to zejména v oblasti sociální práce, sociálních služeb a sociálního bydlení.¹⁷

V rámci **OPZ** je dílčí aktivita **podpora profesionalizace práce sociálního pracovníka** zařazena jako jedna z aktivit do soutěžních výzev v prioritní ose 2, investiční prioritě 2.1, specifickém cíli 2.1.1 (např. výzvy 03_15_026, 03_15_022, 03_15_042). V soutěžní výzvě (vyhlášení - září 2015) 03_15_023 mohl žadatel podat žádost, která podporuje **alternativní přístupy v sociální práci**. V rámci investiční priority 2.3 OPZ „Výzvy pro MAS na podporu strategií Komunitně vedeného místního rozvoje“ č. 03_16_047 budou podporovány převážně terénní a ambulantní formy sociálních služeb a programů. Důraz bude kladen na **komunitní sociální práci a aktivizaci komunit**.

¹⁶ Více viz <http://www.mpsv.cz/cs/20945>.

¹⁷ Výsledky průzkumu jsou dostupné na webu <http://www.mpsv.cz/cs/17863>.

2.2 Plnění opatření v oblasti podpory přístupu k zaměstnání a jeho udržení

Zajištění **rovného přístupu k zaměstnání pro všechny skupiny obyvatel ČR** je nezbytným předpokladem boje se sociálním vyloučením, zejména **u produktivní složky obyvatelstva**. Téměř **polovina nezaměstnaných osob je v ČR ohrožena chudobou**. Podpora zaměstnanosti ohrožených skupin je důležitá jak z důvodu **zajištění adekvátního příjmu a zabránění ohrožení chudobou**, tak z důvodu **sociální integrace osob**.

V rámci metodiky „**Indikátory strategie potlačování chudoby a sociálního vyloučení v České republice**“ (VÚPSV) jsou sledovány ukazatele, které mají vliv na míru chudoby a sociálního vyloučení, mj. i v oblasti zaměstnanosti:

Dle předběžných dat za rok 2015 dosáhla **obecná míra nezaměstnanosti výrazného a od roku 2010 největšího poklesu, a to na 5 %**, což znamená pokles o takřka 2,3 p.b. **V evropském kontextu patří ČR mezi země s relativně nízkou mírou nezaměstnanosti (průměr EU-28 byl 9,4 %)**. Pokles míry nezaměstnanosti se týkal také všech specifických kategorií pracovní síly, i když **některé rozdílly nadále přetrvávají**, například **míra nezaměstnanosti mezi muži a ženami**, kdy muži dlouhodobě vykazují nižší míru nezaměstnanosti než ženy a rozdíl se nepatrně snížil na 1,9 p. b.). **Trvalým problémem je koncentrace nezaměstnanosti** v určitých kategoriích pracovní síly. Vysoká je především specifická míra nezaměstnanosti osob do 25 let, která ovšem v roce 2014 taktéž výrazně poklesla, a to o 3,3 p.b. na 12,6 % z 15,9 % z 19 % v roce 2013. Míra nezaměstnanosti osob se základním vzděláním a bez vzdělání dosáhla 22,7 %. V hodnotách obecné míry nezaměstnanosti je možno sledovat také poměrně **významné meziregionální rozdílly**. Nejnižší hodnotu tohoto indikátoru vyazuje dlouhodobě hlavní město Praha (2,8 %), naopak v krajích Karlovarský, Ústecký a Moravskoslezský se míra nezaměstnanosti pohybuje kolem 7 - 8 %.

Podíl osob zapojených do opatření aktivní politiky zaměstnanosti (dále jen „APZ“) **a aktivačních opatření z celkového počtu nezaměstnaných narůstá: v roce 2015 se opatření aktivní politiky zaměstnanosti účastnila plná třetina nezaměstnaných** (k růstu hodnoty ukazatele přispěl ovšem i pokles počtu nezaměstnaných). Tím byl nejenom postupně vyrovnán pokles, ke kterému došlo v roce 2012, ale také výrazně překročeny podíly účastníků v posledních pěti letech. Analýza podle krajů naznačila, že v kontrastu na vysoce nadprůměrné podíly nezaměstnaných v krajích Ústecký a Moravskoslezský byly tyto kraje v roce 2013 pod průměrem, v letech 2014 a zejména 2015 došlo však k podstatnému zlepšení a v obou krajích překročil tento podíl 30% počtu nezaměstnaných. V několika krajích dokonce podíl účastníků překročil 40% (Jihočeský, Liberecký, Pardubický, Zlínský, Olomoucký).

Obecná míra **dlouhodobé nezaměstnanosti se setrvale udržuje kolem 3 %**, znamená to **podíl 44% dlouhodobě nezaměstnaných (déle než 12 měsíců) na celku nezaměstnaných**. Míra dlouhodobé nezaměstnanosti mužů je přitom nižší, než míra dlouhodobé nezaměstnanosti žen. Dlouhodobou nezaměstnaností jsou zvýšeně ohroženi **pracovníci se základním vzděláním**. V hodnotách míry dlouhodobé nezaměstnanosti je opět možno sledovat **významné meziregionální rozdílly**. Tradičně nejnižší hodnotu tohoto indikátoru vyazuje hlavní město Praha (necelé 1%); Karlovarský, Moravskoslezský a Ústecký kraj vykazují opět nejvyšší hodnoty míry dlouhodobé nezaměstnanosti (mezi 4,2 a 5 %).

V rámci výše uvedené metodiky je sledován též efekt přechodu z nezaměstnanosti do zaměstnání s příjmem na úrovni 67 % průměrné mzdy v národním hospodářství. Hodnoty mezní efektivní míry zdanění (dále jen „METR“) při přechodu z nezaměstnanosti do zaměstnání se mzdou na úrovni 2/3 průměrné mzdy jsou v ČR značně vysoké a indikují poměrně významnou past nezaměstnanosti. Pro nezaměstnaného je finančně výhodnější setrvat v nezaměstnanosti (ovšem je třeba brát v úvahu, že to se vztahuje na dobu nároku na podporu v nezaměstnanosti na počátku nezaměstnanosti) než přijmout hůře placené zaměstnání. Z toho vyplývá, že už v počátku nezaměstnanosti je třeba vedle finanční podpory v nezaměstnanosti využívat další podpůrné a motivační nástroje.

Osobě, která nepobírá podporu v nezaměstnanosti, avšak může mít nárok na příjmově testované dávky sociální pomoci, se dle vyhodnocení výše uvedené metodiky v ČR **nastoupit do zaměstnání finančně vyplatí (tj. přechod z neaktivity do zaměstnanosti)**. Vzhledem k vysoké míře dlouhodobé nezaměstnanosti v ČR je tedy patrné, že zde **existují ještě jiné překážky a bariéry v přístupu k zaměstnání, na které je třeba reagovat**.

Strategie v roce 2013 v oblasti přístupu osob k zaměstnání identifikovala několik překážek: Byly jimi **personální poddimenzovanost** služeb zaměstnanosti, nedostatečná **spolupráce** relevantních aktérů, nedostatečná nabídka dostupných služeb výchovy a **péče o předškolní děti** za účelem sladění rodinného a pracovního života, **nízká provázanost poskytování sociálních dávek s příjmem ze zaměstnání, zadluženost** osob a domácností¹⁸, **regionální disproporce** na trhu práce nebo nedostatečný rozvoj **sociálního podnikání**.

Cíl (z hlediska sociálního začleňování): Vytvářet podmínky pro vstup a udržení se na trhu práce pro osoby sociálně vyloučené nebo sociálním vyloučením ohrožené

Opatření:

3.1.a Zabezpečit odpovídající poradenské, motivační a podpůrné služby pro vstup a udržení se na trhu práce včetně tvorby individuálních akčních plánů (programy personální, technické, metodické a motivační podpory), i prostřednictvím zapojení nestátních neziskových organizací do poskytování komplexních poradenských služeb

Termín: průběžně

Gestor: MPSV, ÚP ČR

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno.

V roce 2015 ÚP ČR pokračoval v realizaci poradenských, motivačních a podpůrných služeb pro vstup a udržení se na trhu práce. Na realizaci služeb se podílely kromě odborných zařízení - podnikatelských subjektů - i nestátní neziskové organizace, poskytující poradenské služby.

¹⁸ Také viz plnění opatření v kapitole 2.8, cíl „Zajistit adekvátní příjem a prevenci ztráty příjmu pro osoby sociálně vyloučené nebo sociálním vyloučením ohrožené“.

Poradenské aktivity se soustředily jak na skupinové poradenské aktivity, tak na individuální poradenství klientům. Byly zajištěny **aktivity směřující k volbě povolání**, příp. změně profesní orientace (prostřednictvím Informačních a poradenských středisek, dále jen „IPS“), poradenské aktivity zaměřené na **informování klientů o jejich právech a povinnostech, o nabídce služeb ÚP ČR, o rekvalifikacích a dalších nástrojích aktivní politiky zaměstnanosti** (dále jen „APZ“), **o možnostech individuálních akčních plánů, dluhové poradenství, poradenství k prevenci nelegálního zaměstnávání**. Byly realizovány **motivační a další poradenské programy**, jejichž cílem je zvýšit zaměstnatelnost klientů a usnadnit jim přechod na trh práce. Významná byla i realizace skupinových poradenských aktivit v rámci **regionálních individuálních projektů** (dále jen „RIP“), **kteřé byly orientovány především na skupiny ohrožené na trhu práce**.

Vytváření **individuálních akčních plánů** (dále jen „IAP“) **bylo v roce 2015 rovněž zajištěno a plněno nad rámec zákonem stanovených požadavků** (tj. uzavírání IAP i před pátým měsícem evidence klienta).

Tabulka č. 3 – Počet akcí ÚP ČR zaměřených na vstup a udržení osob na trhu práce v roce 2015

Interní akce	Počet akcí	Počet účastníků/ klientů	
Informační a poradenská střediska (IPS)			
Skupinové akce pro školy	4 446	94 905	
Akce pro uchazeče o zaměstnání	2 965	29 762	
Další poradenské aktivity			
skupinové informační schůzky	5 677	98 317	
Individuální poradenství	-	147 106	
Bilanční diagnostika	-	178	
Skupinové poradenství v rámci RIP	185	1 359	
Individuální poradenství v rámci RIP	-	2 943	
Akce ÚP ČR – prezentace IPS na veletrzích, burzy práce, apod.	565	-	
Externí akce			
Skupinové poradenské aktivity	591	6 404	
Individuální poradenství zajišťované prostřednictvím nákupu služeb	-	525	
Bilanční diagnostika	-	1 486	
Job Cluby	Počet akcí	Počet účastníků/ klientů	úspěšných absolventů
	345	3 292	2 782

V rámci **OPZ** zařadilo MPSV dílčí **aktivitu motivačních činností** zařazena do soutěžních výzev v prioritní ose 2, investiční prioritě 2.1, specifickém cíli 2.1.1 (např. výzva 03_15_026, 03_15_022, 03_15_042). V soutěžní výzvě (vyhlášení - listopad 2015) 03_15_041 mohl žadatel podat **žádost, která podporuje nestátní neziskové organizace (tzv. zastřešující organizace), aby poskytovaly kompletní poradenské služby svým členům**.

V rámci investiční priority 2.3 OPZ „Výzvy pro MAS na podporu strategií Komunitně vedeného místního rozvoje“ č. 03_16_047 budou podporovány např. následující aktivity: příprava osob z cílových skupin ke vstupu či návratu na trh práce (nástroje a činnosti vedoucí k motivaci a aktivizaci cílových skupin k nalezení zaměstnání a jeho udržení, rozvoj základních kompetencí osob z cílových skupin za účelem snazšího uplatnění na trhu práce, podpora flexibilních forem zaměstnání nebo dostupné zaměstnávání).

3.1.b Zajistit dostatečnou personální kapacitu Úřadu práce ČR na poli zaměstnanosti, jak při zprostředkování zaměstnání, tak při poradenských aktivitách

Termín: do konce roku 2015

Gestor: GŘ ÚP

Stanovisko KSZ: Opatření je (dle dostupných dat) plněno částečně.

Pro další vyhodnocování tohoto opatření je nezbytné **opět začít sledovat počet klientů na referenta zaměstnanosti v přímé práci s klientem** v rámci nového informačního systému (viz níže).

V rámci metodiky „Indikátory strategie potlačování chudoby a sociálního vyloučení v České republice“ je sledován i zásadní indikátor **počet klientů na referenta zaměstnanosti v přímém kontaktu s nezaměstnanými**. Data však nejsou v celé řadě (2010 - 2015) aktuálně dostupná. Pro rok 2013 byl podle MPSV uveden údaj 328 nezaměstnaných v poměru na pracovníky v přímé práci s klientem při zprostředkování a poradenství průměrně za všechny kraje. Manažerský informační systém, který uvedené údaje sledoval, byl ukončen. Plánuje se zavedení nového systému, data bude možné sledovat od náběhu nového systému v roce 2017.

Dle údajů ÚP ČR byla v roce 2015 personální kapacita ÚP ČR v oblasti zprostředkování zaměstnání a poradenství navýšena v rámci projektu „Efektivní systém rozvoje zaměstnanosti, výkonu komplexních kontrol a potírání nelegálního zaměstnávání“ (tzv. 2. fáze od 11/2014 do 12/2015) v rámci klíčové aktivity 08 - Činnost pracovního týmu poradců prevence nelegálního zaměstnávání (dále jen „NLZ“) o 154 poradců NLZ, z nichž 140 působilo v přímém styku s klientem. Cílem klíčové aktivity 08 bylo především intenzivní skupinové a individuální poradenství směřující k uplatnění klienta na trhu práce a preventivní působení v oblasti potírání NLZ.

V následujícím období bude **udržitelnost** klíčové aktivity 08 **zajišťována prostřednictvím 140 nově zřízených systemizovaných pracovních míst, která navazují na realizovanou aktivitu**. Tato nově vytvořená systemizovaná služební místa zahrnují služební místa **odborných referentů zaměstnanosti v odděleních zprostředkování a poradenství na krajských pobočkách ÚP ČR**, služební místa **poradců** v oblasti prevence NLZ a dlouhodobé nezaměstnanosti v útvech zprostředkování kontaktních pracovišť krajských poboček ÚP ČR.

3.1.c Posílit přímou komunikaci a spolupráci Úřadu práce ČR se zaměstnavateli na bázi sociální odpovědnosti firem (CSR) při praktickém využití nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti (efekt nástroje se rapidně zvyšuje při adresné pomoci uchazeči ve spolupráci s potenciálním zaměstnavatelem)

Termín: do konce roku 2015

Gesce: MPSV

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno.

V rámci **projektu „Vzdělávání a dovednosti pro trh práce“** provádělo 20 koordinátorů monitoring zaměstnavatelů ve všech krajích České republiky (formou osobních kontaktů, telefonicky či e-mailem). Během monitorovacích rozhovorů byly adresně zjišťovány potřeby a plány zaměstnavatelů ohledně vytváření pracovních míst, jejich konkrétní požadavky na kvalifikační předpoklady nových zaměstnanců a zájem zaměstnat absolventy rekvalifikačních kurzů. V souvislosti s potřebami, zaměřením a situací zaměstnavatele byly podávány informace o možnosti zadávání volných pracovních míst na ÚP ČR a možnostech využití nástrojů APZ. **Tato aktivita pomohla ÚP ČR zjistit, o jaké rekvalifikace je mezi zaměstnavateli největší zájem, a ÚP ČR na základě těchto informací může vysoutěžít nejžádanější a nejvhodnější rekvalifikační kurzy tak, aby rekvalifikoval co nejúčelněji.**

V roce 2015 bylo v rámci výše uvedeného projektu osloveno 2 233 zaměstnavatelů, získáno 4 845 volných pracovních míst a **zpět na trh práce se umístilo 3 383 uchazečů či zájemců o zaměstnání** (z toho 566 po absolvování rekvalifikace).

Došlo ke **zprůsňení podmínek pro poskytování příspěvků z nástrojů a opatření APZ**, a to tak, že **podpora je primárně zaměřena na dlouhodobě evidované uchazeče o zaměstnání a uchazeče o zaměstnání s kumulací handicapů**, čímž se zvýšila adresnost zaměření APZ více na osoby sociálně vyloučené nebo ohrožené sociálním vyloučením.

ÚP ČR se v roce 2015 zaměřil, stejně jako v předchozím období, na **budování lokálních sítí zaměstnanosti, jejichž prostřednictvím dochází k propojení jednotlivých subjektů na trhu práce**. Cílem je komplexní a společné řešení problematiky zaměstnanosti, vzájemné předávání zkušeností a know-how.

Díličními úkoly jsou **realizace aktivního monitoringu trhu práce, prohlubování spolupráce se zaměstnavateli a iniciativa v oblasti efektivního fungování poradních sborů při ÚP ČR**. Cílem monitoringu trhu práce je zjišťování skutečných stavů a pohybů zaměstnanců u zaměstnavatelů, navázání a prohlubování spolupráce mezi ÚP ČR a zaměstnavateli v regionech. Pravidelné získávání relevantních podkladů pro mapování situace na regionálním trhu práce a průběžné zjišťování potřeb zaměstnavatelů v oblasti jejich poptávky po pracovní síle vede k efektivnější realizaci APZ. **Vzhledem k tomu, že zaměstnavatelé nemají ze zákona povinnost hlásit ÚP ČR volná pracovní místa** (dále jen „VPM“), **slouží monitoring trhu práce také k aktivnímu vyhledávání VPM přímo u zaměstnavatelů a přispívá k úspěšnějšímu umísťování uchazečů o zaměstnání z evidence ÚP ČR.**

Za účelem koordinace monitoringu byla jednotně definována pravidla pro oslovování zaměstnavatelů a metodiky pro různé formy spolupráce se zaměstnavateli. Na jejich dalším rozvíjení a úpravách průběžně spolupracují všichni zaměstnanci monitoringu.

Výsledkem zmíněných kroků v oblasti monitoringu trhu práce je lepší komunikace a spolupráce mezi ÚP ČR a dalšími subjekty na trhu práce, což potvrzuje **pozitivní zpětná vazba od zaměstnavatelů**. V souvislosti s aktivním přístupem ÚP ČR jsou zaměstnavatelé lépe informováni o službách ÚP ČR, dalším projevem zlepšení vzájemné komunikace je zvyšující se počet nahlášených VPM.

V průběhu roku 2015 se uskutečnilo celkem 32 tis. kontaktů se zaměstnavateli. Zlepšení koordinace činností pracovníků monitoringu a sjednocení parametrů sledovaných u zaměstnavatelů má kromě výše uvedených pozitivních vlivů na trh práce **význam také pro přesnější predikci vývoje a potřeb trhu práce v regionech i v celé ČR**.

3.1.d Zajistit podporu odpovídajících služeb pracovní rehabilitace, podpora programům sociální rehabilitace

Termín: průběžně

Gestor: MPSV, ÚP ČR

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno.

Rehabilitace osob se zdravotním postižením je souvislá a komplexní činnost uskutečňovaná prostřednictvím různorodých rehabilitačních opatření, jejímž základním úkolem je odstranit, překonat, popřípadě co nejvíce zmírnit přímé i nepřímé důsledky dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu, které významným způsobem omezují nebo dokonce znemožňují zapojení těchto osob do běžného společenského nebo ekonomického života. Základní vymezení **pracovní rehabilitace** osob se zdravotním postižením upravuje zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, ve svém ustanovení § 69 a násl. takto: Pracovní rehabilitace je souvislá činnost zaměřená na získání a udržení vhodného zaměstnání osoby se zdravotním postižením, kterou na základě její žádosti zabezpečují krajské pobočky ÚP ČR a hradí náklady s ní spojené. Pracovní rehabilitace zahrnuje zejména poradenskou činnost zaměřenou na volbu povolání, volbu zaměstnání nebo jiné výdělečné činnosti, teoretickou a praktickou přípravu pro zaměstnání nebo jinou výdělečnou činnost, zprostředkování, udržení a změnu zaměstnání, změnu povolání a vytváření vhodných podmínek pro výkon zaměstnání nebo jiné výdělečné činnosti.

Služby pracovní rehabilitace ÚP ČR poskytuje všem osobám, které jsou oprávněny požádat o tuto službu. **Pracovní rehabilitace byla za rok 2015 poskytnuta celkem 159 oprávněným žadatelům.**

Pro rok 2016 lze předpokládat zlepšení spolupráce s poskytovateli sociálních služeb sociální rehabilitace a sociálně terapeutické dílny na základě **doporučeného postupu na podporu realizace prostupného systému sociální a pracovní rehabilitace**. Cílem je zajistit klientům přechod mezi jednotlivými službami, tak jak vyžadují jejich individuální potřeby.

Sociální rehabilitaci definuje zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, v ustanovení § 70 takto: Sociální rehabilitace je soubor specifických činností směřujících k dosažení samostatnosti, nezávislosti a soběstačnosti osob, a to rozvojem jejich specifických schopností a dovedností, posilováním návyků a nácvikem výkonu běžných, pro samostatný život nezbytných činností alternativním způsobem využívajícím zachovaných schopností, potenciálů a kompetencí. Sociální rehabilitace se poskytuje formou terénních a ambulantních služeb, nebo formou pobytových služeb poskytovaných v centrech sociálně rehabilitačních služeb. K sociální rehabilitaci **viz plnění opatření 2.f.**

Co se týče **OPZ, podporu sociální služby sociální rehabilitace (pouze ambulantní a terénní forma) MPSV explicitně uvedlo ve výzvě č. 03_15_005 „Průběžná výzva pro kraje - podpora vybraných sociálních služeb** v návaznosti na krajské střednědobé plány rozvoje sociálních služeb“ (výzva je určena pro 13 krajů) a 03_15_006 (pro Prahu), které byly vyhlášeny v červnu 2015 v rámci prioritní osy 2 OPZ. Výzvy jsou určeny na podporu vybraných druhů sociálních služeb na území kraje nebo hlavního města Prahy. I na oblast sociální rehabilitace může být podána žádost do výzvy 03_15_037 „Podpora procesu transformace pobytových služeb a podpora služeb komunitního typu vzniklých po transformaci“ (aktivita C). V rámci investiční priority 2.3 OPZ „Výzvy pro MAS na podporu strategií Komunitně vedeného místního rozvoje“ č. 03_16_047 bude podporována sociální rehabilitace a příprava osob z cílových skupin ke vstupu či návratu na trh práce (např. podpora pracovního uplatnění osob se zdravotním postižením).

3.1.e Zajištění koordinačních aktivit podporujících vstup a udržení se na trh práce na místní úrovni, zaměstnavatel – ÚP – NNO, personální posílení asistentů, služeb zaměstnanosti – nastavení metodik procesu koordinace a vzájemné spolupráce

Termín: průběžně

Gestor: MPSV, ÚP ČR

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno částečně.

KSZ oceňuje zlepšení spolupráce na trhu práce na místní úrovni v rámci budování lokálních sítí zaměstnanosti a regionálních individuálních projektů, které reflektovaly i kumulaci znevýhodnění a zadluženost sociálně vyloučených osob. KSZ doporučuje dále **personálně posilovat kapacity ÚP ČR a rozvíjet jeho metodickou podporu** ve smyslu znění tohoto opatření.

ÚP ČR v roce 2015 pokračoval v **budování lokálních sítí zaměstnanosti, jejichž prostřednictvím dochází k propojení jednotlivých subjektů na trhu práce.** Cílem je komplexní a společné řešení problematiky zaměstnanosti, vzájemné předávání zkušeností a know-how.

V roce 2015 nedošlo v tomto směru k personálnímu posílení. ÚP ČR však realizoval řadu regionálních individuálních projektů, které zabezpečoval prostřednictvím externích realizátorů nebo stávajících zaměstnanců ÚP ČR. Regionální individuální projekty byly zaměřeny na **uchazeče o zaměstnání ze sociálně vyloučených lokalit dlouhodobě vedené v evidenci uchazečů o zaměstnání.**

Tato skupina uchazečů o zaměstnání mnohdy čelí **kumulaci znevýhodnění** tvořených zpravidla stavem vlastní **zadluženosti**, která brání přijmout legální zaměstnání z obavy před exekucí, nedostatečnou kvalifikací, často nepřesahující stupeň základního vzdělání, nepřipravenost na formální pravidla trhu práce a stavem hmotné nouze, při němž například i náklady na dojíždění jsou výraznou bariérou pro získání zaměstnání. Projekty byly svými aktivitami navrženy tak, aby poskytl uchazečům o zaměstnání z cílové skupiny **komplexní pomoc** při překonávání těchto obtíží.

Tabulka č. 4 - Regionální individuální projekty zaměřené na dlouhodobě evidované uchazeče o zaměstnání v rámci OP LZZ

Název projektu (dlouhodobě evidovaní UoZ)	Individuální poradenství	Skupinové poradenství	Bilanční diagnostika	Pracovní diagnostika	Rekvalifikace		Dotované zaměstnání	Nedotované zaměstnání
					zvolená	"běžná"		
Sociálně vyloučené lokality v Ústeckém kraji	4 414	1 047	197	0	36	0	229	104
Zpět do práce v Olomouckém kraji	44	15	0	0	0	14	7	41
Nový začátek v Karlovarském kraji	54	48	0	54	0	34	32	0
Příležitost dělá(t) zaměstnance	230	121	0	60	1	13	124	31
10 pro život	167	109	0	99	0	62	16	12
Celkem	4 909	1 340	197	213	37	123	408	188

V rámci OPZ, investiční priorita 2.3, „Výzvy pro Místní akční skupiny na podporu strategií Komunitně vedeného místního rozvoje“ č. 03_16_047 **bude podporována spolupráce lokálních partnerů na trhu práce. Půjde o podporu vzájemné spolupráce subjektů veřejného, neziskového a soukromého sektoru** na úrovni MAS s cílem pomoci cílovým skupinám při uplatnění na trhu práce, a to i s **využitím nových a netradičních metod podporujících zaměstnanost na lokální úrovni**, monitoring lokálního trhu práce pro potřeby zprostředkování pracovních míst cílovým skupinám, vytvoření a provoz lokální burzy práce nebo job centra, tj. **systém sloužící ke zprostředkování volných pracovních pozic nabízených lokálními zaměstnavateli** ve prospěch osob hledajících zaměstnání apod.

3.1.g Zajistit programy motivace k přijetí zaměstnání prostřednictvím krátkodobých pracovních příležitostí, pečlivě prověřovat příjmovou a dluhovou situaci uchazečů, motivačně nastavit výši mzdy a délku podpory dotovaných pracovních míst

Termín: do konce roku 2015

Gestor: MPSV, ÚP ČR

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno.

V rámci poradenských programů GR ÚP, jako jsou např. Job club nebo programy organizované poradci pro NLZ (viz plnění opatření 3.1.b), probíhaly zejména s **dlouhodobě evidovanými uchazeči o zaměstnání motivační poradenské aktivity směřující k přijetí krátkodobého zaměstnání** (zejména v rámci veřejně prospěšných prací), kdy byli klienti informováni o výhodách přijetí takového zaměstnání (obnova pracovních návyků, vyšší společenská prestiž než jakou mají osoby dlouhodobě pobírající dávky, zápočet pro starobní důchod, rozšíření praxe, aj.).

Ze strany GR ÚP dále probíhá **intenzivnější komunikace se starosty o umístování zejména dlouhodobě evidovaných uchazečů o zaměstnání na místa veřejně prospěšných prací**. Obdobně probíhá **komunikace s dalšími partnery (potencionálními zaměstnavateli)** na trhu práce, kdy jsou informováni o skutečnosti, že při přijetí uchazečů o zaměstnání, kteří jsou vedeni v evidenci uchazečů déle než 24 měsíců, **mohou získat vyšší příspěvek na společensky účelné pracovní místo vyhrazené**.

Co se týče nepojistných dávkových systémů, **systém pomoci v hmotné nouzi** motivuje k přijetí zaměstnání, a to i krátkodobého. S výjimkami uvedenými v § 3 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, **v hmotné nouzi není a nárok na dávky nemá osoba, která není v pracovním nebo obdobném stavu ani nevykonává samostatnou výdělečnou činnost a není vedena v evidenci uchazečů o zaměstnání**. Při rozhodování o dávkách jsou prověřovány příjmy a sociální a majetkové poměry osob, příjmy ze zaměstnání jsou započítávány jen ze 70 %, náhrady mzdy nebo platu, podpory v nezaměstnanosti a při rekvalifikaci a důchody jen z 80 %.

3.1.j Podporovat vytváření lokálních sítí zaměstnanosti (viz Evropská strategie zaměstnanosti: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=104&langId=cs>) se zapojením všech relevantních aktérů, tj. zaměstnavatelů, územní veřejné správy a neziskového sektoru

Termín: průběžně

Gestor: MPSV, ÚP ČR

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno.

Lokální sítě zaměstnanosti viz plnění opatření 3. 1. c.

Dle zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, zřizuje ÚP ČR **poradní sbory** (dále jen „PS“). PS **mají svou činností zabezpečovat spolupráci na trhu práce mezi ÚP ČR, odborovými svazy, zaměstnavateli, družstevními orgány, městskými a obecními úřady a dalšími orgány, organizacemi a institucemi**. ÚP ČR je může zřídit i na realizaci konkrétního projektu nebo programu na podporu zaměstnanosti. **PS koordinují uplatňování státní politiky zaměstnanosti ve svém obvodu**, vyjadřují se zejména ke zřizování společensky účelných pracovních míst, k vytváření míst pro veřejně prospěšné práce, k veřejné službě a k dalším opatřením aktivní politiky zaměstnanosti, k programům strukturálních a organizačních změn, k programům rekvalifikace a k organizaci poradenské činnosti. Na úrovni krajské pobočky a vybraných kontaktních pracovišť jednají minimálně dvakrát během kalendářního roku. **V roce 2015 se uskutečnilo na úrovni krajských poboček a vybraných kontaktních pracovišť celkem 140 jednání poradních sborů**.

3.1.k Šířeji prosazovat princip společensky odpovědného zadávání veřejných zakázek/motivovat podniky s účastí státu při vytváření pracovních míst pro znevýhodněné osoby na trhu práce (například České dráhy, Lesy ČR, správy povodí apod.), seznamovat veřejné zadavatele s metodikou společensky odpovědného zadávání veřejných zakázek

Termín: od roku 2014

Gestor: Úřad vlády, Sekce pro lidská práva, Odbor sociálního začleňování - Agentura pro sociální začleňování (dále jen „ASZ“) ve spolupráci s MMR, MPSV a dalšími resorty

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno.

V obcích a městech, které řeší problematiku sociálního vyloučení a které se rozhodnou využít přitom **podporu ASZ** v rámci Koordinovaného přístupu k sociálně vyloučeným lokalitám, jsou představitelé obcí v rámci příprav **Strategických plánů sociálního začleňování obcí** vzdělávání také v oblasti společensky **odpovědného zadávání veřejných zakázek**. Do roku 2020 bude ASZ spolupracovat celkem se 70 lokalitami, které jsou tvořeny obcemi nebo jejich svazky, ve strategických plánech většiny z nich se toto opatření objeví. V současné době mají společensky odpovědné zadávání veřejných zakázek ve svých dokumentech například tyto obce: Kolín, Slaný, Velké Hamry, Ralsko, České Velenice a řada dalších. ASZ těmto obcím také pomáhá identifikovat vhodné typy veřejných zakázek pro realizaci tohoto opatření.

ASZ dále podporuje využívání společensky odpovědného zadávání veřejných zakázek v nových identifikovaných příležitostech, např. v projektech Ministerstva zemědělství (v opatřeních proti suchu a povodním) nebo MMR (ve výstavbě či rekonstrukci sociálních bytů).

ASZ se také podílela ve spolupráci s P3 – People, Planet, Profit, o. p. s. na **vzdělávacích seminářích** o společensky odpovědném zadávání veřejných zakázek. Během listopadu a prosince 2015 proběhly 3 vzdělávací semináře. Dalších 5 bylo realizováno počátkem roku 2016.

ÚP ČR rozvíjí se státními podniky a organizacemi aktivní dialog. Nejvýznamnější z nich byly osloveny dopisem ministryně práce a sociálních věcí, dopisem generální ředitelky ÚP ČR i formou osobních setkání při jednání poradních sborů při ÚP ČR apod.

V regionech jsou zástupci státních podniků kontaktováni v rámci návštěv pracovníků monitoringu, kteří je seznamují se službami ÚP ČR, včetně konkrétních možností využití nástrojů APZ. Vedoucí zaměstnanci ÚP ČR se státními podniky komunikují s cílem navázat hlubší a dlouhodobou spolupráci.

V roce 2015 uzavřel ÚP ČR memorandum o spolupráci se Svazem měst a obcí České republiky, a to za účelem spolupráce při zajišťování podpory rozvoje zaměstnanosti a zlepšení situace v sociální oblasti v obcích a městech ČR. ÚP ČR tak pokračuje v činnosti z let předchozích, a to zejm. z roku 2014, kdy uzavřel memorandum se Správou železniční dopravní cesty s. o., Lesy České republiky, s. p., Českou biskupskou konferencí; intenzivně se rozvíjí spolupráce s DIAMO s. p., Probační a mediační službou, Českými drahami a.s. a s podniky spravujícími povodí hlavních českých toků.

Další rozvoj v prosazování společensky odpovědného zadávání veřejných zakázek bude probíhat na základě jednání poradního sboru generálního ředitelství ÚP ČR.

V roce 2015 byl v rámci výzvy č. 18 OPZ předložen **projekt MPSV „Podpora implementace a rozvoje sociálně odpovědného veřejného zadávání“**, který zahájí realizaci v roce 2016. Hlavním cílem projektu je začlenění užívání principů odpovědného zadávání do každodenní praxe zadávání veřejných zakázek, a tak zajištění funkčního řešení, jak efektivněji vynakládat veřejné prostředky (princip "value for money"). Projekt vytvoří dlouhodobou konzultační a odbornou platformu, zajistí odbornou podporu pro zadavatele (prostřednictvím web portálu, informační fóra, metodiky aj.), help-linek (včetně sociálních sítí), zajistí šíření informací (prostřednictvím workshopů, školení, motivačních soutěží atp.) a bude průběžně sbírat data pro komplexní výzkumy a analýzy kvantitativního charakteru.

Co se týče **resortu zemědělství**, V roce 2015 vypsal **státní podnik Povodí Vltavy** 21 veřejných zakázek v hodnotě přes 29 mil. korun způsobem **společensky odpovědného zadávání veřejných zakázek**. Plnění těchto zakázek zajistilo zaměstnání nejméně 24 osobám z řad dlouhodobě nezaměstnaných, evidovaných na ÚP ČR. Zároveň státní podnik Povodí Vltavy realizoval v loňském roce dalších 15 veřejných zakázek malého rozsahu se souhrnnou hodnotou převyšující 8 mil. korun, u kterých byl rovněž uplatněn sociální aspekt, a to požadavek na zaměstnání alespoň jedné osoby z evidence ÚP ČR, po dobu uskutečnění akce.

V roce 2015 došlo k rozšíření projektu **„Krušné hory“** na další organizační jednotky Lesy ČR. Lesní správci ve spolupráci s danými pobočkami úřadů práce během celého roku vybrali **267 sezónních zaměstnanců**. Skutečné fyzické počty se pohybovaly mezi 80 až 120 zaměstnanci, vývoj celkového počtu souvisí s průběhem fluktuace u této kategorie zaměstnanců. **Lesní správci a zaměstnanci lesních správ a závodů ve většině případů hodnotí tuto aktivitu kladně – velkým přínosem jsou realizované práce v lese i na dalším spravovaném majetku Lesy ČR**. Náklady spojené s vytvořením těchto sezónních pracovních míst v roce 2015 dosáhly 32 mil. Kč, příspěvky od ÚP ČR pak necelých 12 mil. Kč.

3.1.1 Vzhledem k demografickým predikcím ohledně stárnutí populace dále rozvíjet koncept Age managementu na podporu zaměstnávání starších osob

Termín: průběžně

Gestor: MPSV

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno.

Při zprostředkování zaměstnání **věnuje ÚP ČR v souladu se zákonem o zaměstnanosti zvýšenou péči uchazečům o zaměstnání, kteří ji pro svůj věk potřebují.**

ÚP ČR rozvíjí koncept Age managementu na podporu zaměstnávání starších osob. Prostřednictvím Krajské pobočky Brno byl **ÚP ČR partnerem projektu „AIVD - Implementace Age Managementu v České republice“** (termín realizace: 1. září 2013 - 30. června 2015). Hlavním cílem projektu bylo vytvoření nástrojů k řešení problematiky cílové skupiny 50+ na trhu práce formou implementace principů Age Managementu za podpory mezinárodní spolupráce.

V rámci projektu byla vytvořena široká tematická síť v oblasti Age Managementu. Je zpracována analýza nástrojů, metod a postupů v oblasti Age Managementu v ČR i EU, vyvinuty 3 moduly vzdělávacích aktivit pro různé cílové skupiny, bylo realizováno pilotní ověření vyvinutých vzdělávacích modulů, bylo provedeno pilotní testování WAI a statistické vyhodnocení, které je podkladem pro iniciaci možných změn v oblasti pracovně lékařské péče. Důležitým výstupem je zpracování **příručky "Možnosti uplatnění Age Managementu v ČR"**. Veškeré aktivity byly vyhodnocovány směrem k naplňování specifických cílů „Národního akčního plánu přípravy na pozitivní stárnutí 2013 – 2017“.

V resortu **Ministerstva kultury** (dále jen MK“) **Národní ústav lidové kultury** dále jen „NÚLK“) **podporuje a aplikuje základní principy přípravy na stárnutí i koncept Age managementu** ve své činnosti tak, aby nedocházelo k diskriminaci na základě věku a byla zajištěna ochrana lidských práv. Je využíváno dobrých znalostí i potenciálu starších pracovníků v rámci rovných pracovních příležitostí pro starší občany, NÚLK zaměstnává k dnešnímu dni 7 pracujících důchodců (13 %) a 26 osob nad 50 let (48 %). Pracovníci, kteří odešli do starobního nebo invalidního důchodu, pobírají nadále některé výhody jako pracující zaměstnanci (karta ICOM, volný vstup).

V roce 2015 dále byla obnovena členská základna Pracovní skupiny na podporu zaměstnávání starších osob **Rady vlády pro seniory a stárnutí populace** a byla jmenována její nová předsedkyně. Pracovní skupina se ve své činnosti zaměřovala zejména na prohloubení spolupráce s neziskovými organizacemi a soukromou sférou prostřednictvím programů společenské odpovědnosti firem.

3.1.m Podporovat rozvoj sociálního podnikání formou osvěty, poradenství, finanční podpory i after care (následné podpory), včetně zvážení nutnosti přijetí specifické právní úpravy sociálního podnikání

Termín: průběžně

Gestor: MPSV, MPO, MŽP

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno.

Sektor sociálního podnikání je v současnosti marginální oblastí trhu. Důvodem je dosud nedostatečné vymezení sociálních podniků, které by umožnilo jejich legislativní ukotvení a též jednotný přístup všech zainteresovaných resortů k jejich podpoře. **MPSV je proto společně s MPO spolugestorem přípravy věcného záměru zákona o sociálním podnikání, který je projednáván na půdě Úřadu vlády ČR** (odbor pro sociální začleňování). Věcný záměr navrhuje regulaci vztahů, doposud neupravených právním předpisem. Zákon bude definovat znaky, které musí splňovat sociální podnik.

V říjnu 2015 byl ukončen projekt „Podpora sociálního podnikání v ČR“, v rámci kterého MPSV poskytovalo poradenské služby pro zájemce o sociální podnikání a sociální podnikatele a umožňoval realizovat stáže v sociálních podnicích. V projektu působilo **12 lokálních konzultantů**, zkušených sociálních podnikatelů, kteří poskytovali informace o sociálním podnikání, zprostředkovali kontakty se stakeholdery a dobrou praxi. Lokální konzultanti se primárně věnovali zájemcům o sociální podnikání. Pro sociální podnikatele bylo určeno individuální poradenství poskytované experty v oblastech marketingu, krizového řízení a gastropodnikání.

V rámci projektu byly rovněž realizovány skupinové kurzy zaměřené na zahájení podnikání v pohostinství a na přípravu podnikatelského plánu. Z hlediska osvětové činnosti byly v rámci projektu rozšiřovány webové stránky www.ceske-socialni-podnikani.cz, které i po skončení projektu **přináší aktuální informace z oblasti sociálního podnikání**. Další osvětovou činností byl vznik desítek tematicky laděných článků. V rámci projektu **vznikly sady rozpoznávacích znaků pro integrační a obecný sociální podnik**, přičemž sada znaků pro integrační sociální podnik byla dále rozpracována a použita pro výzvu OPZ č. 03_15_015 „**Podpora sociálního podnikání**“, která byla v polovině roku 2015 také vyhlášena. Tato výzva byla zaměřena na podporu vzniku a rozvoje nových sociálně podnikatelských aktivit.

Pro programové období OPZ MPSV připravuje navazující projekt „**Podpora sociálního podnikání v ČR pokračuje**“, jehož cílem je dále rozvíjet podpůrnou síť pro sociální podnikatele, zájemce o zahájení sociálního podnikání a zvyšování povědomí veřejnosti o principech a cílech sociální ekonomiky.

V roce 2015 byla rovněž v rámci OPZ vyhlášena výzva č. 03_15_016 „Výzva pro systémové projekty realizované MPSV - sociální podnikání“, která je zaměřena na podporu poradenských aktivit v segmentu sociálního podnikání. V rámci investiční priority 2.3 **OPZ „Výzvy pro MAS na podporu strategií Komunitně vedeného místního rozvoje“** č. 03_16_047 bude podporován vznik nových a rozvoj existujících podnikatelských aktivit v oblasti sociálního podnikání - integrační sociální podnik a environmentální sociální podnik. Dále je sociální podnikání dílčí aktivitou ve výzvách č. 03_15_042 a č. 03_15_026 OPZ „**Koordinovaný přístup k sociálně vyloučeným lokalitám**“ (výzva č. 1 a 2).

MPO přijalo „**Koncepci podpory malých a středních podnikatelů na období let 2014 – 2020**“, která představuje zásadní strategický dokument pro přípravu programovacího období kohezní politiky EU 2014 – 2020 v oblasti podnikání. Tato Koncepce mj. upozorňuje na důležitost podpory sociálního podnikání a vzdělávání sociálních podnikatelů. Na jejím základě byl připraven „**Operační program Podnikání a inovace pro konkurenceschopnost 2014 – 2020**“, který byl schválen vládou dne 14. července 2014. Pro české podnikatele má vyhrazeno přibližně 117 miliard korun a o podporu mohou se svými projekty žádat také **sociální podniky**. Uvedený operační program je základním programovým dokumentem MPO pro čerpání finančních prostředků z „Evropského fondu pro regionální rozvoj na období 2014 – 2020“ a klíčovým nástrojem pro podporu českých podnikatelů z fondů EU ve zmíněném programovacím období.

V únoru 2015 vyhlásilo MPO program „**Záruka 2015 až 2023**“, jehož cílem je **podpořit přístup malých a středních podnikatelů k bankovním úvěrům na realizaci jejich podnikatelských projektů**. **Jedna z podpor programu je určena výhradně pro sociální podnikatele**. Správcem finančního nástroje uvedeného programu je Českomoravská záruční a rozvojová banka. V rámci této podpory byla společnosti zaměstnávající osoby se zdravotním postižením, které pracují v režimu chráněné dílny, poskytnuta záruka za úvěr ve výši 8 mil. Kč., a finanční příspěvek na způsobilé výdaje projektu. Národní program „Záruka 2015 až 2023“ pokračuje II. Výzvou i v roce 2016.

V rámci plnění opatření byly dále podpořeny projekty z „**Operačního programu Životní prostředí za období 2007 - 2013**“ (MŽP). Jednalo se o projekty staveb a rekonstrukce center environmentálního vzdělávání a poradenství. Celkem bylo podpořeno 619 projektů ve výši téměř 2 mld. Kč z prostředků EU, které měly za cíl zejména zabezpečit kvalitní infrastrukturu (materiálně-technické zázemí) pro realizaci programů environmentálního vzdělávání, pro environmentální poradenství a pro poskytování environmentálních informací a zabezpečit nabídku kvalitních odborných materiálů a pomůcek investičního charakteru pro environmentální vzdělávání, poradenství a osvětu.¹⁹ Příjemci dotace se poskytovateli dotace zavázali, že v průběhu programového období 2007 - 2013 pořídí, vybudují, zrekonstruují či vybaví 70 objektů environmentálních center a poraden s užitnou plochou 63 980 m².

V rámci nového „**Státního programu environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty**“ (dále jen „EVVO“), který má vláda přijmout v roce 2016, je předpoklad podpory opatření na propojování EVVO se sociální oblastí.

Osvěta v oblasti sociálního podnikání je také **součástí vzdělávání v rámci Místní agendy 21** (dále jen „MA 21“). MA21 je programem konkrétních obcí, měst, regionů, který zavádí principy trvale udržitelného rozvoje do praxe při zohledňování místních problémů. Je tvořen za účasti a ve spolupráci s občany a organizacemi a jeho cílem je zajištění dlouhodobě vysoké kvality života na daném místě. O udržitelnosti můžeme hovořit jedině tehdy, pokud je ekonomický rozvoj uplatňován s ohledem na sociální a kulturní dopady s respektem k limitům životního prostředí.

3.2.o Podpora rozvoje sociálně aktivizačních služeb za účelem podpory osoby k přístupu a udržení na trhu práce

Termín: od roku 2014

Gestor: MPSV

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno.

Podpora sociálního začleňování i podpora rozvoje a zachování pracovních návyků klientů je jedním ze stěžejních cílů téměř všech sociálních služeb, především pak **služeb sociální prevence**. Potřebnost takových služeb je definována na základě zpracovaných sociodemografických analýz obsažených ve střednědobých plánech rozvoje sociálních služeb krajů tak, aby potřeba těchto služeb ze strany společnosti byla optimálně saturována a bylo zajištěno sociální začleňování jednotlivých cílových skupin klientů. Mezi cílové skupiny, které ve velké míře potřebují právě podporu ze strany služeb sociální prevence, patří především **děti a mládež ve věku od 6 do 26 let ohrožené společensky nežádoucími jevy** (nejčastější cílová skupina nízkoprahových zařízení pro děti a mládež), **etnické menšiny** (častá cílová skupina terénních programů a sociálně aktivizačních služeb pro rodiny s dětmi) a v neposlední řadě kupříkladu také **osoby žijící v sociálně vyloučených lokalitách** (častá cílová skupina opět terénních programů a sociálně aktivizačních služeb pro rodiny s dětmi).

¹⁹ Seznam podpořených projektů je umístěn na webovém odkazu: <http://www.opzp2007-2013.cz/ke-stazeni/16833/detail/seznam-schvalenych-projektu>.

Podpora služeb sociální prevence je realizována každoročně prostřednictvím dotačního titulu na podporu poskytování sociálních služeb. **V roce 2015 podpořilo MPSV v rámci dotačního titulu na podporu poskytování sociálních služeb celkem 2043 služeb sociální prevence finanční částkou ve výši bezmála 1,5 mld. Kč; z toho na celkem 263 služeb druhu sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi částka podpory z tohoto dotačního titulu v roce 2015 činila 170 mil. Kč.**

K sociální rehabilitaci osob se zdravotním postižením více viz plnění opatření 2.f.

3.2.p Podpora rozvoje sociální práce ve službách zaměstnanosti (např. využití metody case managementu apod.)

Termín: od roku 2014

Gestor: MPSV, ÚP ČR

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno.

Opatření MPSV plnilo mj. prostřednictvím **pilotáže certifikované „Metodiky integrace sociální práce s příjemci dávek v hmotné nouzi“** (dále jen „Metodika“), **zaměřené na spolupráci poboček ÚP ČR a obcí v oblasti výkonu činností sociální práce** (více viz plnění opatření 2.a).

MPSV dále podporuje rozvoj sociální práce ve službách zaměstnanosti prostřednictvím akreditace vzdělávacích programů dle § 117a zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, v platném znění. V období **do konce roku 2015 bylo ministerstvem akreditováno celkem 7 vzdělávacích programů zaměřených na problematiku zákona o zaměstnanosti, dopadů nezaměstnanosti a vzdělávání poradců pro zaměstnanost a 19 programů zaměřených na problematiku využití metody case managementu.** Všechny uvedené programy jsou určeny pro další vzdělávání sociálních pracovníků.

3.2.q Podpora rozvoje sociálně terapeutických dílen vzájemně propustných s integračním sociálním podnikáním a zaměstnáváním znevýhodněných, propojování činnosti sociálně terapeutických dílen s potřebami obce, města, regionu

Termín: od roku 2014

Gestor: MPSV

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno.

V druhé polovině roku 2015 MPSV dopracovalo **„Doporučený postup č. 1/2016 na podporu realizace propustného systému sociální a pracovní rehabilitace osob se zdravotním postižením“.** Doporučený postup upravuje propustnost mezi sociálně terapeutickými dílnami, službami sociální rehabilitace a pracovní rehabilitací. **Cílem je zajistit klientům přechod mezi jednotlivými službami tak, jak vyžadují jejich individuální potřeby.** Doporučený postup také nastavuje pravidelnou komunikaci mezi poskytovateli sociálně terapeutických dílen, sociální rehabilitace a pracovníky ÚP ČR.

Více viz plnění opatření 2.f.

MPSV v roce 2015 podpořilo z dotačního titulu na podporu poskytování sociálních služeb celkem 138 sociálně terapeutických dílen částkou v úhrnu 114 mil. Kč. Statistické informace o počtech podpořených klientů tohoto druhu služby za rok 2015 zatím nejsou dostupné. Lze pouze dokreslit situaci daty o klientech služby sociálně terapeutické dílny z roku 2014, v němž bylo z dotací MPSV podpořeno celkem 89 těchto služeb částkou v celkovém úhrnu 79 mil. Kč. V roce 2014 bylo klienty těchto podpořených služeb celkem 4502 osob (jelikož v roce 2015 bylo podpořen větší počet sociálně terapeutických dílen, lze soudit, že podpora a pomoc byla úměrně tomu poskytnuta většímu počtu klientů). Strukturu těchto osob dle cílové skupiny ilustruje níže uvedená tabulka. Těmto klientům byla poskytnuta pomoc a podpora v rozsahu základních činností tohoto druhu sociální služby dle odst. 2 § 67, zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, a v rozsahu úkonů uvedených v odst. 1 § 32 vyhlášky č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách. **Dle § 92 a § 93 zákona o sociálních službách dochází na úrovni obcí, krajů a poskytovatelů sociálních služeb k úzké spolupráci při analyzování potřebnosti těchto služeb a při plánování jejich rozvoje a dostupnosti.**

Tabulka č. 5 Počty klientů jednotlivých cílových skupin, kteří v roce 2014²⁰ využili služeb sociálně terapeutických dílen

Cílová skupina	Počty klientů dané cílové skupiny
osoby ohrožené závislostí nebo závislé na návykových látkách	19
osoby s chronickým duševním onemocněním	1458
osoby s chronickým onemocněním	26
osoby s jiným zdravotním postižením	23
osoby s kombinovaným postižením	545
osoby s mentálním postižením	2166
osoby s tělesným postižením	27
osoby se sluchovým postižením	3
osoby se zdravotním postižením	165
osoby se zrakovým postižením	70
Celkový součet	4502

²⁰ Pozn.: Data za rok 2015 budou dostupná v srpnu roku 2016. Dle odhadů bude jejich počet vyšší než v předchozím roce.

2.3 Plnění opatření v oblasti sociálních služeb

Prostřednictvím sociálních služeb dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, je poskytována **pomoc a podpora fyzickým osobám v nepříznivé sociální situaci za účelem sociálního začlenění nebo prevence sociálního vyloučení**. Sociální služby skrze svoji činnost reagují na potřeby osob sociálně vyloučených případně sociálním vyloučením ohrožené a zároveň reagují na nepříznivé sociální jevy, které se vyskytují v místě působnosti.

Strategie konstatovala, že v roce 2013 byla kapacita a dostupnost sociálních služeb nedostatečná, přetrvávaly výrazné rozdíly v kvalitě poskytování sociálních služeb, poukázala na neudržitelnost systému financování sociálních služeb, personální nesystémovost (nevyjasněnost rolí a kompetencí) v sociálních službách či nedostatečnou komunikaci mezi teorií a praxí.

V rámci metodiky k vyhodnocování indikátorů sociálního začleňování (VÚPSV) je sledováno několik ukazatelů pro oblast dostupnosti sociálních služeb, jako je např. počet poskytnutých ambulantních²¹ sociálních služeb (maximální kapacita služby v jednom časovém okamžiku) na 1000 obyvatel. **V roce 2014 došlo v celorepublikovém průměru k růstu podílu setkání v rámci ambulantních sociálních služeb, a to stejně jako v indikátoru počet poskytnutých terénních²² sociálních služeb (maximální kapacita služby v jednom časovém okamžiku) na 1000 obyvatel.** Jediný kraj, v němž došlo mezi lety 2013 – 2014 k poklesu kapacity terénních sociálních služeb na tisíc obyvatel, byl kraj Středočeský, kde kapacita z původní hodnoty téměř 14,8% v roce 2013 meziročně poklesla o téměř 4 p.b. na 10,8% v roce 2014. Sledována je též **kapacita pobytových sociálních služeb na 1000 obyvatel. V roce 2014 dosahovala hodnoty 7,25 lůžek na tisíc obyvatel ČR.**

Je sledována též kapacita pobytových sociálních služeb pro seniory. V roce 2013, za který jsou poslední známá data, dosahovala její hodnota necelých **21 lůžek na tisíc seniorů**. Vzhledem k počtu úspěšných žádostí o možnost ubytování v domovech pro seniory se dá konstatovat, že kapacita těchto zařízení pro seniory je v celorepublikovém měřítku poměrně **nedostačující** (příp. chybí jiné služby nepobytového typu).

Vyhodnocován je dále **podíl žadatelů, kterým nebyla poskytnuta služba azylové domy**, ačkoliv o ni žádali, který se meziročně (mezi roky 2010 – 2014) zvýšil o 0,11 p.b. na 1000 obyvatel. Tento podíl se tak od roku 2010 **zvýšil téměř ve všech krajích**, a to i meziročně mezi léty 2013 a 2014.

Díky výše uvedeným indikátorům lze mj. vysledovat, jakým způsobem jednotlivé kraje přistupují k řešení sociálních problémů. V roce 2015 činila částka určená na financování sociálních služeb 8,57 mld. Kč, tedy více než v roce 2014 (7,71 mld. Kč). Zároveň již kraje mohly podávat projektové záměry pro účely využití prostředků z evropských fondů.

²¹ Ambulantními sociálními službami se rozumí služby, za kterými osoba dochází nebo je doprovázena nebo dopravována do zařízení sociálních služeb a součástí služby není ubytování.

²² Terénními sociálními službami se rozumí takové sociální služby, které jsou osobě poskytovány v jejím přirozeném sociálním prostředí.

Cíl: Zajistit dostatečně rozvinutý systém sociálních služeb pro potřeby osob sociálně vyloučených nebo sociálním vyloučením ohrožené reagující na jejich individuální potřeby v kontextu společenské zakázky

Opatření:

3.2.a Zajistit podporu rozvíjení dostupnosti, prostupnosti a komplexnosti systému sociálních služeb v rámci sítí sociálních služeb reagujících na potřeby regionu, podpora spolupráce poskytovatelů sociálních služeb za účelem sociálního začleňování na místní úrovni

Termín: do konce roku 2015

Gestor: MPSV

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno.

Výše uvedené opatření může MPSV plnit zejm. prostřednictvím metodické činnosti. K tématu vytváření sítí sociálních služeb (ve smyslu zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů) a podpoře sociálního začleňování prostřednictvím sociálních služeb **MPSV zpracovalo pracovní verzi metodiky síťování sociálních služeb**, která by měla upravovat způsob a postupy utváření, provádění změn a výstupu z krajské sítě sociálních služeb. Tyto **sítě jsou součástí krajských střednědobých plánů rozvoje sociálních služeb, jejichž účelem je mj. přispívat k zajištění dostupnosti sociálních služeb na území kraje a v rámci jejichž přípravy probíhá spolupráce s poskytovateli sociálních služeb nebo jejich zástupci.**

MPSV dále podporuje zajištění dostupnosti a spolupráce relevantních aktérů v oblasti sociálních služeb legislativní činností. V roce 2015 byly zahájeny předběžné práce na **novelizaci zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, kde je záměrem MPSV posílit vazbu mezi střednědobým plánováním a financováním sociálních služeb** a upravit některá ustanovení zákona dotýkající se těchto témat.

Dále byla v roce 2015 za spolupráce širokého spektra subjektů **připravena „Národní strategie rozvoje sociálních služeb na období 2016 – 2025“**. Ta představuje rámcový dokument vymezující **hlavní směry rozvoje sociálních služeb**, v němž je kladen větší důraz na **podporu péče v přirozeném prostředí a udržitelnost financování sociálních služeb tak, aby co nejvíce odpovídala potřebám klientů.**

Dále viz plnění opatření 3.2.b.

3.2.b Zajistit podporu dostupnosti, kvality a spolupráce začleňujících služeb v sociálně vyloučených lokalitách

Termín: do konce roku 2015

Gestor: MPSV

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno.

K zajištění podpory dostupnosti začleňujících služeb v konkrétních oblastech byl vypracován „**Informační systém na sledování negativních sociálních jevů**“. Vytvoření systému je jednou z aktivit systémového projektu „Podpora procesů v sociálních službách“ (realizovaného MPSV). Jeho cílem je **efektivnější zjišťování výskytu negativních sociálních jevů na území ČR**. Tyto informace umožní **lepší plánování sociálních služeb a další podpory v místech a regionech**. Informační systém byl vytvořen v průběhu roku 2015, od konce daného roku jej mohou využívat vybraní pracovníci státní správy a samosprávy (především pracovníci obecních úřadů obcí s rozšířenou působností).

Na úrovni metodické podpory MPSV ve spolupráci se zástupci krajských úřadů a dalších expertů zpracovalo metodickou příručku „**Minimální kritéria kvality plánování rozvoje sociálních služeb na krajské úrovni**“, která vznikla z důvodu sjednocení pohledu na proces, výstupy a výsledky střednědobého plánování rozvoje sociálních služeb a která mají sloužit především jako **vodítko pro kraje a možná inspirace pro obce**.

K zajištění podpory dostupnosti, kvality a spolupráce začleňujících služeb v sociálně vyloučených lokalitách přispívají i prostředky z OPZ, a to mj. prostřednictvím výzev č. 03_15_026 a č. 03_15_042 „**Koordinovaný přístup k sociálně vyloučeným lokalitám**“ (výzva č. 1 a 2). V rámci investiční priority 2.3 OPZ „**Výzvy pro MAS na podporu strategií Komunitně vedeného místního rozvoje**“ č. 03_16_047 je podporována **spolupráce lokálních partnerů na trhu práce**. Dále je poskytována metodická **podpora nositelům komunitně vedeného místního rozvoje (MAS)**.

Co se týče **nepojistných dávkových systémů**, tyto jsou koncipovány jako **jednotné** na celém území státu. Základní **sociální poradenství vedoucí k řešení hmotné nouze nebo jejímu předcházení** je nedílnou součástí pomoci v hmotné nouzi a jako takové je poskytováno i v sociálně vyloučených lokalitách.

K zajištění podpory dostupnosti, kvality a spolupráce sociálních služeb na místní úrovni dále viz plnění opatření 3.2.a.

3.2.c Zajistit podporu spolupráce vzdělavatelů a poskytovatelů sociálních služeb za účelem zefektivnění sociálního začleňování na místní úrovni

Termín: do konce roku 2015

Gestor: MPSV

Stanovisko KSZ: Opatření je splněno.

MPSV podporuje spolupráci vzdělavatelů a poskytovatelů sociálních služeb za účelem zefektivnění sociálního začleňování na místní úrovni **prostřednictvím akreditace vzdělávacích programů** dle § 117a zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, v platném znění. V období do konce roku 2015 bylo ministerstvem akreditováno celkem **10 vzdělávacích programů zaměřených na problematiku terénní sociální práce ve vyloučených lokalitách, metody lokální spolupráce ve vyloučených lokalitách a metody sociální práce ve vyloučených lokalitách a 6 programů zaměřených na problematiku sociálního začleňování.** Všechny uvedené programy jsou určeny pro další vzdělávání sociálních pracovníků.

Během roku 2015 pokračovala spolupráce MPSV a Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen „MŠMT“) ohledně **vyjasnění rolí asistenta pedagoga a asistenta v sociálních službách při poskytování podpory ve škole a během školní výuky.**

3.2.d Podporovat vznik nástrojů pro zjišťování sociálních jevů v sociálně vyloučených lokalitách a potřeb osob sociálně vyloučených nebo ohrožené sociálním vyloučením

Termín: do konce roku 2015

Gestor: MPSV

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno.

V roce 2015 byl vytvořen a **zprovozněn „Informační systém na sledování negativních sociálních jevů“**, a to v rámci systémového projektu „Podpora procesů v sociálních službách“ (realizovaného MPSV). Jeho cílem je **efektivnější zjišťování výskytu negativních sociálních jevů na území ČR.** Tyto informace umožní lepší plánování sociálních služeb a další podpory v konkrétních oblastech. Od konce roku 2015 mohou informační systém využívat vybraní pracovníci státní správy a samosprávy (především pracovníci obecních úřadů obcí s rozšířenou působností).

K plnění opatření v roce 2015 přispěl i projekt MPSV **„Podpora sociálního začleňování na místní a regionální úrovni“**, reg. č. CZ.1.04/3.1.00/04.00016, v rámci kterého bylo vytvořeno několik metodických materiálů a nástrojů pro řešení pro obce. Účelem projektu je poskytnout **krajům a obcím ze strany státu metodickou podporu a nástroje pro realizaci sociálně začleňujících politik vč. politik přípravy na stárnutí** na místní a regionální úrovni. Více o projektu a jeho výstupech viz plnění opatření 4.2.a.

3.2.e Podporovat vznik modelů měření efektivity služeb sociální prevence, aktivizačních a začleňujících služeb, včetně služeb sociálního poradenství s důrazem na aktivity sociálního začleňování

Termín: do konce roku 2014

Gestor: MPSV

Stanovisko KSZ: Opatření je splněno.

Vzhledem k tomu, že projekt „**Inovace systému kvality sociálních služeb**“ byl prodloužen do roku 2015, uvádíme zde i plnění opatření 3.2.e s termínem do roku 2014, aby bylo možné zhodnotit jeho výsledky v oblasti podpory efektivity sociálních služeb. V rámci uvedeného projektu probíhala v roce 2015 činnost v rámci pracovních skupin expertů na novém znění povinností poskytovatelů a kritérií standardů kvality sociálních služeb. Při zpracování byla zohledňována specifika všech druhů sociálních služeb, a to s ohledem na rozvoj nového pojetí „nepříznivé sociální situace“. Tento koncept se navrhuje zpracovat nejen do oblasti kvality, ale i registrace sociálních služeb. Cílem nové úpravy je, aby do sociálních služeb byly přijímány osoby, které skutečně sociální služby potřebují a současně, aby poskytovatelé v rámci své nabídky nabízeli, které nepříznivé sociální situace jsou schopni řešit a podle toho také byly sociální služby nastaveny. Návrh se tak zaměřuje na **efektivitu poskytování sociálních služeb, a to z hlediska nabídky a poptávky. Nový návrh bude předložen v rámci legislativního procesu v roce 2016**; účinnost novely zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů se předpokládá od dubna 2017.

Dále si MPSV v rámci individuálního projektu „Podpora procesů v sociálních službách“ zadalo **vypracování dvou hodnotících zpráv k výkaznictví sociálních služeb** expertní skupinou. V rámci těchto zpráv byly alespoň v obecné rovině identifikovány sporné body především v rámci vykazování výkonů služeb sociální prevence a sociálního poradenství a **navržena nová struktura výkaznictví sociálních služeb tak, aby bylo možné díky takto získaným údajům měřit efektivitu sociálních služeb**. Nastavení systému výkaznictví tak, aby poskytovalo relevantní a k lepšímu měření efektivity služeb využitelné výdaje, je tématem další koncepční činnosti MPSV, dále také otázkou spolupráce a diskuse s ostatními aktéry systému sociálních služeb (kraje, poskytovatelé) a v neposlední řadě také otázkou stability agendových aplikací MPSV.

3.2.f Optimalizovat systém financování sociálních služeb, který bude reflektovat demografický vývoj, nároky uživatelů a rostoucí náklady poskytovatelů

Termín: od roku 2014

Gestor: MPSV

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno.

Návrhů na optimalizaci systému financování sociálních služeb existuje celá řada. Mnoho z nich je v obecné či konkrétnější rovině součástí „**Národní strategie rozvoje sociálních služeb na období 2016 – 2025**“ (připravena v roce 2015 a schválena v březnu 2016). Ve své šíři se tyto návrhy na optimalizaci pohybují od jednoduchých návrhů na drobné změny současného systému financování (zaúčelování části příspěvku na péči na nákup formálních služeb u poskytovatelů sociálních služeb, což by mělo zajistit dostatek prostředků pro poskytovatele sociálních služeb) až po návrhy, jež svým charakterem předpokládají naprosto zásadní změnu financování sociálních služeb. Jako takový návrh (vycházející ze „**Studie proveditelnosti: Výběr a zdůvodnění optimální varianty financování sociálních služeb v ČR**“, jež byla zpracována externím dodavatelem v rámci individuálního projektu „Podpora procesů v sociálních službách“) lze zmínit možnost zavedení povinného pojištění sociální péče, kdy by část hradil zaměstnavatel a část zaměstnanec. Sociální služby by pak byly z tohoto systému pojištění financovány platbou na klienta, přičemž výše této platby by se odvíjela od stupně závislosti tohoto klienta a míry náročnosti zajištění péče o něj. V zásadě by tak tato platba na klienta měla pokrývat mnohem více nákladů poskytovatelů sociálních služeb, než v současnosti pokrývá výše příspěvku na péči. Aby však takový systém financování sociální péče mohl být zaveden, bylo by nezbytné mnohem detailněji rozpracovat posuzování závislosti klienta a především precizně nacenit jednotlivé úkony péče o klienta, tak, aby tato péče mohla být hrazena na podobném principu, na jakém je v současnosti financován systém zdravotnictví. Z tohoto důvodu **chystá MPSV mimo jiné realizaci projektu (v rámci OPZ) zaměřeného na zjištění skutečných potřeb klientů sociální péče a na nacenění jednotlivých úkonů péče.**

3.2.g Navrhnout začlenění komunitní sociální práce do činností sociálních služeb

Termín: do konce roku 2015

Gestor: MPSV

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno.

Komunitní sociální práce je průřezová činnost, která je realizovaná některými druhy sociálních služeb. To, že je průřezová znamená, že neodpovídá charakteru základních činností a úkonů sociálních služeb tak, jak jsou dnes definovány v zákoně o sociálních službách. Z tohoto důvodu **MPSV nevidí jako vhodné zařazovat komunitní sociální práci jako základní činnost sociálních služeb.** Avšak **využití komunitní sociální práce v rámci sociálních služeb je vnímáno jako potřebné, tudíž je podporováno formou metodického vedení poskytovatelů sociálních služeb.** MPSV pozitivně vnímá rozvoj této metody a zvýšení zájmu o tuto problematiku.

MPSV vydalo v roce 2015 čtyři odborné publikace, „**Sešity sociální práce**“²³. Každý monotematicky zaměřený Sešit sociální práce obsahuje úvodní článek garanta, pět článků odborníků, resp. sociálních pracovníků z praxe a na závěrečný popis garanta s doporučením pro sociální pracovníky. Jedno vydání Sešitů sociální práce bylo tematicky věnované **Roli sociálního pracovníka v komunitní práci**.

V rámci OPZ v investiční prioritě 2.3 Výzvy pro MAS na podporu strategií **Komunitně vedeného místního rozvoje** č. 03_16_047 budou podporovány převážně terénní a ambulantní formy sociálních služeb a programů. **Důraz bude kladen na komunitní sociální práci a aktivizaci komunit.**

3.2.h Navrhnout nové druhy sociálních služeb a jejich obsah, které by více reagovaly na potřeby osob sociálně vyloučených, či sociálním vyloučením ohrožených, a dále na jevy a potřeby vyskytující se ve společnosti

Termín: do konce roku 2015

Gestor: MPSV

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno částečně.

Je připravován návrh novely zákona o sociálních službách č. 108/ 2006 Sb., kde jsou obsaženy i návrhy na úpravy druhů sociálních služeb. Dosud není možné zhodnotit, zda jsou změny navrženy tak, aby lépe reagovaly na potřeby osob sociálně vyloučených.

V průběhu roku 2015 připravovalo MPSV **návrh novely zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách**, který obsahuje mimo jiné **změnu druhů sociálních služeb, jejich činností a úkonů**. Některé druhy budou sloučeny, u některých byla navržena změna definice, u jiných byly upraveny základní činnosti a úkony. Navrženo bylo dále dělení základních činností na povinné a nepovinné. V roce 2016 bude uvedený návrh novely zákona procházet legislativním procesem, na červen 2016 je plánováno předložení vládě a účinnost se předpokládá od poloviny roku 2017.

²³ Odkaz na stažení Sešitů sociální práce: <http://www.mpsv.cz/cs/23260>.

3.2.ch Navrhnout personální standard služeb sociální prevence, aktivizačních a začleňujících služeb, včetně služeb sociálního poradenství s důrazem na aktivity sociálního začleňování

Termín: do konce roku 2015

Gestor: MPSV

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno.

Personální standard jako minimální požadavek pro registraci sociální služby, který je obsažen v návrhu novely zákona o sociálních službách č. 108/ 2006 Sb., je pozitivem. KSZ však upozorňuje na rizika zavedení personálních standardů ve smyslu jejich výkladu (aby si je některý zadavatel nebo donátor nevykládal jako normativní či dokonce maximální). Souběžně s níže uvedeným návrhem novely zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách tak doporučuje provádět **osvětu** po případném schválení této novely.

V průběhu roku 2015 připravovalo MPSV **návrh novely zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách**. Návrh obsahuje mimo jiné **začlenění personálního standardu jako registrační podmínky**. Konkrétní znění standardu bude uvedeno v prováděcí vyhlášce. Personální standard bude platit pro všechny druhy sociálních služeb. Je definován jako minimální bezpečný standard pro poskytování sociální služby. Účinnost těchto změn je plánována polovinu roku 2017. Pro existující poskytovatele sociálních služeb bude stanoveno přechodné období.

3.2.i Zvyšování prestiže sociálních služeb a sociální práce prostřednictvím osvěty a informování

Termín: průběžně

Gestor: MPSV

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno.

V rámci projektu „**Podpora procesů v sociálních službách**“, realizovaného MPSV, bylo publikováno několik **článků a tiskových zpráv**:

- 2/2015 Deník MF DNES – Nová etapa v rozvoji asistivních technologií;
- 2/2015 Časopis Sociální služby – Tlumočení pro osoby se sluchovým postižením a hluchoslepé v nové typologii sociálních služeb;
- 1/2015 Časopis Sociální služby – Právní analýza financování sociálních služeb;
- 3/2015 TZ: MPSV řeší problém neregistrovaných sociálních služeb;
- 16. února 2015 TZ: Ministerstvo práce a sociálních věcí připravuje návrh nové právní úpravy pro držení v zařízení sociálních služeb.

Více viz plnění opatření 2.ch.

2.4 Plnění opatření v oblasti podpory rodiny

Podpora rodiny je součástí investic do lidského kapitálu, který je vytvářen i v rodině, a proto je rodina z hlediska sociálního začleňování pro soudržnost a další rozvoj společnosti nezbytná. **V ČR představují děti a rodiny s dětmi podstatnou skupinu významně ohroženou chudobou a sociálním vyloučením.** Míra rizika chudoby u osob do 18 let v posledních známých datech za rok 2014 převýšila o plných 5 p.b. celkovou míru rizika chudoby, oproti roku 2013 došlo k nárůstu o 3,4 p.b. Hodnota je však výrazně nižší oproti průměru za EU-28 (21,1%).

Tabulka č. 6 - Míra rizika chudoby dětí (podle hranice 60 % mediánového příjmu; osoby mladší 18 let; v %)

	2010	2011	2012	2013	2014
Míra rizika chudoby dětí	14,3	15,2	13,9	11,3	14,7

Pramen: Eurostat, databáze on-line

Mezi riziky a překážkami v oblasti podpory rodiny v roce 2013 identifikovala Strategie roztržštěnost a nejednotnou kvalitu systému péče o ohrožené děti a rodiny, nedostatečnou spolupráci jeho aktérů, nedostatečnou personální kapacitu orgánů sociálně-právní ochrany dětí a z toho vyplývající malý prostor zejména na oblast terénní sociální práce. Právě ta je jedním z předpokladů pro snižování rizika sociálního vyloučení rodin prostřednictvím podpory sociálních pracovníků v jejich přirozeném prostředí.

MPSV se na výše uvedené jevy snaží reagovat. Za účelem zvýšení kvality a zlepšení podmínek výkonu sociálně-právní ochrany dětí (dále jen „SPO“) ze strany pracovníků OSPOD obcí s rozšířenou působností (dále jen „ORP“) zvýšilo dotační podporu obecních úřadů obcí s rozšířenou působností a hlavního města Prahy působností na výkon agendy SPO. Níže je uveden přehled přerozdělených finančních prostředků v letech 2013 – 2015.

Tabulka č. 7 - Přehled přerozdělených finančních prostředků pro OSPOD obecních úřadů s rozšířenou působností v letech 2013 – 2015

Rok	Schválený rozpočet v rámci dotací obcím s rozšířenou působností a hl. městu Praze na výkon agendy SPO
2013	739 447 000 Kč
2014	850 000 000 Kč
2015	1 200 000 000 Kč

Důležitým krokem byla rovněž **standardizace výkonu SPO.** Standardizace přispěla k tomu, že OSPOD obecních úřadů s rozšířenou působností musí v souladu s požadavky standardů **zohlednit při určování personální kapacity svého pracoviště náročnost výkonu SPO v jeho spádové oblasti a zajistit za tímto účelem odpovídající počet zaměstnanců zařazených k výkonu SPO,** kteří zároveň splňují stanovené kvalifikační předpoklady.

Při určování počtu zaměstnanců se přihlíží k počtu dětí s trvalým pobytem ve správním obvodu obecních úřadů s rozšířenou působností, k velikosti a charakteru správního obvodu (např. zohlednění i existence sociálně vyloučených lokalit), k počtu případů ohrožených dětí ve spádové oblasti OSPOD, k charakteru jejich životní situace a k jejich potřebám, k výskytu jiných rizikových jevů, které mohou ohrožovat rodiny s nezletilými dětmi.

Pozitivním dopadem zvyšující se dotační podpory a standardizace výkonu SPO je **nárůst pracovníků OSPOD, což podporuje snížení počtu klientů na jednoho pracovníka**, který se pak může klientům věnovat intenzivněji a individuálně.

Tabulka č. 8 - Počet pracovníků OSPOD na obecních úřadech s rozšířenou působností v letech 2008 – 2014

Rok	Počet pracovníků OSPOD
2008	1757
2009	1790
2010	1802,9
2011	1807,75
2012	1933,5
2013	2107
2014	2419

Je potřeba zdůraznit, že se **sníží počet dětí v institucích, ale přesto je stále příliš vysoký** (viz plnění opatření 3.3.b). Mezi mladými lidmi bez domova (údaje z Prahy vyplývající z analýzy klientů organizace Naděje) má téměř polovina klientů zařízení sociálních služeb zkušenost s dětským domovem.

V rámci výše uvedené metodiky ke sledování indikátorů sociálního začleňování (VÚPSV) byl zkonstruován ukazatel podíl dětí v ústavní výchově na celkovém počtu dětí odebraných z původních rodin v daném roce. Vyhodnocení indikátoru však není možné, protože se **nesledují počty dětí odebraných z rodin; sleduje se pouze jejich umístění do náhradní péče**.

Do roku 2013 byl sledován počet „živých“ případů připadajících na pracovníka orgánu sociálně-právní ochrany dětí (dále jen „OSPOD“), od roku 2014 tomu již tak není. Mezi roky 2010 až 2013 se vytížení jednoho pracovníka OSPOD snížilo o téměř 27 živých případů. **Vytížení pracovníka OSPOD v roce 2013 činilo 128 živých případů**, což v důsledku znamená úsporu času pro pečlivější zpracování jednotlivých případů a **větší prostor pro terénní sociální práci**.

Vzhledem k tomu, že není od roku 2014 sledován ukazatel „počet živých případů“, lze činnost OSPOD sledovat skrze ukazatel „počet evidovaných případů“ (viz tabulka č. 8).

Tabulka č. 9 - Počty případů evidovaných OSPOD

	Počet nových případů rodin zaevidovaných v roce 2014	Evidovaný počet případů k 31. 12. 2014
Rejstřík Om ²⁴	61291	404597
Rejstřík Nom ²⁵	30622	39172

Zdroj: Roční výkaz o výkonu sociálně-právní ochrany dětí za rok 2014

Rozdíl v odměňování žen a mužů v ČR byl v roce 2013 jeden z nejvyšších v EU, konkrétně 22,1 %. Jako problém byla identifikována též výrazně nižší zaměstnanost žen ve srovnání s muži nebo nízkou nabídku dostupných služeb péče o děti. **Dle dostupných dat za rok 2014²⁶ zůstala míra zaměstnanosti žen nízká**, a to na obou koncích věkového spektra. Nízkou účast matek s malými dětmi na trhu práce lze do značné míry přičítat **přetrvávajícímu nedostatku kvalitních zařízení péče o děti (hlavně pro děti do tří let) a malému využívání pružných pracovních úvazků.**

Tabulka č. 10 - Podíl dětí ve věku 3-6 let, jež využívají služby péče o děti, z celkového počtu dětí v dané věkové kategorii (v %)

	2010	2011	2012	2013	2014
Podíl dětí ve věku 3 – 6 let, jež využívají služby péče o děti, z celkového počtu dětí v dané věkové kategorii	70,1	69,3%	69,1	69,2	70,5

Pramen: MŠMT, Ústav pro informace ve vzdělávání a Český statistický úřad.

Ve srovnání s dětmi do dvou let věku je podíl dětí **ve věku 3 - 6 let** zařazených do služeb péče o děti výrazně vyšší, **dlouhodobě se drží na úrovni kolem 70 %**. Zatím však nedochází k významnému progresu, byť jde o proces zásadní pro zvýšení možností participace žen na trhu práce. Nicméně situace v ostatních evropských zemích je srovnatelná. **Naopak rodiče dětí ve věku do 2 let předškolní péči o děti příliš nevyužívají, je do něj zařazeno zhruba každé 10. dítě** v této věkové kategorii; svou roli může ale sehrávat i snížená dostupnost takové péče.

²⁴ Rejstřík OM (zkratka „ochrana mládeže“) slouží OSPOD k vedení základní evidence a spisové dokumentace dětí, které mají trvalé bydliště ve správním obvodu pracoviště OSPOD OÚ ORP, tj. pracoviště OSPOD je pro řešení situace těchto dětí místně příslušným. Rejstřík obsahuje spisy označené spisovou značkou OM. Spis OM může být pod jednou spisovou značkou veden jak o dítěti v základní evidenci OSPOD, tak společně o sourozencích, pokud je v rodině více ohrožených dětí (podrobně způsob vedení spisové dokumentace upravuje Směrnice MPSV č. j. 2013/26780-21 ze dne 19. září 2013 o stanovení rozsahu evidence dětí a obsahu spisové dokumentace o dětech vedené orgány sociálně-právní ochrany dětí a o stanovení rozsahu evidence a obsahu spisové dokumentace v oblasti náhradní rodinné péče).

²⁵ Rejstřík NOM (zkratka „nepříslušná ochrana mládeže“) slouží k evidenci dětí, které nemají trvalé bydliště ve správním obvodu OSPOD OÚ ORP. Ten jejich záležitosti vyřizuje na dožádání místně příslušného OSPOD OÚ ORP. Spisy v tomto rejstříku jsou vedeny pod spisovou značkou NOM. Opět zde platí, že v rámci jednoho spisu může být pod jednou spisovou značkou NOM vedena dokumentace nejen o dítěti, ale i o společně evidovaných sourozencích.

²⁶ *Zpráva o České republice 2016. Pracovní dokument útvarů Komise.* Evropská komise, SWD(2016) 73 final.

Cíl (z hlediska sociálního začleňování): Zajistit dostupné, provázané a kvalitní služby pro rodiny, děti a mládež. Posílení ekonomické stability rodin a jejich samostatnost s důrazem na svobodu volby rodinné strategie, zejména v oblasti sladování profesního, rodinného a osobního života.

Opatření:

3.3.b Zajištění systémových změn v oblasti náhradní rodinné péče

Termín: průběžně

Gestor: MPSV

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno.

Cílem transformačního procesu v systému náhradní rodinné péče (dál jen „NRP“) je **zajistit každému dítěti možnost vyrůstat v rodinném prostředí, a v těch případech, ve kterých dítě nemůže z dočasných nebo trvalých důvodů vyrůstat ve vlastním rodinném prostředí, upřednostnit svěřeni dítěte do náhradního rodinné péče oproti umístění dítěte do péče institucionální.** Legislativní změny v oblasti NRP byly započaty novelizací zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o SPOD“), která byla s účinností od 1. 1. 2013 provedena zákonem č. 401/2012 Sb., a dále zakotvením nové úpravy jednotlivých institutů NRP (osvojení, poručenství, pěstounství, svěřeni dítěte do péče jiné osoby) v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, s účinností od 1. ledna 2014.

Na novou hmotněprávní úpravu rodinného práva v občanském zákoníku navázala od 1. ledna 2014 rovněž nová procesní úprava soudních řízení ve věcech osvojení a řízení ve věcech péče soudy o nezletilé (včetně řízení ve věcech poručenství a pěstounské péče) v zákoně č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

Tabulka č. 11 - Přehled vývoje počtu dětí umístěných v ústavní výchově v ČR

Rok	Děti v dětských domovech, výchovných ústavech, dětských domovech se školou a diagnostických ústavech	Počet dětí v kojeneckých ústavech	Počet dětí v domovech pro OZP	Celkem dětí v ústavní výchově
2009	7 878	1 391	1 063	10 332
2010	7 397	1 513	926	9 836
2011	7 150	1 428	834	9 412
2012	6 941	1 397	769	9 107
2013	6 549	1 233	646	8 428
2014	6 549	1 213	577	8 285

Pozn.: Nesledují se počty dětí odebraných z rodin; sleduje se pouze jejich umístění do náhradní péče.

Tabulka č. 12 - Počet podaných žádostí o zprostředkování náhradní rodinné péče

Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
osvojení	790	725	682	673	729	626	548
pěstounská péče	612	543	621	703	1 152	1 756	1 156

Záměr transformace NRP je součástí „Národní strategie ochrany práv dětí“ s akčním obdobím 2012 – 2018, která byla schválena usnesením vlády č. 4 ze dne 4. ledna 2012. Specificky se na tuto oblast zaměřuje její Cíl 9: Podpora náhradní rodinné péče. Za účelem jeho naplnění byly realizovány klíčové aktivity zaměřené na rozvoj a profesionalizace pěstounské péče, včetně specializace části pěstounů na péči o děti se specifickými potřebami. V implementaci klíčových aktivit v oblasti NRP napomáhal **individuální projekt „Systémová podpora procesů transformace systému péče o ohrožené rodiny a děti“** (dále jen „IP MPSV I“), který MPSV realizovalo v období let 2012 – 2015 s využitím finančních prostředků z Evropského sociálního fondu (konkrétně OP LZZ). Projekt byl ukončen v říjnu 2015 a **navazuje na něj nový individuální projekt MPSV „Systémový rozvoj a podpora nástrojů sociálně-právní ochrany“** (dále jen „IP MPSV II“) financovaný z OPZ s předpokládaným celkovým rozpočtem ve výši 326 mil. Kč. V rámci IP MPSV I byly např. podporovány **aktivity vedoucí ke zvýšení zájmu žadatelů o výkon pěstounské péče či o osvojení dítěte se specifickými potřebami**. Ve spolupráci s pilotními kraji (Královéhradecký, Zlínský, Moravskoslezský) byla vytvořena a pilotně vyzkoušena **strategie aktivního vyhledávání pěstounů**. V roce 2015 probíhala kampaň v Moravskoslezském kraji, jejímž účelem bylo vytvořit a ověřit strategii osvětové a náborové kampaně pro zájemce o výkon NRP s důrazem na pěstounskou péči, jejímž cílem bude zvýšit povědomí o výkonu pěstounské péče mezi potenciálními zájemci a vytvořit pozitivní obraz této profese u široké veřejnosti. Kampaň byla zaměřena především na **hledání náhradních rodičů pro větší sourozenecké skupiny, děti se zdravotním postižením a děti z etnických menšin**.

V rámci aktivity 05 Podpora pěstounské péče IP MPSV I byla zakoupena licence amerického programu **PRIDE** (Parent Resources for Information, Development and Education), který představuje **standardizovaný rámec pro nábor, přípravu a vzdělávání zájemců o pěstounskou péči a osvojení**. Cílem programu je naplňování specifických a individuálních potřeb dětí umístěných v NRP, posilování rodin, ať se jedná o rodiny původní, pěstounské či osvojitelské, zvyšování kvality pěstounské péče prostřednictvím průběžného vzdělávání a poskytování doprovodných služeb. Do pilotáže programu PRIDE v ČR se zapojily Královéhradecký, Moravskoslezský a Zlínský kraj. **O program byl velký zájem, proto byla dodatečně zahájena pilotáž v dalších krajích** (v Jihočeském, Jihomoravském, Karlovarském, Olomouckém, Pardubickém a ve Středočeském kraji). V průběhu vyjednávání o počtu příprav PRIDE **vzešel ze strany krajů požadavek na možnost proškolit další lektory, kteří by mohli v příslušném kraji pokračovat v přípravách i po skončení IP MPSV**. V návaznosti na tento požadavek došlo ke změně projektu, díky které se realizovala **školení v ČR pro tzv. Master lektory PRIDE** (2 lektorských dvojic), kteří v rámci své vlastní přípravy vedou školení pro dalších 24 lektorů (12 lektorských dvojic). **V období od října 2014 do března 2015 se uskutečnilo 37 příprav, kterých se účastnilo 450 žadatelů o NRP**.

V roce 2015 byla v návaznosti na výše popsané aktivity vydána „Analýza implementace programu PRIDE v ČR“, jejímž cílem je **zhodnocení implementace programu PRIDE po dvou letech jeho pilotáže v systému NRP v ČR. Analýza je zveřejněna na webu MPSV.**²⁷

Dále vznikla „Analýza náhradní rodinné péče v České republice“, která je také dostupná na webových stránkách MPSV.²⁸ Cílem analýzy bylo zmapovat základní oblasti současného systému náhradní rodinné péče v ČR, zejména péče pěstounské. Analýza se zaměřila na činnost klíčové úrovně veřejné správy v oblasti NRP, kterou jsou kraje a krajské úřady. Zvláštní pozornost byla věnována problematice příprav fyzických osob pro budoucí roli náhradního rodiče, ať jde o osvojení či pěstounskou péči. Zároveň byl zmapován systém práce s dětmi, které žijí v rodinách poskytujících NRP. Výstupy analýzy budou sloužit jako **podklad pro další systémové změny v oblasti NRP.**

Zkušenosti z implementace programu PRIDE a výsledky výzkumných studií budou využity i při realizaci navazujícího IP MPSV II, v rámci něhož by mělo dojít k zefektivnění odborného posuzování zájemců o svěřeni dítěte do NRP, k nastavení kritérií a podmínek pro realizaci příprav žadatelů o svěřeni dítěte do náhradní rodinné péče a vzdělávání pěstounů. Dále budou nastaveny nové postupy zprostředkování náhradní rodinné péče týkající se také zprostředkování této péče dětem se specifickými potřebami, včetně romských dětí. Bude také vytvářena strategie oslovování potenciálních zájemců o svěřeni dítěte do náhradní rodinné péče ve vztahu k dětem se specifickými potřebami, kde by měla být věnována pozornost i **získávání zájemců o svěřeni dětí se zdravotním postižením do náhradní rodinné péče.**

3.3.c Zajištění systémové podpory rodin při výchově dětí se specifickými potřebami

Termín: průběžně

Gestor: MSPV

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno.

Na uvedenou oblast se zaměřuje „Národní strategie ochrany práv dětí“ s akčním obdobím **2012 – 2018**, a to konkrétně:

- Cíl 4 Vyrovnání příležitostí pro děti a mladé lidi ze **znevýhodněného sociálního prostředí;**
- Cíl 5 Vyrovnání příležitostí pro děti a mladé lidi se **zdravotním postižením;**
- Cíl 7 **Prevence chudoby;**
- Cíl 8 Vytvoření a **zpřístupnění služeb a podpory rodinám a dětem.**

V roce 2015 byla zahájena příprava navazujícího „Akčního plánu Národní strategie ochrany práv dětí na období 2016 – 2020“, který obsahuje návrhy konkrétních opatření, která by měla vést k naplnění výše uvedených cílů.

²⁷ Dostupné na webu http://www.mpsv.cz/files/clanky/21395/Analzyza_PRIDE.pdf

²⁸ Dostupné na webu http://www.mpsv.cz/files/clanky/16437/analzyza_SNRP.pdf

Aktivity podporující naplnění výše uvedených cílů, jejichž cílovou skupinou jsou děti se specifickými potřebami a jejich rodiny, jsou také součástí aktivit navazujícího **IP MPSV II**, kde bude rozvíjen **system zjišťování a vyhodnocování potřeb dětí**, dále je počítáno s **deinstitucionalizací péče a s transformací velkokapacitních pobytových zařízení**, s rozvojem **sítě terénních a ambulantních služeb**, které budou dostupné na místní úrovni, budou reagovat flexibilně na specifické potřeby dětí a fungovat na komunitním principu tak, aby byla péče o děti se specifickými potřebami a jejich rodiny zajištěna primárně v jejich přirozeném prostředí v místní komunitě. V rámci síťování by měla být definována **minimální síť služeb na úrovni obcí s rozšířenou působností a krajů**, dále bude vytvořena metodika k vytváření minimální sítě služeb a bude podporován v rámci ČR přenos příkladů dobré praxe. Další opatření se zaměřují na **rozvoj systému celoživotního vzdělávání pro pracovníky OSPOD a pověřených osob k výkonu SPO**, který by je měl **připravit i na práci s dětmi se specifickými potřebami** a jejich rodinami. Dále bude ve vztahu k dětem se specifickými potřebami, které dočasně či trvale nemohou vyrůstat ve své rodině, podporován rozvoj NRP tak, aby péče o tyto děti v pobytovém zařízení byla skutečně poslední alternativou. Dále je plánováno **zefektivnění a sjednocení postupů při zprostředkování NRP u dětí se specifickými potřebami, profesionalizace a zefektivnění dalšího vzdělávání pěstounů** v oblasti péče o děti se specifickými potřebami.

V rámci MPSV je opatření plněno také skrze **dotace ze státního rozpočtu, jimiž MPSV každoročně financuje neziskové organizace v oblasti podpory rodiny**. Dotační program v oblasti podpory rodiny rozděluje neinvestiční dotace na preventivní a podpůrné aktivity pro rodiny, které mají posilovat rodičovské kompetence, zkvalitňovat rodinné vztahy, pomoci ve sladění práce a rodiny a komplexně podpořit rodiny s dětmi ocitající se v ohrožení nebo jsou krizí ohroženy. Program je rozdělen do 2 dotačních oblastí. V první oblasti jsou podporovány **preventivní aktivity směřující k předcházení negativních jevů v rodinách**, zejména pak vzdělávací a tréninkové aktivity a poradenství v oblasti rodiny a rodičovství. Cílem podpory v druhé dotační oblasti je **podporovat přímou práci s ohroženými dětmi a rodinami**. Aktivity jsou zaměřené především na rozvoj metod přímé práce s dětmi při řešení případů dětí a rodin, které jsou v agendě SPOD. **V roce 2015 byla v rámci dotačního programu rozdělena částka přibližně 101,5 mil. Kč.**

3.3.d Zajištění odpovídající a standardy garantované kvality širokého spektra služeb pro rodiny, děti a mládež

Termín: průběžně

Gestor: MPSV

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno.

Opatření 3. 3. d. koresponduje s „**Národní strategií ochrany práv dětí**“ na období **2012 – 2018, a to cílem 16 „Kvalita práce, vzdělávání a standardy“**. K naplnění cíle 16 se zaměřovala aktivita 02 IP MPSV I, jejímž cílem bylo **vytvořit a pilotně ověřit standardy kvality SPO**.

Cílem standardizace výkonu SPO je zabezpečit:

- kvalitní, efektivní, transparentní a nediskriminující systém práce s ohroženými dětmi a rodinami;
- nastavit kvalifikační předpoklady, provozní a technické podmínky pro výkon SPO;
- sjednotit metody práce OSPOD napříč ČR.

Povinnost řídit se standardy kvality je legislativně ukotvena v ustanovení § 9a odst. 3 zákona o sociálně-právní ochraně dětí, kde je uvedeno, že OSPOD, zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc (dále jen „ZDVOP“) a pověřené osoby k výkonu sociálně-právní ochrany dětí (dále jen „SPO“) jsou povinny se řídit při výkonu SPO standardy kvality SPO. V přílohách č. 1, č. 2 a č. 3 vyhlášky č. 473/2012 Sb. o provedení některých ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí (dále jen „prováděcí vyhláška č. 473/2012 Sb.“) je vymezena soustava provozních, personálních a procesních standardů, které nastavují standard - **nepodkročitelné minimum, které musí výše uvedení poskytovatelé SPO splňovat, aby byla při výkonu SPO garantována kvalita a ochrana práv všech dětí.** Poskytovatelé SPO, kteří mají zákonnou povinnost řídit se standardy kvality, jsou v souvislosti se standardizací povinni vytvářet vlastní metodické pokyny a vnitřní směrnice popisující postupy jejich práce uplatňované při výkonu SPO. Tyto vnitřní předpisy by měly respektovat **principy rovného zacházení a zohledňování individuálních potřeb** každého klienta. Pravidla poskytování SPO by rovněž měla být zveřejněna pracovištěm ve formě srozumitelné cílové skupině.

V lednu 2015 byla zahájena kontrolní činnost zaměřená na dodržování standardů kvality SPO. Tu vykonávají ve vztahu k OSPOD při obecních úřadech krajské úřady, u krajských úřadů provádí kontrolu MPSV. Inspekce ZDVOP a pověřených fyzických a právnických osob k výkonu SPO podílejících se na výkonu pěstounské péče je v gesci krajských poboček ÚP ČR. **V roce 2015 bylo krajskými pobočkami ÚPČR provedeno 13 inspekcí u ZDVOP a 21 inspekcí u pověřených osob k výkonu SPO. MPSV provedlo celkem 6 kontrol (5 u krajských úřadů, 1 u přímo řízené organizace MPSV).**

V oblasti **sociálních služeb** (dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů) **probíhala v průběhu roku 2015 intenzivní práce na revizi zákonného systému kvality sociálních služeb** v rámci projektu „Inovace systému kvality sociálních služeb“. Cílem změny je redefinování požadavků, zaměření se na proces poskytování sociální služby a ochranu lidských práv a svobod klientů sociálních služeb. Nový návrh bude předložen v rámci legislativního procesu v roce 2016, účinnost novely zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, se předpokládá od dubna 2017. **V rámci této novely bude také nově definován materiálně technický a personální standard, které budou součástí registračních podmínek sociálních služeb.**

3.3.f Realizace opatření k podpoře flexibilních forem práce a dalších opatření v oblasti sladování profesního, rodinného a osobního života (motivovat zaměstnavatele k realizaci pro-rodinných opatření, včetně flexibilních forem práce)

Termín: průběžně

Gestor: MPSV

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno částečně.

Byla přijata opatření na řešení nízké účasti žen s malými dětmi na trhu práce a další opatření jsou v přípravě. Reálné zapojení žen s malými dětmi na trh práce je však nadále brzděno omezeným využíváním **pružné pracovní doby** a dlouhodobým nedostatkem **cenově dostupných a kvalitních služeb péče o děti**.²⁹ KSZ doporučuje dále se zaměřit na podporu výše uvedených nástrojů.

Dne 29. listopadu 2014 vstoupil v platnost zákon č. 247/2014 Sb., o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině a o změně souvisejících zákonů (dále jen zákon o dětské skupině), který připravilo MPSV. **Přijetím zákona o dětské skupině došlo k nastavení základních parametrů služby péče o dítě na nekomerční bázi.** Toto opatření umožňuje **udržet kontakt rodiče se zaměstnáním** v době péče o dítě a jeho postupný návrat nebo vstup na trh práce, s ohledem na strategii rodiče při sladění profesního, rodinného a osobního života. Opatření rovněž přispívá ke **snížení rizika ohrožení chudobou a nedostatkem příjmů v případě, že rodič je delší dobu mimo trh práce.** Zákon vymezuje konkrétní podmínky týkající se poskytování služby péče o dítě v dětské skupině. V současné době MPSV eviduje **80 dětských skupin, s kapacitou 1200 míst.**

V oblasti legislativy vešla v účinnost **novela zákona o daních z příjmů** č. 267/2014 Sb., která obsahuje prorodinná daňová opatření, tj. **zavedení daňové uznatelnosti nákladů zaměstnavatele v souvislosti s poskytováním služeb péče o děti svých zaměstnanců a zavedení slevy na dani z příjmů pro rodiče, kteří využijí služeb péče o děti v souvislosti se vstupem nebo návratem na trh práce.**

Výše příspěvku u **společensky účelných pracovních míst** není krácena v přímé souvislosti s délkou úvazku, ale je aplikován **system zvýhodnění při zkráceném úvazku**, čímž se podpořila možnost návratu do zaměstnání matek s dětmi, osob pečujících o osobu blízkou a dalších.

V roce 2015 byla na MPSV ustavena Odborná komise pro rodinnou politiku, která se zaměřuje na vytvoření návrhu dlouhodobého a systémového řešení rodinné politiky v ČR a spolupracuje na přípravě Koncepce rodinné politiky. **Koncepce rodinné politiky se zaměří rovněž na návrh opatření pro podporu flexibilních forem práce.**

V roce 2015 bylo v realizaci 35 projektů služeb péče od dětí podpořených z OP LZZ. Jednalo se o projekty zaměřené na vznik a provoz podnikového zařízení péče o děti předškolního věku. Parametry podporované služby **byly nastaveny podle návrhu zákona o dětské skupině.** Podpora byla určena na zařízení poskytující služby spočívající v nepřiležitostné péči o dítě ve věku od 6 měsíců do zahájení povinné školní docházky, poskytované v kolektivu dětí mimo domácnost dítěte.

²⁹ viz *Zpráva o České republice 2016. Pracovní dokument útvarů Komise*. Evropská komise, SWD(2016) 73 final, s. 21.

Zařízení měla kapacitu v rozmezí od 7 do 24 míst a byla provozována zaměstnavateli pro děti vlastních zaměstnanců a zaměstnanců projektových partnerů. Prostřednictvím těchto pilotních projektů došlo ke **zvýšení zaměstnanosti u žen, které do zařízení umístily své nejmladší dítě; zvýšení příjmu** v závislosti na zvýšení zaměstnanosti u žen, které do zařízení umístily své nejmladší dítě **a zvýšení spokojenosti s rozdělením rodinných a pracovních povinností u všech žen z cílové skupiny.**

Na tyto pilotní projekty navázaly v roce 2015 výzvy OPZ s novou metodikou zjednodušeného vykazování výdajů č. 35 a 36 Podpora vybudování a provozu zařízení péče o děti předškolního věku pro podniky i veřejnost mimo hlavní město Prahu / v hlavním městě Praze zaměřené na tři typy služeb péče o děti: **dětská skupina pro veřejnost** dle § 3 odst. 2 zákona č. 247/2014 Sb., o poskytování služby péče o děti v dětské skupině a o změně souvisejících zákonů; **podniková dětská skupina** dle § 3 odst. 1 zákona č. 247/2014 Sb., o poskytování služby péče o děti v dětské skupině a o změně souvisejících zákonů, a živnost volná/vázaná, tj. zařízení provozovaná dle zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání. **Výzvy byly vyhlášeny 11. listopadu, měly celkovou alokaci 1 mld. Kč** (pro Prahu bylo k dispozici 118 milionů Kč, pro ostatní regiony celkem 882 milionů korun) a **bylo do nich podáno neočekávaně vysoké množství - 443 žádostí.** Výzva č. 36 na hlavní město Prahu musela být předčasně ukončena již 9. prosince 2015 z důvodu enormního zájmu. **Následně byla alokace „pražské“ výzvy navýšena ze 118 na 213 mil. Kč,** aby bylo přijato všech 63 žádostí, které úspěšně prošly hodnocením přijatelnosti a formálních náležitostí. Do konce roku 2015 bylo vystaveno prvních 12 právních aktů.

MPSV v roce 2015 dále realizovalo projekt „**Studie proveditelnosti Služeb pro domácnost**“. Cílem bylo **zjistit podmínky v ČR pro umožnění tvorby vyššího počtu pracovních míst na zkrácený úvazek a možnost návratu osob do zaměstnání,** které budou využívat nástroje Služeb pro domácnost. Výsledky budou zpracovány do pilotního projektu.

V prosinci 2015 ukončilo MPSV realizaci projektu „**Sladění práce a rodiny inspirované příklady dobré praxe v Evropě**“. Projekt se zaměřoval **na získání mezinárodních zkušeností** v problematice možnosti úprav pracovních podmínek (pracovní doby, délky úvazku, místa výkonu práce apod.) a rozvoje služeb péče o předškolní děti **a využití těchto získaných příkladů dobré praxe k podpoře zapojení rodičů s dětmi do pracovního procesu.** V rámci projektu došlo k ověřování využívání flexibilních forem práce na MPSV. Nejvíce využívanou flexibilní formou práce na MPSV byla **práce z domova** a zájem o ní se stále zvyšuje. Častější je také návrat rodičů do zaměstnání na **zkrácené pracovní úvazky.** Dále probíhalo pilotní ověřování provozu dvou zařízení péče o děti typu dětská skupina na MPSV.

V roce 2015 byly v realizaci projekty z výzev 76 a 88 **OP LZZ,** ve kterých bylo jednou z podporovaných oblastí prosazování **rovných příležitostí žen a mužů a sladování pracovního a rodinného života v zaměstnavatelské sféře.** Podporovány byly aktivity zaměřené na prosazování rovných příležitostí v organizaci žadatele a jeho partnerů a aktivity zaměřené na motivaci zaměstnavatelů k uskutečňování politiky přátelské k rodině a k rovným příležitostem. **Konkrétní výsledky je možné sledovat především ve formě zavádění flexibilních forem práce,** provozu služeb péče o děti pro zaměstnance, vzdělávání, poradenství a podpůrných programů pro zaměstnance vracující se po rodičovské dovolené či **školení managementu a personalistů v dotčených tématech.**

V OP LZZ bylo jako jedno z možností **sladování rodinného a pracovního života podporováno i zahájení podnikání žen**. MPSV eviduje 80 projektů zaměřených na podporu zahájení podnikání za více než 430 milionů Kč, tedy 22 % projektů. Z realizovaných projektů vyplývá, že **desetině osob, které se do těchto projektů zapojí, se podaří skutečně s podnikáním uspět**. Tyto faktory byly zohledněny v rámci přípravných prací na podporu podnikání v OPZ. V roce 2015 intenzívně probíhaly práce na přípravě takového systému podpory, aby byly vytvořeny podmínky pro skutečné zahajování dlouhodobě udržitelného podnikání.

Více viz plnění opatření 3.3.g.

3.3.g Rozvoj služeb péče o děti, jejich dostatečné kapacity a místní dostupnosti

Termín: průběžně

Gestor: MPSV

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno.

V roce 2015 byla ustavena **Odborná komise pro rodinnou politiku, která se zaměřuje na vytvoření návrhu dlouhodobého a systémového řešení rodinné politiky v ČR** a spolupracuje na přípravě Koncepce rodinné politiky. Koncepce rodinné politiky se zaměří rovněž na návrh opatření pro podporu **zájmového vzdělávání dětí**.

Od roku 2012 je **MPSV autorizačním orgánem profesní kvalifikace Chůva pro děti do zahájení povinné školní docházky a Chůva pro dětské koutky** (podle zákona č. 179/2006 Sb.). V roce 2015 bylo MPSV uděleno celkem **16 autorizací**, z toho 10 pro profesní kvalifikaci Chůva pro děti do zahájení povinné školní docházky a 6 pro profesní kvalifikaci Chůva pro dětské koutky. **Osvědčení o způsobilosti k těmto profesním kvalifikacím získalo 477 uchazečů** (454 Chůva pro děti do zahájení povinné školní docházky a 23 Chůva pro dětské koutky).

Dne 29. listopadu 2014 vstoupil v platnost zákon č. 247/2014 Sb., o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině a o změně souvisejících zákonů (dále jen zákon o dětské skupině), který připravil odbor 21. **Přijetím zákona o dětské skupině došlo k nastavení základních parametrů služby péče o dítě na nekomerční bázi**. Toto opatření umožňuje **udržet kontakt rodiče se zaměstnáním** v době péče o dítě a jeho postupný návrat nebo vstup na trh práce, s ohledem na strategii rodiče při sladění profesního, rodinného a osobního života. Opatření rovněž přispívá ke snížení rizika ohrožení chudobou a nedostatkem příjmů v případě, že rodič je delší dobu mimo trh práce. K zákonu se váže rovněž **vyhláška č. 281/2014 Sb., o hygienických požadavcích na prostory a provoz dětské skupiny do počtu 12 dětí**. K péči o děti nad počet 12 se váže **vyhláška č. 410/2005 Sb., o hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení a provozoven pro výchovu a vzdělávání dětí a mladistvých**.

Na podporu dětských skupin byla v listopadu 2015 vyhlášena výzva pro žadatele o finanční podporu na zřízení a provoz dětských skupin z ESF. Více viz plnění opatření 3.3.f.

Dále byly v roce 2015 vyhlášeny v rámci OPZ výzvy 13 a 14 Podpora služeb péče o děti 1. stupně základních škol v době mimo školní vyučování mimo hl. m. Prahu / v hl. m. Praze zaměřené na podporu těchto aktivit: **zakládání a provozování zařízení, která doplní chybějící kapacitu stávajících institucionálních forem tohoto typu** (školní družiny, kluby), **s dobou provozu odpovídající potřebám rodičů** (oproti současné nabídce družin též v časných ranních hodinách a až do pozdního odpoledne); **skupinová doprava do/ze školy zejména ve venkovských či příměstských regionech** s komplikovanou dopravní obslužností (školní autobusy); zajištění doprovodu dětí na kroužky a zájmové aktivity; **příměstské tábory v době školních prázdnin (tj. nepobytové)**. **Výzva reaguje na fakt, že v rodinách s nejmladším dítětem ve věku 6 - 10 let dochází k významnému nárůstu podílu žen, které jsou v domácnosti nebo vykonávají pouze nárazovou pracovní činnost (čtvrtina matek).**

Na rozvoj širokého spektra služeb pro rodiny s dětmi byla zaměřená aktivita 04 IP MPSV I „Podpora rozvoje služeb pro ohrožené děti a rodiny“, jejímž cílem byla podpora sítě služeb pro práci s ohroženými dětmi a rodinami s důrazem na systémovost, provázanost a návaznost služeb a jejich preventivní charakter. Výstupem aktivity bylo **zjištění reálné potřeby služeb pro ohrožené rodiny a děti na území pilotních krajů** (v Pardubickém a v Karlovarském kraji), **identifikace služeb, které zde chyběly**. V rámci této aktivity byly v pilotních krajích vyhledány ve spolupráci s OSPOD podpůrné služby, které byly podpořeny prostřednictvím **minitendrů**. Systém minitendrů je v oblasti SPO příkladem zcela nového pojetí financování podpůrných služeb poskytovaných ohroženým dětem a jejich rodinám. V Karlovarském kraji bylo podepsáno 67 dílčích smluv s vybranými poskytovateli služeb, mezi nimi byli i zástupci občanské společnosti. V Pardubickém kraji bylo uzavřeno 167 smluv o poskytování podpůrných služeb. Pozitivním dopadem této aktivity byla podpora lokálního síťování včetně zlepšení a rozvoje komunikace mezi jednotlivými aktéry v síti, dále **zavedení nových služeb v některých lokalitách s potenciálem jejich udržitelnosti i po skončení minitendru**, zlepšení schopnosti analýzy situace klientů u pracovníků OSPOD a zvýšení kvality při specifikaci služeb pro klienty OSPOD.

V roce 2015 byl připraven pilotní projekt na podporu nového typu služby péče o děti – mikrojeslí – po vzoru německé „Tagesmutter“. Jedná se o nový způsob **zajištění individuální péče o nejmenší děti** od 6 měsíců v malém kolektivu maximálně čtyř dětí. Mikrojesle jsou koncipovány jako veřejná služba péče pro děti rodičů s místem bydliště v dané lokalitě.

Více viz plnění opatření 3.3.f.

3.3.h Rozvoj nízkoprahových služeb na podporu rodin ohrožených sociálním vyloučením, jako jsou kluby matek, mateřská centra, předškolní kluby nebo rodičovské skupiny založené na principu svépomoci

Termín: průběžně

Gestor: MŠMT ve spolupráci s MPSV

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno.

MŠMT podporuje integraci sociálně vyloučených nebo sociálním vyloučením ohrožených dětí vč. romských dětí, žáků a studentů mj. prostřednictvím „**Dotačního programu na podporu integrace romské komunity**“. Program je vyhlašován na základě nařízení vlády č. 98/2002 Sb. a dle úkolů pro MŠMT uvedených ve strategických dokumentech v oblasti vzdělávání romské menšiny (Usnesení vlády č. 750 ze dne 12. října 2011, kterým vláda ČR uložila MŠMT nadále podporovat inkluzi Romů a naplňovat Akční plán Dekády romské inkluze 2005 – 2015; Usnesení vlády č. 699 ze dne 21. 9. 2011, o Strategii boje proti sociálnímu vyloučení na období 2011 až 2015; Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky na období 2011 – 2015; Akční plán MŠMT k výkonu rozsudku D. H. a ostatní proti České republice). **Prioritou programu je podpora předškolní a včasné péče.**

Programem jsou podporována následující témata:

- A) Předškolní příprava a včasná péče: Cílem tematického okruhu je **podpora romských dětí pro jejich úspěšný vstup do základního vzdělávání.**
- B) Podpora školní úspěšnosti žákyň a žáků na základní a střední škole: Cílem tematického okruhu je přispět k **vyrovnávání vzdělávacích šancí romských žáků v rámci hlavního vzdělávacího proudu.**
- C) **Vzdělávání a metodická podpora** pedagogických pracovníků, pracovníků školských poradenských zařízení a studentů vysokých škol zaměřených na učitelské obory
- D) **Volnočasové a zájmové aktivity pro romské děti a mládež** v návaznosti na jejich sociální vyloučení a kulturní odlišnost (podporovány různé volnočasové kroužky)

Tabulka č. 13 - Přehled poskytnutých finančních prostředků v rámci Dotačního programu na podporu integrace romské komunity v roce 2015

Rok	Počet podpořených projektů	Poskytnutá dotace v Kč
2015	54	13 659 980,-

V rámci „**Operačního programu Výzkum, vývoj a vzdělávání 2014 – 2020**“ (dále jen „OP VVV“) MŠMT dále podporuje aktivity na rozvoj **inkluzivního vzdělávání**. To prochází celou prioritní osou 3 OP VVV, nicméně nejvíce se odráží v investičních prioritách 2 – Boj proti všem formám diskriminace a prosazování rovných příležitostí a 3 – Socioekonomická integrace marginalizovaných skupin, jako jsou Romové. Investiční prioritě 3 si jako primární cílovou skupinu stanovuje **děti a žáky ze socioekonomicky znevýhodněného a kulturně odlišného prostředí.**

Z této investiční priority **byla v roce 2015 vyhlášena výzva „Inkluzivní vzdělávání“**, která **svým tématem „Předškolní vzdělávání“** cílila na podporu nástupu dětí ze **socioekonomicky znevýhodněného** a současně kulturně odlišného prostředí do mateřských škol. Mezi podporovanými aktivitami byla jednak podpora vzdělávání a rozvoje dětí ve formálních předškolních centrech s cílem **připravit děti na vstup a začlenění do mateřských škol**, a dále pak **facilitace procesu přechodu z neformálního předškolního centra do prostředí mateřské školy**. Aktivity ve výzvě se pak následně zaměřily na **podporu adaptace těchto dětí a jejich rodičů v mateřské škole**.

Výzva „Inkluzivní vzdělávání“ byla vyhlášena od 24. srpna 2015 do 14. prosince 2015. **Celková alokace výzvy činila 700 000 000,- Kč.**

Zaměření výzvy a podporované aktivity výzvy „Inkluzivní vzdělávání“:

- Téma I. „Předškolní vzdělávání“, jež je orientováno směrem k inkluzivnímu vzdělávání, otevřenosti a lepší spolupráci s rodiči a začleňování dětí do předškolního vzdělávání, včetně přípravy na ně;
- Téma II. „Prevence školního neúspěchu“ se orientuje na usnadnění přechodů mezi stupni vzdělání, dále podporuje lepší spolupráci mezi školou a rodinou a mezi školou a sociálními službami. Prostřednictvím tohoto tématu dojde k podpoře žáků např. formou doučování, tutorem pro žáka atd.;
- Tato dvě témata doplňuje povinný modul „Rozvoj pedagogických pracovníků prostřednictvím dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků“, soustředící se na rozvoj proinkluzivních kompetencí pedagogických pracovníků s ohledem na specifika dětí/žáků ze sociálně odlišného prostředí.

Cílová skupina výše uvedené výzvy:

- děti a žáci se speciálními vzdělávacími potřebami,
- žáci základních a středních škol s potřebou podpůrných opatření a ti žáci, kteří jsou ohroženi předčasným odchodem ze vzdělávání,
- děti a žáci, pokud jsou aktivity realizovaného projektu zaměřeny na vytváření inkluzivního prostředí ve škole, školském zařízení pro zájmové vzdělávání a organizacích působících v oblasti volného času dětí a mládeže,
- rodiče dětí a žáků, pracovníci škol a školských zařízení, vedoucí pracovníci škol a školských zařízení,
- pracovníci a dobrovolní pracovníci organizací působících v oblasti vzdělávání nebo asistenčních služeb a v oblasti volného času a zájmového vzdělávání dětí a mládeže, studenti pedagogických fakult a oborů zaměřených na vzdělávání dětí,
- zaměstnanci veřejné správy a zřizovatelů škol působících ve vzdělávací politice,
- veřejnost.

V rámci výzvy Inkluzivní vzdělávání OP VVV bylo **přijato celkem 120 žádostí o podporu v celkovém objemu požadovaných finančních prostředků ve výši 2 768 607 900,39 Kč**. Do konce roku 2015 nebyl ukončen proces hodnocení žádostí o podporu. Projekty budou realizovány v roce 2016.

V rámci MPSV je opatření plněno skrze dotace ze státního rozpočtu, jimiž MPSV každoročně financuje **neziskové organizace v oblasti podpory rodiny**. Dotační program v oblasti podpory rodiny rozděluje neinvestiční dotace na **preventivní a podpůrné aktivity pro rodiny**, které mají posilovat rodičovské kompetence, zkvalitňovat rodinné vztahy, pomoci ve sladění práce a rodiny a **komplexně podpořit rodiny s dětmi ocitající se v ohrožení nebo jsou krizí ohroženy** (více viz plnění opatření 3.3.c).

Vedle výše uvedeného MPSV dále podporuje i sociální služby, ze kterých se na rodinu nejvíce orientují **sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, nízkoprahová zařízení pro děti a mládež, odborné sociální poradenství a terénní programy** (více viz plnění opatření 3.2.o).

3.3.ch Realizovat dotační podporu prarodinných organizací poskytujících služby pro rodiny, včetně rodin se specifickou potřebou

Termín: průběžně

Gestor: MPSV

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno.

MPSV financuje neziskové organizace v oblasti podpory rodiny v rámci dotací ze státního rozpočtu. Dotační program v oblasti podpory rodiny rozděluje neinvestiční dotace na preventivní a podpůrné aktivity pro rodiny, které mají **posilovat rodičovské kompetence, zkvalitňovat rodinné vztahy, pomoci ve sladění práce a rodiny a komplexně podpořit rodiny s dětmi ocitající se v ohrožení nebo jsou krizí ohroženy** (více viz plnění opatření 3.3.c). **V roce 2015 byla v rámci dotačního programu rozdělena částka přibližně 101,5 mil. Kč.**

Každoročně je MPSV a Stálou komisí pro rodinu a rovné příležitosti PSP ČR ve spolupráci s Asociací center pro rodinu, Sítí mateřských center a Svazem měst a obcí vyhlašována soutěž „**Obec přátelská rodině**“. Hlavním cílem soutěže je podpora realizace prarodinných opatření a aktivit v českých obcích, které pomáhají vytvářet prarodinnou atmosféru na místní úrovni. **V roce 2015 bylo obcím s nejlepším zpracováním rodinné politiky vyplaceno 6 mil. Kč.**

V rámci OP LZZ a OPZ probíhala realizace prarodinných opatření v zejména prostřednictvím podpory aktivity uvedených v plnění bodu 3.3.f (podpora pro-rodinné orientace zaměstnavatelů a sladování pracovního a rodinného života) a bodu 3.3.g služby péče o děti. Tyto projekty jsou z velké části realizovány prarodinnými organizacemi. V rámci výzev 76 a 88 OPZ byly **prarodinné organizace** také nejčastějšími nositeli projektů v oblasti **místní partnerství a tematické sítě** pro rovné příležitosti žen a mužů a sladování pracovního a rodinného života. Cílem těchto místních partnerství bylo zlepšování kvality života v rámci konkrétní lokality prostřednictvím **řešení specifických problémů tohoto území**, cílem tematické sítě zaměřit se na již existující, v praxi úspěšně využívané nástroje tak, aby došlo k **výměně informací a know-how** mezi subjekty v ČR a mezi zahraničními partnery, k jejich porovnání a vyhodnocení a jejich propagaci s cílem dalšího rozšíření.

3.3.i Zajištění a podpora komunikace se všemi aktéry v oblasti rodinné politiky (rozvíjet spolupráci s územními samosprávnými celky při zajištění regionální rodinné politiky)

Termín: průběžně

Gestor: MPSV

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno.

Každoročně je MPSV a Stálou komisí pro rodinu a rovné příležitosti PSP ČR ve spolupráci s Asociací center pro rodinu, Svazem měst a obcí a Sítí mateřských center vyhlašována **soutěž „Obec přátelská rodině“**. Hlavním cílem soutěže je **podpora realizace prorodinných opatření a aktivit v českých obcích, které pomáhají vytvářet prorodinnou atmosféru na místní úrovni**. V roce 2015 bylo obcím s nejlepším zpracováním rodinné politiky vyplaceno 6 mil. Kč.

V rámci OP LZZ bylo opatření plněno zejména prostřednictvím **projektů zaměřených na místní partnerství a tematické sítě** zmíněné v bodě 3.3.ch. Jednalo se o **podporu procesů komunitního plánování v oblasti sladování pracovního a rodinného života a podporu partnerství různých aktérů rodinné politiky na místní a regionální úrovni** za účelem sladění pracovního a rodinného života. Projekty byly zaměřené především na realizaci partnerství k rodinné politice/problematicke na místní a regionální úrovni. Konkrétními aktivitami byly např. realizace kulatých stolů, semináře, konference, finanční podpora s cílem např. umožnit zajištění pozice zaměstnance, který by se v rámci samostatné působnosti obce či kraje ve spolupráci s dalšími subjekty zabýval rodinnou politikou, či **tvorba a implementace místních strategií rodinné politiky**. **V roce 2015 bylo v realizaci 6 projektů tohoto typu.**

Oblast rodinné politiky na místní úrovni je jedním z témat, kterým se zabývá **Odborná komise pro rodinnou politiku**.

3.3.j Zajištění účinných mechanismů spolupráce všech aktérů v systému sociálně-právní ochrany dětí, podpora mechanismů průběžného a dlouhodobého vyhodnocování situace ohrožených rodin a dětí, tvorba individuálních plánů a jejich naplňování

Termín: průběžně, evaluace v roce 2016

Gestor: MPSV

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno částečně.

KSZ doporučuje **obnovit sledování počtu „živých“ případů připadajících na pracovníka orgánu sociálně-právní ochrany dětí**. To umožní vyhodnotit, zda dochází k úspoře času pro pečlivější zpracování jednotlivých případů a existuje **prostor pro terénní sociální práci**, zásadního nástroje pro podporu sociálního začleňování rodin.

V současné době se sleduje se pouze umístování dětí do náhradní rodinné péče. KSZ dále doporučuje **sledovat i počty dětí odebraných z rodin pro zajištění sledování ukazatele** z metodiky VÚPSV „Podíl dětí v ústavní výchově na celkovém počtu dětí odebraných z původních rodin v daném roce“ zkonstruovaného pro potřeby vyhodnocování „Strategie sociálního začleňování 2014 – 2020“.

KSZ dále poukazuje na to, že vypracování **individuálního plánu ochrany dítěte** (dále jen „IPOD“) a jeho sdílení s rodinou a dalšími odborníky stále ještě není běžnou praxí. IPOD s jasně nastavenými termíny přitom dle zjištění z praxe pozitivně ovlivňuje spolupráci s rodinou.

KSZ také doporučuje **podporu dalších forem případových konferencí** – rodinných nebo interaktivních, které umožňují větší zapojení dětí.

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, **ukládá pracovníkům OSPOD obecních obcí s rozšířenou působností** (dále jen „OÚ ORP“) **povinnost pravidelně vyhodnocovat situaci dítěte a rodiny a poskytovat pomoc rodičům nebo jiným osobám odpovědným za výchovu dítěte**. Součástí vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny je komplexní analýza situace rodiny a rodinného prostředí, výchovných kompetencí rodičů a posouzení materiálních i finančních podmínek rodiny. Zjištěné údaje by měly pracovníkům OSPOD sloužit k identifikaci silných stránek a zdrojů rodiny, které by měly být východiskem pro plánování a realizaci opatření ke komplexnímu řešení situace ohroženého dítěte a rodiny. **Pracovníci by měli vysledovat pozitivní kapacity rodiny k řešení vlastní situace tak, aby mohli maximálně vyvíjet úsilí k tomu, aby mohlo ohrožené dítě setrvat ve své původní rodině.**

Tabulka č. 14 - Počet živých případů připadajících na pracovníka OSPOD

	2010	2011	2012	2013	2014
Počet živých případů připadajících na pracovníka OSPOD	155,9	157,3	145,9	128,1	x

Pozn.: Nižší vytížení pracovníka OSPOD v důsledku znamená úsporu času pro pečlivější zpracování jednotlivých případů a větší prostor pro terénní sociální práci. Meziroční pokles hodnoty indikátoru v roce 2013 byl způsoben poklesem počtu "živých případů" a současným nárůstem počtu pracovníků OSPOD.

V návaznosti na vyhodnocení situace dítěte a rodiny ukládá zákon o SPOD pracovníkům OSPOD obecního úřadu obce s rozšířenou působností **povinnost zpracovávat IPOD**, který by měl mimo jiné obsahovat cíle a kroky k poskytnutí pomoci rodině ohroženého dítěte a k posílení funkce rodiny. **Na definici těchto cílů a kroků by mělo participovat dítě, jeho rodina a další odborníci** podílející se na řešení problému dítěte a jeho rodiny. **Odebrání dítěte z rodiny je krajním řešením**. IPOD by měl být průběžně upravován v souladu s průběžným vyhodnocováním situace dítěte s přihlédnutím k měnícím se potřebám dítěte, k vývoji situace rodiny a k výsledkům hodnocení úspěšnosti již realizovaných opatření IPOD. **Aby došlo ke sjednocení praxe OSPOD v oblasti vyhodnocení a tvorby IPOD, byly jejich náležitosti upraveny v prováděcí vyhlášce č. 473/2012 Sb.**

Za účelem sanace rodiny podporuje MPSV multidisciplinární spolupráci všech klíčových subjektů a prosazuje v rámci transformace systému péče o ohrožené děti **využívání metody case managementu**, kdy pracovník OSPOD vede případ konkrétního dítěte, aktivně do jeho řešení zapojuje dítě a jeho rodinu s využitím jejích silných stránek a přirozených zdrojů podpory. Rozvíjí spolupráci s ostatními veřejnými institucemi a propojuje rodinu při řešení dílčích problémů s poskytovateli návazných specializovaných služeb. Společně s rodinou pracovník OSPOD tyto služby plánuje a koordinuje tak, aby vhodně reagovaly na potřeby dítěte a jeho rodiny.

Praktickým nástrojem pro efektivní plánování a koordinaci postupů zainteresovaných aktérů jsou případové konference, kterých se účastní zástupci institucí zapojených do řešení případu. **Dle ustanovení § 10 odst. 3 písm. e) zákona o SPOD má obecní úřad obce s rozšířenou působností povinnost pořádat případové konference** pro řešení konkrétních situací ohrožených dětí, a to ve spolupráci s rodiči, dalšími přizvanými osobami, zejména zástupci škol, školských zařízení, zařízení poskytovatelů zdravotních služeb, orgánů činných v sociální oblasti, orgánů policie, státních zástupců, odborných pracovníků v oblasti náhradní rodinné péče, poskytovatelů sociálních služeb a pověřených osob. Tímto pracovník OSPOD rozvíjí multidisciplinární spolupráci se všemi důležitými institucemi, jejímž cílem je prevence odebírání dítěte a komplexní řešení nepříznivé situace ohrožených dětí a rodin.

V souvislosti se standardizací výkonu SPO mají také OSPOD **povinnost zajistit návaznost výkonu SPO na služby jiných fyzických a právnických osob podle potřeb klientů**. Tento požadavek vyplývá z kritéria 14a) standardu č. 14 „Návaznost výkonu SPO na další subjekty“. Je v rámci něj požadováno, aby se pracovníci OSPOD orientovali v síti místních služeb, měli na pracovišti vytvořený seznam dalších subjektů, tj. právnických a fyzických osob, které poskytují ve spádové oblasti služby přispívající k řešení situace klientů. Svě klienty by měli seznamovat s těmito službami a motivovat je k jejich využívání.

Na rozvoj širokého spektra služeb pro rodiny s dětmi byla zaměřená **aktivita 04 IP MPSV I „Podpora rozvoje služeb pro ohrožené děti a rodiny“**, jejímž cílem byla **podpora sítě služeb pro práci s ohroženými dětmi a rodinami** s důrazem na systémovost, provázanost a návaznost služeb a jejich preventivní charakter. Více viz plnění opatření 3.3.g.

MPSV v rámci zajištění prevence odebírání dětí usiluje o zajištění sítě služeb pro rodiny a děti a jejich užší propojení s činností OSPOD. Je podporován rozvoj sítě preventivních terénních a ambulantních služeb pro rodiny s dětmi, jejichž posláním je umožnit setrvání ohroženého dítěte v původní rodině a rozvíjet kompetence rodičů tak, aby zvládali svou rodičovskou roli. **Cílem je zajistit komplexní řešení situace ohrožených rodin**, která bývá komplikovaná řadou vzájemně provázaných problémů jako je např. nezaměstnanost, chudoba, zadluženost, užívání návykových látek, ztráta bydlení, nedostatečné rodičovské kompetence, zdravotní postižení v rodině, které nelze řešit bez mezioborové spolupráce. Z tohoto důvodu jsou také součástí navazujícího **IP MPSV II** v rámci aktivity 01 **„Podpora a rozvoj sítě služeb v oblasti SPOD“** takto zaměřené **preventivní aktivity**:

- vyhledání vhodných typů preventivních služeb na podporu rodin v zahraničí, vyhodnocení dosavadních poznatků a zkušeností s realizací preventivních služeb v ČR, návrh optimalizace tohoto systému a identifikace příkladů dobré praxe;

- definice problémových situací v oblasti péče o dítě, kterým je nutné včas předcházet, identifikace služeb k jejich včasnému řešení, pilotní ověření vybraných služeb na území vybraných krajů.

V rámci uvedené klíčové aktivity budou v horizontu let 2016 až 2020 posíleny kapacity OSPOD i v oblasti **síťování služeb pro ohrožené rodiny a děti**, vytváření sítě služeb na území vybraných pilotních obcí a krajů, podpora metodického vedení síťování, definování a pilotní ověření preventivních služeb nebo rozvoj inovativních služeb pro ohrožené děti a rodiny.

3.3.k Realizace programů a opatření v péči o děti v postavení obětí či pachatelů trestné činnosti

Termín: průběžně

Gestor: MSp, spolupráce MV

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno.

Probační a mediační služba (dále jen „PMS“) se **problematikou dětí v postavení obětí či pachatelů trestné činnosti v uplynulém období zabývala v rámci realizace tří individuálních projektů**. Jedná se o projekty „Proč zrovna já?“, „Na správnou cestu!“, „Rozvoj probačních resocializačních programů - posílení prevence a ochrany společnosti před opakováním trestné činnosti“.

Cílem projektu „**Proč zrovna já?**“ byla **podpora obětí trestných činů** při vyrovnávání se se závažnou sociální událostí trestného činu a usnadnění návratu k běžnému životu. S naplněním tohoto cíle souvisel i rozvoj širší a funkční **sítě dostupných služeb pro oběti trestných činů**, důraz byl kladen na komplexnost a individuální přístup k obětem, podporu a posilování obětí při řešení důsledků trestného činu. **Poradny pro oběti trestných činů byly k dispozici ve 40 městech ČR**. Na poradny se obracely také oběti z řad dětí, tj. z věkové skupiny do 18 let, která dle zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, ve znění zákona č. 77/2015 Sb. (dále jen „zákon o obětech trestných činů“) spadá do skupiny „zvláště zranitelných obětí“. **Od počátku projektu se na některou z poraden obrátilo celkem 175 osob mladších 18 let, kterým bylo poskytnuto celkem 390 konzultací**. Jednalo se o necelá **3 % z celkového počtu obětí**, které poradny v rámci projektu navštívily. Snahou projektu bylo poskytnout zvláště zranitelným obětem rychlou, komplexní a účinnou pomoc, aby dětská oběť mohla způsobenou újmu co nejrychleji překonat. Děti a mladiství se často stávají oběťmi trestné činnosti, nicméně tato kriminalita je zpravidla latentní. Proto se **navazující projekt „Proč zrovna já? II“ chce na tuto cílovou skupinu více zaměřit**.

Cílem projektu s názvem „**Na správnou cestu!**“ bylo **rozvíjet účinné nástroje na řešení kriminality mládeže u trestných činů spojených s násilnými a agresivními projevy chování**, předcházet opakování trestné činnosti, **usnadnit sociální integraci mladistvých pachatelů a podporovat účinné způsoby spolupráce a koordinace odborníků a relevantních institucí**. V rámci realizace projektu v Brně a v Ostravě byly provedeny pilotní běhy resocializačního programu určeného mladistvým pachatelům násilné trestné činnosti s názvem „Proti násilí“, do kterých bylo celkem zařazeno 33 mladistvých.

V programu bylo prostřednictvím individuálních, skupinových a rodinných setkání působeno na mladistvé pachatele, kteří při spáchání provinění proti fyzické osobě použili násilí. Cílem programu bylo minimalizovat riziko opakování tohoto chování v budoucnosti. Pod hlavičkou projektu bylo v létě 2014 **vyškoleno 27 facilitátorů rodinných skupinových konferencí („RSK“), kteří uplatnili tento restorativní přístup při řešení případů mladistvých pachatelů již během období 2014/2015.** V průběhu projektu se uskutečnilo pod vedením facilitátorů **celkem 40 konferencí tohoto typu v různých regionech ČR, kterých se zúčastnilo 50 mladistvých pachatelů.** Smyslem RSK je za přítomnosti lidí, kterých se spáchaný čin různým způsobem a v různé míře dotkl, tj. pachatele a oběti, pojmenovat škody a újmy, jež vznikly a které je potřeba vyrovnat. Prostřednictvím RSK jsou dohodnuta opatření, která je potřeba učinit, aby následky trestné činnosti byly minimalizovány. V rámci projektu **ve čtyřech soudních okresech** (Plzeň-město, Brno-venkov, Opava, Náchod) po dobu 3 let působili **koordinátoři týmů pro mládež.** Ti se spolu se členy týmů pro mládež podíleli na přípravě a realizaci opatření v oblasti prevence a kriminality mládeže a to podle vyhodnocení situace v oblasti kriminality mládeže v daném regionu a postupovali podle společně přijatých plánů řešení zjištěných problémů praxe.

Projekt **„Rozvoj probačních a resocializačních programů - posílení prevence a ochrany společnosti před opakováním trestné činnosti“** probíhal v rámci Programu švýcarsko-české spolupráce. Jeho cílem je **rozšiřování kapacity a dostupnosti probačních a resocializačních programů pro pachatele, kteří vykonávají alternativní tresty či opatření** (mladiství i dospělí) a pro odsouzené ve výkonu trestu odnětí svobody. Cílem programu pro mladistvé (tzv. PUNKT Rodina) bylo inovovat a rozšířit stávající a již v praxi vyzkoušený probační program pro mladistvé pachatele. Tento inovovaný program byl rozšířen do všech soudních okresů. Program programu byl zaměřen na **trénink pozitivních modelů chování mladistvých, kteří se dopustili trestné činnosti.** Program může být přizpůsoben i individuální podobě práce s mladistvými pachateli. Inovace programu spočívala především v **intenzivnější formě zapojení rodinného prostředí mladistvého** do práce s ním v rámci programu (např. docházení lektora programu do rodiny mladistvého nebo pravidelné setkání s rodiči během doby realizace programu). V rámci tohoto programu bylo již ukončeno 100 naplánovaných běhů. Celkem bylo do programu zařazeno 382 klientů (mladistvých pachatelů), **úspěšně absolvovalo program 287 klientů, z toho 255 mužů a 32 žen (což znamená 75 % úspěšnost absolvování).**

Efektivita programu – vyhodnoceno v průběhu 7 měsíční délky programu:

- 277 (99 %) absolventů v průběhu programu znovu nerecidivovalo,
- 258 (92 %) absolventů se v průběhu programu nedostalo do konfliktu se zákonem.

V srpnu 2015 byla uzavřena nová smlouva s dodavatelem programu Rubikon Centrem na rozšíření programu PUNKT o dalších 100 běhů programu, z nichž v roce 2015 bylo zahájeno 35 běhů - zařazeno celkem 73 klientů.

První dva zmíněné projekty ukončily svoji realizaci v listopadu 2015, v roce následujícím však budou osvědčené projektové aktivity dále rozvíjeny v navazujících projektech s plánovanou dobou realizace 2016 až 2020.

MSp v roce 2015 dále připravilo novelu zákona o obětech trestných činů, jež je aktuálně projednávána Poslaneckou sněmovnou Parlamentu ČR jako tisk č. 658. Cílem novely je, mimo jiné, **zefektivnit poskytování pomoci a podpory obětem trestných činů a reagovat tak v mnoha ohledech na požadavky vyplývající ze směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU ze dne 25. října 2012**, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu a kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2001/220/SVV (dále jen „směrnice“), jakož i na požadavky vyplývající z praxe řízení o žádosti o poskytnutí peněžité pomoci, praxe akreditačního řízení a vedení registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů.

Specificky v relaci k postavení dětí jako obětí trestného činu je třeba opětovně uvést, že děti jsou zákonem o obětech trestných činů považovány za tzv. **zvlášť zranitelné oběti** [§ 2 odst. 4 písm. a)], kterým jsou v porovnání s ostatními oběti přiznána **některá zvláštní práva** (např. právo na bezplatnou odbornou pomoc za stanovených podmínek, právo na zabránění kontaktu oběti s pachatelem, zejména pokud jde o bezprostřední vizuální kontakt, právo na provádění výslechu obzvláště citlivě zvlášť pro to vyškolenou osobou stejného nebo opačného pohlaví dle výběru oběti a některá další). **Shora uvedená novela v tomto ohledu zdokonaluje** tímto zákonem provedenou implementaci článků 23 a 24 směrnice, z nichž vyplývají požadavky mimo jiné na **poskytování ochrany dětským obětem trestných činů v průběhu trestního řízení**. Konkrétně jde o důslednější provedení ustanovení článku 24 odst. 2 směrnice v § 3 odst. 1 zákona o obětech trestných činů, který nově stanoví, že **existují-li pochybnosti o tom, zda je oběť zvlášť zranitelnou, je třeba ji za zvlášť zranitelnou považovat**, a článku 23 odst. 2 písm. a) směrnice v § 20 odst. 2 téhož zákona, který nově stanoví **povinnost provádět výslech zvlášť zranitelných obětí (včetně dětí) v přípravném řízení v prostorách pro tento účel upravených či přizpůsobených**, je-li to objektivně možné.

3.3.1 Průběžné vzdělávání a odborná podpora všech aktérů systému sociálně-právní ochrany dětí

Termín: průběžně

Gestor: MPSV

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno.

Na tuto oblast se zaměřovala aktivita 06 IP MPSV I „Vzdělávání“, jejíž součástí bylo vzdělávání pracovníků zapojených do péče o ohrožené děti. V rámci této aktivity organizovalo MPSV v letech 2014 - 2015 pro tuto cílovou skupinu vzdělávací programy.

Jednou z **cílových skupin** aktivity 06 byli **pracovníci OSPOD**, pro něž bylo uspořádáno 33 školení, kterých se zúčastnilo celkem 1 081 účastníků. Další cílovou skupinou byli **pracovníci pověřených osob k výkonu SPO a poskytovatelé služeb pro rodiny s dětmi**, pro které bylo uspořádáno 10 školení s účastí 443 účastníků. Vzdělávání se zaměřovalo i na **pracovníky spolupracujících subjektů z oblasti školství, zdravotnictví, policie atd.**, pro něž bylo uspořádáno 13 školení s účastí 628 osob. Vzdělávání se zaměřovalo i na **soudce a státní zástupce**, pro které byly uspořádány 4 semináře s účastí 116 osob. Další cílovou skupinou byli **specialisté krajských úřadů a MPSV**, pro něž MPSV zorganizovalo 2 semináře s účastí 50 osob. Dále se jeden seminář uskutečnil i pro **inspektory kvality SPO** s účastí 22 účastníků.

Celkem bylo v rámci IP MPSV I proškoleno 2340 osob, pro které MPSV zorganizovalo 63 školení, na němž se podílelo 65 lektorů.

Vzdělávací kurzy byly akreditované u MPSV a primárně se tematicky zaměřovaly na tyto oblasti:

- standardy kvality SPO;
- vyhodnocování situace dítěte a jeho rodiny a tvorba IPOD;
- minimální síť služeb v systému péče o ohrožené děti;
- cesta dítěte systémem NRP;
- systém příprav PRIDE (Parent Resources for Information, Development and Education).

V souvislosti se standardizací výkonu SPO a s naplňováním standardu kvality č. 6 Profesní rozvoj zaměstnanců musí mít OSPOD, ZDVOP a pověřené osoby k výkonu SPO vypracovaná pravidla týkající se profesního rozvoje zaměstnanců. Součástí těchto pravidel jsou pravidla pro hodnocení pracovního výkonu zaměstnanců a zjišťování jejich vzdělávacích potřeb, pro tvorbu individuálních plánů dalšího vzdělávání, které by měly vést k naplnění jejich rozvojových potřeb a cílů. V návaznosti na tento plán je také zaměstnavatel povinen zajistit vzdělávání zaměstnanců v rozsahu, který je určen v personálních standardech kvality SPO.

Na nastavení **systému celoživotního vzdělávání** se zaměřuje aktivita 03 „Celoživotní vzdělávání pracovníků orgánů SPOD“ navazujícího IP MPSV II, jehož cílem je v této oblasti **vytvořit do roku 2020 inovativní modul celoživotního vzdělávání pracovníků OSPOD a pověřených osob k výkonu SPO.** Součástí aktivity 03 jsou činnosti jako vyhodnocení stávajícího systému celoživotního vzdělávání a identifikace vzdělávacích potřeb pracovníků, vytvoření variantních návrhů celoživotního vzdělávání a formulace doporučení k implementaci systému celoživotního vzdělávání.

3.3.m Realizace a rozvíjení osvěty v oblasti opatření v rodinné politice

Termín: průběžně, kampaň Právo na dětství 2014/2015

Gestor: MPSV

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno.

V rámci osvěty v oblasti ochrany práv dítěte byl spuštěn informační portál www.pravonadetstvi.cz, který byl zřízen v rámci aktivity 08 IP MPSV I „Národní kampaň (iniciativa) Právo na dětství“. Portál se zaměřuje na šíření informací týkajících se práv dětí zakotveným v Úmluvě o právech dítěte a v „Národní strategii ochrany práv dětí na období 2012 – 2015“. Obsah portálu je neustále aktualizován a doplňován o další vzdělávací i osvětové materiály. Součástí portálu jsou rubriky zaměřené na děti, rodiče a širokou veřejnost a odborníky. **Rubrika cílená na děti jim představuje jejich práva v kontextu obtížných životních situací, kterým mohou v životě čelit** (např. konfliktní situace doma, rozvod rodičů, strach z trestu, strach jít do školy, jednání s pracovníky OSPOD a riziko odebrání dítěte z péče rodiny, umístění do náhradní rodinné péče či do ústavní výchovy). **Rubrika zaměřená na rodiče a veřejnost informuje tyto cílové skupiny o službách, které mohou napomáhat řešení obtížné situace rodiny.**

V rámci osvěty byla také v roce 2015 spuštěna kampaň „Právo na dětství“ prostřednictvím níž byla oslovena široká veřejnost. Jejím hlavním posláním bylo šířit myšlenku, že každé dítě patří do rodiny. Cílem kampaně bylo podnítit celospolečenskou diskusi na toto téma a zapojit do systémových změn odbornou i laickou veřejnost. Výstupem kampaně bylo zvýšení povědomí veřejnosti o problematice ohrožených dětí a rodin a o transformaci systému, včetně zvýšení zájmu veřejnosti o náhradní rodinnou péči. Tematickými okruhy kampaně byly „Dítě jako subjekt práva“, „Prevence v biologické rodině“, „Podpora pěstounské péče“, „Systém po transformaci“.

V osvětových aktivitách bude MPSV pokračovat i v horizontu let 2016 – 2020 v rámci navazujícího IP MPSV II. Dílčím cílem projektu je kontinuálně zvyšovat povědomí odborné veřejnosti o změnách a novinkách v oblasti SPOD, a to jak na základě dílčích výsledků navazujícího IP MPSV II, tak s ohledem na případné legislativní změny. Součástí aktivit bude mediální prezentace problematiky SPOD se zapojením týmu renomovaných odborníků. Plánovány jsou i semináře, konference a osvětová kampaň.

Každoročně je MPSV a Stálou komisí pro rodinu a rovné příležitosti Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR ve spolupráci s Asociací center pro rodinu, Svazem měst a obcí a Sítí mateřských center vyhlašována soutěž „Obec přátelská rodině“ (více viz plnění opatření 3.3.ch).

Zároveň MPSV realizovalo projekt „Sladění práce a rodiny inspirované příklady dobré praxe v Evropě“ V rámci projektu probíhaly workshopy s účastí zahraničních partnerů na obě uvedené témata, semináře zaměřené na služby péče o děti určených pro potencionální i současné poskytovatele a dvě mezinárodní konference (více viz plnění opatření 3.3.f).

3.3.n Podporovat zvyšování kvality činnosti OSPOD ve vztahu k ohroženým dětem nebo rodinám včetně dětí a rodin v sociálně vyloučených lokalitách nebo rodin ohrožených vyloučením z bydlení

Termín: průběžně

Gestor: MPSV

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno.

Zvyšování kvality činnosti OSPOD je dosahováno prostřednictvím standardizace výkonu SPO, která vyplývá pro OSPOD z ustanovení § 9a odst. 3 zákona o SPOD. Standardy kvality SPO obsahují dle ustanovení § 9a odst. 4 principy a bodové hodnocení výkonu SPO; dále standardy sociální práce s klientem; standardy personálního a organizačního zajištění výkonu SPO a technicko - provozní zajištění SPO.

Jedním z požadavků standardu č. 1 Místní a časová dostupnost, který vyplývá pro OSPOD OÚ ORP z kritéria 1a), je zajistit účinné poskytování SPO v potřebném rozsahu na celém území svého správního obvodu, tj. i na území sociálně vyloučených lokalit. Účinným poskytováním SPO se rozumí taková opatření, která jsou učiněna v zájmu dětí a vedou k zajištění jejich zdravého vývoje a k ochraně jejich práv. **Potřebné ochrany ze strany OSPOD se musí dostávat všem dětem ve spádové oblasti OSPOD bez ohledu na jejich individuální odlišnosti** (sociální či zdravotní

znevýhodnění, odlišný jazyk či sociokulturní zázemí) či **charakter lokality, v níž žijí**, či bez ohledu na vzdálenost místa bydliště dítěte od pracoviště OSPOD.

Kritériem důležitým z hlediska zohlednění náročnosti výkonu SPO na území sociálně vyloučených lokalit je kritérium 4b). **OSPOD musí zajistit za účelem řádného výkonu SPO takový počet zaměstnanců, který je přiměřený správnímu obvodu OSPOD.** Při výpočtu přiměřeného počtu zaměstnanců OSPOD je zohledněna náročnost výkonu SPO s přihlédnutím k pravidlu nejméně 1 pracovník na 800 dětí, které jsou ve správním obvodu OSPOD hlášeny k trvalému pobytu. Do počtu pracovníků se započítává vedoucí pracovník adekvátně svému zapojení do práce klienty. Toto pravidlo je spíše orientační. **Při určování počtu zaměstnanců se přihlíží** nejen k velikosti správního obvodu, k počtu obcí v obvodu, ale **i k počtu případů ohrožených dětí v sociálně vyloučených lokalitách.**

Požadavek na kvalitu a individualizaci výkonu SPO vyplývá pro OSPOD také z kritéria 8d) standardů kvality SPO. V rámci něj je stanoven **maximální počet rodin, se kterými zaměstnanec OSPOD OÚ ORP v dané okamžiku pracuje.** Jedná se o deklaratorní kritérium, jehož smyslem je zajistit především individualizovanou podporu klientům (tj. i obyvatelům sociálně vyloučených lokalit) a ochranu zaměstnanců před přílišnou zátěží v situacích, kdy by zaměstnanec měl pracovat s větším počtem rodin, než jsou jeho reálné kapacity. V tomto kritériu jsou zohledněny specializace uplatňované v týmu zaměstnanců zařazených k výkonu SPO, kdy:

- zaměstnanec zařazený k výkonu SPO pracuje maximálně s 80 rodinami;
- kurátor pro děti a mládež pracuje maximálně s 40 rodinami;
- zaměstnanec specializovaný na práci s pečujícími osobami a osobami v evidenci pracuje maximálně se 40 rodinami.

V souvislosti s plněním standardu č. 7 Prevence by měla pracoviště OSPOD aktivně vyhledávat a monitorovat ohrožené děti. Měla by také prokazatelně koordinovat a vytvářet podmínky pro preventivní aktivity ve svém správním obvodu. Za tímto účelem by měla spolupracovat s dalšími fyzickými, právníckými osobami a orgány veřejné moci (Policie ČR, Probační a mediační služba ČR, pověřenými osobami k výkonu SPOD, s poskytovateli sociálních služeb, se zástupci škol a školských zařízení, se zdravotníky, atd.).

Na základě požadavků vyplývajících ze standardu č. 8 Přijetí oznámení, posouzení naléhavosti a přidělení případu jsou **pracovníci OSPOD povinni zpracovat vnitřní pravidla a postupy, které zaručí co nejrychlejší a nejefektivnější řešení situace ohrožených dětí** tak, aby:

- bylo každé ohrožené dítě včas podchyceno v systému SPOD (tj. i dítě nacházející se v hůře dostupné sociálně vyloučené lokalitě);
- pracovníci OSPOD dokázali správně vyhodnotit naléhavost případů a stanovit lhůty pro jejich řešení (prioritně je nutné řešit situaci dítěte, jehož život, zdraví a normální vývoj je ohrožen nebo je-li ohrožen či vážně narušen jiný jeho důležitý zájem);
- vedoucí pracovník přidělil případ pracovníkovi - koordinátorovi, který má odpovídající odbornost a kapacitu řídit průběh výkonu SPOD u daného případu.

Dalším standardem, kterým se musí pracoviště OSPOD řídit, je i **standard č. 14 „Návaznost výkonu sociálně-právní ochrany dětí na další subjekty“**, které mohou přispět k řešení situace ohroženého dítěte a jeho rodiny. V souvislosti s tím by měly OSPOD **navazovat spolupráci i s poskytovateli azylového či sociálního bydlení** a dalších doprovodných služeb zaměřených na rozvoj kompetencí důležitých k získání a udržení si bydlení. Pracovníci OSPOD těm rodinám, které tyto služby potřebují k vyřešení obtížné životní situace, poskytnou poradenství a informují je o poskytovatelích služeb, motivují rodiny k jejich využívání a případně jim i tyto služby zprostředkují OSPOD pak jako vhodnou platformu ke spolupráci a koordinaci společných postupů s těmito poskytovateli využívá případové konference, které jsou legislativně ukotvené v ustanovení § 10 odst. 3 písm. e) zákona o SPOD.

V rámci standardu č. 14 musí také OSPOD naplňovat kritérium 14b), které zní: *„OSPOD se intenzivně věnuje oblasti přípravy na samostatný život u dětí starších 16 let, které se nacházejí v ústavní výchově, v náhradní rodinné péči nebo v péči kurátorů“*. V rámci tohoto kritéria pracovníci OSPOD zajišťují pro dítě, které vyrůstá **v institucionální péči či v NRP, včasnou přípravu na život po dosažení zletilosti**. Jejich úkolem je zpřístupnit dětem vyrůstajícím ve složitých podmínkách základní informace a dovednosti, jak začít samostatně žít. Jednou z oblastí této přípravy je také téma **samostatné bydlení** a související témata jako příspěvky a sociální dávky, vedení domácnosti a hospodaření s vlastními financemi.

Na zvýšení kvality výkonu SPO se zaměřuje i navazující IP MPSV II v rámci aktivity 02 „Monitorování systému ochrany práv dětí“, který reaguje na to, že v ČR nejsou systematicky sledována data o systému ochrany práv dětí, ani o dětech, kterým je SPO poskytována. Součástí aktivity by mělo být vytvoření kvalitativního monitorovacího systému za účelem hodnocení kvality poskytované podpory a jejího vlivu na všestranný vývoj dítěte. MPSV bude před samotnou koncepcí systému analyzovat i zahraniční systémy řízení kvality v systému péče o ohrožené děti, které mohou být pro ČR inspirací. Údaje získané z tohoto systému budou využívány ke zvyšování kvality výkonu SPO.

2.5 Plnění opatření v oblasti podpory rovného přístupu ke vzdělání

Kvalita předškolní výchovy a primárního vzdělávání je významnou determinantou vzdělavatelnosti člověka v pozdějším věku a **podstatným faktorem pro sociální integraci**. Napomáhá ke snižování sociálních rozdílů a představuje efektivní opatření k **výraznému snižování nákladů budoucích sociálních politik**. Investice do kvalitního a široce dostupného počátečního vzdělávání představují velké úspory budoucích sociálních výdajů.

Mezi největší **rizika, která Strategie v oblasti rovného přístupu ke vzdělání v roce 2013 identifikovala**, patřil **nedostatečný rozsah a kvalita předškolní péče o děti ze sociálně vyloučeného prostředí** v rámci některých regionů, **nedostatečná připravenost škol** i jednotlivých pedagogů na zavádění principů rovného přístupu ve vzdělávání a na práci s žáky s různou mírou potřeby podpůrných opatření. S tím souvisí také neodůvodněná **segregace** žáků dle nadání a socioekonomického statutu rodiny v období plnění povinné školní docházky – na jedné straně koncentrace dětí ze skupin s nízkým socioekonomickým statusem příp. ze sociálně vyloučených lokalit ve školách, kde žáci pocházející ze socio-kulturně znevýhodněného prostředí tvoří většinu žáků školy, na druhé straně snaha některých škol o výběr žáků s vyššími studijními předpoklady či vyšším socioekonomickým postavením rodiny. Důležitým problémem českého školství je jeho **podfinancování**, zejména pak výdaje na žáka v poměru k HDP na hlavu v paritě kupní síly.

V rámci metodiky "Indikátory strategie potlačování chudoby a sociálního vyloučení v České republice" (VÚPSV) je **v oblasti rovného přístupu ke vzdělání sledováno několik indikátorů**. Jedním z nich je počet **žáků vzdělávaných v hlavním vzdělávacím proudu podle individuálních vzdělávacích plánů** (dále jen „IVP“). Za žáky vzdělávané podle IVP jsou v kontextu ČR považovány ti žáci, kteří jsou vzděláváni v hlavním vzdělávacím proudu, ale potřebují z důvodu zdravotního, či mentálního hendikepu, sociálního znevýhodnění, či mimořádné nadanosti ve vzdělávacím procesu speciálně vypracovaný individuální vzdělávací plán.

Tabulka č. 15 - Počet žáků vzdělávaných v hlavním vzdělávacím proudu podle individuálních vzdělávacích plánů

	2010	2011	2012	2013	2014
Počet žáků vzdělávaných v hlavním vzdělávacím proudu podle individuálních vzdělávacích plánů	36 852	37 466	38 373	39 844	42228
- děti se zdravotním postižením a znevýhodněním (včetně žáků se sociálním znevýhodněním)	35 972	36 608	37 608	39 121	41439
- děti se sociálním znevýhodněním	x	x	x	x	x
- nadaní žáci	880	858	765	723	789

Pramen: MŠMT, Ústav pro informace ve vzdělávání

Z výše uvedených dat je patrné, že **počty žáků vzdělávaných v rámci hlavního vzdělávacího proudu podle individuálních vzdělávacích plánů dlouhodobě rostou, meziročně zhruba o tisíc. K největšímu nárůstu došlo mezi lety 2013 a 2014**, kdy se počet těchto žáků zvýšil o téměř dva a půl tisíce. Tento růst je pravděpodobně způsoben aktuálními změnami ve vzdělávací politice, která se odehrává v posledních letech a jejíž podstatou je tzv. **inkluzivní vzdělávání**.

Dochází jednak ke snižování počtu tzv. speciálních škol, případně tříd, ve kterých byly děti se znevýhodněními koncentrovány a vzdělávány segregovaně, a souběžně dochází k začlenění dětí, u kterých se znevýhodnění potvrzují, do běžných škol a tříd s individuálním přístupem. V tomto smyslu je tedy **trend růstu počtu těchto žáků pozitivní**; v dlouhodobém horizontu by však jeho interpretace nebyla tak jednoznačná a bylo by potřeba hodnotu ukazatele korigovat, například poměrem takto vzdělávaných dětí k celku dětí v hlavním vzdělávacím proudu.

Tabulka č. 16 - Podíl škol, které realizují individuální vzdělávací plány pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami, na celkovém počtu škol realizujících vzdělávání v daném roce (v %)

	2010	2011	2012	2013	2014
Podíl škol, které realizují individuální vzdělávací plány pro děti se speciálními potřebami	80	77,5	78,9	81,1	82,1
- děti se zdravotním postižením a znevýhodněním (sledují se jako žáci se speciálními vzdělávacími potřebami včetně žáků se sociálním znevýhodněním)	x	x	x	x	x
- nadaní žáci	6,5	6,3	7	6,2	6,9

Pramen: MŠMT, Ústav pro informace ve vzdělávání

Roste též podíl škol realizujících vzdělávání podle individuálních vzdělávacích plánů. Mezi lety 2011 a 2014 došlo k nárůstu podílu těchto škol o téměř 5 p.b. Jde o pozitivní trend. Stejně jako u předchozího indikátoru není možno sledovat podíly pro děti se zdravotním a sociálním znevýhodněním.

Tabulka č. 17 - Počet asistentů pedagoga ve školách na 1000 žáků

	2010	2011	2012	2013	2014
Počet asistentů pedagoga na ZŠ i SŠ na 1000 žáků	3,3	3,7	4,1	4,6	5,4

Pramen: MŠMT, Ústav pro informace ve vzdělávání

Významně a dlouhodobě se zvyšuje počet asistentů pedagoga, v absolutních hodnotách jde o meziroční nárůst v řádu stovek, kdy **rychleji roste počet asistentů pedagoga pro žáky se zdravotním postižením než počet asistentů pro žáky se sociálním znevýhodněním, kterých je zároveň pouze asi 10 % z celku.** Od roku 2010 se počet asistentů pedagoga přepočítaných na 1000 žáků zvýšil zhruba o dva.

Cíl (z hlediska sociálního začleňování): Zajistit rovný přístup ke vzdělání pro všechny.

Opatření:

3.4.a Zajistit podmínky (materiální, technické, finanční, personální) pro vzdělávání ve školách hlavního vzdělávacího proudu pro všechny děti, žáky a studenty

Termín: průběžně

Gestor: MŠMT

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno.

KSZ oceňuje novelu školského zákona a upozorňuje na důležitost jejího napojení na systém financování škol a jeho úpravu ve vztahu k novele.

KSZ doporučuje **v rámci „skupiny dětí se speciálními vzdělávacími potřebami“ sledovat „počet žáků se sociálním znevýhodněním“** (existují pouze souhrnná data za žáky se zdravotním postižením a sociálním znevýhodněním). Zvláště jsou sledovány pouze počty nadaných dětí. **To by umožnilo efektivněji sledovat dopad společného vzdělávání (inkluze) a lépe navrhnout podpůrná opatření.**

KSZ doporučuje **sledovat údaje o počtu asistentů pedagoga za základní školy a střední školy zvláště.** V současnosti jsou sledovány souhrnně. Uvedené by významně přispělo k možnostem analýz i tvorby politik.

KSZ dále doporučuje zaměřit se na **další podporu a osvětu o programech, které existují v oblasti předškolního vzdělávání dětí ze sociálně vyloučených lokalit** (např. příspěvky na stravování, na školkovně, na jízdné).

KSZ vítá a podporuje další opatření zaměřená na řešení problému **segregovaných (romských) škol.**

Výše uvedené podmínky deklaruje **novela školského zákona a na ni navazující vyhláška** (č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, ze dne 21. ledna 2016), **kteřá definuje podpůrná opatření**, a jejíž součástí je taktéž katalog podpůrných opatření. Novela školského zákona byla v březnu 2015 schválena v obou komorách Parlamentu České republiky a v dubnu podepsána prezidentem republiky. **Ve Sbírce zákonů byla vyhlášena pod číslem 82/2015.** Většina klíčových změn bude účinná od 1. září 2016.

Novela školského zákona **posiluje prvky inkluzivního vzdělávání ve školském systému** zejména tím, že:

- **upouští od kategorizace žáků** (žáci se sociálním znevýhodněním, žáci se zdravotním znevýhodněním, žáci se zdravotním postižením);
- zavádí **nové vymezení pojmu „žák se speciálními vzdělávacími potřebami“**, kterým se rozumí **žák, který k naplnění svých vzdělávacích možností a k realizaci práva na vzdělání na rovnoprávném základě s ostatními potřebuje podpůrná opatření.** Základem se tak stane vymezení vzdělávacích potřeb žáka a poskytnutí podpůrných opatření, která budou pomáhat žákovi v jeho vzdělávání;

- stanoví **pravidlo přednostního vzdělávání žáka se speciálními vzdělávacími potřebami formou integrace**;
- **zavádí pojem podpůrných opatření** nezbytných pro zajištění maximálně dosažitelného plnohodnotného vzdělávání v hlavním vzdělávacím proudu pro všechny žáky. Podpůrná opatření se člení do stupňů dle jejich organizační a finanční náročnosti, přičemž v případě potřeby mohou být podpůrná opatření kombinována v různých stupních, aby byl naplněn požadavek kvalitního vzdělávání;
- stanoví právo žáka se speciálními vzdělávacími potřebami na **bezplatné** poskytování podpůrných opatření školou;
- podpůrná opatření budou volena tak, aby odpovídala žákovu zdravotnímu stavu, kulturnímu prostředí nebo jiným životním podmínkám;
- **zavádí možnost vzdělávání v přípravných třídách pro všechny žáky** (v přípravných třídách bylo do loňského školního roku vzdělávání umožněno pouze sociálně znevýhodněným dětem). **Jedním z očekávaných účinků tohoto opatření je i vyloučení rizika segregace romských žáků v rámci předškolního vzdělávání**;
- zavádí **institut revizního pracoviště**, který dává žadateli o poradenskou službu, škole a orgánům veřejné moci (zejm. OSPOD) možnost, aby v případě nespokojenosti se službou školského poradenského zařízení požádali o přezkoumání doporučení ke vzdělávání žáka; rodič může požádat i o přezkoumání zprávy z vyšetření;
- zavádí pravidlo, že doporučení poradenského zařízení pro žáka se speciálními vzdělávacími potřebami navrhuje konkrétní podpůrná opatření a úpravy v jeho vzdělávání. Doporučení obdrží nejen žák či jeho zákonný zástupce, ale i škola, kterou žák navštěvuje. V poradenském zařízení se rodič seznámí s obsahem doporučení ke vzdělávání žáka, společně se zprávou z vyšetření, a udělí souhlas s předáním doporučení škole. Informace o seznámení rodiče s obsahem doporučení a jeho souhlas s předáním škole jsou nezbytné, protože doporučení obsahuje citlivé údaje o diagnóze žáka. Vzniká tak **komunikační trojúhelník školské poradenské zařízení, škola a rodiče** jako základ pro realizaci podpůrných opatření v praxi.

Pro zajištění lepší připravenosti všech žáků na základní vzdělávání, respektive plnění povinné školní docházky, připravilo MŠMT novelu školského zákona, zavádějící **povinné předškolní vzdělávání od 5 let**. Novela rovněž **obsahuje přednostní přijetí dětí od čtyř let v roce 2017 a od tří let v roce 2018 do mateřské školy zřízené obcí** nebo svazkem obcí, kdy obce mají mít povinnost zajistit podmínky pro předškolní vzdělávání přednostně umístěných dětí. Podle připravované novely školského zákona se nejdříve mohou v mateřské škole vzdělávat děti od dvou let věku. Novela v současné době prochází legislativním procesem (v březnu 2016 byla schválena Poslaneckou sněmovnou) a předpokládaná účinnost změn je od ledna, resp. září 2017. **Povinný poslední ročník předškolního vzdělávání by měl posílit zejména zapojení dětí ze socio-ekonomicky znevýhodněného prostředí**. Pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami v předškolním vzdělávání budou zároveň **dostupná podpůrná opatření, která posílí připravenost a dobrý start pro všechny děti v rámci běžných škol**. Pro zajištění dostatečných kapacit předškolního vzdělávání byly **uvolněny finanční prostředky z národních zdrojů, stejně jako ze zdrojů EU**.

Podpora plnění opatření z OP VVV je realizována prostřednictvím výzvy „Inkluzivní vzdělávání“ (podrobněji viz plnění opatření 3.3.h) a „Gramotnosti“:

Číslo výzvy: 02_16_012

Název výzvy: Gramotnosti

Identifikace výzvy: Prioritní osa 3 „Rovný přístup ke kvalitnímu předškolnímu, primárnímu a sekundárnímu vzdělávání“, Investiční priorita 3 „Socioekonomická integrace marginalizovaných skupin jako jsou Romové“, Specifický cíl „Sociální integrace dětí a žáků včetně začleňování romských dětí do vzdělávání“

Termín výzvy: avízo výzvy bylo zveřejněno v prosinci 2015, v systému ISKP+ bude vyhlášena od 20. 1. 2016 do 14. 3. 2016

Zaměření výzvy a podporované aktivity:

Cílem výzvy je vytváření podmínek pro kvalitnější podporu žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Primární cílovou skupinou jsou v této výzvě **žáci ze socioekonomicky znevýhodněného a kulturně odlišného prostředí, do které v mnoha případech spadají i žáci migrantů**. Projekty se mohou zaměřit na několik aktivit: podpora funkční gramotnosti žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v oborech středního vzdělání bez maturitní zkoušky, podpora vzájemného učení mezi školami a pedagogy se zaměřením na rozvoj gramotností, volnočasové aktivity na rozvoj gramotností. Žadatelům s inovativní myšlenkou bude umožněno podat žádost na výzkumně pilotní projekty s akcentem na sociálně znevýhodněné žáky.

3.4.b Zkvalitnění a rozvoj poradenského systému za účelem zajištění rovného přístupu ve vzdělávání (od předškolního po vysokoškolské, vč. prevence rizikového chování)

Termín: průběžně

Gestor: MŠMT

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno.

KSZ oceňuje rozvoj poradenského systému a v souvislosti se zvyšujícím se počtem žáků ZŠ a SŠ podporuje i **navyšování počtu poradenských pracovníků**.

Podpora opatření byla realizována od ledna 2012 do června 2014 prostřednictvím ESF projektu v rámci Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost 2007 – 2013 (dále jen „OP VK“) - „Rozvoj a metodická podpora poradenských služeb ve vybraných školách a školských poradenských zařízeních“ (dále jen „RAMPS“). Po ukončení projektu RAMPS byl v polovině roku 2014 vyhlášen **rozvojový program na podporu školních psychologů a školních speciálních pedagogů**. Tento program byl vyhlášen i pro rok 2015 s rozšířením i na podporu metodiků – specialistů ve školských poradenských zařízeních. Předpokládá se pokračování rozvojového programu do roku 2017.

Od roku 2018 by měly být služby školních psychologů a školních speciálních pedagogů řešeny systémově, financováním škol.

Novela školského zákona č. 82/2015 Sb., zejména pak §16, přinesla změnu ve vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, tito žáci budou mít ve vzdělávání možnost podpory prostřednictvím **podpůrných opatření** (více viz plnění opatření 3.4.a). **Školská poradenská zařízení** budou v tomto systému, který směřuje k naplnění nejen rovných příležitostí, ale i rovných podmínek ve vzdělávání, plnit roli subjektu, který bude společně se školami a školskými zařízeními **zajišťovat podmínky pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami**. Legislativně je tento krok **zajištěn novou vyhláškou č. 27/2016 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů nadaných a mimořádně nadaných**. Dále se připravuje novela vyhlášky č.72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění pozdějších změn. Novela vyhlášky má zpřesnit organizaci poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních. Dále se nově doplňuje zpřesnění diagnostických postupů, metod a užívaných nástrojů.

Vedle legislativních změn je připraven **metodický dokument „Standardy ve školských poradenských zařízeních“**, který upravuje obecné podmínky pro poskytované poradenské služby, procedurální, personální a diagnostický standard. Jde o metodickou podporu v diagnostice rozumových schopností dětí, žáků a studentů ve školských poradenských zařízeních.

Tabulka č. 18 - Počet pracovníků poskytujících poradenské služby na ZŠ a SŠ na 1000 žáků

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Počet pracovníků poskytujících poradenské služby na ZŠ i SŠ na 1000 žáků (vč. „výchovných poradců“, bez „vychovatelů“)	x	4,7	4,5	4,3	4,2	4,2

Pramen: MŠMT, Ústav pro informace ve vzdělávání

V rámci metodiky ke sledování indikátorů sociálního začleňování je sledován i výše uvedený indikátor. Zachycený vývoj svědčí o **trendu dlouhodobějšího poklesu v podílu poradenských pracovníků na 1000 žáků středních a základních škol**, což může být způsobeno jednak stagnací v počtu přijímaných pracovníků těchto kvalifikací do školství, ale zejména **vzrůstajícím počtem žáků na školách** v tomto období (v roce 2011 se jednalo zhruba o 1 265 000 žáků, zatímco v roce 2015 navštěvovalo základní a střední školy 1 286 000 žáků).

V červnu 2015 publikoval Národní ústav pro vzdělávání (dále jen „NÚV“) **„Metodickou informaci k diagnostice rozumových schopností dětí, žáků a studentů ve školských poradenských zařízeních“**. Na dokončení dokumentu se podíleli poradenští pracovníci a experti z akademické sféry, a to včetně odborníků ze zahraničí. Metodický materiál se zaměřuje zejména na oblast diagnostiky mentálního postižení a na postupy v diagnostice sociálně a kulturně znevýhodněných žáků. V návaznosti na vydání pokynu byl akreditován a opakovaně realizován **kurz**, který seznamuje pracovníky poradenských zařízení s aktuálními požadavky na korektní **postup při posouzení lehkého mentálního postižení pro účely podpory ve vzdělávání**. Ve spolupráci s externími odborníky byly dále provedeny rešerše související s vývojem metody posuzování adaptivních schopností, a byly definovány požadavky na základní podobu tohoto nástroje. Nadále byly mapovány aktuální zahraniční trendy

diagnostiky mentálního postižení, u kterých je průběžně posuzována využitelnost pro praxi v ČR, a které se odráží v návrzích dalších kroků v úpravě diagnostických postupů, případně jsou v nezbytném rozsahu prakticky ověřovány.

Rozvoj podpory a její zkvalitňování bude pokračovat i v rámci OP VVV. Zde je připraven projekt „Kvalitní poradenské služby na podporu inkluze“ (podrobněji viz níže), který by měl přispět k implementaci jednotných pravidel poskytování školských poradenských služeb, podpořit práci s novým systémem podpůrných opatření ve školských poradenských zařízeních formou metodického vedení a programů DVPP. Projekt se bude současně zaměřovat na **ohrožené skupiny, zvláště pak na žáky z odlišného kulturního prostředí a na žáky žijící v odlišných životních podmínkách.** Zde se předpokládá spolupráce s ASZ:

Číslo výzvy: 02_15_001

Název výzvy: Individuální projekty systémové I

Téma B: Podpora kvality v systému poradenství

Alokace na téma: 150 000 000,- Kč

Cílem je **posílení kvality pedagogicko-psychologického a speciálně pedagogického poradenství a efektivní komunikace** o dítěti, žákovi nebo studentovi mezi školskými poradenskými zařízeními (pedagogicko-psychologickými poradnami a speciálně pedagogickými centry), službami poskytovanými školou, pedagogy mateřských, základních a středních škol a rodinou v oblasti inkluzivního vzdělávání.

V rámci tématu připravoval v roce 2015 NÚV **systémový projekt „Kvalita – Inkluze – Poradenství – Rozvoj“.** Projekt se zaměřuje na zvýšení kvality, provázanosti, srovnatelnosti a efektivity poradenských služeb. Nově připravený systém podpůrných opatření pro žáky, u kterých je třeba vyrovnat podmínky jejich vzdělávání, vychází ze zvýšení úrovně poradenské a intervenční péče poskytované ve spolupráci škol a školských poradenských zařízení s dalšími články vzdělávacího systému. **Realizace projektu přispěje ke zvýšení profesních kompetencí pracovníků školských poradenských zařízení a pedagogických pracovníků škol, k identifikaci a poskytování podpůrných opatření ve vzdělávání, k nastavení standardní úrovně poradenských služeb a k jejich koordinaci.** Projekt posiluje kapacitu školního a školského poradenství v poskytování efektivní podpory žákům, přispívá k nastavení pravidel pro poskytované služby a vyhodnocování jejich efektivity.

V oblasti prevence rizikového chování byla věnována značná pozornost systému kvality preventivních programů ve školním prostředí. Programy **školské primární prevence** zahrnují širokou paletu poskytovaných programů z hlediska jejich zaměření, užívaných metod, cílové skupiny a dále meziresortní variabilitu v rámci poskytovatelů těchto programů.

Obr. č. 1 Regionální rozložení celkového počtu certifikovaných organizací (podle toho v jakém kraji sídlí); číslice v závorce vyjadřují **počty certifikovaných programů všeobecné - selektivní - indikované prevence**, které tyto organizace nabízí.

Z hlediska efektivity prováděné primární prevence je tedy potřeba stanovit a kontrolovat základní kritéria kvality, která má program splňovat tak, aby preventivní působení na školách bylo účinné.

Pro hodnocení kvality programů vznikl systém certifikací odborné způsobilosti programů primární prevence, který byl v ČR spuštěn v roce 2006. Certifikacemi programů primární prevence užívání návykových látek bylo pověřeno Pracoviště pro certifikace (původně Agentura pro certifikace), zřízené při NÚV. **K prosinci 2015 tak Národní ústav pro vzdělávání eviduje celkem 51 organizací s 84 certifikovanými programy primární prevence.**

V rámci dotačního programu MŠMT pro prevenci rizikového chování byl realizován celoroční projekt s názvem „**Analýza stavu a návrh možnosti spolupráce v systému školské linie primární prevence rizikového chování na regionální úrovni – podpora vzniku a fungování regionálních center prevence**“. Cílem projektu byl popis spolupráce v rámci školské linie primární prevence rizikového chování (dále jen „PPRCH“) a uvedení modelového příkladu dobré praxe takové spolupráce. Jednalo se o popis činností ve vztahu k PPRCH na úrovni těchto pracovníků: krajský školský koordinátor prevence, metodik prevence v pedagogicko-psychologické poradně, školní metodik prevence a zachycení systému fungování jejich spolupráce. Výstupy analýzy mohou přispět k hlubšímu a komplexnímu porozumění a popisu náplně práce aktérů v systému vertikální koordinace školské primární prevence a přiblížení možnosti spolupráce těchto odborníků.

3.4.c Zajištění podpory rovného přístupu ve vzdělávání prostřednictvím mimoškolních aktivit (podpora efektivního zájmového a neformálního vzdělávání)

Termín: Průběžně

Gestor: MŠMT

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno.

Zájmové vzdělávání doplňuje především základní stupeň vzdělávání, **napomáhá mimo jiné i inkluzi – snažšímu začlenění méně úspěšných či jakkoli znevýhodněných žáků**, neboť právě rozmanité činnosti zájmového vzdělávání mohou napomoci snažšímu rozvoji zdravé osobnosti dítěte, rozvoji klíčových kompetencí (k učení, k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální, občanské, pracovní) a smysluplnému naplňování volného času.

Přijímání zájemců do zájmového a neformálního vzdělávání probíhá zcela **nediskriminačně** – bez ohledu na pohlaví, národnost, etnicitu, náboženskou víru, sociální původ apod. **Jediným podstatným kritériem pro přijímání účastníků je jejich věk** – tedy např. do školních družin jsou přijímáni žáci od nejmladších žáků, školní kluby jsou přednostně určeny pro žáky druhého stupně základní školy atp.

V rámci zájmového vzdělávání je dána vyhláškou č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání, možnost snížit úplatu nebo od úplaty osvobodit sociálně znevýhodněné účastníky.

V současné době spolupracuje NÚV na přípravě výzev k předkládání projektů do výzev **OP VVV – „Inkluzivní vzdělávání“** a „Gramotnosti“ (podrobněji viz plnění opatření 3.4.a a 3.4.b) a podílí se na přípravě tzv. šablon.

3.4.d Minimalizace rizik spojených s rizikovým chováním u dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami prostřednictvím podpory standardizovaných a certifikovaných služeb v oblasti primární prevence rizikového chování ve vzdělávání, ve spolupráci s rodinou a sociálními službami

Termín: Průběžně

Gestor: MŠMT

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno.

MŠMT ze svého rozpočtu každoročně podporuje oblast primární prevence v rámci svého dotačního programu „Podpora realizace aktivit v oblasti primární prevence rizikového chování“. Cílovými skupinami podporovaných aktivit jsou především žáci základních a středních škol a pedagogové. Programy se však dotýkají i širšího spektra aktérů, jako jsou rodiče žáků, nepedagogičtí pracovníci škol či ředitelé škol. Realizátory těchto aktivit jsou především nestátní neziskové organizace, školy či školská poradenská zařízení.

Podporované aktivity se zároveň rozdělují podle typu jednotlivých programů na **primární prevenci všeobecnou, selektivní a indikovanou**. Dále jsou podpořeny projekty na **šíření informací** (webové stránky, časopisy, konference) a projekty zaměřené na **evaluaci a dostupnost služeb**. Žáci se speciálními vzdělávacími potřebami jsou zahrnováni především do programů selektivní a indikované primární prevence.

Tabulka č. 19 - Přehled poskytnutých finančních prostředků v dotačním programu „Podpora realizace aktivit v oblasti primární prevence rizikového chování“ (MŠMT)

Rok	Počet podpořených projektů	Poskytnutá dotace v Kč
2014	156	19 553 300,-
2015	163	19 207 154,-
2016	191	19 999 446,-

3.4.e Podpora rozvoje a tvorby místních strategií rozvoje výchovně vzdělávací soustavy a systematické sociálně pedagogické intervence v domácnostech ohrožených sociálním vyloučením

Termín: průběžně

Gestor: MŠMT ve spolupráci s MPSV a ASZ

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno.

Opatření je plněno prostřednictvím výzvy 02_15_005 „Místní akční plány rozvoje vzdělávání“ v rámci OP VVV, Prioritní osy 3. Rovný přístup ke kvalitnímu předškolnímu, primárnímu a sekundárnímu vzdělávání, IP1SC3: Rozvoj systému strategického řízení a hodnocení kvality ve vzdělávání. Termín výzvy: 8. 9. 2015 – 30. 12. 2016, alokace na výzvu: 630 000 000,- Kč.

Zaměření výzvy a podporované aktivity: Cílem této výzvy je zlepšit kvalitu vzdělávání v mateřských a základních školách tím, že bude podpořena **spolupráce zřizovatelů, škol a ostatních aktérů ve vzdělávání**, to znamená společné informování, vzdělávání a plánování partnerských aktivit pro řešení místně specifických problémů a potřeb. Tato spolupráce povede k:

- systémovému zlepšení řízení mateřských a základních škol prostřednictvím začleňování dlouhodobého plánování jako nástroje ke kvalitnímu řízení škol,
- sdílenému porozumění cíli: orientace na kvalitní a inkluzivní vzdělávání,
- podpoře škol se slabšími výsledky a rozvoj potenciálu každého žáka,
- dostupnosti kvalitního vzdělávání každého dítěte / žáka v inkluzivní škole,
- zlepšení spolupráce v území a využívání místních mimoškolních zdrojů pro rozvoj vzdělávání dětí a žáků a ke zlepšení spolupráce s rodiči.

Podstatou projektů realizovaných v rámci uvedené výzvy je **podpora přípravy, realizace a vyhodnocování místních akčních plánů rozvoje vzdělávání** (dále jen „MAP“), které budou nástrojem implementace vybraných specifických opatření OP VVV prioritně pro oblast předškolního a základního vzdělávání ve stanovených prioritních a volitelných opatřeních:

Prioritní opatření MAP:

1. Předškolní vzdělávání a péče: dostupnost – inkluze – kvalita;
2. Čtenářská a matematická gramotnost v základním vzdělávání;
3. Inkluzivní vzdělávání a podpora dětí a žáků ohrožených školním neúspěchem.

Doporučená opatření MAP:

1. Rozvoj podnikavosti a iniciativy dětí a žáků;
2. Rozvoj kompetencí dětí a žáků v polytechnickém vzdělávání (podpora zájmu, motivace a dovedností v oblasti vědy, technologií, inženýringu a matematiky „STEM“, což zahrnuje i EVVO);
3. Kariérové poradenství v základních školách.

Průřezová a volitelná opatření MAP:

1. Rozvoj digitálních kompetencí dětí a žáků;
2. Rozvoj kompetencí dětí a žáků pro aktivní používání cizího jazyka;
3. Rozvoj sociálních a občanských kompetencí dětí a žáků;
4. Rozvoj kulturního povědomí a vyjádření dětí a žáků;
5. Investice do rozvoje kapacit základních škol;
6. Aktivity související se vzděláváním mimo OP VVV, Integrovaný regionální operační program 2014 - 2020 (dále jen „IROP“) a „Operační program Praha - pól růstu ČR“.

ASZ přispívá k plnění opatření v rámci **Koordinovaného přístupu k sociálně vyloučeným lokalitám**, přičemž předpokládá v letech 2016 - 2020 tuto formu spolupráce se **70 lokalitami** (obcemi či jejich svazky). ASZ se v obcích zahrnutých do KPSVL v rámci příprav Strategického plánu sociálního začleňování zaměřuje také na oblast **vzdělávání, rozvoj lokálních vzdělávacích soustav a podporu inkluze**. Na základě prvotní analýzy vzdělávacích soustav si **místní partnerství**, které se skládá z relevantních lokálních aktérů (zástupci obce, školy, školská zařízení, neziskové organizace apod.) ve spolupráci s ASZ stanovuje prioritní cíle a navazující opatření, která pak společně realizuje. Součástí plánovaných opatření je i identifikace finančního zajištění těchto opatření a předběžná identifikace alokací pro projekty Evropských strukturálních a investičních fondů (investiční i neinvestiční projektové záměry financovatelné z výzev IROP, OPZ, OP VVV).

3.4.f Podpora poradenských, intervenčních a aktivizačních služeb v činnosti vzdělávacích institucí

Termín: průběžně

Gestor: MŠMT ve spolupráci s MPSV

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno.

MŠMT, resp. NÚV, se věnuje **podpoře poradenských služeb v celém spektru činností, které zajišťují školy a školská poradenská zařízení**. V roce 2015 byla pozornost věnována zejména následujícím oblastem:

Poradenské služby pro žáky - cizince

Příprava systémového řešení pro žáky cizince a metodická podpora poradenských pracovníků školských poradenských zařízení (dále jen „PPP“) přispěla k zvyšování kvality poradenských služeb a bude tak přispívat k naplňování priorit ze „Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020“. Byla sestavena pracovní skupina z pracovníků školských poradenských zařízení, která se dále podílela na sběru a přípravě podkladů k tvorbě metodických materiálů k práci s cizinci.

Byly vytvořeny podklady pro tvorbu informační databáze v této oblasti, v rámci jednotlivých regionů, pro školská poradenská zařízení. Prostřednictvím vzdělávacích programů byla poskytnuta metodická podpora poradenským pracovníkům školských poradenských zařízení. Byly zpracovány podklady čerpající ze zahraničních materiálů, které naplňují cíle užívání vhodných diagnostických nástrojů pro diagnostiku žáků – cizinců. Byly zpracovány informační materiály pro rodiny dětí cizinců, podklady k pozici tlumočnicka, materiály k začleňování žáků – cizinců, s využitím výstupů dříve realizovaných projektů např. SIM (Střediska integrace menšin).

Poradenské služby pro žáky s poruchami autistického spektra

Systémovou péčí o děti a žáky s poruchami autistického spektra se zabývá NÚV (dříve Institut Pedagogicko-psychologického poradenství) a jeho pracovníci od roku 2001.

Důležitou součástí úkolu je koordinovat spolupráci s krajskými odborníky pro péči o děti a žáky s poruchami autistického spektra (dále jen „PAS“) a s jejich pomocí sledovat a mapovat výskyt žáků a dětí s poruchami autistického spektra a jejich potřeby v předškolních a školních zařízeních, dále ve spolupráci s koordinátory v krajích poskytovat metodickou podporu pedagogům a pedagogickým pracovníkům školských poradenských zařízení a škol. V roce 2015 proběhla 2 jednodenní a 1 dvoudenní metodická setkání s 15 krajskými koordinátory péče o žáky s PAS.

Témata pracovních setkání vycházela z **potřeby zpracování návrhu systémového řešení péče o žáky s PAS**. Úkolem pracovních skupin bylo s pomocí odborných pracovníků – koordinátorů péče o žáky s PAS připravit a vypracovat vhodná opatření k podpoře systémové péče o žáky s PAS, vybrat konkrétní aktivity, které by NÚV ve spolupráci s těmito odborníky mohl v příštím roce realizovat.

V říjnu 2015 byl NÚV přizván k pracovnímu jednání Odborné skupiny Vládního výboru pro zdravotně postižené občany pro koncepční řešení problematiky života osob s poruchou autistického spektra. Úkolem pracovní skupiny bylo zpracovat podnět obsahující návrhy opatření, který by přispěl ke zlepšení situace lidí s PAS a jejich rodin. **Materiál „Podnět k řešení situace života osob s PAS a jejich rodin“ vypracovaný pracovní skupinou byl předložen k projednání vládě ČR.**

Poradenské služby pro mimořádně nadané žáky

Pokračuje metodická podpora psychologů a speciálních pedagogů, kteří se v síti školských poradenských zařízení věnují poradenství pro nadané a mimořádně nadané děti, žáky a studenty.

Koordinátoři péče o nadané žáky v jednotlivých krajích se rovněž podíleli na longitudinálním výzkumu nadaných žáků, realizovaném formou kasuistických studií, které nadále zpracovávají. V rámci tohoto dlouhodobého sledování skupiny intelektově mimořádně nadaných žáků bylo v roce 2015 aktualizováno (tj. o nová data doplněno) celkem 29 kasuistik mimořádně nadaných žáků.

Poradenské služby pro žáky s narušenou komunikační schopností

Aktuální údaje o narůstajícím počtu žáků s vadami řeči dokládají, že se jedná o naléhavý problém, na který je třeba zaměřit pozornost odborníků. V roce 2015 byl realizován projekt „Koordinační a metodické vedení skupiny krajských koordinátorů logopedické péče“, který se zaměřil na podporu **rozvoje kompetencí krajských koordinátorů**, formulaci klíčových činností logopedů ve školství a požadavků na jejich odbornou kvalifikaci. V rámci projektu se rovněž uskutečnilo **ucelené odborné vzdělávání krajských koordinátorů**. Součástí aktivit projektu byla realizace průběžného metodického vedení krajských koordinátorů logopedické péče ve školství.

Krajší koordinátoři poskytovali rovněž metodické vedení pedagogickým pracovníkům, kteří ve školství vykonávají činnosti v oblasti primární logopedické prevence.

NÚV připravuje a realizuje **vzdělávací programy** pro psychology a speciální pedagogy školských poradenských zařízení a školních poradenských pracovišť, pro pedagogické pracovníky zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy a preventivně výchovné péče a také pro pedagogy škol. Cílem těchto vzdělávacích služeb je rozvíjet profesní kompetence odborníků v systému školních a školských poradenských služeb, odborníků v ústavní a ochranné výchově. Přednášky se zaměřovaly na práci s dětmi se speciálními vzdělávacími potřebami, s nadanými, s dětmi s rizikovým chováním a na práci s dětmi, které vyrůstají v ústavní výchově, současně na spolupráci s rodinami těchto dětí.

V roce 2015 byla také akcentována **realizace navazujících kazuisticky zaměřených seminářů na kurzy zejména v oblasti intervencí a diagnostiky**, ale také v **oblasti péče o děti v ústavní výchově**, které odpovídají dlouhodobému záměru prohlubovat odbornou připravenost poradenských a pedagogických pracovníků těchto pracovišť.

V uplynulém roce bylo připraveno a na MŠMT **akreditováno 25 nových vzdělávacích programů**. V roce 2015 se celkem uskutečnilo 74 vzdělávacích akcí, kterých se zúčastnilo **1370 pedagogických pracovníků**.

Dále byly připraveny a realizovány **kurzy pro začínající pracovníky pedagogicko-psychologických poraden, začínající školní psychology/školní speciální pedagogy a začínající pracovníky speciálně pedagogických center**. Celkový počet absolventů realizovaných kurzů pro začínající je 106 – 52 speciálních pedagogů a 54 psychologů. **Byl připraven a realizován vzdělávací program pro získání odborné kvalifikace k výkonu činnosti asistenta pedagoga dle § 20 zákona č. 563/2004**. Studium pedagogiky a jeho ukončení odpovídá požadavkům daných Standardem studia (odpovídající rozsah, obsah, ukončení - závěrečné testy, zpracování závěrečné práce a závěrečný pohovor účastníků před komisí). Studium úspěšně absolvovalo 25 účastníků, kteří tímto získali kvalifikaci asistenta pedagoga.

K **podpoře kvality v systému poradenství** MŠMT přispívá prostřednictvím výzvy 02_15_001 „Individuální projekty systémové I“ v rámci **OP VVV**, Prioritní osy 3, s alokací 150 000 000,- Kč. Cílem je posílení kvality pedagogicko-psychologického a speciálně pedagogického poradenství a efektivní komunikace o dítěti, žákovi nebo studentovi mezi školskými poradenskými zařízeními (pedagogicko-psychologickými poradnami a speciálně pedagogickými centry), službami poskytovanými školou, pedagogy mateřských, základních a středních škol a rodinou v oblasti inkluzivního vzdělávání.

3.4.g Podpůrné služby k získání a dokončení vzdělání pro osoby ze sociálně znevýhodňujícího prostředí podporujících jednak samotné žáky a studenty ve studiu, tak jejich rodiče v podpoře svých studujících dětí

Termín: průběžně

Gestor: MPSV ve spolupráci s MŠMT

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno.

MŠMT vyhlašuje každoročně dotační program na podporu sociálně znevýhodněných romských žáků středních škol a studentů vyšších odborných škol a konzervatoří. Účelem je zvýšit počet romských žáků a studentů studujících ve středních školách a vyšších odborných školách, a tím zabránit jejich předčasnému vstupu na trh práce bez odpovídající kvalifikace. Cílem uvedeného programu je **podpořit studium těch romských žáků, jejichž rodinám způsobují náklady spojené se středoškolským studiem značné finanční potíže.** Program je určen školám zařazeným v síti škol, předškolních zařízení a školských zařízení, a to studijních i učebních oborů (učilišť a praktických škol), včetně vyšších odborných škol a konzervatoří.

Program se realizuje ve dvou kolech: období leden – červen a září – prosinec. Prostředky jsou určeny na částečnou nebo úplnou úhradu nákladů žáků v těchto položkách: Školné – Stravné – Ubytování – Cestovné – Školní potřeby a učebnice.

Výše dotace na jednoho žáka je následující:

1. maximálně 4 000,- na jednoho žáka v 1. ročníku SŠ, konzervatoře
2. maximálně 5 000,- na jednoho žáka v 2. ročníku SŠ, konzervatoře
3. maximálně 6 000,- na jednoho žáka ve 3. ročníku SŠ, konzervatoře
4. maximálně 7 000,- na jednoho žáka ve 4. ročníku SŠ, konzervatoře
5. maximálně 7 000,- na jednoho žáka v 1. a 2. ročníku nástavbového studia SŠ
6. maximálně 8 000,- na jednoho studenta 1. až 3. ročníku VOŠ

Tabulka č. 20 - Přehled poskytnuté podpory v dotačním program na podporu sociálně znevýhodněných romských žáků SŠ a studentů vyšších odborných škol a konzervatoří (MŠMT)

Rok	Počet podpořených žáků/studentů	Poskytnutá dotace v Kč
2015 (I. kolo)	517	2 400 500,-
2015 (II. kolo)	506	2 334 300,-

Podpora z OP VVV viz výzva „Inkluzivní vzdělávání“ (podrobněji viz plnění opatření 3.3.h).

MPSV v roce 2015 finančně podpořilo 270 sociálně aktivizačních služeb pro rodiny s dětmi, a to částkou 170 966 000,- Kč. Tento druh sociální služby je povinen v návaznosti na nepříznivou sociální situaci konkrétních osob poskytnout také úkon: „zajištění podmínek a poskytnutí podpory pro přiměřené vzdělávání dětí“.

V rámci metodiky ke sledování indikátorů sociálního začleňování (VÚPSV) jsou vyhodnocovány mj. níže uvedené indikátory:

Tabulka č. 21 - Podíl osob předčasně opouštějících vzdělávací systém (v %)³⁰

	2010	2011	2012	2013	2014
Celkem	4,9	4,9	5,5	5,4	5,5
Praha	2,8	2,3	2,4	3,2	2,5
Střední Čechy	4,6	3,2	3,6	4,8	4,0
Jihozápad	5	5,1	5,6	5,9	5,9
Severozápad	11,3	11,2	12	9,4	12,8
Severovýchod	4,2	5,1	7,4	6,4	5,8
Jihovýchod	2,9	3,7	3,6	3,7	4,0
Střední Morava	4,1	3,9	4,1	4,9	3,6
Moravskoslezsko	5,4	5,2	5,9	5,7	6,3

Pramen: Databáze Eurostat

Podíl žáků předčasně opouštějících vzdělávací systém je na relativně nízké úrovni. Nejhorší hodnoty ve srovnání s celorepublikovým podílem vykazuje region Severozápad. Nadprůměrné hodnoty ve srovnání s národním průměrem vykazuje také region Severovýchod, Jihozápad a Moravskoslezsko, kde hodnota podílu výrazně vzrostla oproti předchozímu roku na 6,3%. Ve srovnání se zeměmi EU 28, kde tyto podíly dlouhodobě klesají, ale tradičně převyšují 10 %, což je podíl stanovený jako cílová hodnota, je však **situace v ČR zatím stále velmi příznivá.**

Tabulka č. 22 - Podíl žáků, kteří ukončili povinnou školní docházku v nižším než 9. ročníku (v %)

	2010	2011	2012	2013	2014
Podíl žáků, kteří ukončili povinnou školní docházku v nižším než 9. ročníku	5,1	4,7	4,8	4,5	4,8

Pramen: MŠMT, Ústav pro informace ve vzdělávání

Podíl žáků, kteří ani nedokončí základní vzdělání, **stagnuje na úrovni kolem 5 %.**

³⁰ Za osoby předčasně opouštějící vzdělávací systém jsou podle Eurostatu považovány osoby ve věku 18 až 24 let, které současně splňují dvě podmínky: (1) nejvyšší stupeň dosaženého vzdělání nebo odborné přípravy je nižší střední vzdělání a (2) v posledních čtyřech týdnech před šetřením se neúčastnily žádného vzdělávání nebo odborné přípravy. Sleduje se jejich podíl na celkovém počtu obyvatelstva stejného věku.

3.4.h Propojení a spolupráce škol, rodin, sociálních služeb a orgánů sociálně právní ochrany dítěte

Termín: průběžně

Gestor: MPSV ve spolupráci s MŠMT

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno.

Za účelem podpory rodin s ohroženými dětmi podporuje MPSV multidisciplinární spolupráci všech klíčových aktérů, kteří mohou mít vliv na situaci ohroženého dítěte. Prosazuje využívání metody case managementu při výkonu SPO, kdy pracovník OSPOD vede případ konkrétního dítěte, aktivně do jeho řešení zapojuje dítě a jeho rodinu s využitím jejích silných stránek a přirozených zdrojů podpory a koordinuje kroky všech zainteresovaných aktérů důležitých pro řešení situace dítěte. OSPOD rozvíjí spolupráci s ostatními veřejnými institucemi, včetně škol, a propojuje rodinu při řešení dílčích problémů s poskytovateli návazných specializovaných služeb.

Praktickým nástrojem pro efektivní plánování a koordinaci se zapojením všech klíčových aktérů jsou případové konference. **Povinnost pořádat případové konference** má dle ustanovení § 10 odst. 3 písm. e) zákona o SPOD obecní úřad obce s rozšířenou působností, a to za účelem řešení konkrétních situací ohrožených dětí, **a to ve spolupráci s rodiči, dalšími přizvanými osobami, zejména zástupci škol, školských zařízení, zařízení poskytovatelů zdravotních služeb, orgánů činných v sociální oblasti, orgánů policie, státních zástupců, odborných pracovníků v oblasti náhradní rodinné péče, poskytovatelů sociálních služeb a pověřených osob.**

MŠTM opatření podporuje v rámci OP VVV skrze výzvu „Inkluzivní vzdělávání“ (podrobněji viz plnění opatření 3.3.h).

Během roku 2015 pokračovala **spolupráce MPSV a MŠMT ohledně vyjasnění rolí asistenta pedagoga a asistenta v sociálních službách** při poskytování podpory ve škole a během školní výuky.

2.6 Plnění opatření v oblasti přístup k bydlení

Přístup k bydlení je základní podmínkou sociálního začlenění jednotlivců i rodin; bezdomovectví je chápáno jako extrémní sociální vyloučení ztěžující až znemožňující přístup osob k dalším zdrojům. Lidé, kteří z různých (objektivních či subjektivních) důvodů nemají dovednosti nebo prostředky k tomu, aby si bydlení zajistili nebo udrželi sami, existují v každé společnosti. Je povinností státu, aby v rámci uplatňování principu solidarity těmto lidem, a to prostřednictvím různých legislativních i nelegislativních opatření (od sociální práce přes dostupné bydlení až po sociální dávky), pomáhal.

Strategie v roce 2013 identifikovala **rizika v nedostatku dostupného a nesegregovaného bydlení** (riziko nárůstu prostorového vyloučení), v **nízké dostupnosti nástrojů prevence** vyloučení z bydlení nebo v **chybějící legislativě, nástrojích a finančních prostředcích pro řešení sociálního bydlení**.

V rámci metodiky ke sledování situace v oblasti sociálního začleňování (VÚPSV) je vyhodnocováno několik indikátorů:

Tabulka č. 23 - Podíl osob majících problémy s úhradou nákladů spojených s bydlením (v %)

	2010	2011	2012	2013	2014
Populace celkem	5,1	5,6	5,3	4,9	5,6
Domácnosti jednotlivců	4,5	4,8	4,4	5,2	4,9
- méně než 65 let	7,3	7,8	6,8	8,7	8,0
- 65 let a více	1,3	1,4	1,9	1,4	1,7
- jeden dospělý se závislými dětmi	14,4	15,7	12,0	10,9	12,5
Dvojice dospělých	2,8	2,5	2,9	2,8	3,2
- oba méně než 65 let	4,3	3,9	4,6	4,5	4,6
- alespoň jeden 65 let a více	1,1	0,6	0,7	0,5	1,5
- s 1 závislým dítětem	5,4	6,3	5,8	6,7	7,0
- se 2 závislými dětmi	4,7	4,3	3,9	4,0	4,3
- se 3 nebo více závislými dětmi	12,3	13,4	11,8	7,4	14,1
NUTS II					
Praha	4,6	5,3	5,3	6,5	7,7
Střední Čechy	4,8	3,1	5,5	3,5	3,8
Jihozápad	4,5	5,3	4,5	4,5	3,5
Severozápad	5,9	9,3	8,7	7,6	7,1
Severovýchod	5,2	3,8	4,0	3,2	6,3
Jihovýchod	4,1	5,4	4,1	2,8	3,5
Střední Morava	5,9	7,3	6,0	6,7	7,1
Moravskoslezsko	6,4	6,4	5,0	5,5	7,0

Pramen: Databáze Eurostat

Výše uvedená tabulka ukazuje **podíl osob, které žily v domácnosti, která měla během posledních 12 měsíců takové finanční problémy, že nebyla schopna zaplatit v termínu některou z plateb spojených s bydlením** (nájemné; platba za energie - plyn, vodu, teplo; splátka hypotéky nebo půjčky na byt). Od roku 2011 do roku 2013 byl patrný klesající trend v podílu domácností s problémy s úhradou nákladů na bydlení (došlo k poklesu podílu těchto domácností v rámci celé společnosti o 0,7 p.b.), avšak **v roce 2014 byla zjištěna hodnota na úrovni roku 2011, tj. 5,6%**. Vliv má patrně obecný trend **růstu nákladů na bydlení**, současně může negativně působit **nevyužívání dávek na bydlení**. V této souvislosti zmiňuje VÚPSV zejména možnost **výměny prostornějších (a tím i nákladnějších) bytů za byty menší velikostí (zejména u seniorů)**.

Ne všechny faktory jsou však pozitivní. Uvedený trend pozorovaný v letech 2010 - 2013 mohl být způsoben také **pohybem domácností od bydlení v bytech s vyšším standardem k nižší kvalitě bytových jednotek**, případně **stěhování domácností do jiného typu bydlení (např. ubytovny)**, což naznačuje i níže uvedená tabulka.

Tabulka č. 24 - Podíl osob bydlících podle klasifikace systému hmotné nouze ve formě bydlení „jiná“ na celkovém počtu obyvatel (v %)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Podíl osob bydlících ve formě bydlení „jiná“	0,18	0,23	0,36	0,42	0,39	0,33
Hl. město Praha	0,08	0,12	0,18	0,22	0,18	0,17
Středočeský	0,16	0,2	0,35	0,42	0,32	0,26
Jihočeský	0,11	0,14	0,24	0,27	0,31	0,24
Plzeňský	0,16	0,22	0,29	0,33	0,29	0,20
Karlovarský	0,22	0,26	0,45	0,52	0,51	0,40
Ústecký	0,39	0,45	0,49	0,55	0,60	0,50
Liberecký	0,17	0,19	0,36	0,40	0,35	0,30
Královéhradecký	0,14	0,17	0,21	0,24	0,29	0,25
Pardubický	0,09	0,11	0,16	0,19	0,22	0,18
Vysočina	0,11	0,11	0,21	0,27	0,27	0,25
Jihomoravský	0,1	0,12	0,22	0,27	0,32	0,29
Olomoucký	0,18	0,25	0,53	0,58	0,56	0,41
Moravskoslezský	0,41	0,55	0,81	0,99	0,77	0,70
Zlínský	0,12	0,13	0,27	0,33	0,41	0,37

Pramen: MPSV - primární data o příjemcích hmotné nouze, vlastní výpočty VÚPSV

Podíl osob žijících v domácnostech, které jsou **příjemci dávek hmotné nouze a zároveň bydlí v nestandardních formách bydlení** indikovaných v systému hmotné nouze do roku 2012 **kategorií bydlení „jiná“**, která zahrnuje **bydlení v ubytovnách, azylových formách bydlení či nebytových prostorách, dlouhodobě poměrně výrazně rostl**, meziročně asi o desetinu p. b. Jedná se o osoby, které žijí v chudých domácnostech na pokraji bezdomovství či přímo bez domova.

Rostoucí hodnota indikátoru ukázala na prohlubující se problém sociálního vyloučení u části populace, resp. zvyšující se počet i podíl nejvíce znevýhodněných osob v ČR. V absolutním vyjádření se jednalo o nárůst počtu osob z 19 tis. v roce 2010 na 44 tis. o tři roky později. V roce 2014 došlo v celorepublikovém průměru k obratu a podíl těchto osob začal mírně klesat (o 0,21 p.b.). Pokles hodnoty indikátoru od r. 2013 obecně souvisel s klesajícím počtem osob s nárokem na dávky v hmotné nouzi, resp. osob v jiné formě bydlení. Poměrně značné jsou meziregionální rozdíly, přičemž v nestandardních formách bydlení žijí výrazně častěji chudí obyvatelé Moravskoslezského kraje; vyšší podíl vykazují také kraje Olomoucký, Ústecký a Karlovarský.

Tabulka č. 25 - Míra rizika chudoby po odečtení nákladů na bydlení (podle hranice 60 % mediánového příjmu; v%)

	2010	2011	2012	2013	2014
Míra rizika chudoby po nákladech na bydlení	26,8	27,1	28,0	28,3	28,5

Pramen: Eurostat

Pokud poměříme příjmy k hranici chudoby poté, co odečteme domácnostem náklady na bydlení z jejich příjmu, pak se pod hranicí chudoby nalézá téměř 30 % populace. Tento podíl stále mírně narůstá, což odráží růst nákladů na bydlení ve výdajích domácností.

Co se týče počtu lidí bez domova a počtu lidí ohrožených bezdomovectvím, existuje několik expertních odhadů. Dle „Konceptce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v České republice do roku 2020“³¹, která vycházela z dat z roku 2011, v ČR žilo 30 tis. osob bez domova a 100 tis. osob bylo ohroženo bezdomovectvím.

Dle odhadu sociálních pracovníků obcí vycházejícího z online dotazníkového průzkumu, který MPSV realizovalo ve dnech 9. února – 3. března 2015 v obcích s rozšířenou působností a ve správních obvodech hl. m. Prahy (více viz plnění opatření 3.5.g) byla získána níže uvedená data:

- Podle odhadů sociálních pracovníků obcí je v ČR bez domova 68,5 tisíce lidí. Mezi tyto osoby bez domova byly zařazeny jednak osoby „na ulici“, jednak osoby v různých institucích, které neměly vlastní bydlení (věznice, nemocnice, pobyťová zařízení sociálních služeb, dětské domovy apod.);
- podle odhadů sociálních pracovníků obcí je v ČR 119 tisíc osob ohroženo bezdomovectvím. Mezi tyto osoby řadíme i osoby v nevhodném (atypickém např. nezkolaudované stavby pro bydlení) a právně nejistém bydlení (dle Evropské typologie bezdomovství a vyloučení z bydlení, ETHOS);
- podle průzkumu je mezi bezdomovci téměř 24 % žen, 12 % nezletilých osob do 18 let věku a 10 % osob nad 65 let. Mezi nejohroženější skupiny patří lidé opouštějící instituce, lidé žijící osamocně (tj. jednočlenné domácnosti), vícečetné rodiny, samoživitelé a samoživitelky, lidé splácející vysoké dluhy a lidé dlouhodobě či opakovaně nezaměstnaní;
- největší počet osob bez bydlení se odhaduje v Moravskoslezském kraji - téměř 14 tisíc osob, a dále v hlavním městě Praze – 9,5 tisíce osob. Na rozdíl od Moravskoslezského kraje i od většiny obcí v ČR je většina osob bez bydlení v Praze zároveň občany, kteří nemají trvalý pobyt v hlavním městě.

³¹ Dostupná z <http://www.mpsv.cz/cs/9078>.

Cíl: Zvýšení dostupnosti bydlení pro osoby ohrožené vyloučením z bydlení nebo po jeho ztrátě.

Opatření:

3.5.a Zajištění místní dostupnosti standardního nesegregovaného bydlení (v bytech) pro osoby ohrožené vyloučením z bydlení nebo po jeho ztrátě (prostřednictvím legislativního vymezení rolí státu a obcí a návazného zajištění financování pořízení, rekonstrukce a provozu sociálního bydlení). Mělo by jít jednak o zajištění využití stávajícího bytového fondu (prostřednictvím rekonstrukcí, možnosti výhodného odkupu obcemi či neziskovými organizacemi) a nástrojů zvyšujících dostupnost bydlení na volném trhu s byty znevýhodněným jednotlivcům a rodinám (např. prostřednictvím garancí nebo sociálních nájemních agentur), jednak o zajištění podpory výstavby standardních nájemních bytů zvláště tam, kde nejsou k dispozici nevyužité byty, kde však existuje potřeba takového bydlení.

Termín: průběžně

Gestor: MMR ve spolupráci s MPSV

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno, je připravován zákon o sociálním bydlení.

V roce 2015 byla vládě předložena „Koncepte sociálního bydlení České republiky 2015 – 2025“ (dále jen „Koncepte sociálního bydlení“). Tato koncepte byla vládou schválena 12. října 2015. V současné době MPSV ve spolupráci s dalšími resorty, zejm. MMR a ministrem pro lidská práva, rovné příležitosti a legislativu, zpracovává návrh paragrafovaného znění zákona o sociálním bydlení. Účinnost tohoto zákona se předpokládá od dubna 2017.

Koncepte uvádí jako hlavní vizi sociálního bydlení vytvoření systému navazujícího na současný systém intervencí ze strany státu, krajů a obcí v oblasti bydlení, sociálních služeb a sociálních dávek. Cílem systému sociálního bydlení popisovaného v Koncepti je zajistit osobám, které splní zákonem stanovená kritéria, **důstojné podmínky pro bydlení a rovněž snížit pravděpodobnost pádu do chudoby.**

Prevence je jedním z hlavních principů a neoddelitelnou součástí všech národních koncepčních a strategických materiálů řešících vyloučení z bydlení, což vyplývá z **„Koncepte prevence a řešení problematiky bezdomovectví v České republice do roku 2020“** (usnesení vlády ze dne 28. srpna 2013 č. 666) a též zastřešujícího dokumentu pro oblast sociálního začleňování, „Strategie sociálního začleňování 2014 – 2020“ (usnesení vlády ze dne 8. ledna 2014 č. 24). V rámci všech nástrojů uvedených v této Koncepti bude vždy podporována i jejich preventivní a motivační role.

Neméně důležitými strategickými dokumenty jsou **plány rozvoje sociálních služeb na krajské nebo komunitní plány obcí**, popř. další dokumenty týkající se sociálního vyloučení.

Koncepce sociálního bydlení má sloužit ke **zvýšení dostupnosti bydlení pro všechny osoby, které jsou nyní bez domova, žijí v nejistých či nevyhovujících podmínkách, a ke zvýšení schopnosti udržet si bydlení u těch osob, které bydlení mají, ale jsou ohroženy jeho ztrátou.** Hlavní vizí sociálního bydlení je, aby důstojné bydlení bylo dostupné každému za **rovných podmínek**, a to nejen skrze vlastnické bydlení, ale současně s podmínkami, které budou muset jednotlivci nebo domácnosti dodržovat (ve vztahu k sociální práci, plnění individuálního plánu apod.).

Připravovaný zákon o sociálním bydlení dále rozvíjí myšlenky z Koncepce, **pojem „sociální bydlení“ je definován jako nájemní bydlení poskytované osobám v bytové nouzi či bytovou nouzí ohroženým za účelem předcházení sociálního vyloučení a pádu do chudoby.** Sociální bydlení je poskytováno ve dvou formách: sociální byt a dostupný byt. **Zákon o sociálním bydlení stanoví práva a povinnosti jeho aktérů. Systém sociálního bydlení bude doprovázen poskytováním sociální práce** zaměřené na řešení nepříznivé sociální situace včetně potřeby vhodného bydlení. Sociální bydlení navazuje na síť sociálních služeb dle § 57 zákona 108/ 2000 Sb., konkrétně na služby **azylové domy. Pro tyto účely bude zřízen zvláštní režim poskytování této sociální služby,** který bude určen přímo pro klienty systému sociálního bydlení. Tento režim je ošetřen změnou v zákoně o sociálních službách, která doprovází vznik nové právní normy o sociálním bydlení. Zákon o sociálním bydlení výrazně uleví rodinám s dětmi, seniorům, dětem opouštějícím dětské domovy či náhradní rodinnou péči, osobám opouštějícím instituce, obětem trestných činů (především domácího násilí) a osobám se zdravotním postižením.

V průběhu roku 2015 došlo ze strany Evropské komise ke schválení IROP, který ve specifickém cíli **2.1 „Zvýšení kvality a dostupnosti služeb vedoucí k sociální inkluzi“** podporuje vznik nového sociálního bydlení. **Celková alokace pro aktivitu sociálního bydlení v IROP je 7,5 mld. Kč. Indikátor je nastaven na 5 tis. bytových jednotek** s podmínkou naplnění milníku v roce 2018, kdy musí být zrealizováno 1 tis. bytových jednotek sociálního bydlení. Udržitelnost projektů je nastavena na dobu pěti let od ukončení realizace projektu. První výzvy na podporu sociálního bydlení plánuje řídicí orgán IROP vyhlásit v prvním pololetí 2016.

Kritériem přijatelnosti pro podporu projektů sociálního bydlení v IROP je, že projekt nevede k segregaci cílových skupin ohrožených sociálním vyloučením. Program IROP plánuje podporovat **jak výstavbu nového sociálního bydlení, tak rekonstrukci, či nákup stávajícího bytového fondu** v území měst a obcí ČR. To vše za podmínky eliminace rizika vzniku nových segregovaných residenčních zón. Všechny projekty musí splnit **podmínku občanské vybavenosti,** dostupnosti veřejné dopravy a projekty zajišťující v době udržitelnosti projektu návaznou sociální práci obdrží zvýhodňující bonifikaci při hodnocení projektů v dané výzvě.

MMR dále každoročně poskytuje dotace na vznik nájemních bytů pro sociální bydlení podle programu **„Podpora výstavby podporovaných bytů“.** Cílem podpory je vznik nájemních bytů sloužících k poskytování sociálního bydlení pro osoby, které mají ztížený přístup k bydlení v důsledku zvláštních potřeb vyplývajících z jejich nepříznivé sociální situace - **věk, zdravotní stav nebo sociální okolnosti jejich života.** Dotace umožňují jak vznik nových nájemních bytů prostřednictvím výstavby (novostavby, stavební úpravy stávajících nebytových objektů, které dosud nesloužily k bydlení, rekonstrukce bytových domů, v nichž žádný byt není vhodný k užívání a pronajmutí), tak vznik nájemních bytů prostřednictvím pořízení (koupě nebo dražba bytu), což umožňuje využití stávajícího bytového fondu.

Tabulka č. 26 - Počty bytů, o jejichž podpoře formou dotace z kapitoly MMR bylo rozhodnuto v roce 2015 (podprogram Podpora výstavby podporovaných bytů)

rok	Podporované byty - dotační titul	počet zahájených bytů v daném roce	celkové finanční prostředky na zahájené byty v Kč
	pečovatelský byt	192	121 484 679,-
	vstupní byt	190	104 943 652,-
	Komunitní dům seniorů – počet bytových jednotek	333 bytových jednotek /21 domů	211 215 000,-

3.5.c Podpora programů prevence ztráty bydlení (prevence vyloučení z bydlení), jako je protidluhové poradenství, programy podporující slaďování intervencí a nástrojů, personální zajištění apod.

Termín: průběžně

Gestor: MPSV ve spolupráci s MSp

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno.

Byla vypracována metodika „**Prevence ztráty bydlení**“, kterou zpracoval tým VÚPSV – výzkumné centrum Brno pod vedením Ivany Šimíkové. Metodika byla **certifikována MPSV** v prosinci 2015.

Níže je uváděn **přehled adresných a komplexních nástrojů sociální práce související s problematikou bydlení v Koncepti sociálního bydlení** (více viz opatření 3.5.a):

- **programy prevence ztráty bydlení** (kombinace sociálního poradenství, oddlužení, pomoci s jednání s pronajímateli a úřady, vyhledávání náhradního bydlení, příp. ubytování, možnosti využití institutu náhradního příjemce atd.),
- **sociální realitní agentury** - zprostředkování bydlení pro cílovou skupinu v soukromém nájemním bydlení (podpora v bydlení, aktivity prevence neplatičství a ztráty bydlení, rozšiřování kompetencí k samostatnému bydlení apod.),
- **participativní metody** využívající spoluúčasti klientů na rozhodování a realizaci aktivit typu podpory institutu domovníka či klientských domovních samospráv, odlišené od komunitní práce, která staví na cílech společně formulovaných obyvateli lokality, síťování, podpoře akčních skupin atd.,
- **programy koordinované inter-organizační spolupráce a podpory v bydlení vysoce zranitelných skupin, zejm. při depistáži** (aktivní vyhledávání ohrožených osob a nabízení spolupráce), stabilizaci, ucelené rehabilitaci a zmírňování rizik duševních onemocnění či závislosti na návykových látkách,
- **účast sociálních pracovníků obcí s rozšířenou působností** na zavádění a systematizaci administrace systému sociálního bydlení v obci - vedení seznamu domácností v bytové nouzi a jeho aktualizace, sledování indikátorů, výměna informací mezi jednotlivými aktéry, sledování volných kapacit ubytovacích zařízení a bytů atd.,

- **zavádění case managementu** a jiných forem koordinace v inter-organizační spolupráci (sociální služby x SP obce, vč. příp. OSPOD x ÚP ČR aj.) v zájmu zajištění/udržení bydlení atd.,
- **sociální šetření** (vede k posouzení životní situace ohrožených osob, identifikaci rizik ztráty bydlení či setrvávání v bytové nouzi, často probíhá na začátku spolupráce před kontraktováním v rámci individuálního plánování),
- **individuální plánování** (individuální řešení konkrétní situace klienta na základě „kontraktu“ s klientem, přináší transparentní výsledky práce a umožní prověřovat úroveň motivace klienta sociální práce ke změně. Motivací klienta ke změně je míněno jednak zvyšování sociálních kompetencí vzhledem k bydlení, jednak podpora ekonomického a ekologického životního stylu, jako je omezení plýtvání nebo hospodárný životní styl),
- **síťování a multidisciplinární spolupráce** (rozšiřuje sociálnímu pracovníkovi možnosti řešení situace klienta a umožňuje přenést řešení bytové otázky do komunitního plánování obce),
- **případová konference** (vychází z multidisciplinárního přístupu, sociální pracovník může v kontextu řešení potřeb spojených s bydlením využít případovou konferenci v případech, kdy identifikuje, že s ohroženými osobami pracuje více institucí, odborníků, poskytovatelů služeb).

MPSV připravuje zákon o sociálním bydlení, který definuje pojem sociální bydlení, oprávněné cílové skupiny a rovněž poskytovatele sociálního bydlení za účelem vytvoření transparentního a jednotného systému sociálního bydlení po celém území ČR. **Na podporu výkonu sociální práce bude poskytována dotace dle současného ustanovení § 102 a § 103 zákona č.108/2006 Sb., o sociálních službách**, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o sociálních službách“), na § 65a zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o pomoci v hmotné nouzi“). **Stěžejní složkou systému sociálního bydlení bude i poskytování sociální práce zaměřené na řešení bytové nouze a problémů souvisejících s nevhodným či absentujícím bydlením.** Spolupráce se sociálním pracovníkem bude v rámci komplexního přístupu (celistvého přístupu) primárně cílena na řešení bytové situace, a to jak na možnost udržení stávajícího bytu či nalezení jiného vhodného bydlení.

Preventivní roli proti vyloučení z bydlení podporuje MPSV též prostřednictvím systému dávek na bydlení:

- **V roce 2015 byl dle předběžných údajů příspěvek na bydlení ze systému státní sociální podpory vyplacen v celkové výši 9 161 mil. Kč** (v roce předchozím šlo o částku 8 844 mil. Kč), průměrný měsíční počet dávek činil 223 tisíc.
- **Doplatek na bydlení ze systému pomoci v hmotné nouzi byl vyplacen v celkové výši 3 136 mil. Kč** (v roce 2014 tato částka činila 3 249 mil. Kč), průměrný měsíční počet dávek činil 71 tisíc.

Ve změnách výše vyplacených dávek se do jisté míry odráží i parametrické změny v systému dávek na bydlení, nicméně nárůst ve výši vyplaceného příspěvku na bydlení je zřetelný a dá se z něho usuzovat na **stoupající problémy s úhradami za bydlení i u nájemníků a vlastníků bytů** a potřebnost výše uvedených preventivních nástrojů vč. dávek na bydlení.

Tabulka č. 27 - Podíl osob žijících v domácnosti, kde náklady na bydlení převyšují 40 % příjmu (v %)³²

	2010	2011	2012	2013	2014
Populace celkem	9,7	9,5	10	11,7	10,5
Domácnosti jednotlivců:	30,7	29,8	31,9	32,7	31,4
- méně než 65 let	30,9	29,6	31,8	34,3	32,9
- 65 let a více	30,5	30,1	32	31	29,9
- jeden dospělý se závislými dětmi	27,7	28,5	25,7	26,3	25,6
Dvojice dospělých:	9,1	9,4	8,6	8,8	8,8
- oba méně než 65 let	10,7	10,7	9,6	10,4	10,3
- alespoň jeden 65 let a více	7,0	7,5	7,4	6,8	6,9
- s 1 závislým dítětem	8,3	5,8	9,1	12,6	10,1
- se 2 závislými dětmi	6,3	5,8	6	6,8	5,6
- se 3 nebo více závislými dětmi	8,5	8	5,1	10,2	9,6

Pramen: Databáze Eurostat

Podíl osob žijících v domácnostech s vysokou zátěží náklady na bydlení meziročně rostl téměř ve všech typech domácností (v populaci celkem o 2,3 p. b. mezi lety 2010 a 2013, v populaci jednotlivců mladších 65 let dokonce až o 3,4 p. b.). **Růst hodnoty indikátorů znamená vyšší počet osob ohrožených sociálním vyloučením. Největší zátěží jsou tyto náklady obecně pro skupinu domácností jednotlivců a jednotlivců se závislými dětmi.** V datech za rok 2014 sledujeme náznak změny trendu: hodnoty podílů začaly klesat téměř ve všech typech domácností, nicméně data za rok 2015 v době zpracování této Zprávy (duben 2016) dosud nebyla známa.

V rámci sociálních služeb hrají podstatnou roli v této oblasti **sociální služby azylový dům a odborné sociální poradenství. MPSV v roce 2015 podpořilo v rámci dotačního programu na podporu poskytování sociálních služeb celkem 215 azylových domů částkou 231 993 792,- Kč a 568 odborných sociálních poradenství částkou 234 633 303,- Kč.**

3.5.d Podpora koordinace aktivit na místní úrovni za účelem udržení nebo zprostředkování odpovídající formy sociálního bydlení pro osoby vyloučené z bydlení nebo po ztrátě bydlení

Termín: průběžně

Gestor: MPSV ve spolupráci s MMR

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno.

V rámci výše uvedené **Koncepce sociálního bydlení**, která byla schválena 12. října 2015, byly navrženy komplexní a adresné nástroje sociální práce související s problematikou bydlení.

³² Podíl osob žijících v domácnosti, kde celkové náklady na bydlení (po odečtení příspěvků na bydlení) činí více než 40 % celkového disponibilního příjmu domácnosti (po odečtení příspěvků na bydlení), na celkové populaci.

V rámci zákona o sociálním bydlení se předpokládá **podpora sociální práce na obcích zaměřená na bydlení pro osoby vyloučené z bydlení a ohrožené ztrátou bydlení**. MPSV poskytne obcím metodickou a finanční podporu (je připravováno navýšení dotace na výkon sociální práce, viz plnění opatření 3.5.c).

Na základě Koncepce sociálního bydlení je také připravován **projekt „Příprava a implementace sociálního bydlení v ČR“**. V rámci tohoto projektu budou připraveny metodické příručky, založené na přenosu dobré praxe a zkušeností ze zahraničí i z již existujících systémů sociálního bydlení v ČR, na spolupráci s experty, s obcemi a dalšími klíčovými aktéry a na podkladových analýzách připravených v rámci projektu. **Metodiky budou zaměřeny na nastavení systému sociálního bydlení** (hygienické a technické standardy atd.) a na sociální práci samotnou. Důležité budou též metodiky pro **školení sociálních pracovníků obce i ÚP ČR v sociálním bydlení na místní úrovni**, jejichž školení bude v rámci projektu také pilotně realizováno. **Pro zajištění komplexní informační podpory bude zřízeno „Národní centrum sociálního bydlení“ a realizována informační kampaň, která bude cílové skupiny o systému sociálního bydlení informovat.**

K plnění opatření v roce 2015 přispěl i projekt MPSV **„Podpora sociálního začleňování na místní a regionální úrovni“**, reg. č. CZ.1.04/3.1.00/04.00016, v rámci kterého bylo vytvořeno několik metodických materiálů a nástrojů pro řešení pro obce. Účelem projektu je poskytnout **krajům a obcím ze strany státu metodickou podporu a nástroje pro realizaci sociálně začleňujících politik vč. politik přípravy na stárnutí** na místní a regionální úrovni. Více o projektu a jeho výstupech viz plnění opatření 4.2.a.

Plnění opatření v resortu MMR má vazbu na výše uvedenou podporu sociálního bydlení z IROP ve smyslu investic do nutných investičních aktivit vedoucích k vytvoření dostatečné kapacity nájemních sociálních bytů v území. **V aktivitě sociálního bydlení jsou plánovány investice v minimální výši 70% alokace výzvy v sociálně vyloučených lokalitách na úrovni obcí s rozšířenou působností** definovaných Analýzou sociálně vyloučených lokalit (MPSV, 2015).

3.5.e Legislativní úprava řešení přístupu osob (dle vládou schválené funkční definice ETHOS) k bydlení

Termín: do konce roku 2015

Gestor: MPSV ve spolupráci s MMR, MSp

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno, zákon je připravován.

V roce 2015 byla vládě předložena výše uvedená Koncepce sociálního bydlení. Tato koncepce byla vládou schválena 12. října 2015.

Na jejím základě byly **v roce 2015 vypracovány teze zákona o sociálním bydlení**, v současné době je zpracováván návrh **paragrafovaného znění zákona o sociálním bydlení** a probíhají intenzivní diskuze s resorty, zástupci samospráv, neziskových organizací, akademické sféry a dalších.

Zákon bude předložen vládě během roku 2016. Účinnost tohoto zákona se předpokládá od dubna roku 2017.

3.5.f V jednotlivých opatřeních zohledňovat princip odmítnutí prostorové segregace znevýhodněných obyvatel

Termín: průběžně

Gestor: MMR, MPSV

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno.

Sociální bydlení je jedním z nástrojů podpory osob a domácností za účelem sociálního začleňování nebo prevence sociálního vyloučení. Sociální bydlení zajišťuje, že osoby sociálně vyloučené nebo ohrožené sociálním vyloučením dosáhnou příležitostí a možností, které jim napomáhají plně se zapojit do ekonomického a sociálního života společnosti a žít způsobem, který je v oblasti bydlení považován za běžný. **Jako jeden z principů zakotvuje výše uvedená Koncepce sociálního bydlení princip nesegregace – systém sociálního bydlení bude podporovat bydlení v důstojných podmínkách ve snaze nepodporovat vytváření či přeskupování sociálně vyloučených lokalit.**

Tento princip bude dále specifikován v zákoně o sociálním bydlení, který je zpracováván již od roku 2015. Zákon bude uvádět podmínky k tomu, aby sociální bydlení ve formě sociálních a dostupných bytů bylo umístěno v **běžné bytové zástavbě, s dopravní obslužností a zpravidla mimo lokality s vysokou koncentrací osob sociálně vyloučených či sociálním vyloučením ohrožených.** Sociální byt by měly být umístěny v lokalitě s dostupným občanským vybavením pro vzdělávání a výchovu, sociální služby a péči o rodinu, zdravotní služby, kulturu, veřejnou správu a ochranu obyvatelstva.

Cílem je, aby sociální bydlení vznikalo v lokalitách, které poskytují potřebné zázemí pro sociální začleňování a plnohodnotný život. Velká vzdálenost nebo jiné bariéry nesmí omezovat možnost pro nákup základních životních potřeb, využívání sociálních a zdravotních služeb, participace na kulturním životě, možnost kontaktu s orgány veřejné správy apod. Sociální bydlení by mělo vznikat rovněž v lokalitách, které díky dopravní obslužnosti umožňují dojížděku do zaměstnání nebo za službami, které nejsou v místě obvyklé. **Některé segregované sociálně vyloučené lokality mají potenciál pro to, aby v nich došlo k promíšení obyvatel různého sociálního statusu a ztratily tím svůj segregovaný charakter** (např. lokality ve vnitřních částech měst, které plynule navazují na ostatní bytovou zástavbu, lokality jsou dopravně obslouženy a mají občanskou vybavenost odpovídající poměrům v dané obci).

V takové lokalitě podmíněčně přípustná za splnění několika předpokladů:

- Podpora sociálního bydlení bude součástí komplexní strategie proměny lokality;
- Vedle pořízení sociálního bydlení dojde k úpravám veřejných prostor, celkovým rekonstrukcím domů (např. zateplení) apod.;
- Rekonstrukcí nebude v lokalitě zvýšen počet sociálně vyloučených, dále nebude ohroženo bydlení stávajících obyvatel.

Po realizaci těchto opatření by se měla v ideálním případě snížit míra segregace v lokalitě (vytvoření podmínek pro odchod části sociálně vyloučených obyvatel do nesegregovaného bydlení a příležitosti pro další rekonstrukce uvolněných bytů pro jiné cílové skupiny).

„Politika územního rozvoje ČR“ (MMR) stanoví rámcové úkoly pro navazující územně plánovací činnost a pro stanovování podmínek pro předpokládané rozvojové záměry s cílem zvyšovat jejich přínosy a minimalizovat negativní dopady. Dále stanoví „Republikové priority územního plánování“ pro zajištění udržitelného rozvoje území a územní soudržnost, uplatňované na celém území ČR. **Jednou z priorit je „Předcházet při změnách nebo vytváření urbánního prostředí prostorově sociální segregaci s negativními vlivy na sociální soudržnost obyvatel, analyzovat hlavní mechanismy, jimiž k segregaci dochází, zvažovat existující a potenciální důsledky a navrhopat při územně plánovací činnosti řešení vhodná pro prevenci nežádoucí míry segregace nebo snížení její úrovně.“**

Jednou ze základních podmínek výstavby a pořízení bytů nájemního sociálního bydlení je **zamezení vzniku nových segregovaných oblastí v území**. Řídící orgán **IROP** (MMR) nastavil podmínky předcházení vzniku, které jasně definují povinnost existence občanské vybavenosti, kdy sociální byt musí být umístěn v zastavěném, nebo zastavitelném území dle územního plánu s dostupným občanským vybavením pro vzdělávání a výchovu, sociální služby a péči o rodinu, zdravotní služby, kulturu, veřejnou správu a ochranu obyvatelstva. Dále musí všechny projekty splnit **kritérium přijatelnosti v oblasti kumulace jednotlivých bytových jednotek**. V případě pořízení bytů ve stávajících bytových domech, které neslouží výhradně jen pro potřeby sociálního bydlení, **nebude podíl sociálních bytů v bytovém domě (případně jednotlivých vchodech panelových domů) přesahovat 20 %**. **V případě, že bude vystaven/rekonstruován dům výhradně sloužící pro potřeby sociálního bydlení, bude v něm maximálně 8 bytových jednotek a je umístěn mimo sociálně vyloučenou lokalitu**. Metodiku předcházení segregovaného bydlení pak bude řídicí orgán IROP sladovat do podoby jakou ji bude definovat připravovaný zákon o sociálním bydlení.

Dle MMR je při respektování principu odmítnutí prostorové segregace třeba se vyvarovat nepromyšlených návrhů řešení, které mohou mít kontraproduktivní dopad a k prostorové segregaci naopak vést, jako např. návrh podmínit uzavření nájemní smlouvy k bytu souhlasem sousedů.

3.5.g Rozvoj a podpora sociální práce jako nástroje zprostředkujícího přístup k adekvátnímu bydlení a jeho udržení

Termín: průběžně

Gestor: MPSV

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno.

V souvislosti s aplikací nástrojů sociální politiky je třeba zmínit význam sociální práce v působnosti veřejné správy, která je ukotvena zejména v § 92 písm. a), b) a d) a § 93 zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů. Činnosti sociální práce zaměřené na řešení situací hmotné nouze obce a ÚP ČR zajišťují rovněž podle § 63 a 64 zákona č. 111/2006 Sb. o pomoci v hmotné nouzi v platném znění.

Činnosti sociální práce spočívají v jejich zaměření na řešení nepříznivé sociální situace a v sociálním začleňování osob, stejně tak v koordinaci poskytování sociálních služeb v místních podmínkách včetně poskytnutí nezbytné pomoci. Tyto činnosti svým charakterem odpovídají zacílení především na osoby různým způsobem znevýhodněné a směřují jednak k prevenci, ale také ke stabilizaci a zprostředkování vhodných a individualizovaných forem pomoci.

Jako podpora sociální práce na obecních a krajských úřadech **MPSV pořádá konzultační dny metodiků sociální práce a sociální prevence krajských úřadů**, kde jsou řešeny aktuální problémy z praxe, předávány metodické materiály týkající se sociální práce sociálních pracovníků krajských a obecních úřadů. Konzultační dny jsou pořádány ve frekvenci minimálně 4x ročně. Metodičtí pracovníci krajských úřadů veškeré metodické pokyny a poznatky následně předávají sociálním pracovníkům obecních úřadů.

Dle Koncepce sociálního bydlení je systém sociálního bydlení doprovázen poskytováním sociální práce zaměřené na řešení nepříznivé sociální situace včetně potřeby vhodného bydlení. V rámci zákona o sociálním bydlení se předpokládá **podpora sociální práce na obcích zaměřená na bydlení pro osoby vyloučené z bydlení a ohrožené ztrátou bydlení**. MPSV poskytne obcím **metodickou a finanční podporu**.

V roce 2015 bylo na příspěvek na výkon sociální práce na obecních a krajských úřadech ze státního rozpočtu alokováno 250 mil. Kč, pro rok 2016 již celková alokace činí 300 mil. Kč. **V souvislosti se systémem sociálního bydlení je připravováno další navýšení dotace na výkon sociální práce; více viz plnění opatření 3.5.c.**

Ve dnech 9. února – 3. března 2015 **MPSV realizovalo online dotazníkový průzkum v obcích s rozšířenou působností a ve správních obvodech hl. m. Prahy**. Cílem průzkumu bylo především **zmapování aktuální situace v obcích s rozšířenou působností/správních obvodech z hlediska prevence výskytu a řešení bezdomovectví**. V průzkumu bylo osloveno celkem 227 obcí s rozšířenou působností/správních obvodů, a to prostřednictvím vedoucích sociálních odborů těchto obcí/správních obvodů. Dotazník byl určen k vyplnění sociálním pracovníkům obcí/správních obvodů včetně sociálních kurátorů, popřípadě i jiných zaměstnanců obcí/správních obvodů, jejichž náplní práce jsou i aktivity zaměřené na problematiku bezdomovectví a dostupnosti bydlení. S přispěním spolupráce krajských metodiků sociální práce krajských úřadů se podařilo dosáhnout 97% návratnosti dotazníků, což svědčí o reprezentativnosti a posiluje celkovou validitu výzkumu. Výsledky průzkumu budou sloužit jako podklad k formulaci návazných kroků v rámci plnění opatření „Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v České republice do roku 2020“, a to zejména v oblasti sociální práce, sociálních služeb a sociálního bydlení.

Většina osob, kterých se bezdomovectví týká, jsou podle odhadu respondentů osoby místní, s trvalým pobytem v územní působnosti obcí s rozšířenou působností, s výjimkou Prahy, většiny obcí Středočeského kraje a Plzně, které jsou specifické v tom, že naopak většina osob, kterých se problém bezdomovectví týká, nemá podle odhadů trvalý pobyt v územní působnosti těchto lokalit. **Jako nejčastější důvody vzniku bezdomovectví byly uváděny zadlužení (90,0 %), závislost na alkoholu (79,2 %) a nezaměstnanost (78,7 %), což potvrzuje převažující názor o multifaktoriální povaze příčin** tohoto jevu a může i anticipovat směr, kterým by měly být zaměřeny preventivní nástroje k předcházení bezdomovectví.

Přes 92 % obcí uvedlo sociální práci jako nejčastější nástroj k řešení bezdomovectví. Současně výzkum potvrdil, že sociální práce **nemůže být jediným vhodným nástrojem** k řešení bezdomovectví. Obce využívají široké spektrum nástrojů a jejich různé kombinace podle místní potřeby a podmínek, obvykle s nezbytnou participací nástrojů v přenesené působnosti (sociální práce) a nezbytného podílu samosprávy (například **komunitní plánování a bytová politika obce**).

3.5.h Pilotní ověření modelu Housing First (bydlení v první řadě) v podmínkách ČR

Termín: od roku 2015

Gestor: MPSV ve spolupráci s MMR, ASZ a dalšími relevantními resorty

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno.

MPSV připravuje projekt „Příprava a implementace systému sociálního bydlení v ČR“, v rámci kterého bude podporováno pilotní ověření systému sociálního bydlení na obcích, a to včetně možného nastavení modelu „Housing First“. Projekt počítá s úzkou spoluprací s těmito obcemi při testování systému, shromažďování a zhodnocování informací z jejich průběhu a přípravě metodik podporujících šíření přístupu „Housing First“ i do dalších obcí ČR. Pro přípravu uvedených metodik bude do ČR také přenesena dobrá praxe ze zemí, kde tento model již úspěšně funguje.

V rámci Strategického plánu sociálního začleňování města Brno byl připraven pilotní projekt **Housing First**. Projekt bude pilotován od poloviny roku 2016, **některé aktivity budou financovány z OPZ**. Součástí uvedeného plánu jsou také investice do rekonstrukce bytového fondu v majetku města Brna, které budou využity v pilotních projektech „Housing First“ a „Rapid Re-Housing“ (zaměřené na jednotlivce bez domova a rodiny bez domova nebo na ubytovnách). Součástí pilotního projektu v Brně je také podrobný monitoring a evaluace průběhu, výsledků a dopadů projektu. Tyto zprávy mohou být základem pro rozšíření modelu „Housing First“ z kategorie sociálních inovací do standardně podporovaných projektů.

2.7 Plnění opatření v oblasti podpory přístupu ke zdravotní péči

Problém sociálního vyloučení a chudoby je umocněn **vyššími zdravotními riziky pro ohrožené osoby, celkovým zanedbáváním prevence závažných onemocnění a nedostatečnou místní dostupností odpovídající péče.**

Jako nejvýraznější rizika v oblasti zdravotní péče a jejího vlivu na sociální začleňování označila Strategie v roce 2013 **dlouhodobě nevyřešenou komunikaci mezi poskytovateli zdravotních a sociálních služeb, neznalost práv a povinností pojištěnce** na straně osob sociálně vyloučených nebo sociálním vyloučením ohrožených, neochotu pojištěnců dodržovat režim nastavený v rámci poskytování zdravotních služeb a neznalost multikulturní komunikace poskytovatelů zdravotní péče.

Tabulka č. 28 - Podíl osob, jež deklarovaly neuspokojení zdravotní službou v důsledku nedosažitelnosti k celkovému počtu osob (v %)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Podíl osob, jež deklarovaly neuspokojení zdravotní službou v důsledku nedosažitelnosti	0,6	1,0	1,1	1,0	1,0	1,1

Pramen: Eurostat (SILC)

Dlouhodobý trend nedosažitelnosti se drží kolem 1%. Hodnoty krajských statistik mapujících tuto oblast nejsou dohledatelné.

Opatření Strategie v oblasti podpory přístupu ke zdravotní péči jsou dle KSZ obecně plněna, je však třeba se **dále zaměřit na skutečnou dostupnost zdravotní péče pro některé skupiny obyvatel (např. lidé bez domova³³).**

Cíl: Zlepšit přístup osob sociálně vyloučených nebo sociálním vyloučením ohrožených ke zdravotní péči

³³ viz „Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v České republice do roku 2020“

Opatření:

3.6.a Podpora osvětových, preventivních a informačních programů na podporu zdravého životního stylu u osob sociálně vyloučených nebo sociálním vyloučením ohrožených

Termín: průběžně

Gestor: MZ ve spolupráci s MPSV

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno.

V roce 2015 MZ opět věnovalo pozornost informačním kampaním zaměřeným jak na širokou veřejnost, tak na odbornou zdravotnickou veřejnost a v neposlední řadě i na občany se zdravotním postižením, kteří mohou být ohroženi sociálním vyloučením. Pozornost byla věnována materiálům o dětech s poruchou artistického spektra, byly podpořeny příručky pro rodiče i spolužáky, Týden na podporu práv osob s autismem. Velmi úspěšný i v tomto roce je pokračující projekt spolku VIDA pod názvem „**Chcete vědět, jak se žije s duševním onemocněním? Zeptejte se nás.**“, kde ve školách besedují mladí lidé s duševním onemocněním. Byly podpořeny informační materiály pro osoby se zdravotním postižením – např. časopisy „Vozka“, „Můžeš“ a „Roska“, edukační tiskoviny pro lidi s epilepsií, poradny pro celiaky, materiály a webové stránky s informacemi o jednotlivých typech onemocnění. Velmi úspěšný je pokračující projekt „**Pečující online**“, který pomáhá lidem, kteří pečují o své zdravotně postižené a chronicky nemocné rodinné příslušníky v domácím prostředí. V dotačních programech je podporována i **ediční činnost o problematice domácí hospicové péče a Alzheimerově nemoci.**

V rámci dotačního programu „**Národní program zdraví – Projekty podpory zdraví**“ byl podpořen projekt Státního zdravotního ústavu „**Snížování zdravotních nerovností – podpora zdraví ve vyloučených lokalitách**“.³⁴

Uvedené opatření bylo dále plněno prostřednictvím **dotačního programu MPSV „Podpora veřejně účelných aktivit seniorských a proseniorských organizací s celostátní působností“**, jehož účelem je podpořit seniorské a proseniorské organizace zaměřené na aktivity ve prospěch seniorů. **Z oblasti zdravého životního stylu byly podpořeny následující projekty:**

- Senior fitness, občanské sdružení: „*Senioři v pohybu*“,
- Klub českých turistů: „*Turistikou k aktivnímu stáří*“.

³⁴ Výstup projektu je dostupný na <http://www.szu.cz/tema/podpora-zdravi/nerovnosti-ve-zdravi>.

3.6.b Provádět deinstitucionalizaci psychiatrické péče v souladu s principy schválené Strategie reformy psychiatrické péče

Termín: průběžně

Gestor: MZ ve spolupráci s MPSV

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno.

KSZ dále doporučuje zaměřit se na **zkvalitnění psychiatrické péče pro děti a mládež**. Po těchto službách je velká poptávka, je vhodné vzdělávání a podporu odborníků (školy, sociální pracovníci apod.) v tom, jak pracovat s dětmi, které potřeby v tomto směru mají.

V rámci „**Strategie reformy psychiatrické péče**“ (MZ) má dojít k rozvoji v oblasti poskytování ambulantní péče o duševně nemocné v těchto rovinách:

1. **Vytvoření systému Center duševního zdraví:** Tato centra budou poskytovat péči vážně duševně nemocným (cílovou skupinou budou pacienti se závažným duševním onemocněním), zahrnující diagnostické okruhy (F2, F3, eventuálně F4 a F6), trvání onemocnění déle než 2 roky, funkční narušení (skóre GAF \leq 70, kde GAF je klinický nástroj pro celkové posouzení aktuální úrovně zneschopnění). Centrum duševního zdraví poskytne dlouhodobou péči zahrnující psychiatrickou a sociální rehabilitaci. Je připraven **Standard péče poskytované v Centrech duševního zdraví** pro zahájení vnitřního připomínkového řízení MZ.
2. **Rozvoj ambulantní sféry:** S ohledem na nárůst pacientů vyžadujících psychiatrickou péči a povinnosti MZ v zajištění dostupnosti a kvality péče byl vypracován **Standard ambulantní psychiatrické péče a rozšířené ambulantní péče o osoby trpící duševní poruchou**. Výsledkem by mělo být posílení ambulantní složky, podpora rozvoje ambulancí s tzv. rozšířenou péčí o duševně nemocné, kde by péče byla poskytována intenzivněji, s pomocí dalších pracovníků v rámci týmu psychiatrické ambulance. Ambulantní složka by se měla rozvíjet s ohledem na potřeby obyvatelstva, reagovat na specifické problémy související s nárůstem počtu pacientů s diagnózami závislostí či stárnutí populace, s nárůstem pacientů s diagnózami z oblasti neurodegenerativních onemocnění aj. Tento materiál by měl společně s výše uvedeným Standardem péče poskytované v Centrech duševního zdraví být v nejbližší době odeslán do vnitřního připomínkového řízení MZ.

Těžištěm výše uvedené „**Strategie reformy psychiatrické péče**“ je zejména poskytování zdravotních služeb, služby sociální jsou proto v dokumentu zmiňovány spíše okrajově. Vzhledem k této skutečnosti **MPSV vytvořilo pracovní tým expertů** v rámci individuálního projektu MPSV s názvem „**Podpora procesů v sociálních službách**“, který v rámci realizace klíčové aktivity č. 12 - „Identifikace jevů a potřeb na sociálně zdravotním pomezí s cílem nastavit systémové řešení“ připravil materiál „**Potencionální dopad reformy psychiatrické péče do oblasti sociálních služeb**“, jehož cílem je popis možných dopadů implementace reformy psychiatrické péče na oblast poskytování sociálních služeb. V dokumentu jsou rovněž popsány stávající problémy, limity i možnosti systému sociálních služeb ve vztahu k cílové skupině duševně nemocných. V rámci tohoto projektu vznikl také materiál „**Analýza vlivu reformy psychiatrické péče na oblast sociálních služeb v ČR**“.

MPSV podpořilo v roce 2015 sociální služby s převažující cílovou skupinou osob s chronickým duševním onemocněním částkou 820 mil. Kč (v roce 2014 tato částka činila 640 mil. Kč). Jednalo se o 449 služeb (v roce 2014 šlo o 218 služeb), a to především domovy se zvláštním režimem, domovy pro osoby se zdravotním postižením, chráněné bydlení, služby následné péče, odlehčovací služby, sociální služby poskytované ve zdravotnickém zařízení, odborné sociální poradenství, terapeutické komunity. Vybrané služby v pobytové formě měly celkovou kapacitu 11 644 lůžek. Z 268 domovů se zvláštním režimem má 126 služeb kapacitu do 40 klientů.

3.6.c Zajišťovat osvětu a vzdělávání zdravotnických i nezdravotnických pracovníků v oblasti přístupu k osobám sociálně vyloučeným nebo sociálním vyloučením ohroženým a v dodržování právních předpisů upravujících přístup těchto osob ke zdravotním službám včetně zákazu diskriminace

Termín: průběžně

Gestor: MZ ve spolupráci s MPSV

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno.

V rámci **vzdělávacích programů všech oborů specializačního vzdělávání lékařů zubních lékařů a farmaceutů MZ zavedlo povinný kurz „Základy zdravotnické legislativy, etiky a komunikace“**, v jehož rámci jsou tito zdravotníci edukováni pro komunikaci a jednání s pacientem. Tento kurz zahrnuje získávání znalostí a dovedností pro práci se všemi pacienty, a to **včetně menšin, cizinců, apod.**

V rámci **celoživotního vzdělávání nelékařských zdravotnických pracovníků je navržena nová vzdělávací akce na téma Minoritní skupiny**. Náplní kurzu budou **specifika minoritních skupin, kulturní a společenské odlišnosti, zdravotní a sociální aspekty minorit, fenomén migrace, přistěhovalci, jazyková bariéra**. V současné době je vzdělávací akce v přípravné fázi.

MPSV podporuje vzdělávání nezdravotnických pracovníků v oblasti sociálních služeb v problematice přístupu k osobám sociálně vyloučeným nebo sociálním vyloučením ohroženým a v dodržování právních předpisů upravujících přístup těchto osob k sociálním službám včetně zákazu diskriminace, a to **prostřednictvím akreditace vzdělávacích programů** dle § 117a zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, v platném znění. **V období do konce roku 2015 bylo ministerstvem akreditováno celkem 38 vzdělávacích programů zaměřených na problematiku sociální práce s osobami ohroženými sociálním vyloučením**, prevence sociálního vyloučení a snižování dopadů sociálního vyloučení a **16 programů zaměřených na problematiku terénní sociální práce**. Všechny uvedené programy jsou určeny pro další vzdělávání sociálních pracovníků a pracovníků v sociálních službách.

3.6.d Zvyšovat informovanost subjektů zapojených do práce s osobami sociálně vyloučenými nebo sociálním vyloučením ohroženými o možnosti využití programů MZ zaměřených na oblast prevence nemocí a podpory zdraví

Termín: průběžně

Gestor: MZ

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno.

Seznam všech dotačních titulů včetně jejich popisu a podmínek využití je zveřejněný a přístupný na webu MZ v záložce Dotace.³⁵ Informace o těchto dotačních titulech mají instituce jako např. krajské hygienické stanice, Státní zdravotní ústav a dále nestátní neziskové organizace. Informace o každoročně vypisovaných dotačních titulech je také pravidelně předávána sekretariátu Rady vlády pro záležitosti romské menšiny.

3.6.e Podpora terénní sociální práce (vyhledávání a práce s ohroženými v terénu) k zajištění poskytování informací, poradenství a usnadnění vyhledání potřebných a odpovídajících zdravotnických či sociálních služeb

Termín: průběžně

Gestor: MPSV

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno.

Novelou zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách v § 102 a §103 a zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi v § 65 písmeno a), bylo s účinností od 1. ledna 2015 umožněno formou účelové dotace financování části sociální práce a koordinace poskytování sociálních služeb, které vykonávají krajské úřady a obecní úřady obcí s rozšířenou nebo přenesenou působností. V metodice k poskytování dotace, stejně jako v dalších metodických pokynech, bylo několikrát výslovně zdůrazněno zaměření dotačního titulu na podporu výkonu sociální práce ve smyslu zkvalitnění podmínek pro stávající sociální pracovníky na obecních a krajských úřadech, zejména se však mělo jednat o nastavení vhodných podmínek k optimalizaci personálního stavu sociálních pracovníků při jednotlivých úřadech. Současný sběr dat za rok 2015 tento pozitivní trend potvrzuje a počty sociálních pracovníků na úřadech se začínají navyšovat.

³⁵ Dostupné na <http://www.mzcr.cz/>

Rovněž bylo **v rámci metodické podpory sociální práce na obecních a krajských úřadech upozorňováno na nezbytnost sociální práce v terénu**, a to jak formou depistáží, tak i v rámci sociálního šetření. Z dotačního titulu bylo možno čerpat finanční prostředky nejen na posílení personálního stavu sociálních pracovníků, ale i na hmotné zajištění nových i stávajících sociálních pracovníků, a to zejména pro práci v terénu. Byl umožněn nákup jízdních kol, notebooků, mobilních telefonů a tiskáren, powerbanek apod. tak, aby v terénu sociální pracovník mohl být zcela soustředěn na výkon své profese a na případovou práci s klientem.

Podpora terénní sociální práce za účelem zajištění poskytování kvalitních informací, poradenství a depistáže **nezdravotnickými pracovníky v oblasti sociálních služeb dále viz plnění opatření 3.6.c.**

3.6.f Podpora služeb na sociálně zdravotním pomezí s cílem zajistit dostupnost těchto služeb

Termín: průběžně

Gestor: MPSV, MZ

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno.

Problematika **plnění zdravotně sociálních služeb** byla v rámci **MZ** řešena na několika úrovních:

- První je intenzivní jednání s **MPSV** v této záležitosti s ohledem na termín předložení návrhu **změnového zákona** vládě (v červnu 2016). Jde o návrh zákona, kterým se mění některé zákony v souvislosti s úpravou zdravotních a sociálních služeb. Předpokládaný termín nabytí účinnosti tohoto zákona je červen 2017. Reformou zdravotně sociální péče se zabývá „Meziresortní pracovní skupina k řešení problematiky sociálně zdravotního pomezí“ (zástupci MPSV, MZ, krajských úřadů a zástupci zdravotnických zařízení, zástupci krajů, zastřešujících organizací a dalších partnerů; gesce MPSV). Cílem je nastavení takového systému, který jasně vymezí role MPSV a MZ ve službách v oblasti dlouhodobé péče. **Je plánováno vytvoření systému dlouhodobé péče integrující potřebné zdravotní a sociální služby** podle zvláštních právních předpisů s efektivním využitím stávajících kapacit v systému zdravotnictví a sociálních služeb. Cílem a definičním znakem dlouhodobé péče je poskytnutí zdravotní a sociální služby těm osobám, které z různých důvodů potřebují zdravotní (zejména ošetrovatelskou) péči a sociální službu. Předmětem jednání je především **nastavení úhrad a vyjasnění kompetencí obou resortů** v konkrétních případech a úprava dotčených paragrafů příslušných zákonných norem. Oblast je primárně v gesci MZ, rezort práce a sociálních věcí zde zpracovává dílčí úkoly.
- Druhou je **vznik akčního plánu následné, dlouhodobé a domácí péče v roce 2015**, jehož cílem je řešit systémové nedokonalosti v poskytování uvedených druhů péče a to za pomoci odborníků nejen z oblasti zdravotnictví, ale také sociálních věcí.

Pro rozvoj zdravotní péče byl také MZ vytvořen **„Program implementace švýcarsko-české spolupráce na Ministerstvu zdravotnictví“**, který by měl pomoci zařízením (včetně modernizace a obnovy infrastruktury), kde je poskytována zdravotní péče seniorům, znevýhodněným a umírajícím občanům.

Konkrétně se jedná o **podporu specificky znevýhodněných a dlouhodobě nemocných občanů**, včetně dlouhodobé systematické geriatrické péče v oblasti geografického zaměření, podporu kvality péče o osoby s navazujícím zdravotním handicapem a podporu péče poskytované nestátními neziskovými organizacemi. Na „Program implementace švýcarsko-české spolupráce na Ministerstvu zdravotnictví“ bylo vyčleněno celkem **11 180 000 CHF**.

Za resort práce a sociálních věcí je třeba dále uvést, že **prostřednictvím dotací byly podpořeny služby na sociálně zdravotním pomezí**, které mají podle §36 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, povinnost zajišťovat kromě základních činností i zdravotní péči. Jedná se o **domovy pro seniory, domovy se zvláštním režimem, domovy pro osoby se zdravotním postižením a týdenní stacionáře**. V roce 2015 byla poskytnuta celková přibližná částka **4,3 mld. Kč** na celkem **1048** těchto služeb.

2.8 Plnění opatření v oblasti zajištění slušných životních podmínek

Každý člověk má v rámci komplexního a soudržného úsilí v boji proti sociálnímu vyloučení **právo na prostředky a sociální pomoc dostatečné pro důstojný život**³⁶. Prvořadým faktorem, který má přispívat k začleňování osob ohrožených chudobou nebo sociálním vyloučením do společnosti a zajistit důstojný život, je **účast na trhu práce spolu s nástroji garance adekvátního příjmu**. Dokladem tohoto závěru je riziko chudoby zaměstnaných osob, která se projevuje též nevhodnými či nekvalitními pracovními podmínkami či nejistotou zaměstnání. Komplementárně s politikou zaměstnanosti působí v těchto oblastech chudoby a sociálního vyloučení, které nelze z různých důvodů řešit nebo zcela vyřešit integrací na trhu práce, další elementy sociální ochrany – **pojistné a nepojistné dávkové systémy**. Důležitá je též bezproblémová administrace systému výplaty dávek. Podpora adekvátního příjmu zahrnuje i pomoc osobám v přístupu k němu, což zdůrazňuje význam **sociální práce**, a to již při předcházení vzniku nepříznivé sociální situace.

Strategie v roce 2013 upozornila na zvyšování počtu osob v hmotné nouzi, které bylo doprovázeno zesílením tlaku na osoby dlouhodobě závislé na dávkách, které tvořily jejich jediný zdroj příjmu. Za negativní označila potenciální pokračování **politiky fiskální konsolidace**, jejímž cílem byly v první řadě úspory ve výdajích na aktivní politiku zaměstnanosti a realizace úsporných opatření v nepojistných dávkových systémech (včetně valorizačního mechanismu u důchodů). Ve vztahu k životním nákladům upozornila na **relativně nízkou a tudíž nemotivující úroveň minimální mzdy**. Za riziko označila též **vysokou úroveň zadluženosti domácností**, která výrazně oslabuje zainteresovanost části nezaměstnaných/neaktivních usilovat o formální zaměstnání. Věnovala se též problému **nízké úrovně finanční gramotnosti** v ČR.

Cíl: Zajistit adekvátní příjem a prevenci ztráty příjmu pro osoby sociálně vyloučené nebo sociálním vyloučením ohrožené

³⁶ Doporučení Komise ze dne 3. října 2008 o aktivním začleňování osob vyloučených z trhu práce (2008/867/ES).

Opatření:

3.7.a Doprovázení politiky fiskální konsolidace vhodnými prorůstovými opatřeními a posilováním zaměstnanosti, což umožní poskytování adekvátní podpory ohroženým skupinám, jejich zapojení na trhu práce, vytvoření dostatečných disponibilních zdrojů pro pasivní sociální ochranu

Termín: průběžně

Gesce: MPSV, MPO, MF

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno. Ve vztahu k průměru zemí EU-28 jsou však výdaje na sociální ochranu v ČR stále výrazně nižší (viz tabulka č. 26 níže).

Vláda ČR přijala na svém jednání dne 20. srpna 2015 nařízení vlády č. 233/2015 Sb., kterým došlo ke změně nařízení vlády č. 567/2006 Sb., o minimální mzdě, o nejnižších úrovních zaručené mzdy, o vymezení ztíženého pracovního prostředí a o výši příplatku ke mzdě za práci ve ztíženém pracovním prostředí, ve znění pozdějších předpisů. S účinností od 1. ledna 2016 tak **bylo schváleno zvýšení jak základní sazby minimální mzdy, tak i sazby minimální mzdy pro zaměstnance s invalidním důchodem** (při jejich omezeném pracovním uplatnění). **Základní sazba minimální mzdy** pro týdenní pracovní dobu 40 hodin byla stanovena **9 900 Kč za měsíc** nebo 58,70 Kč za hodinu.

MF se na plnění předmětného opatření podílelo především **podporou hospodářského růstu ČR, což s sebou neslo mimo jiné vyšší nabídku pracovních míst a s ní související snížení nezaměstnanosti.** Hlavními prostředky, které pozitivně ovlivnily dosažení dobrých výsledků, byly podpora investic do infrastruktury, zvyšování kupní síly obyvatelstva, vyšší čerpání prostředků z fondů Evropské unie, podpora exportu a v neposlední řadě také vyšší výběr daní, včetně úspěšného odkrývání významných daňových úniků.

MF v roce 2015 zabezpečilo **podporu financování výkonu sociální práce ve veřejné správě** z kapitoly 313 Ministerstvo práce a sociálních věcí v rámci závazných výdajových limitů **v celkovém objemu 250 mil. Kč.**

Tabulka č. 29 - Výdaje na sociální ochranu jako podíl HDP (v %)

Podle funkcí sociální ochrany	Rok					
	2008	2009	2010	2011	2012	2013
CELKEM	17,4	19,5	19,5	19,5	19,9	19,6
1. Nemocenská/zdravotní péče	5,5	6,1	6,0	6,0	6,1	6,0
2. Invalidita	1,4	1,5	1,5	1,4	1,4	1,3
3. Stáří	7,0	7,9	8,1	8,5	8,8	8,6
4. Pozůstalí	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7
5. Rodina/děti	2,0	2,0	2,0	1,8	1,8	1,8
6. Nezaměstnanost	0,6	1,0	0,8	0,7	0,6	0,7
7. Bydlení	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,3
8. Sociální vyloučení jinde neklasifikované	0,2	0,2	0,2	0,3	0,3	0,3

Pramen: MPSV ČR

Tabulka č. 30 - Výdaje na sociální ochranu podle oblastí sociálně-zdravotního systému (v %)

Podle oblastí sociálně-zdravotního systému		Rok						
		2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Sociálně-zdravotní systém celkem	podíl výdajů k HDP (v %)	18,3	20,2	20,1	20,1	20,1	19,3	19,1
Sociální systém		11,4	12,5	12,5	12,6	12,7	12,2	12,0
- Důchodový systém		7,9	8,8	8,9	9,4	9,7	9,1	8,8
- Nemocenské a mat. dávky		0,8	0,7	0,6	0,6	0,5	0,5	0,5
- Politika zaměstnanosti		0,3	0,5	0,5	0,4	0,3	0,3	0,4
- Státní sociální podpora		1,1	1,1	1,1	0,9	0,9	0,9	0,9
- Sociální péče a sociální služby		0,9	0,9	1,0	1,0	1,0	1,0	1,1
- Správa		0,3	0,3	0,3	0,3	0,2	0,2	0,2
Zdravotnictví		6,9	7,8	7,6	7,5	7,6	7,1	7,1

Pramen: VÚPSV - bulletin „Vývoj hlavních sociálních a ekonomických ukazatelů“, podle dat ČSÚ, vlastní propočty VÚPSV, aktuální data

Procentní podíl výdajů na sociální ochranu k HDP se od roku 2009 pohybuje mezi 19 až 20%, mezi lety 2012 až 2014 však poklesl o více než jeden procentní bod, v důsledku poklesu výdajů na zdravotní systém a zejména důchodový systém (z hlediska složek systému). Naopak narostly výdaje na politiku zaměstnanosti a sociální péče a služeb. Úroveň výdajů na sociální ochranu je výrazně pod průměrem zemí EU-28, který byl v roce 2012 na úrovni 28,6%.

Co se týče **efektivnosti sociálních transferů**³⁷, dle dat za léta 2010 - 2014 se v eliminaci chudoby **dlouhodobě udržuje kolem 75 %**. Je třeba brát v úvahu, že jsou zde brány v úvahu i důchody, respektive efekt důchodů. Proto je efektivnost tak vysoká, zejména v případě osob nad 65 let. **Nižší efektivnost** a také větší pokles efektivnosti se v datech za rok 2014 projevil **v případě neúplných domácností s dětmi (31,4%), a v případě domácností se třemi a více dětmi (37,5%)**.

3.7.b Zvyšovat informovanost o možnostech a mezích pomoci, kterou skýtají sociální dávkové systémy

Termín: průběžně

Gestor: MPSV, ÚP ČR

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno.

Informace o sociálních situacích, které řeší nepojistné dávkové systémy, o podmínkách nároku na dávky, řízení o žádostech atd. MPSV zveřejňuje na internetových stránkách www.mpsv.cz (<http://www.mpsv.cz>), na Portálu veřejné správy (<http://portal.gov.cz>), sociální kalkulačka umožňující orientační výpočet výše sociální dávky na webu <https://portal.mpsv.cz/soc/poradce> a na řadě dalších specializovaných webů. MPSV uvedené informace **pravidelně aktualizuje.**

Informování občanů o možnostech a mezích v oblasti dávkových systémů dále ÚP ČR provádí prostřednictvím **tištěných brožur, které jsou dostupné na všech pracovištích ÚP ČR**, veškeré novinky v oblasti změn systému dávek jsou prezentovány přes tiskové oddělení GŘ ÚP ČR do masmédií - prostřednictvím médií - jedna z neúčinnějších možností, jak dostat informace mezi cílové skupiny. Komunikace probíhá jak proaktivně - prostřednictvím **tiskových zpráv**, které ÚP ČR pravidelně vydává, tak i v podobě adekvátních reakcí na jednotlivé **dotazy novinářů**. Velmi se osvědčují **konkrétní příklady dobré praxe, tedy využití vyjádření samotných účastníků jednotlivých programů**.

V případě potřeby aktuálního sdělení využívá ÚP ČR možnosti **inzerce, PR článků** v předem vytipovaných médiích dle cílové skupiny, kterou má dané sdělení zasáhnout. Probíhají též **kulaté stoly, besedy, semináře pro zaměstnavatele i širokou veřejnost, burzy práce**, účast zástupců ÚP ČR na veletrzích, burzách práce včetně mezinárodních atd. Jedná se o cestu přímé komunikace s klienty, zájemci o práci, lidmi, kteří jsou v hmotné nouzi apod. Zástupci ÚP ČR jsou jim připraveni podat potřebné informace o možnosti pomoci v rámci poradenství, individuálního přístupu, rekvalifikací, nepojistných sociálních dávkách, cílených programech určených konkrétní skupině uchazečů apod.

³⁷ Efektivnost sociálních transferů při eliminaci chudoby je indikována jako podíl osob s ekvivalizovaným příjmem před sociálními transfery pod hranicí chudoby, které v důsledku započtení sociálních transferů se dostaly na (a nad) hranici chudoby, k celkovému počtu osob s ekvivalizovaným příjmem před sociálními transfery pod hranicí chudoby.

3.7.c Zkvalitnit informace o vyplácených dávkách a jejich příjemcích tak, aby se mohly využít k včasné identifikaci koncentrace sociálních problémů a k formulaci návrhů opatření a hodnocení jejich dopadů

Termín: průběžně

Gestor: MPSV, ÚP ČR

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno.

Údaje o vyplácených dávkách a jejich příjemcích jsou využívány k identifikaci sociálních problémů a k formulaci návrhů opatření a hodnocení jejich dopadů. Kvalita a včasnost informací je závislá mimo jiné na informačních systémech.

ÚP ČR společně s MPSV a OK-systémem průběžně v rámci pracovních skupin vytváří návrhy a podporující provázanost všech informačních systémů tak, aby v budoucnu bylo možno efektivněji využívat informace o vyplácených dávkách/příjemcích dávek k prevenci i detekci případných sociálních problémů. Konkrétně v oblasti nepojistných sociálních dávek je takto statisticky sledováno například využívání poukázek pro věcnou formu výplaty dávek pomoci v hmotné nouzi, dávky hmotné nouze vyplácené do jiných než standardních forem bydlení – ubytovny; počty dětí na ubytovnách; atd. V rámci zkvalitnění práce s žadateli / příjemci dávek jsou u dávek pomoci v hmotné nouzi sledována sociální šetření a šetření v místě, a to včetně zjištěných pochybení.

3.7.d Udržovat a kultivovat systém státní sociální podpory a v souladu se strategickými cíli v oblasti zaměstnanosti zvyšovat dostupnost zařízení služeb péče o děti

Termín: průběžně

Gestor: MPSV

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno.

V roce 2015 systém státní sociální podpory MPSV kultivovalo prostřednictvím realizace každoročního zvýšení příspěvku na bydlení vlivem zvýšení normativních nákladů na bydlení, z nichž se dávka vypočítává. Stalo se tak s účinností od 1. ledna 2015 na základě nařízení vlády č. 327/2014 Sb., kterým se pro účely příspěvku na bydlení ze státní sociální podpory pro rok 2015 stanoví výše nákladů srovnatelných s nájemným, částek, které se započítávají za pevná paliva a částek normativních nákladů na bydlení.

Zákon č. 253/2014, kterým se mění zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, s účinností od 1. ledna 2015 upravil okruh oprávněných osob pro nárok na dávky státní sociální podpory, zavedl porodné i na druhé dítě a rozšířil okruh rodin, které mají na porodné nárok.

Zákon č. 252/2014 Sb., kterým se mění zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, s účinností od 1. ledna 2015 upravuje ustanovení ve státní sociální podpoře, která vymezují rozhodný příjem a také byt a stanovení nákladů na bydlení. Rovněž bylo zrušeno omezení doby poskytování příspěvku na bydlení.

Informace týkající se dostupnosti služeb péče o děti viz plnění opatření 3.3.d a 3.3.g.

3.7.e Hledat možnosti, jak při poskytování dávek prohlubovat působení aktivizačních prvků a přispívat k začlenění na trhu práce

Termín: průběžně

Gestor: MPSV, ÚP ČR

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno.

System pomoci v hmotné nouzi obsahuje aktivizační prvky. Prohloubení jejich působení a motivace k začlenění na trhu práce v podobě **opětovného zavedení bonifikace veřejné služby či pracovní aktivity jako takové je předmětem senátního návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů** (senátní tisk 195, sněmovní tisk 156). MPSV se k senátnímu návrhu na úpravu veřejné služby připojilo a spolupracovalo při tvorbě návrhu právní úpravy vytvořit, zpracovávalo podklady a reagovalo na připomínky.

3.7.f Podpora účasti uchazečů a zájemců o zaměstnání v aktivitách zaměřených na zvýšení finanční gramotnosti

Termín: průběžně

Gestor: ÚP ČR

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno.

Fond dalšího vzdělávání (MPSV) realizoval projekt „**Vzdělávání uchazečů o zaměstnání v oblasti socioekonomických kompetencí**“. ÚP ČR byl jeho partnerem, odpovědným za výběr uchazečů o zaměstnání vhodných pro zařazení do projektu, jejich oslovení a zaznamenání této informace do IAP. Hlavním cílem projektu bylo **zvýšit šance klientů ÚP ČR na získání a udržení si zaměstnání prostřednictvím rozvoje socioekonomických kompetencí, tedy finanční gramotnosti a dalších sociálních dovedností**. Realizace základních školení probíhala prostřednictvím externích dodavatelů a v rámci projektu bylo **úspěšně podpořeno 26 459 osob**.

Tabulka č. 31 - Stav monitorovacích indikátorů ke konci projektu Fondu dalšího vzdělávání „Vzdělávání uchazečů o zaměstnání v oblasti socioekonomických kompetencí“ (k 30. 11. 2015):

Kraj	Podpořené osoby	Úspěšně podpořené osoby
Hl. m. Praha	1842	1755
Středočeský	NR	NR
Jihočeský	NR	NR
Plzeňský	1789	1675
Karlovarský	2683	2629
Ústecký	2870	2753
Liberecký	2593	2559
Královéhradecký	1589	1442
Pardubický kraj	1701	1431
Vysočina	2086	1862
Jihomoravský	2467	2240
Olomoucký	2471	2389
Moravskoslezský	3537	3443
Zlínský	2483	2281
Celkem	28111	26459

3.7.g Podpora systému finančního vzdělávání – žáci základních a středních škol, pedagogové, odborníci, veřejnost

Termín: průběžně

Gestor: MŠMT

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno.

Národní ústav pro vzdělávání (dále jen „NÚV“) ve spolupráci s MŠMT provádí změny v Rámcovém vzdělávacím programu (dále jen „RVP“), připravil standardy finanční gramotnosti, které vymezují cílový stav úrovně finanční gramotnosti pro základní vzdělávání (1. stupeň a 2. stupeň) a pro střední vzdělávání, a připravil metodická doporučení (příručky pro pedagogické pracovníky).

1) Základní a střední školy:

Finanční gramotnost a upravený Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (dále jen „RVP ZV“):

- finanční gramotnost je od 1. 9. 2013 nově **povinnou součástí základního vzdělávání**,
- očekávané výstupy vztahující se k FG jsou v upraveném RVP ZV zařazeny do vzdělávacího oboru „Člověk a jeho svět na 1. stupni ZŠ“ a „Výchova k občanství na 2. stupni ZŠ“ (finanční gramotnost musí být tedy realizována na 1. i na 2. stupni ZŠ).

Katalog materiálů pro rozvoj finanční gramotnosti:

Cílem katalogu je pomoci s orientací v dostupných materiálech a podpořit tak kvalitní výuku finanční gramotnosti ve školách. Průvodce při přípravě na vyučování i v dalším vzdělávání pedagogů. Katalog je určen především pro učitele základních a středních škol, kteří mají realizaci finanční gramotnosti na starosti. Katalog mohou využít také zájemci z řad široké veřejnosti.

2) Neformální vzdělávání:

NÚV dále zpracoval několik metodických materiálů pro neformální vzdělávání.

3.7.j Důsledně se zaměřit na odhalování, prověřování a vyšetřování trestných činů v oblasti lichvy

Termín: průběžně

Gestor: MV

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno.

Problematika lichvy je primárně v gesci Služby kriminální policie a vyšetřování. Policie ČR obecně zaměřuje pozornost na trestní a jinou protiprávní činnost páchanou na sociálně vyloučených skupinách obyvatel, ale také na protiprávní činnost páchanou těmito skupinami. **Kontinuálně se monitoruje výskyt negativních jevů v jednotlivých sociálně vyloučených lokalitách (SVL).**

Styční důstojníci pro menšiny a členové jejich pracovních skupin jednotlivých krajských ředitelství PČR kontinuálně mapují a monitorují SVL včetně zaznamenaných sociálně patologických jevů a kriminality.

Policie ČR kontinuálně vyvíjí aktivity k **budování důvěry mezi policií a menšinami**, snaží se o zlepšování komunikace v řešení problémů v zákonné působnosti Policie ČR, vytvoření efektivní spolupráce mezi Policií České republiky a samosprávami a o eliminaci trestné činnosti včetně lichvy v SVL.

MV se v rámci Aliance proti dluhům také věnovalo otázce **vzdělávání a poradenství v oblasti zvýšení finanční gramotnosti** odborníků i veřejnosti s cílem **preventivně působit proti masivnímu zadlužení i lichvě.**

3.7.k Rozvoj a podpora programů materiální pomoci pro osoby sociálně vyloučené nebo sociálním vyloučením ohrožené

Termín: průběžně

Gestor: MPSV

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno.

V rámci „**Operačního programu Potravinová a materiální pomoc 2014 – 2020**“ byly v roce 2015 vyhlášeny dvě výzvy. První z nich (vyhlášena v listopadu 2015) se týkala specifických cílů 2 a 3, které jsou zaměřeny na **potravinovou a materiální deprivaci osob a domácností ve vážné sociální nouzi**. V rámci projektu, který realizuje MPSV společně s partnery projektu – neziskovými organizacemi, je poskytována pomoc jednak formou potravinových balíčků (ve variantě **pro osoby bez domova**, které nemají možnost si stravu tepelně upravit, a ve variantě pro domácnosti, které mohou pracovat v kuchyni se surovinami), jednak formou balíčků materiální pomoci, tentokrát zejména **hygienických potřeb a drogistického zboží** (opět v několika variantách pro různé cílové skupiny). **Alokace tohoto projektu je 70 milionů Kč**, ovšem do konce roku 2015 probíhala teprve pilotní fáze projektu, zajištěná veřejnou zakázkou malého rozsahu ve výši 2 miliony Kč.

Vyhlášena (v prosinci 2015) byla i výzva s alokací téměř 27 milionů Kč v rámci specifického cíle 1 – **Potravinová deprivace dětí ve vážné sociální nouzi**. Projekty financované z této výzvy umožní financovat obědy dětem, žijícím v domácnostech ohrožených chudobou a potravinovou deprivací, ve školách i předškolních zařízeních. Zde jsou příjemci kraje, konkrétně Liberecký a Jihomoravský (pro další kraje jsou vyhlášovány výzvy v roce 2016).

3.7.l Podpora poradenských a právních aktivit za účelem řešení zadlužení včetně bezplatného právního poradenství na místní úrovni

Termín: průběžně

Gestor: MPSV, MSp

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno.

Vláda v současné době projednává návrh zákona, kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (**insolvenční zákon**), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Obsahem tohoto návrhu je **zprísnění podmínek poskytování poradenství v oblasti oddlužení tak, aby byly placené služby týkající se typicky zpracování insolvenčních návrhů často přímo spojených s návrhem na povolení oddlužení, ale také jiných úkonů souvisejících s institutem oddlužení, poskytovány příjemcům těchto služeb výlučně osobami, o jejichž kvalifikaci není důvod pochybovat**, tj. insolvenčním správcem, advokátem, notářem, anebo jinými osobami, jimž bude ze strany ministerstva spravedlnosti udělena akreditace.

Cílem navrhované právní úpravy je tak **zabránit komerčním subjektům („oddlužovacími společnostmi“)** nabízejícím dlužníkům pomoc před zahájením insolvenčního řízení, jejímž výsledkem má být vydání rozhodnutí o povolení oddlužení, resp. následné vydání rozhodnutí o schválení oddlužení, **aby profitovaly z tíživé životní situace a nedostatečné informovanosti dlužníků.** Tyto komerční subjekty proto již nebudou moci své služby nabízet buď vůbec, nebo – bude-li jim ministerstvem udělena příslušná akreditace – nebudou moci za poskytnutí svých služeb požadovat, ani od klientů přijímat, odměnu ani náhradu nákladů vynaložených v souvislosti s poskytováním služeb v oblasti oddlužení. Návrh zákona počítá s tím, že **akreditované subjekty budou poskytovat služby v oblasti oddlužením klientům bezplatně,** když stanoví, že těmto akreditovaným subjektům právo na odměnu ani na jiná plnění nenáleží. Cílem nové právní úpravy v této oblasti je proto učinit trh těchto komerčních subjektů transparentní a umožnit poskytování služeb souvisejících s institutem oddlužení pouze osobám, které mají dostatečnou kvalifikaci k tomu, aby byl v této pro dlužníka zvláště citlivé oblasti zajištěn **bezplatný a kvalitní servis.**

Dalším problematickým faktorem v této oblasti je skutečnost, že oddlužovací společnosti za své nekvalitní služby nenesou fakticky žádnou odpovědnost. Proto **nová právní úprava upravuje také možnost nad dotčenými subjekty vykonávat ze strany ministerstva dohled.** V případě, že akreditovaný subjekt přestane splňovat podmínky pro udělení akreditace, nebo bude porušovat své povinnosti, bude mít ministerstvo oprávnění **rozhodnout o zrušení udělené akreditace.** Navrhovaná právní úprava zpřísňuje podmínky poskytování poradenství v oblasti oddlužení tak, aby byly služby (týkající se typicky sepisování insolvenčních návrhů obvykle přímo spojených s návrhem na povolení oddlužení) poskytovány **výlučně kvalifikovanými osobami,** čímž se zabránilo výše popsaným situacím a dojde k celkovému ozdravení a zkvalitnění insolvenčního prostředí v ČR.

V souvislosti s danou problematikou dále konstatujeme, že **problematiku zadlužení vězňů** se snaží řešit **Vězeňská služba ČR, a to rozšířením nabídky poradenství v dluhové problematice.** Poradenství zpravidla poskytují **sociální pracovníci věznic nebo externí poradci,** kteří se danou problematikou zabývají v rámci programů příslušných společností. Poradenství bylo ze strany externích společností realizováno v rámci projektů financované z ESF. Pro rok 2016 Vězeňská služba ČR zabezpečila v rámci **dalšího vzdělávání sociálních pracovníků kurz s akreditovaným programem pro finanční gramotnost a dluhovou problematiku.** Kurzu se budou účastnit všichni sociální pracovníci Vězeňské služby ČR. **Výstupem kurzu budou manuály pro řešení zadluženosti vězňů a** plánuje se **zavedení standardizovaného programu pro podporu finanční gramotnosti odsouzených osob a řešení zadluženosti.** V oblasti dluhového poradenství Vězeňská služba ČR spolupracovala například se společnostmi **Člověk v tísni a RubikonCentrum.**

MPSV podporuje sociální služby se zaměřením i na tuto problematiku. **Sociální služby odborné sociální poradenství byly v roce 2015 podpořeny částkou 234 633 303,- Kč z dotačního titulu MPSV.** Dále, **každá sociální služba má povinnost poskytovat základní sociální poradenství** podle § 2 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, které by mělo danou osobu orientovat na specializovanou službu, jež jí poskytne příslušnou pomoc.

3.7.m Podpora programů vzdělávání pro pracovníky pracujícími se sociálně vyloučenými a zadluženými osobami

Termín: průběžně

Gestor: MPSV, ÚP ČR

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno.

MPSV podporuje vzdělávání pro pracovníky pracujícími se sociálně vyloučenými a zadluženými osobami prostřednictvím akreditace vzdělávacích programů dle § 117a zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, v platném znění. **V období do konce roku 2015 bylo ministerstvem akreditováno celkem 12 vzdělávacích programů zaměřených na problematiku práce se zadluženým klientem, finanční gramotnosti a řešení situace dlužníka.** Všechny uvedené programy jsou určeny pro další vzdělávání sociálních pracovníků a pracovníků v sociálních službách.

Pro své pracovníky ÚP ČR v současnosti umožňuje vzdělávání v kurzech obsahově zaměřených na problematiku sociálně vyloučených nebo zadlužených žadatelů či příjemců dávek. Konkrétně se jedná např. o kurzy „Základy finanční gramotnosti“, „Komunikace s problémovým klientem“, komunikace s klienty s různými zdravotními znevýhodněními apod.

Kraje jako správci krajské sítě sociálních služeb mohou v oblasti vzdělávání sociálních pracovníků v citovaných tématech čerpat podporu prostřednictvím výzvy č. 03_15_007 „Podpora procesů ve službách (průběžná výzva pro kraje)“ vyhlášenou v červnu 2015 v rámci prioritní osy 2 OPZ s alokací 920 mil Kč. Do soutěžní výzvy 03_15_023 „Podpora procesů ve službách a podpora rozvoje sociální práce“ mohl být podán projekt, který se bude zaměřovat na vzdělávání pro pracovníky, kteří pracují se sociálně vyloučenými a zadluženými osobami. V rámci investiční priority 2.3 OPZ „Výzvy pro MAS na podporu strategií Komunitně vedeného místního rozvoje“ č. 03_16_047 bude podporováno vzdělávání pracovníků v sociálních službách jako doprovodná aktivita k programům zaměřeným na přímou podporu osob sociálně vyloučených či sociálním vyloučením ohrožených.

2.9 Plnění opatření v oblasti podpory dalším začleňujícím veřejným službám

Mezi další nástroje podporující sociální začleňování patří **prevence kriminality**, služby podporující sociální začleňování **osob po výkonu trestu odnětí svobody**, začleňující služby pro **osoby závislé nebo závislostí ohrožené** nebo **dobrovolnická služba**. Je třeba podporovat též **nová a alternativní** (účinnější, efektivnější, udržitelnější a spravedlivější) **řešení**, které naplňují aktuální společenské potřeby a zároveň vytváření nové sociální vztahy a spolupráci.

Podpora opatření v jednotlivých oblastech však dle Strategie (2013) byla **systemově roztříštěná** a **moderní metody sociální práce** zejména u **cílové skupiny závislých osob** byly aplikovány v **nízké míře**.

Cíl: Podpora dalších začleňujících služeb (mimo sektor sociálních služeb): Integrovaný systém kvalitních a dostupných služeb pro osoby závislé nebo závislostí ohrožené postavený na stabilním systému financování; zajištění provázanosti těchto služeb s dalšími začleňujícími službami a institucemi; aplikace moderních metod sociální práce, zjišťování potřebnosti, zajištění kvality, administrace a managementu.

Opatření:

3.8.a Zajistit podporu organizačním změnám vedoucím k integrovanému systému služeb

Termín: průběžně

Gestor: ÚV v přímé spolupráci s MPSV

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno.

Vláda ČR na svém zasedání dne 20. října 2014 schválila usnesením vlády č. 858 **rozšíření působnosti Rady vlády pro koordinaci protidrogové politiky** (dále jen „RVKPP“). **Protidrogová politika, doposud zaměřená na nelegální drogy, je rozšířena o problematiku alkoholu, tabáku a hazardního hraní.** Šlo o **zásadní změnu směrem k integrované protidrogové politice** a koordinovanému postupu státu při prevenci a řešení důsledků užívání návykových látek a hazardního hraní.

Současně proběhla revize „Národní strategie protidrogové politiky na období 2010 - 2018“, do které byly integrovány oblasti alkoholu a hazardního hraní. V listopadu 2015 byl vládou schválen „**Akční plán pro oblast hazardního hraní Národní strategie protidrogové politiky na období 2010 - 2018**“. V návaznosti na další strategický dokument „Zdraví 2020“ byly v roce 2015 jako součást této strategie přijaty akční plány pro oblast alkoholu a tabáku.

K tomu, aby tyto organizační systémové změny mohly být realizovány a měly skutečný pozitivní dopad jak při provádění opatření protidrogové politiky, tak při poskytování adiktologických služeb, je zapotřebí integrovat možné způsoby jejich řešení do jednoho celku - komplexního, uceleného a provázaného návrhu změn strukturního rámce.

Cílem ÚV je vytvořit tento komplexní návrh změny systémových opatření strukturního rámce integrované protidrogové politiky, včetně návrhu institucionálního uspořádání koordinačních mechanismů, za využití projektu „**Systémová podpora rozvoje adiktologických služeb v rámci integrované protidrogové politiky**“ OP ESF, jehož projektový záměr byl schválen v srpnu 2015 a předpokládaný termín podání žádosti o podporu je duben 2016.

MPSV se v rámci projektu „**Podpora procesů v sociálních službách**“ snaží nastavit například prostřednictvím úpravy druhů služeb takové změny, které by měly zabezpečit **větší provázanost poskytování a řešení nepříznivých sociálních situací obyvatel**. Dále viz plnění opatření 3.8.e.

3.8.b Zajistit podporu aplikace moderních metod financování, zjišťování potřebnosti a zajištění kvality, dostupnosti a provázanosti jako systémových opatření na všech úrovních

Termín: průběžně

Gestor: ÚV v přímé spolupráci s MPSV

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno.

Adiktologické služby³⁸ jsou na pomezí zejména oblasti sociální a zdravotní. S ohledem na své vymezení jsou vázány mnohdy rozdílnými povinnostmi a závazky, které vyplývají z rozdílných legislativních norem. V oblasti protidrogové politiky, čili integrace problematiky alkoholu, tabáku a hazardního hraní, klade na poskytovatele služeb **značné administrativní, organizační a personální nároky** a tím zvyšuje náklady na adiktologické služby a komplikuje jejich poskytování. Zároveň je tímto i limitována snaha o koordinaci či jednotný přístup veřejné správy k adiktologickým službám a možnosti jejich efektivního poskytování. Možným způsobem, jak identifikované nedostatky reflektovat a minimalizovat, je vytvořit **návrh sady nových systémových nástrojů**. Do této sady systémových nástrojů lze zařadit systém/nástroj zajištění dostupnosti adiktologických služeb, zajištění a ověřování kvality adiktologických služeb, sdílený informační systém sledování výkaznictví adiktologických služeb a financování adiktologických služeb. **Záměrem ÚV je vytvořit tyto nástroje prostřednictvím již výše zmíněného projektu „Systémová podpora rozvoje adiktologických služeb v rámci integrované protidrogové politiky“ OP ESF.**

Paralelně s tím pracuje ÚV na vlastních průběžných úpravách: (1) ve vztahu k **dotlačnému řízení** se zaměřuje na **efektivizaci samotného procesu a zjednodušení některých formálních postupů** a (2) v oblasti zajištění kvality byla od roku 2010 připravována odbornou pracovní skupinou novelizace „**Standardů odborné způsobilosti pro služby a programy poskytující adiktologické služby**“, která byla v březnu 2015 schválena s účinností od 1. září 2015.

Co se týče MPSV, téma financování a dostupnosti je (kromě dalších témat) pojednáno v „Národní strategii rozvoje sociálních služeb na období 2016 - 2025“ v několika specifických cílech. Tento materiál byl zpracován v roce 2015. Jde o národní materiál, který má ambici ovlivnit na různých úrovních způsoby poskytování a zajišťování sociálních služeb.

³⁸ Služby pro osoby ohrožené závislostmi a jejich sociální okolí.

V souvislosti s **přechodem financování sociálních služeb na kraje a nutností zohlednit v systému financování sociálních služeb ustanovení vyplývající z evropských směrnic** a dalších dokumentů, MPSV s kraji průběžně danou problematiku konzultovalo, zajistilo informační podporu (semináře, účast na konferencích, popř. jednání na jednotlivých krajích a v rámci pravidelných setkání se zástupci krajských úřadů).

Dále MPSV připravilo pracovní verzi „**Metodiky síťování sociálních služeb**“. Tématu **zjišťování potřebnosti sociálních služeb** je věnována jedna z podkapitol „**Minimálních kritérií kvality plánování rozvoje sociálních služeb na krajské úrovni**“, v níž je mj. rozvedeno, jaké skutečnosti a údaje by měly být především celkově zjišťovány a jak má probíhat předávání těchto informací mezi obcemi a kraji. Tento materiál byl zpracován v roce 2015, aplikace je plánována v rámci realizace programů z OPZ.

3.8.c Zajistit podporu aplikace moderních metod sociální práce s klienty např. case/care management, zavádění alternativních nebo inovativním metod sociální a terapeutické práce s klienty např. zaměřených na kompenzaci nedostatečných sociálních dovedností, self-management, udržení rodinných vazeb v průběhu léčby jedince

Termín: od roku 2014

Gestor: MPSV

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno.

Podpora aplikace moderních metod sociální práce s klienty např. case/care management, zavádění alternativních nebo inovativním metod sociální a terapeutické práce s klienty např. zaměřených na kompenzaci nedostatečných sociálních dovedností, self-management, udržení rodinných vazeb v průběhu léčby jedince **MPSV od roku 2014 průběžně zajišťuje v rámci povinného vzdělávání sociálních pracovníků.**

Zavádění nových moderních metod sociální práce je rovněž součástí projektu ÚV „Systémová podpora rozvoje adiktologických služeb v rámci integrované protidrogové politiky“, relevantním výstupem by měla být metodika „**Moderní metody sociální práce zaměřené na specifické cílové skupiny v oblasti závislostí a na vzájemnou návaznost a propojenost služeb**“ včetně postupů její implementace a vzdělávacího kursu. Projektový záměr byl schválen v srpnu 2015, předpokládaný termín podání žádosti o podporu je duben 2016.

3.8.d Zajistit podporu zavádění metod sociální práce s touto cílovou skupinou do služeb, které nejsou primárně zaměřeny na problematiku závislostí, např. azylové domy

Termín: od roku 2015

Gestor: MPSV

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno.

MPSV zajišťuje podporu sociální práce s touto cílovou skupinou do služeb, které nejsou primárně zaměřeny na problematiku závislostí, např. azylové domy, v rámci **akreditačních vzdělávacích programů**.

3.8.e Podpora síťování a zabezpečení spolupráce s návaznými službami a institucemi na místní úrovni

Termín: průběžně

Gestor: MPSV ve spolupráci s ÚV a MV

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno.

Téma podpory, **spolupráce při zajišťování sociálních služeb, vzájemného předávání informací a návaznost na některé další veřejné služby**, resp. instituce, je začleněna v materiálu vypracovaném **MPSV** v roce 2015 pod názvem „**Minimální kritéria kvality plánování rozvoje sociálních služeb na krajské úrovni**“.

Dále viz plnění opatření 3.5.c a 3.8.b.

Součástí „**Standardů odborné způsobilosti pro služby a programy poskytující adiktologické služby**“ (**ÚV**) a také „**Koncepce sítě specializovaných adiktologických služeb v České republice**“ je **vzájemná spolupráce programů ve prospěch klienta zakotvena mimo jiné v principu case-managementu** koordinujícím kontakt klienta s více službami současně a zajišťujícím návaznost péče. Case-manager je také „rozcestníkem“ při prvním kontaktu klienta se systémem a rozhraním mezi sítí adiktologických služeb a sítí jiných sociálních, krizových, zdravotních a dalších služeb. Sekretariát RVKPP systematicky spolupracuje s krajskými protidrogovými koordinátory. K přenosu informací a poznatků mezi úrovní krajů a státu slouží především Výbor zástupců regionů RVKPP. **V roce 2015 sekretariát RVKPP vypracoval za účelem podpory krajů a obcí metodický materiál „Realizace protidrogové politiky v krajích a obcích a její koordinace“.**

MV poskytuje krajům a obcím základní údaje o kriminalitě a dalších údajích majících vliv na bezpečnostní situaci za celou ČR, kraje a obce s rozšířenou působností. Podrobné analýzy si již zajišťuje každý kraj a obec sama, a to ve spolupráci s Policií ČR. Spolupracuje při doporučování kriminálně rizikových lokalit do Programu prevence kriminality, při navrhování preventivních opatření a při komunikaci se samosprávnými orgány připravujícími programy prevence kriminality.

Zástupci krajských ředitelství policie, územních odborů i obvodních oddělení Policie ČR jsou členy pracovních skupin pro prevenci kriminality (krajští zástupci jsou také členy hodnotících komisí) a spolupracují při přípravě místních koncepcí prevence kriminality. Za účelem stanovení společného postupu při zabezpečování místních záležitostí veřejného pořádku jsou mezi samosprávami a Policií ČR uzavírány koordinační dohody.

3.8.f Zajišťovat podporu službám pro osoby závislé nebo závislostí ohrožené

Termín: průběžně

Gestor: ÚV v přímé spolupráci s MPSV a MZ

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno.

Přímá finanční podpora službám ze strany RVKPP (ÚV) je zajišťována v rámci **dotačního řízení RVKPP na projekty protidrogové politiky**. Dotační okruh zaměřený na zajištění základní dostupnosti služeb pro uživatele nelegálních drog byl v roce 2015 vyhlášen v objemu 86 156 000,- Kč. RVKPP také v r. 2015 vyhlásila dotační okruh zaměřený na služby pro hazardní hráče v objemu 5 000 000,- Kč.

Podpora službám je nadále zajišťována také průběžně, a to prostřednictvím **poradenství a konzultací**. Zástupci zastřešujících organizací služeb jsou členy RVKPP a podílí se na činnosti jednotlivých výborů a pracovních skupin RVKPP. Specifickým formátem je otevřená platforma **Adiktologické fórum**, jehož primárním cílem je sdílení aktuálních informací z oboru, výměna zkušeností, koordinace společných aktivit v oboru, a to včetně tvorby koncepce a rozvoje oboru.

Jistou formou podpory, především úrovně kvality poskytovaných služeb, je **proces certifikací odborné způsobilosti** (36 projednaných zpráv a certifikačních protokolů) zajišťovaný RVKPP a do určité míry i veřejná finanční kontrola (14 kontrol a návštěv na místě).

MPSV v rámci **dotačního titulu** na podporu poskytování sociálních služeb dlouhodobě finančně podporuje **sociální služby, jež se specializují na pomoc osobám závislým, nebo ohroženým závislostí na návykových látkách**. V roce 2015 MPSV podpořilo částkou v úhrnu 147 mil Kč celkem 195 **sociálních služeb** (především kontaktní centra, terénní programy, služby následné péče, terapeutické komunity a v neposlední řadě služby odborného sociálního poradenství) majících osoby závislé nebo ohrožené závislostí jako převažující cílovou skupinu, jíž poskytují pomoc. Nicméně je nutné zmínit, že spoustu dalších sociálních služeb je kdykoli ochotno a schopno zajistit relevantní podporu a pomoc této cílové skupině osob.

V roce 2015 MPSV započalo práce na přípravě doporučeného postupu k upřesnění přístupu **harm reduction v rámci sociálních služeb kontaktní centra a terénní programy**. Účelem doporučeného postupu je specifikace, jaké aktivity z oblasti harm reduction je možné poskytovat v rámci výše zmíněných sociálních služeb, respektive jaké aktivity lze z dotace na tyto sociální služby financovat. Doporučený postup bude vydán v roce 2016.

MZ vypisuje každým rokem následující **dotační tituly**:

1. **Národní program řešení problematiky HIV/AIDS**: Dosud neexistuje taková léčba, která by vedla k úplnému vyléčení osob s rozvinutým onemocněním AIDS nebo u HIV pozitivních osob k eliminaci viru z organismu. Rovněž dosud není k dispozici účinná vakcína, a proto prevence je stále nejúčinnější a také nejméně nákladnou cestou k udržení zdraví.
2. **Protidrogová politika MZ**: Dotační řízení MZ se vyhlašuje pro neinvestiční programy protidrogové politiky MZ a dotace jsou poskytovány na podporu projektů:
 - v rámci kterých jsou poskytovány zdravotní služby osobám škodlivě užívajícím návykové látky a osobám závislým na návykových látkách (včetně alkoholu a tabáku),
 - které odpovídajícím způsobem reagují na aktuální potřeby při tvorbě a realizaci protidrogové politiky MZ a v rámci kterých se nejedná o přímé poskytování zdravotních služeb osobám závislým na návykových látkách.

Při udělování dotací jsou prioritně podporovány projekty, které se věnují péči o nezletilé klienty, a při udělování dotací je brán zřetel na regionální specifika v oblasti užívání návykových látek.

V rámci realizace „**Zdraví 2020 – Národní strategie ochrany a podpory zdraví a prevence nemocí**“, jejímž účelem je především nastartování účinných a dlouhodobě udržitelných mechanismů ke zlepšení zdravotního stavu populace, **byly vytvořeny akční plány**, které blíže specifikují konkrétní cíle, odpovědnost, ukazatele, termíny plnění pro klíčová prioritní témata Národní strategie Zdraví 2020 a rámcové rozpočty. Akční plány jsou materiálem, který by měl zajistit kontinuitu směřování péče o zdraví. V této chvíli existuje celkem třináct akčních plánů, např. č. 4 Omezení zdravotně rizikového chování, který zahrnuje tři dokumenty: 4a Vytvoření interdisciplinárního meziresortního rámce primární prevence rizikového chování u vysoce ohrožených skupin dětí v České republice, 4b Oblast kontroly tabáku v České republice a 4c Omezení škod působených alkoholem.

3.8.g Zajistit podporu začleňujícím službám pro osoby po výkonu trestu

Termín: průběžně

Gestor: MSp (PMS) ve spolupráci s MPSV, MV, MZ a ÚV

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno.

Vězeňská služba ČR (MSp) vytváří aktivity v rámci **předcházení rizik sociálního vyloučení v důsledku uvěznění občanů ČR**. K podchycení rizikových faktorů u jednotlivých uvězněných osob dochází již v počátku období po uvěznění jedince. Komplexní zprávy jsou následně zdrojem pro nastavení „**Programu zacházení**“ a poskytování sociálních a duchovních služeb, včetně psychologické intervence a dalšího odborného poradenství. **Sociální práce je poskytována sociálním pracovníkem Vězeňské služby, který spolupracuje se sociálním kurátorem** obecních úřadů obcí s rozšířenou působností nebo střediska sociální prevence nebo dalšími **poskytovateli sociálních služeb**.

V oblasti podpory zaměstnávání se Vězeňská služba ČR zaměřuje na rekvalifikaci vězňených osob, neboť přibližně 60 % odsouzených má pouze základní vzdělání, nedokončené odborné vzdělání nebo nevyhovující požadavkům trhu práce. Vězeňská služba ČR disponuje **Středním odborným učilištěm,** které se zaměřuje na nematuritní obory a krátkodobé rekvalifikační kurzy. Jednotlivé **věznice dále spolupracují s dalšími vzdělávacími institucemi** k rozšíření vzdělávání na úrovni rekvalifikačních kurzů.

V rámci přípravy na propuštění odsouzených jsou realizovány **aktivity, které se snaží zabránit důsledkům prizonizace a podporují odsouzené k samostatnosti a zodpovědnosti.** Vězeňská služba ČR se v roce 2015 jako partner podílela na několika projektech zaměřených na intenzivní přípravu na propuštění, **podporu uplatnění na trhu práce,** předcházení recidivy trestné činnosti a sociálních inovací. **Projekt sociálních inovací Restart** se zabýval rolí agentur práce v systému práce s osobami opouštějícími výkon trestu, jehož cílem bylo podpořit zaměstnání a reintegraci propuštěných osob a odstranit závislost na veřejných zdrojích. Projekt byl pod odborným vedením Doc. Ing. Anny Kadeřábkové, externí inovační konzultantky MPSV. V rámci projektu se spolupracovalo i s Exekutorskou komorou a dalšími finančními konzultanty zaměřenými na oddlužení.

Vězeňské službě ČR se taktéž podařilo navázat spolupráci se společností zabývající se **sociálním podnikáním** (Dismas), jejíž program je zaměřen na pracovní uplatnění osob propuštěných z výkonu trestu odnětí svobody.

Ministerstvo spravedlnosti dále ve spolupráci s PMS připravilo podmínky pro zahájení pilotního projektu „**Probační dům**“, který realizuje PMS s vysoutěženým dodavatelem této služby. **Provoz Probačního domu byl zahájen v říjnu 2015 v Ostravě – Koblov** a to realizátorem společností Nová šance. Cílem pilotního projektu „Probační dům“ je **poskytnutí navazující postpenitenciární péče pro odsouzené, kteří mohou z rozhodnutí soudu výkon trestu ve vězení předčasně opustit a jeho zbývající část vykonat pod dohledem PMS na svobodě.** Pro umístění do Probačního domu jsou nejvhodnější odsouzení, kteří se z různých důvodů **nemohou nebo nechtějí vracet do míst, kde by mohli po svém propuštění z věznice bydlet.** V průběhu programu v Probačním domě odsouzení absolvují odborné programy zaměřené na řešení problémů, které představují riziko dalšího opakování trestné činnosti - vytvoření stabilního rodinného a sociálního zázemí, osvojení/posílení pracovních návyků, získání legálního a trvalejšího zaměstnání, získání rekvalifikace, doplnění vzdělání, stanovení plánu řešení zadluženosti apod.). Probační dům poskytuje osobám podmíněně propuštěným z výkonu trestu odnětí svobody **komplexní odborné sociální služby, které naplní požadavek uložení omezení, či povinnosti dle § 48, odst. 4 trestního zákona.** Obsahově jde především o sociálně terapeutické programy (v budoucnu mohou navazovat na programy zacházení uplatňované ve výkonu trestu odnětí svobody tak, aby byla zachována kontinuita práce s klientem i po propuštění), odborné poradenství v oblasti sociální, právní, dluhové i finanční, zvýšení kvalifikace, rekvalifikaci, zaměstnání, ubytování, kontakt se sociálním prostředím. Projekt Probační dům bude ukončen a vyhodnocen na konci října 2016.

ÚV v rámci svého **dotačního řízení podporuje i specifické služby poskytované v prostředí věznic,** v roce 2015 bylo na tyto služby v rámci dotačního výběrového řízení na projekty protidrogové politiky RVKPP z rozpočtu ÚV 991 000,- Kč. Tyto služby jsou vnímány jako nezbytná součást spektra služeb pro osoby závislé a závislostí ohrožené, zároveň musí splňovat Standardy odborné způsobilosti pro zařízení a programy poskytující adiktologické odborné služby.

MPSV v rámci dotačního titulu na podporu poskytování sociálních služeb dlouhodobě finančně podporuje sociální služby, jež se specializují na **pomoc cílové skupině osob „pachatelé trestné činnosti“**, což jsou mnohdy osoby, které opustily výkon trestu. **V roce 2015 tak MPSV podpořilo částkou v úhrnu 4,5 mil. Kč celkem 11 sociálních služeb** (odborná sociální poradenství, terénní programy a sociální rehabilitace) majících pachatele trestné činnosti jako převažující cílovou skupinu.

Zástupci MV se pravidelně účastní **jednání pracovních skupin Komise pro sociální začleňování (MPSV)**. Tyto pracovní skupiny se zabývají problematikou bezdomovectví, **zaměstnávání osob ve výkonu trestu a po propuštění z výkonu trestu**, sociálním bydlením apod. Současně se v rámci dalších odborných pracovních skupin podílejí na přípravě zákona o sociálním bydlení, zákona o sociálních pracovnících nebo přípravě a monitoringu plnění vládních strategií a koncepcí (bezdomovectví, vězeňství, boj proti sociálnímu vyloučení, sociální začleňování, romská integrace, sociální bydlení apod).

MZ každým rokem podporuje projekt organizace Naděje „Zdravotní péče o bezdomovce“, který spočívá v zajištění zdravotních služeb na Hlavním nádraží Praha.

3.8.h Zajistit podporu službám prevence kriminality a rizikových jevů

Termín: Průběžně

Gestor: MV

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno.

MV dlouhodobě realizuje „**Program prevence kriminality v krajích a obcích**“, jehož hlavním cílem je zvyšování pocitu bezpečí občanů, eliminace kriminálně rizikových jevů a ochrana lokálních komunit před kriminalitou.

K zajištění vyšší míry bezpečí obyvatel ČR a realizaci preventivních opatření MV v roce 2015 v rámci Programu prevence kriminality podpořilo 263 projektů prevence kriminality celkovou částkou 57 954 000,- Kč. Jednalo se o projekty z oblasti sociální prevence týkající se zejména práce s rizikovými skupinami dětí a mládeže, zvýšení bezpečí v SVL, dále byly zaměřeny na zvýšení bezpečí seniorů a zvláště zranitelných skupin osob, na eliminaci fatálního zadlužení a prevenci zneužívání v kyberprostoru. Podpořeny byly projekty, které nejsou pokryty jinými dotačními tituly ústředních orgánů státní správy.

Z oblasti situační prevence byly podpořeny nejčastěji projekty vybudování a rozšíření městských kamerových dohlížecích systémů, jejich propojení mezi obecní policií a Policií ČR, zabezpečení objektů měst a obcí a „**Bezpečná lokalita**“.

Specifickým projektem zvyšujícím bezpečí v SVL, působícím preventivně proti extremismu a motivujícím samosprávu i občany k pozitivnímu hledání řešení problémů je projekt „**Asistent prevence kriminality**“ (dále jen „APK“), který od roku 2009 úspěšně realizuje MV v celé ČR především v rámci „Programu prevence kriminality“. **Cílem projektu je snížení počtu spáchaných trestných činů i přestupků (protiprávního jednání obecně) v SVL, zajištění vymahatelnosti práva, prevence sousedských sporů, bagatelní a latentní protiprávní činnosti, kterou Policie ČR a obecní policie v rámci SVL obtížně řeší, a změna negativního pohledu majoritní společnosti na osoby sociálně vyloučené.** V každé obci je také vytvořena **pozice mentora – strážník obecní policie**, který asistentům předává úkoly, kontroluje jejich plnění, pomáhá jim při zvládnutí úkolů a překonávání problémů. **Projekt APK je hodnocen velmi pozitivně, výrazně se podílí na zvýšení úrovně bezpečí a dodržování veřejného pořádku a aktivizuje dlouhodobě nezaměstnané.** Tento projekt lze navíc vyhodnotit jako nejúspěšnější od roku 1996, tedy od počátku dotačního titulu na Program prevence kriminality. Po pilotní realizaci projektu v roce 2009 bylo již v roce 2010 v rámci ČR 38 APK působících v 10 obcích, **v roce 2015 již působilo v 58 obcích v rámci celé ČR 175 asistentů prevence kriminality.**

Projekt APK podporován zejména ze dvou finančních zdrojů. Prvním byl státní rozpočet, kapitola MV, státní účelová dotace v rámci Programu prevence kriminality, druhým zdrojem byl Evropský sociální fond, Operační program lidské zdroje a zaměstnanost (OPLZZ). V rámci projektu ESF OPLZZ „Asistent prevence kriminality II.“ (CZ.1.04/3.3.00/C5.00001) byla činnost rozšířena do 20 obcí celé ČR a bylo v něm zaměstnáno 75 osob na pozici APK. Tento projekt byl ukončen k 30. 10. 2015.

Tabulka č. 32 - Počet podpořených dílčích projektů prevence kriminality „Asistent prevence kriminality v letech 2010 – 2015“ a celková výše přiznaných finančních dotací z Programu prevence kriminality

Rok	Počet podpořených obcí	Počet APK**	Celková výše přiznané dotace
2010	10	38	3 876 000,- Kč
2011	16	104	3 423 000,- Kč
2012	21*	37	5 328 000,- Kč
2013	38*	90	13 360 000,- Kč
2014	64*	127	17 644 000,- Kč
2015	58*	175	22 656 000,- Kč

*Pozn.: u počtu podpořených obcí označených * je započítána pouze dotace z Programu prevence kriminality bez evropských projektů; u počtu APK ** jsou počítáni APK pouze z národních dotací (tyto počty však nelze s počty APK podpořených z ESF OP LZZ sčítat, protože někteří APK jsou v jednom roce podpořeni jak z ESF OP LZZ, tak z Programu prevence kriminality, např. když projekt ESF OP LZZ netrvá celý kalendářní rok).*

Další APK pak působí v rámci celé ČR a jsou podporováni např. z podpory ÚP ČR (aktivní politika zaměstnanosti) či z vlastních rozpočtů obcí.

V roce 2015 začalo MV vyjednávat financování APK i z dalších zdrojů, neboť v tomto roce dotace z „Programu prevence kriminality“ MV na tento projekt dosáhly více než 22,6 mil. Kč, což již začíná vytvářet překážku pro rozvoj dalších prospěšných projektů prevence kriminality v rámci celé ČR.

Dalším projektem, který reaguje na konkrétní potřeby obcí s cílem zvýšit bezpečí v bytových domech a jejich bezprostředním okolí, je **preventivní projekt „Domovník – preventista“**, který byl již v roce 2013 pilotně odzkoušen v pěti městech ČR: Rotava, Obrnice, Orlová, Frýdek-Místek a Břeclav. Dílčími cíli projektu je snížit stávající rizika vandalizmu, pohybu a pobytu nepovolaných osob a rušení nočního klidu; **vytvořit podmínky pro dlouhodobé udržení pořádku, společensky žádoucích vztahů a jednání; posílit odpovědnost nájemníků za péči, údržbu a užívání svěřeného majetku; umožnit alespoň částečnou zaměstnanost osob dlouhodobě nezaměstnaných.** Podpora těchto projektů trvala i v roce 2015 a bude pokračovat i nadále. **V současné době pracuje v ČR celkem 23 domovníků – preventistů v 11 obcích.** Cílem MV je projekt dále rozšiřovat analogicky podle vzoru úspěšného projektu APK.

V rámci projektu **„Efektivní rozvoj a posilování kompetencí lidských zdrojů“** (reg. č. CZ.1.04/4.1.00/A3.00005), financovaného z prostředků ESF prostřednictvím OP LZZ a státního rozpočtu ČR proběhlo pilotní vytvoření vzdělávacího kurzu a ověření správnosti jeho obsahu, formy a rozsahu pro specialisty v oblasti prevence kriminality. Vzdělávací kurz, jeho prezenční část, byl zahájen počátkem března 2015, e-learningová část o dva měsíce později. **Kurzu se účastnilo 60 specialistů pracujících v oblasti prevence kriminality.** Součástí obsahu kurzu byla mimo jiné i problematika **specifik SVL** (nezaměstnanost, chudoba, lichva, extremismus), práce s cizinci, národnostními menšinami, děti a mladiství jako pachatelé i oběti trestné činnosti, práce s nimi, specifické skupiny obětí trestné činnosti (domácí násilí, obchod s lidmi, senioři atp.), práce s pachateli trestné činnosti, možnosti jejich resocializace, výkon alternativních trestů a omezujících opatření apod. V první polovině září 2015 byl kurz (jak prezenční, tak e-learningová část) ukončen. V říjnu proběhla kompletace vzdělávací příručky, která je jedním z výstupů projektu.

Oblast prevence kriminality je jedním z pilířů činnosti styčných důstojníků pro menšiny a jejich pracovních týmů v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku. I v uplynulém roce se prevenci věnovali nejen policisté zařazení v preventivně informačních skupinách, ale rovněž na dalších útvarech dle potřeby, možností a dané situace. Cílovými skupinami jsou téměř všechny věkové kategorie, tedy od dětí předškolního věku až po seniory. **V rámci preventivních aktivit se policisté podíleli na besedách a přednáškách na základních a středních školách, na speciálních školách a v dětských domovech na téma trestní odpovědnost, multikulturalita, multikulturní společnost, rasismus, extremismus, rizika virtuální komunikace, zneužívání drog a alkoholu u mladistvých, obecná bezpečnost apod.** Členové pracovních skupin působí ve výchovných komisích spolu se zástupci vedení škol (s převahou romských dětí), spolupracují s OSPOD, účastnili se setkání příslušníků policie s příslušníky minoritních skupin, při kterých provozují společné volnočasové aktivity (například sportovní utkání) a podporují tak příklady dobrého spolužití nejen mezi majoritní společností a sociálně vyloučenými obyvateli, ale i mezi příslušníky národnostních a etnických menšin navzájem.

2.10 Plnění opatření v oblasti rovných příležitostí

Prosazování a podpora sociálního začleňování, respektive předcházení či omezování sociálního vyloučení různých zranitelných skupin osob, má v moderním pojetí přístupu k řešení problémů těchto skupin osob svoji nezastupitelnou úlohu. **K obecným cílům sociálního začleňování patří mimo jiné i zajištění rovného přístupu ke všem zdrojům, právům, zboží a službám.** Nedílnou součástí sociálního začleňování tak musí být i uplatňování zásady rovného zacházení, resp. **vyrovnávání příležitostí a zákazu diskriminace**, což vede ke zlepšení podmínek pro aktivní účast dotčených osob a jejich zapojení do společnosti.

Programy zaměřené na sociální začleňování a odstraňování strukturálních bariér sociálního vyloučení mají téměř vždy pozitivní dopad na rovné příležitosti žen a mužů, protože usilují o vyrovnávání příležitostí ve společnosti a narovnávají startovací čáru pro ženy a muže ze sociálně vyloučeného prostředí, prostředí chudoby či osoby chudobou nebo sociálním vyloučením ohrožené.

Cíl: Rovný přístup osob sociálně vyloučených nebo sociálním vyloučením ohrožených ke společenským zdrojům.

Opatření:

4.1.a Uplatňování zásady rovného přístupu ke všem zdrojům, právům, zboží a službám ve všech politikách týkajících se osob sociálně vyloučených nebo sociálním vyloučením ohrožených (rozlišování zavinění a nezavinění, příp. míry zavinění pro účely poskytnutí podpory je třeba odmítat jako protiprávní)

Termín: průběžně

Gestor: ÚV a všechny resorty při navrhování opatření ve výše uvedených politikách

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno.

Koncepce sociálního bydlení (MPSV) schválená vládou v roce 2015 obsahuje základní vizi s cílem, aby důstojné bydlení bylo dostupné každému za rovných podmínek, a to nejen skrze vlastnické bydlení. Tuto snahu doplňuje i „**princip rovnosti a nediskriminace**“, obsažený v uvedené koncepci, na jehož základě navrhovaná opatření nesmí vést k sociálnímu vyloučení či ho podporovat. Systém sociálního bydlení nesmí způsobovat diskriminaci v přístupu ke konkrétním složkám sociálního bydlení. Vždy je nutné **posuzovat individuální situaci každé osoby**, které vzniká nárok na vstup do systému, zejm. ve vztahu k sociální situaci a bytové nouzi. **Vstupu do systému nesmí bránit diskriminace na základě rasy, věku, pohlaví, sexuální orientace apod., ani zadluženost osoby či domácnosti.**

Rovné příležitosti žen a mužů jsou akcentovány jak v **Koncepci sociálního bydlení**, tak v připravovaném projektu „**Příprava a implementace sociálního bydlení v ČR**“ (více viz plnění opatření 3.5.d). Koncepce se specificky zaměřuje na identifikovaná témata relevantní z hlediska genderových nerovností, např. identifikací **zasažení domácností samoživitelek větším ohrožením bytovou nouzí** (domácnosti žen samoživitelek tvoří zhruba 90 % všech domácností samoživitelů), zaměřením na **osaměle žijící seniory a seniorky** zasažené gender pay gap a rovněž specifickým zaměřením na **oběti domácího násilí**. Projekt se zaměří i na problém genderové nerovnosti a vznikne metodika zaměřená na problematiku domácího násilí. Tato skupina je v rámci Koncepce definována jako prioritní.

Opatření je ve vztahu k nepojistným dávkovým systémům plněno. **Nepojistné sociální dávky respektují zásadu rovného přístupu, nárok na dávkovou pomoc mají všechny osoby, které se nalézají ve stanovené (nepříznivé) sociální situaci a plní zákonem stanovené podmínky.**

MPSV ve své legislativní činnosti průběžně uplatňuje zásady rovného přístupu ke všem zdrojům, právům, zboží a službám ve všech politikách týkajících se osob sociálně vyloučených nebo sociálním vyloučením ohrožených. **Výše uvedené chápe obecné zásady sociálního začleňování; nedílnou součástí sociálního začleňování tak musí být i uplatňování zásady rovného zacházení, resp. vyrovnávání příležitostí a zákazu diskriminace, což vede ke zlepšení podmínek pro aktivní účast dotčených osob a jejich zapojení do společnosti.**

Ohledně obrany proti projevům diskriminace byla ze strany MPSV v průběhu roku 2015 vyvíjena maximální snaha o uplatňování rovného přístupu ke všem zdrojům, právům, zboží a službám ve vztahu k osobám sociálně vyloučeným nebo sociálním vyloučením ohrožených, a to například formou **dalšího zpřesnění právních předpisů tak, aby se dosáhlo větší jednoznačnosti jejich výkladů.**

Oblast SPO jako taková směřuje k ochraně práv dětí a podporuje uplatňování rovného přístupu dětí ke všem zdrojům, právům, zboží a službám. V tomto ohledu vychází z Úmluvy o právech dítěte. Předním hlediskem SPO je zájem a blaho dítěte, ochrana rodičovství a rodiny a vzájemného práva rodičů a dětí na rodičovskou výchovu a péči, přitom přihlíží i k širšímu sociálnímu prostředí dítěte. Ustanovení § 9a odst. 2 zákona o SPOD uvádí, že při výkonu opatření SPO mají přednost ta opatření, která zabezpečí řádnou výchovu a příznivý vývoj dítěte v jeho rodinném prostředí a není-li to možné, tak v náhradním rodinném prostředí. **Zákon o SPOD v ustanovení § 8 ukotvuje také právo dítěte požádat OSPOD a zařízení SPO, státní orgány, kterým podle zvláštních právních předpisů přísluší též ochrana práv a oprávněných zájmů dítěte, pověřené osoby, školy, školská zařízení a poskytovatele zdravotních služeb o pomoc při ochraně svého života a dalších svých práv.** Dále ustanovuje právo dítěte formulovat své vlastní názory a tyto názory pro účely SPO svobodně vyjadřovat při projednávání všech záležitostí, které se ho dotýkají, a to i bez přítomnosti rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu dítěte. **Tato základní práva dětí musí pracovníci OSPOD při výkonu SPO respektovat.** Za účelem předcházení všech forem diskriminace při výkonu SPO, transparentnosti a sjednocení postupů užívaných v systému péče o ohrožené děti přistoupilo MPSV ke **standardizaci výkonu SPO, jež přispěla k uplatňování rovného zacházení a principů dobré správy.** Jedním z požadavků vyplývajících ze standardů, konkrétně ze standardů č. 14, je zajišťovat návaznost výkonu SPO na služby jiných fyzických a právnických osob podle potřeb klientů, a to v souladu s cíli podpory stanovenými v IPOD.

Co se týče podpory poskytované prostřednictvím **OPZ, OP PMP a dalších operačních programů** pro financování z ESF, zásada rovného přístupu je **horizontálně uplatňovaným principem**.

MV vykonává dle zákona dozor nad vydáváním a obsahem obecně závazných vyhlášek územních samosprávných celků a usnesení, rozhodnutí a jiných opatření jejich orgánů v samostatné působnosti, a to z hlediska jejich zákonnosti. V období roku 2015 se pracovníci MV v rámci dozorové činnosti nesetkali s obecně závaznou vyhláškou či jiným aktem obce, který by výslovně a konkrétním způsobem dopadal na osoby sociálně vyloučené či osoby, jimž sociální vyloučení hrozí.

Mezi hlavní principy, jimiž se **MZV** v rámci sociální inkluze řídí, patří zákaz diskriminace, vytváření podmínek pro rovné příležitosti a sladování profesního a rodinného života zaměstnanců MZV. MZV mj. přijalo směrnici o podmínkách zaplacení pojistného k dobrovolné účasti na důchodovém pojištění pro nepracující manžele, která při splnění daných podmínek zakládá manželovi právo na refundaci ze strany MZV. Jde o jeden z kroků v rámci rodinné politiky MZV, který posiluje vyrovnávání příležitostí žen a mužů.

Zásada rovného přístupu ke všem zdrojům, právům, zboží a službám je uplatňována ve všech dotačních programech a materiálech **MK**. MK celkově sleduje, aby v jím zřizovaných příspěvkových organizacích byl zajištěn **rovný přístup občanů ke kulturním službám**. Jednou z příčin sociálního vyloučení může být podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách **nepříznivý zdravotní stav**. Proto někteří příjemci dotací v **resortu kultury** poskytují zdravotně postiženým osobám určitá **zvýhodnění, například slevy na vstupném**. Jinou příčinou sociálního vyloučení může být **věk**. Někteří příjemci dotací proto poskytují seniorům různé slevy na vstupném i jiná zvýhodnění. Formy garance rovnosti přístupu občanů ke službám, tj. usnadnění přístupu znevýhodněným společenským skupinám, jsou **součástí každoročního hodnocení činnosti příspěvkových organizací**.

MK v rámci „Koncepce integrace cizinců - Společné soužití v roce 2015“ podporuje již dlouhodobě webový portál **www.mezikulturnialog.cz**, jehož realizátorem je příspěvková organizace MK, Institut umění – Divadelní ústav. V roce 2015 byla největší pozornost portálu zaměřena – v souvislosti s migrační vlnou do Evropy – na **otázky migrace a integrace cizinců**. Portál přinášel v podstatě každodenně informace vztahující se k těmto tématům a redakce portálu se snažila pokrýt nejrůznější aspekty této problematiky a informovat o ní z různých úhlů. Takovýto přístup může pomoci k pochopení této problematiky a pozitivně přispět do společenské diskuze o ní.

Rovný přístup k poznávání a využívání movitého kulturního dědictví v oblasti muzeí a galerií v ČR zajišťuje zákon č. 122/2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, tím, že mj. stanovuje: „*Muzeem je instituce, která.. umožňuje způsobem zaručujícím rovný přístup bez rozdílu jejich využívání a zpřístupňování poskytováním veřejných služeb, přičemž účelem těchto činností není zpravidla dosažení zisku*“.

Ke zmírnění sociálního napětí a naplňování cílů „Strategie sociálního začleňování 2014 – 2020“ mohou přispět též aktivity **MK** ve výběrových dotačních řízeních. Více viz plnění opatření 4.2.c.

Jedním ze stěžejních cílů **resortu obrany** je snaha **předcházet sociálnímu vyloučení válečných veteránů** a pomoci tak jejich zapojení do života v civilní sféře, zejména pokud se jedná o možnost jejich pracovního uplatnění. V souladu se „Strategií sociálního začleňování 2014 – 2020“ jsou připravovány projekty financované z ESF a v současné době se zpracovává „**Koncepce péče o válečné veterány v letech 2017 – 2021**“.

Z pohledu resortu **MZ** a platných právních norem je **rovný přístup ke zdravotním službám garantován zákonem č. 372/2011 Sb.**, o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, v platném znění (zákon o zdravotních službách). V případě nespokojenosti pacienta s poskytnutím zdravotní péče může pacient podat stížnost dle Části osmé – Stížnosti zákona o zdravotních službách.

V resortu **MPO** působí **Česká obchodní inspekce** (dále jen „ČOI“). V průběhu roku 2015 bylo v souvislosti s podezřením na možné diskriminační jednání ČOI přijato celkem 96 podnětů. Šetřením bylo v **9 případech** toto podezření potvrzeno. Na základě rozboru jednotlivých **prokázaných případů diskriminace spotřebitele** lze tato zjištění zařadit do 4 oblastí:

- **diskriminace z důvodu rasy či etnického původu** – prokázána v 1 případě při kontrole realitní kanceláře, která diskriminovala romské zájemce o bydlení;
- **diskriminace z důvodu národnosti** – zjištěna v 9 případech. V šesti případech se jednalo o účtování vyšších cen cizincům v restauracích, včetně účtování tzv. *servisu* nebo prostřednictvím přírážky v podobě tzv. *couvertu*. Ve dvou případech poskytovatel služeb odmítl obsloužit hosty jiné než korejské národnosti a v jednom případě byla vybírána dražební jistina pouze od zahraničních účastníků dražby;
- **diskriminace z důvodu věku** – byla zjištěna ve 2 případech. V jednom případě se jednalo o neodůvodněné věkové omezení, jímž společnost poskytující spotřebitelské úvěry nastavila pro žadatele maximální věkovou hranici, a ve druhém případě bylo prodávajícím na organizované akci neodůvodněně omezeno vydávání dárků za účast účastníkům mladším 18 let;
- **ostatní diskriminace** byla prokázána v 7 případech. V 5 případech se jednalo o neodůvodněné účtování rozdílných cen za stejné výrobky či služby různým skupinám spotřebitelů, např. rozdílné ceny vstupného na koupaliště, jízdného v MHD, vstupného na sportovní utkání a také poskytování slevy na prodej výrobků v prodejně nebo v restauraci, kde sleva platila pouze pro česky hovořící hosty. Ve dvou případech se pak jednalo o neodůvodněné odmítnutí prodeje zboží či poskytnutí služby vybraným spotřebitelům.

2.11 Plnění opatření v oblasti podpory sociálního začleňování na místní úrovni

V ČR narůstají sociální rozdíly mezi obyvatelstvem a vznikají sociálně znevýhodněné a vyloučené skupiny obyvatelstva. Neřešení problémů spojených se sociálním vyloučením stimuluje dobrovolné separační procesy bohatší části populace a nedobrovolné segregační procesy chudší části populace. Důsledkem je **růst územních disparit**, a to jak na regionální, tak na místní úrovni. Vznikají tak **sociálně problémové regiony a sociálně problémové lokality** charakteristické dlouhodobou nezaměstnaností, předlužením, nízkým vzděláním a kvalifikací jejich obyvatel doprovázené špatným zdravotním stavem obyvatel a zvýšenou kriminalitou. Jejich přítomnost je vyšší v hospodářsky problémových regionech, nicméně byly identifikovány i sociálně vyloučené lokality v regionech s dobrými socioekonomickými ukazateli. Výzvou pro ČR je nastavit odpovídající **systém sociálního začleňování na místní úrovni**.

V rámci metodiky pro sledování indikátorů sociálního začleňování (VÚPSV) je vyhodnocován mj. **kompozitní indikátor na úrovni okresů**, který vyjadřuje počet ukazatelů, ve kterých se daný okres řadí do posledního kvintilu okresů seřazených od „nejlepších“ hodnot po „nejhorší“; zahrnuti jsou tyto: a) podíl nezaměstnaných osob, b) podíl dlouhodobé nezaměstnanosti, c) podíl osob, jež jsou příjemci příspěvku na živobytí, d) podíl osob s VŠ vzděláním, e) přírůstek stěhováním. **V roce 2013 se do posledního kvintilu řadilo minimálně čtyřmi položkami deset okresů: Bruntál, Děčín, Sokolov, Chomutov, Jeseník, Karviná, Most, Ostrava-město, Přerov a Teplice.** Okresy Bruntál, Děčín a Sokolov se do seznamu deprivovaných okresů řadí dlouhodobě, ale vykazují také deprivaci ve všech sledovaných oblastech.

Největší počet obyvatel sociálně vyloučených lokalit vykazuje zejména kraj Ústecký (téměř 40 tis.), ve kterém se zároveň nachází největší počet SVL (89), **kraj Moravskoslezský** (mezi 19 a 23 tis.) se 72 lokalitami a **kraj Jihomoravský** (mezi 8 a 10 tis.) s 28 lokalitami. Celorepublikový průměr podílu **nezaměstnaných v sociálně vyloučených lokalitách je odhadován na 80 až 90 %.**

Ve snaze posoudit situaci v lokalitách z hlediska existence opatření zaměřených na sociální inkluzi **VÚPSV dále sleduje existenci terénních sociálních služeb poskytovaných obcí sociálně vyloučeným.** Negativním zjištěním je, že taková služba je poskytována **pouze ve 30 % obcí, na jejichž území se nachází SVL.** Celorepublikovému průměru se vymyká pouze Jihomoravský kraj; podíl obcí se SVL, které poskytují služby sociálně vyloučeným, zde tvoří 46%.

Odhad podílu sociálně znevýhodněných žáků v ZŠ kolísá mezi 15 - 35%. Vyšší je v Moravskoslezském kraji, kde se uvádí až 50%, Ústeckém a Libereckém kraji (45%) a Královéhradeckém, Olomouckém a Zlínském kraji (40%). **Podíl obcí, v nichž se nachází SVL a je poskytována služba asistenta pedagoga, činí pouze 31%.** Výrazně více je tato služba zastoupena v hlavním městě Praze (71%) a v Pardubickém (45%), Olomouckém (41%) a Jihomoravském (38%) kraji.

Opatření:

4.2.a Zajistit odpovídající podporu regionům k vytváření sociálně začleňujících politik – metodickou, personální, finanční. Opatření v oblasti podpory sociálního začleňování je třeba zaměřovat na území ČR, která jsou významně ohrožena zvýšenou nezaměstnaností, nedostatkem sociálních služeb, vysokou koncentrací skupin ohrožených chudobou a dalšími jevy konstituujícími prostředí sociálního vyloučení, a tam, kde je potřeba dále rozvíjet již existující infrastrukturu sociálních služeb za účelem zvyšování konkurenceschopnosti a sociálního statutu jejího obyvatelstva

Termín: průběžně

Gestor: MPSV, MMR, MŽP, MPO, MV

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno.

Terénní sociální služby jsou základním nástrojem sociálního začleňování na místní úrovni. Dostupná data však ukazují, že tyto služby poskytované obcí sociálně vyloučeným jsou přítomny pouze ve 30 % obcí, na jejichž území se nachází SVL. **KSZ doporučuje intenzivněji podporovat rozvoj terénních sociálních služeb v místech se SVL.**

MPSV oblasti sociálních služeb ve vztahu k regionům podporuje **dostupnost sociálních a dalších služeb**, které by měly přispívat k sociálnímu začleňování nebo pomoci lidem v nepříznivé sociální situaci, **legislativně, kontrolně, metodicky a finančně.**

V oblasti sociálních služeb MPSV poskytuje průběžnou metodickou podporu v jednotlivých tématech, kterými se zabývá. Jedná se jak o **tematická a konzultační setkání pracovníků krajských úřadů, zástupců obcí nebo poskytovatelů sociálních služeb**, tak i separátní jednání nebo návštěvy v jednotlivých místech ČR.

MPSV v roce 2015 dále provedlo **díličí novelizaci zákona č. 108/2006, o sociálních službách**, v němž například kromě jiného **detailněji vymezilo roli obcí a krajů v plánování rozvoje sociálních služeb, jejich spolupráci a předávání potřebných informací.** MPSV v roce 2015 dále uspořádalo několik tematických **setkání se zástupci krajů**, vydalo metodický materiál, který by měl sloužit právě především krajům, a spolupracovalo se zástupci krajů v rámci přípravy národní strategie pro oblast sociálních služeb.

Dále MPSV poskytovalo i v roce 2014 **dotace na poskytování sociálních služeb, a to napříč celou ČR.**

Opatření se **nepojistných dávkových systémů** týká jen omezeně, neboť tyto systémy jsou koncipovány jako jednotné na celém území státu. **Krajským pobočkám a kontaktním pracovištím ÚP ČR poskytuje MPSV metodickou podporu, o dislokaci personální a finanční podpory do oblastí zatížených negativními sociálními jevy nerozhoduje.**

V rámci projektu MPSV „**Podpora sociálního začleňování na místní a regionální úrovni**“, reg. č. CZ.1.04/3.1.00/04.00016, bylo vytvořeno několik metodických materiálů a nástrojů pro řešení pro obce. Účelem projektu je poskytnout **krajům a obcím ze strany státu metodickou podporu a nástroje pro realizaci sociálně začleňujících politik vč. politik přípravy na stárnutí** na místní a regionální úrovni. Konkrétními výstupy byly:

- „**Metodika pro kraje a obce s rozšířenou působností k vytváření sociálně začleňujících politik** v souladu se Strategii sociálního začleňování 2014 – 2020“,
- „**Metodika vytváření místních a krajských akčních plánů podpory pozitivního, aktivního a zdravého stárnutí**“, s cílem prosazovat politiku přípravy na stárnutí v regionech, v souladu s „Národním akčním plánem podporujícím pozitivní stárnutí pro období let 2013 až 2017“,
- „Návrh řešení vybraných **ekonomických aspektů problematiky bezdomovectví** s vazbou na regionální a místní specifika“,
- „Návrh řešení vybraných **zdravotně-sociálních aspektů problematiky bezdomovectví** s vazbou na regionální a místní specifika“,
- Metodika „**Dobrovolnictví a zapojení osob 50+ do dobrovolnických aktivit v ČR**“, zabývající se dobrovolnictvím a zapojením osob 50+ do dobrovolnických aktivit v ČR, „**Analýza stávajícího nastavení systému odchodu do důchodu**“, shrnující aktuální informace o využívání jednotlivých forem odchodu do starobního důchodu a související problematice, publikace „**Politika přípravy na stárnutí v České republice**“, informační materiál shrnující problematiku politiky přípravy na stárnutí v ČR,
- **Informační materiál pro osoby v krizových situacích** (zejm. pro osoby ohrožené ztrátou bydlení či bez domova), který poskytne základní orientaci a praktické návody, kam se obracet při řešení konkrétních životních situací (praktický upravitelný leták, který mohou obce distribuovat ohroženým občanům).³⁹

Co se týče **operačních programů na období 2014 – 2020** (zejm. OPZ), spolupráce **MPSV s ASZ** probíhá mj. v rámci tvorby **Strategických plánů sociálního začleňování**, a to jak formou konzultací či metodickými pokyny pro podporu projektů. Strategické plány sociálního začleňování vznikají v rámci tzv. **Koordinovaného přístupu k sociálně vyloučeným lokalitám**. V roce 2015 přistoupilo k tomuto modelu spolupráce 28 obcí v tzv. 1. - 3. vlně uvedeného koordinovaného přístupu. V rámci 1. vlny bylo na jaře roku 2015 zpracováno 10 strategických dokumentů v lokalitách Dubí, Chodov, Kadaň, Krnov, Obrnice, Odry, Osoblažsko, Ostrava, Roudnice a Štětí. Do 2. vlny se zapojilo 15 lokalit (**Bruntál**, České Velenice, Frýdlantsko, Jesenicko, Klášterec-Vejprty, Kolín, Litvínov, Moravský Beroun, Poběžovicko, Příbram, Ralsko, Slaný, Velké Hamry, Vrbensko, Žluticko) a strategické dokumenty zde vznikly na podzim roku 2015. Tři lokality (Brno, **Děčín** a Kraslice) zpracování strategických plánů v roce 2015 připravovaly, dokumenty Brna a Kraslic byly schváleny na jaře roku 2016.

³⁹ Všechny materiály včetně letáku ke stažení a další informace o uvedeném projektu naleznete na webu <http://www.mpsv.cz/cs/22981>.

Dále je **metodická podpora poskytována i nositelům Integrovaných územních investic** (dále jen „ITI“) a **Integrovaných plánů rozvoje území** (dále jen „IPRÚ“), případně žadatelům. Systémová podpora krajům na podporu aktivit směřujících na vytváření politik a rozvoj sítě sociálních služeb je obsažena v textu výzvy 03_15_007 „Podpora procesů ve službách (průběžná výzva pro kraje)“ vyhlášenou v červnu 2015 v rámci PO 2 s alokací 920 mil Kč. V rámci IP 2.3 OPZ „Výzvy pro MAS na podporu strategií Komunitně vedeného místního rozvoje“ č. 03_16_047 bude podporována **spolupráce lokálních partnerů na trhu práce**. Dále je poskytována metodická podpora **nositelům komunitně vedeného místního rozvoje (SCLLD)**, tedy MAS.

MV zajišťuje metodickou podporu regionů v oblasti zvýšení bezpečnosti v SVL v rámci „Programu prevence kriminality“, kde pro přípravu projektů prevence kriminality obcí a krajů je k dispozici konzultant MV (více viz plnění opatření 3.8.h). Další podporu a informace mohou obce a kraje také čerpat na webu www.prevenckriminality.cz. O podpoře svědčí i výše udělených dotací z Programu prevence kriminality, kdy **do nejrizikovějších a nejpostiženějších regionů byl směřován největší podíl z přiznaných dotací pro rok 2015: Ústecký kraj celkem 12.703.000,-Kč, Moravskoslezský kraj celkem 9.268.000,-Kč a Liberecký kraj celkem 6.883.000,-Kč**.

Již v roce 2009 vydalo **MV** ve spolupráci s **Kanceláří veřejného ochránce práv** metodickou pomůcku **„Doporučení pro obce a města pro předcházení tvorby a rozšiřování sociálně vyloučených lokalit se zdůrazněním zajištění potřeby bydlení“**. Tato metodická pomůcka byla v tištěné podobě distribuována na všechny obce v ČR a současně je zveřejněna na internetových stránkách MV.

Ve vztahu k regulaci veřejného pořádku formou obecně závazných vyhlášek vydalo MV **metodický materiál „Oblasti veřejného pořádku ve vztahu k možnostem jejich regulace obecně závaznými vyhláškami obcí“**, kde obce upozorňuje, že v rámci stanovení povinností k zabezpečení veřejného pořádku formou obecně závazných vyhlášek je třeba řídit se zásadami rovného přístupu (zákazu diskriminace), kdy případné rozdíly musejí být objektivně zdůvodnitelné. **V současné době připravuje MV zcela nové metodické doporučení ve vztahu k regulaci veřejného pořádku formou obecně závazných vyhlášek**, přičemž i zde bude rozpracována problematika diskriminace v rámci regulace činností, které jsou v rámci zabezpečení místních záležitostí veřejného pořádku nejčastěji regulovány.

Co se týče **policejní práce**, ta je pojímána jako služba občanovi, založená na profesionálním a kvalifikovaném výkonu motivovaného policisty disponujícího etickým standardem. Cílem vzdělávání je mj. naučit policisty ovládnout své jednání, přiměřeně komunikovat a jednat s lidmi v rozmanitých situacích vyplývajících z výkonu služby a usilovat o vytvoření žádoucích postojů u policisty: **zachovávat čest, důstojnost, vážnost, respektovat práva a osobnost druhých lidí, aktivně vystupovat proti rasismu, nesnášenlivost, xenofobii a diskriminaci**. **Ve čtyřech krajích, významně ohrožených sociálním vyloučením (Ústecký, Karlovarský, Olomoucký a Moravskoslezský), realizuje Policie ČR projekt Zavádění policejních specialistů pro práci s romskou menšinou v SVL**, financovaný z Norských fondů.

MPO plní průběžně úkoly spojené se zlepšením sociálních podmínek občanů jednotlivých krajů, zejména prostřednictvím **zmocněnce vlády pro Moravskoslezský a Ústecký kraj**. Podílí se rovněž na zajišťování podpory regionů (zejména metodickou a finanční) k vytváření sociálně začleňujících politik. Výzvy vyhlášené v rámci „**Operačního programu Podnikání a inovace pro konkurenceschopnost 2014–2020**“ (dále jen „OP PIK“) obsahují **bodové zvýhodnění projektů s místem realizace v hospodářsky problémových regionech** definovaných usnesením vlády ČR č. 344/2013 nebo č. 952/2013, nebo v regionech vykazujících podíl nezaměstnaných osob vyšší, než je průměrný podíl za ČR. V programu podpory „**Technologie OP PIK**“, jehož cílem je podpora růstu a posilování konkurenceschopnosti malých a středních podniků a přispívat tak k **rozvoji regionů a zvyšování zaměstnanosti**, je realizace projektu v některém z výše uvedených typů regionů dokonce předpokladem nutným pro získání podpory.

Žádný z operačních programů **Ministerstva životního prostředí** (dále jen „MŽP“) není přímo zaměřený na oblast sociálního začleňování. Primární cíle „Operačního programu Životní prostředí 2007–2013“ a „Operačního programu Životní prostředí 2014 – 2020“ jsou zaměřeny na zlepšování kvality životního prostředí. Kromě toho však **programy přispívají k podpoře „dlouhodobé konkurenceschopnosti a zaměstnanosti v regionech“** (Programový dokument Operačního programu Životní prostředí 2007–2013) a „**zvýšení ekonomické, sociální a územní koheze**“ (Programový dokument Operačního programu Životní prostředí 2014 - 2020).

Součástí „Operačního programu Životní prostředí 2014 – 2020“ je kapitola „**Horizontální zásady**“, v rámci které je **zajištěn udržitelný rozvoj, rovné příležitosti a zákaz diskriminace, rovnost mezi muži a ženami**.

4.2.b Podporovat spolupráci sociálních pracovníků sociálních služeb, služeb pro rodiny, mládež a děti, sociálních pracovníků obcí, sociálně právní ochrany dětí, Úřadu práce ČR, Probační a mediační služby ČR, výchovně vzdělávacích a dalších institucí za účelem prevence i komplexního řešení nepříznivé sociální situace osob

Termín: průběžně

Gestor: MPSV, ÚP ČR, MZ, MV, MŠMT, MŽP, obce, ve spolupráci s MMR

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno.

Sociální práce s klienty systému pomoci v hmotné nouzi (nepojistný dávkový systémů) je nutnou součástí řešení jejich nepříznivé situace, spolupráce sociálních pracovníků obcí a ÚP ČR považuje **MPSV** za nezbytnou podmínku prevence sociálního vyloučení. **Novým preventivním opatřením navázaným na doplatek na bydlení, které s účinností od 1. ledna 2015 přinesl zákon č. 252/2014 Sb., kterým se mění zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, je povinnost ÚP ČR informovat obce o zahájení sociální práce s cílem nalézt pro klienta v nestandardní formě bydlení vhodné bydlení.**

ÚP ČR úzce spolupracuje s organizacemi, které se zabývají osobami sociálně vyloučenými nebo ohroženými sociálním vyloučením. Byla uzavřena **deklarace o spolupráci s Probační a mediační službou**. Zpracovávají se konkrétní opatření, např. **zrychlené umísťování osob po ukončení výkonu trestu na finančně podpořená pracovní místa**.

MPSV plnilo opatření mj. i prostřednictvím pilotáže certifikované „**Metodiky integrace sociální práce s příjemci dávek v hmotné nouzi**“, která je určena sociálním pracovníkům **ÚP ČR a obcím k rozvíjení činností sociální práce** podle ustanovení §64 a §65 zákona č. 111/2006 Sb. o pomoci v hmotné nouzi, v platném znění, k posílení procesů spolupráce v případové práci a sociálním začleňování ohrožených osob. Více o zmíněné metodice viz plnění opatření 2a.

Spolupráci při výkonu sociální práce **MPSV** v roce 2015 podporovalo i prostřednictvím projektu „**Systémová podpora profesionálního výkonu sociální práce**“, v rámci kterého proběhly v roce 2015 aktivity a akce, kterých se účastnili sociální pracovníci ze všech oblastí sociální práce.

Více viz plnění opatření 2.a, 3.5.c nebo 3.8.g.

MPSV podporuje **vzdělávání sociálních pracovníků** za účelem prevence i komplexního řešení nepříznivé sociální situace osob prostřednictvím akreditace vzdělávacích programů dle § 117a zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, v platném znění. V období do konce roku 2015 byly ministerstvem akreditovány 3 vzdělávací programy zaměřené na tuto problematiku. Uvedené programy jsou určeny pro další vzdělávání sociálních pracovníků a pracovníků v sociálních službách.

Na konci roku 2014 začalo **MPSV** zpracovávat koncepci „**Prostupného systému sociální a pracovní rehabilitace**“. Cílem je nastavení **efektivnější komunikace a spolupráce pracovníků dotčených sociálních služeb, pracovníků ÚP ČR a zaměstnavatelů** tak, aby bylo dosaženo vyššího uplatnění osob se zdravotním postižením na trhu práce.

V roce 2015 byl vytvořen **Doporučený postup č. 1/2016** na podporu realizace prostupného systému sociální a pracovní rehabilitace osob se zdravotním postižením určený pro poskytovatele sociálních služeb – sociální rehabilitace a sociálně terapeutické dílny a pro pracovníky **ÚP ČR**. V červenci a srpnu 2015 byly dále realizovány „**Regionální workshopy k prostupnému systému sociální a pracovní rehabilitace osob se zdravotním postižením**“. Na základě podnětů vzešlých z workshopů byl doporučený postup aktualizován a dále připomínkován externími odborníky (v rámci projektu Podpora procesů v sociálních službách). Na konci roku 2015 tak vznikla finální verze doporučeného postupu, který je nyní zveřejněn na webu **MPSV** s platností a účinností od 1. ledna 2016.⁴⁰

Během roku 2015 také pokračovala **spolupráce MPSV a MŠMT ohledně vyjasnění rolí asistenta pedagoga a asistenta v sociálních službách** při poskytování podpory ve škole a během školní výuky.

Opatření je dále plněno skrze **dotace ze státního rozpočtu, jimiž MPSV každoročně financuje neziskové organizace v oblasti podpory rodiny**. V roce 2015 byla v rámci dotačního programu rozdělena částka přibližně 101,5 mil. Kč. Více viz plnění opatření 3.3.c.

⁴⁰ Dostupné na: http://www.mpsv.cz/files/clanky/23591/Doporučený_postup_c.1-2016_na_podporu_realizace_prostupneho_systemu_socialni_a_pracovni_rehabilitace_osob_se_zdravotnim_postizenim.pdf.

K podpoře spolupráce mezi relevantními partnery přispěla standardizace výkonu SPO. Jedním z požadavků standardu č. 7 Prevence, konkrétně kritéria 7a) je, aby OSPOD aktivně vyhledával, monitoroval ohrožené děti a prokazatelně koordinoval, případně vytvářel podmínky pro preventivní aktivity ve svém správním obvodu. **V rámci kritéria 7b) je požadováno, aby OSPOD spolupracoval** v rámci preventivních aktivit s dalšími fyzickými osobami, právníckými osobami a orgány veřejné moci, zejména s orgány územní samosprávy, pověřenými osobami, poskytovateli sociálních služeb, zástupci škol a školských zařízení, s Policií ČR, Probační a mediační službou, soudem, státním zastupitelstvím, poskytovateli zdravotních služeb, případně fyzickými osobami, právníckými osobami a orgány veřejné moci zúčastněnými na péči o ohrožené děti podle místních potřeb a podmínek.

MPSV připravilo projekt „**Implementace politiky přípravy na stárnutí v ČR**“. Jedná se o systémový projekt na podporu zajištění implementace politiky přípravy na stárnutí v ČR a její **propojení na krajskou a regionální úroveň**. V rámci projektu proběhne metodická, konzultační aj. podpora při zpracování Akčního plánu podporující pozitivní stárnutí na úrovni krajů, případně obcí s rozšířenou působností.

Co se týče **resortu vnitra**, odpovědnost za vytváření koncepce a koordinaci preventivní politiky má meziresortní orgán **Republikový výbor pro prevenci kriminality** (dále jen „Republikový výbor“). Jde o meziresortní iniciační, koordinační a metodický orgán zřízený při MV. Předmětem činnosti Republikového výboru je vytváření **koncepce preventivní politiky** vlády ČR na meziresortní úrovni a její **konkretizace na úrovni místní**. V rámci vybudovaného systému prevence kriminality směřovaly v roce 2015 priority Republikového výboru k prevenci kriminality dětí a mládeže, k otázkám **bezpečnostní situace v SVL** a preventivním projektům zaměřeným na předcházení a řešení jejich problémů, prevenci předlužování, k pomoci obětem trestné činnosti, zejména obětem domácího násilí, ke zvyšování bezpečí seniorů a ke snižování rizik spojených s internetovou kriminalitou.

V resortu MŽP tato problematika je součástí širšího uplatňování principů udržitelného rozvoje - **Místní Agendy 21** (dále „MA 21“) je formou pracovní skupiny Rady vlád pro udržitelný rozvoj (dále jen „RVUR“) i orgánů MŽP podporována a pravidelně sledována. Hlavními prvky jsou strategické řízení, aktivní a partnerský přístup a systémové směřování k udržitelnému rozvoji.

Tématu sociálních služeb se dotýká vzdělávací koncept s názvem „**Vzdělávání pro udržitelný rozvoj**“, který má aktuálně vytvořen pracovní orgán při RVUR (Výbor pro vzdělávání pro udržitelný rozvoj).

MŽP dlouhodobě podporuje program „**Národní síť environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty**“, který uskutečňuje environmentálně vzdělávací programy (EVVO) pro děti, žáky základních škol, pedagogy a širokou veřejnost. MŽP také každoročně vyhlašuje výzvy na „Program podpory projektů nestátních neziskových organizací“. V rámci Programu na podporu projektů nestátních neziskových organizací je každoročně uznatelným osobním nákladem **podpora dobrovolnické práce** organizované dle zákona o dobrovolnické službě.

MZ realizuje v souladu s vládním úkolem č. 76/06, doporučením Republikového výboru pro prevenci kriminality a doporučením Evropské komise a Světové zdravotnické organizace „**Národní akční plán prevence dětských úrazů na léta 2007 – 2017**“. V rámci plnění úkolů jsou na pravidelných setkáních s vedoucími odborů zdravotnictví krajských úřadů a Magistrátu hl. m. Prahy zástupci průběžně informováni o plnění plánu, situaci a preventivních aktivitách v oblasti dětské úrazovosti.

Mimo jiné mohou organizace v působnosti krajů a orgány samosprávy (města a obce) a organizace v působnosti měst a obcí také podávat žádosti o dotace ve vybraných dotačních programech realizovaných MZ, např. „**Program vyrovnávání příležitostí pro občany se zdravotním postižením**“.

4.2.c Podpora specifickým programům a projektům řešící eskalaci sociálního napětí na místní úrovni

Termín: průběžně

Gestor: MPSV, ASZ, MV, MMR, MPO, MSp a další resorty

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno.

MV dlouhodobě a systémově podporuje specifické projekty zvyšující bezpečí v SVL, a to jak finanční podporou, tak vydáváním metodik, pořádáním seminářů a konferencí (APK, Domovník-preventista, Bezpečná lokalita apod.). Projekt APK, který zvyšuje bezpečí v SVL, působí preventivně proti extremismu a motivuje samosprávy i občany k pozitivnímu hledání řešení problémů, je úspěšně realizován MV v celé ČR především v rámci Programu prevence kriminality. Více k projektu viz plnění opatření 3.8.h. Dalšími projekty v rámci práce Policie ČR jsou **Styčný důstojník pro menšiny a policejní specialisté v oblasti policejní práce ve vztahu k minoritní skupině Romů v SVL. Více informací viz plnění opatření 2.a.**

Vzdělávání vybraných strážníků a policistů v oblasti sociálně situační prevence kriminality bylo další oblastí vzdělávání, kterou v letech 2012 až 2015 MV na základě vyžádání zastupitelů obcí a vedoucích obecních a městských policií v součinnosti s Policií ČR organizovalo jako doplňkovou aktivitu projektu APK (národní úroveň i projekty ESF). Bylo nutné přijmout opatření i v oblasti **profesní přípravy strážníků a vybraných policistů zaměřených na zvládání radikalizujících se cílových skupin**, se kterými se denně setkávají ve vyhrocených, nestandardních situacích. Cílem vzdělávání bylo **zajištění efektivního výkonu služby v nestandardních situacích**, zejména prohloubení obecných znalostí a praktických dovedností v oblasti prevence kriminality s důrazem na zvláštnosti policejního působení v SVL a předcházení konfliktním situacím.

V rámci strategických plánů sociálního začleňování vytvářených v obcích spolupracujících s **ASZ** byla ve všech obcích navržena některá z **preventivních bezpečnostních opatření** (asistent prevence kriminality, domovník-preventista, volnočasové aktivity, vzdělávání relevantních aktérů v problematice sociálního vyloučení a etnických specifik).

V roce 2015 **ASZ** ve spolupráci s Platformou pro komunitní práci vytvořila „**Příručku pro komunitní práci**“, která umožní efektivní využívání této metody sociální práce, která je významným prostředkem k **podpoře spokojeného sousedství v obcích se sociálně vyloučenými lokalitami**.

Na problematiku násilí z nenávisti a předcházení sociálního napětí se v roce 2015 zaměřila rovněž Kampaň proti násilí z nenávisti, projekt **ASZ**, v rámci aktivit „**Hatefree mediální kampaň**“ a „**Regionální vzdělávací aktivity pro policii v Ústeckém a Moravskoslezském kraji**“.

V rámci OPZ je podpora realizována formou výzev pro **přístup v rámci SVL** a podpora Úřadu vlády prostřednictvím výzvy 03_15_030 „**Úřad vlády ČR (systémové projekty)**“ na vytváření a realizaci aktivit a nástrojů zaměřených na sociální začleňování obyvatel sociálně vyloučených lokalit. Dále v rámci investiční priority 2.3 OPZ „Výzvy pro MAS na podporu strategií **Komunitně vedeného místního rozvoje**“ č. 03_16_047 budou podporovány aktivity směřující k sociálnímu začleňování a prevenci sociálního vyloučení.

MPO uvedené opatření plní podporou malých a středních podniků prostřednictvím zmíněných vyhlášených programů: „Záruka 2015 až 2023“, „Programu Inostart“ a „Operačním programem Podnikání a inovace pro konkurenceschopnost 2014 – 2020“.

MK v rámci výběrových dotačních řízení podporuje projekty, které jsou realizovány **v lokalitách ohrožených sociální exkluzí nebo jsou určeny pro ohrožené skupiny**, dále projekty, které mohou podporovat osvětu, prevenci a informace na podporu zdravého životního stylu, projekty, jimiž lze napomáhat předcházení patologickým jevům a prevenci kriminality zvláště u dětí a mládeže, projekty zaměřené na podporu romské menšiny a národnostních menšin a dalších skupin obyvatel ohrožených sociální exkluzí. Výše dotace na podporu kulturních aktivit příslušníků národnostních menšin činila v roce 2015 7 597 000,- Kč. Projekty mohou být zaměřeny mj. na **potírání negativních projevů extremismu, rasové a národnostní nesnášenlivosti a xenofobie**.

MK také každoročně vyhlašuje v souladu s usnesením vlády ČR ze dne 21. února 2007 č. 122 o nařízení vlády, kterým se mění nařízení vlády č. 98/2002 Sb., kterým se stanoví podmínky a způsob poskytování dotací ze státního rozpočtu na aktivity příslušníků národnostních menšin a na podporu integrace příslušníků romské komunity, ve znění nařízení vlády č. 262/2005 Sb., **výběrové dotační řízení v programu na podporu integrace příslušníků romské menšiny**. Projekty mohou být zaměřené na umělecké, kulturně vzdělávací a výchovné aktivity, odborné studie rozšiřující poznání a podporující bádání o romské kultuře, tradicích a historii, dokumentaci romské kultury, ediční činnost (neperiodické publikace), **kulturní akce směřující k potírání negativních projevů extremismu, rasové a národnostní nesnášenlivosti a xenofobie**. V roce 2015 bylo v rámci tohoto programu podpořeno 30 projektů od 27 žadatelů částkou 1 504 136,- Kč (stav k 15. 2. 2016).

V rámci resortu **MZ** řeší krajské hygienické stanice **mimořádné situace ve výskytu přenosných onemocnění ve vazbě na sociálně slabou populaci**. S ohledem na aktivity a doporučení Evropského střediska pro prevenci a kontrolu nemocí (ECDC) k problematice zdraví romské populace může být v rámci prohloubení preventivní péče o zdraví osob ve vyloučených lokalitách přijat návrh provádět cílenou kontrolu proočkovanosti dětí ze sociálně slabých rodin, případně jiná opatření dle aktuální situace.

2.12 Plnění opatření v oblasti posilování sociální soudržnosti

Proces sociálního vyloučení se vždy dotýká celé společnosti; jedním z jeho negativních rysů je závažné narušení společenské soudržnosti. Sociální soudržnost označuje stav sdílené identity, loajality a solidarity ve společnosti. Vyjadřuje schopnost společnosti zajistit dobré odpovídající životní podmínky všem svým členům. Soudržnost nevzniká prostou občanskou, prostorovou či teritoriální příslušností, nýbrž **participací na sociálně ekonomické dynamice a správě věcí.** Důležitými tématy v této oblasti je mezigenerační solidarita, vnímání sociálně vyloučených osob veřejností, participace sociálně vyloučených či sociálním vyloučením ohrožených osob a také zapojení soukromého a občanského sektoru, které je důležité pro nastolení sociálního dialogu.

V rámci indikátorů sociálního začleňování (VÚPSV) jsou sledovány dva ukazatele, které jsou obecně považovány za vhodné ke **zhodnocení úrovně sociální soudržnosti.** Prvním je **obecná důvěra v lidi. Ukazatel za ČR je pod průměrem škály 1 – 10 (4,59 v roce 2014)** a naznačuje v posledních dvou letech mírné zlepšení, ale **stále je pod úrovní hodnoty v roce 2008 (4,80).** Druhým je **důvěra k pěti národním institucím.** Tento ukazatel je výrazněji pod průměrem škály 1 až 10 (4,22 v roce 2014) a stejně tak pod průměrem evropských zemí (ten činil 4,64 v roce 2014). Celková tendence naznačuje **setrvale nízkou důvěru v instituce** mezi lety 2008 až 2012 a zlepšení v roce 2014, zatímco celkový vývoj v Evropě naznačuje mezi lety 2010 a 2014 setrvale pozitivní trend.

Dále je sledován ukazatel **subjektivního pocitu příslušnosti k diskriminované skupině** ve společnosti. V tomto ukazateli došlo v ČR v roce 2014 k mírnému snížení podílu lidí pociťujících diskriminaci o 0.5 procentního bodu proti roku 2012 (na 6,3 %). **Jeho hodnota je skoro o procentní bod pod průměrem evropských zemí, jenž činil 7,1% v roce 2014.**

Centrum pro výzkum veřejného mínění Sociologického ústavu České akademie věd (dále jen „CVVM“) pravidelně sleduje indikátor **subjektivní pocit sociální distance.** Ukazatel sociální distance (či tolerance) je indikován jako průměr odpovědí „ano“ na otázku příslušníky kterých skupin by respondent nechtěl za sousedy, pro skupiny uvedené na prvních deseti místech (z celkového počtu 15 skupin).

Tabulka č. 33 - Subjektivní pocit sociální distance (v %)

	2008	2010	2012	2014 (březen)	2015 (únor)
Sociální distance	47,5	43,5	41,5	44,5	45,5

CVVM, Sociologický ústav, vlastní výpočet VÚPSV

Zatímco vývoj ukazatele naznačil v letech 2010 - 2012 pokles míry sociální distance ze 47,5 % na 41,5% (tedy v průměru pro těchto 10 vybraných skupin platilo, že by je něco přes 40% dospělé populace ČR nechtělo za sousedy), **v roce 2014 se tento podíl zvýšil na 44,5% a v roce 2014 pak na 45,5%** (je to stále méně než tomu bylo v roce 2008).

Celkově je vývoj z hlediska obecných indikátorů sociální soudržnosti mezi lety 2012 až 2014 příznivý, zatímco v předchozím období (od roku 2008 do roku 2012) byl naopak spíše nepříznivý. V posledních dvou letech se tedy ČR přiklonila k převažující tendenci vývoje v evropských zemích v průměru.

Opatření:

4.3.a Podpora spoluúčasti občanů na řízení věcí veřejných včetně zapojování osob sociálně vyloučených nebo sociálním vyloučením ohrožených

Termín: průběžně

Gestor: MPSV – metodiky a šíření dobré praxe

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno.

MPSV vlastním projektem „Transformace sociálních služeb“ podpořilo vzdělávání zaměstnanců i samotných uživatelů služeb v oblasti sebeobhajování, které se týkalo **zvyšování kompetencí zejména lidí s mentálním postižením prosazovat své zájmy a rozhodnutí**, umět vyjádřit se, mluvit za sebe a znát důsledky svých rozhodnutí.⁴¹ Seminář pro uživatele služeb proběhl v 89 zařízeních. Zároveň v tomto projektu i při další podpoře transformace pobytových sociálních služeb platí stále, že MPSV doporučovalo zařízením, aby **při plánování transformace do jednotlivých procesů zapojovali zároveň uživatele dané služby**.

V rámci „Metodiky pro kraje a obce s rozšířenou působností k vytváření sociálně začleňujících politik v souladu se Strategii sociálního začleňování 2014 – 2020“ zpracované v rámci projektu MPSV „Podpora sociálního začleňování na místní a regionální úrovni“ (více viz plnění opatření 4.2.a) MPSV upozorňuje na skutečnost, že **sociální začleňování v obci není možné bez zapojení všech aktérů, a to včetně vyloučených obyvatel**. Obecná zkušenost z obcí, kde se daří sociální vyloučení zmenšovat, mluví o tom, že základem pro růst soudržnosti je společná práce na rozvoji obce.

MPSV v roce 2015 finančně podpořilo zpracování výstupu EAPN ČR z evropského setkání lidí zažívajících chudobu pořádaného Evropskou sítí proti chudobě (EAPN), kterým bylo „Doporučení k plnění národního cíle boje s chudobou a sociálním vyloučením“. Setkání lidí zažívajících chudobu ze všech národních sítí EAPN se v Bruselu konají jednou za rok od roku 2000. Jejich účelem je **posílit účast lidí žijících v chudobě v příslušných procesech tvorby politik** na místní, národní a evropské úrovni, usnadnit výměnu a učení, poskytnout příležitost lidem, kteří žijí v chudobě, sdílet své vlastní zkušenosti, kontrolovat realitu opatření k boji proti chudobě nebo uspořádat konzultaci s osobami žijícími v chudobě o návrzích Evropské komise na základy sociální ochrany, jako součást procesu občanského dialogu komise. MPSV uvedené doporučení přijme pro další činnost v sociálně-zачleňujících politikách.

Dílčí aktivita „komunitní činnosti“ je podporována též v OPZ, a to v prioritní ose 2, investiční prioritě 2.1, specifickém cíli 2.1.1 „Zvýšit uplatnitelnost osob ohrožených sociálním vyloučením nebo sociálně vyloučených ve společnosti a na trhu práce“ (např. výzvy 03_15_026, 03_15_022, 03_15_042).

⁴¹ Další informace viz <http://www.spmpr.cz/pro-lidi-s-postizenim/sebeobhajci/>

4.3.b Zapojování občanského a soukromého sektoru do tvorby a implementace opatření na podporu sociální soudržnosti, včetně posilování společenské odpovědnosti zaměstnavatelů nebo rozvoje sociální ekonomiky

Termín: průběžně

Gestor: MPSV

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno.

ÚP ČR opatření realizuje prostřednictvím poradních sborů (dále jen „PS“) a obecné spolupráce se zaměstnavateli. PS ve svém regionu koordinují uplatňování státní politiky zaměstnanosti, vyjadřují se zejména ke zřizování společensky účelných pracovních míst, k vytváření veřejně prospěšné práce, k veřejné službě atd. Během roku se uskutečňují na úrovni krajských poboček nebo vybraných kontaktních pracovišť ÚP ČR pravidelná pracovní jednání PS. Na činnosti PS se podílejí kromě ÚP ČR také odborové orgány, zaměstnavatelé, městské a místní úřady a další orgány a instituce.

Opatření MPSV plní také v rámci **přípravy legislativních opatření v oblasti sociálních služeb.** Při přípravě novely zákona o sociálních službách byly dílčí části **konzultovány** se zástupci poskytovatelů sociálních služeb či dalších zainteresovaných subjektů. Takto byly konzultovány například tlumočnické služby či služby pro rodinu.

Při přípravě výzev v oblasti sociálního podnikání spolupracuje MPSV úzce s relevantními stakeholdery. Koncept sociálního podnikání je historicky přejímán od tematické sítě na podporu sociálního podnikání, tzv. TESSEA (členové této sítě pocházeli z řad neziskového sektoru, akademické sféry, Svazu českých a moravských výrobních družstev apod.). Při přípravách výzev č. 15 a č. 16 OPZ v roce 2015 bylo zaměření výzev diskutováno na pracovních skupinách, které předcházely jednání programového partnerství (dále jen „PROP“; potřeba těchto skupin vzešla z jednání PROP). Při přípravě dalších výzev v oblasti sociálního podnikání bude opětovně využita diskuze v rámci těchto pracovních skupin.

Více viz plnění opatření 4.3.a.

Ke zvýšení zaměstnanosti osob obtížně umístitelných na trhu práce u zemědělských podnikatelů zavedlo **Ministerstvo zemědělství** v roce 2015 podporu v rámci **Programu Sociální zemědělství** poskytovanou prostřednictvím Podpůrného a garančního rolnického a lesnického fondu, a.s. Na základě žádosti může být zemědělcí, který má uzavřenou smlouvu o spolupráci s registrovaným poskytovatelem sociálních služeb nebo je sám takovým poskytovatelem, poskytnut **investiční a provozní úvěr**. Účelem investičního úvěru jsou **investice v závodech zemědělských podnikatelů, kteří zaměstnávají nebo budou zaměstnávat pracovníky se zdravotním postižením**. Úvěr se bude poskytovat do výše 5 mil. Kč s dobou splatnosti max. 10 let. Jeho konkrétní výše se vypočte jako součin částky 500 tis. Kč a počtu pracovníků se zdravotním postižením, které bude žadatel zaměstnávat, a to po dobu alespoň 5 let. Účelem provozního úvěru je podpora provozního financování zemědělských podnikatelů, kteří zaměstnávají pracovníky se zdravotním postižením. Jeho výše se vypočte jako součin částky 120 tis. Kč a počtu pracovníků se zdravotním postižením zaměstnaných žadatelem.

Podpora ve formě úvěru má pro žadatele (a i uživatele) **význam hlavně z hlediska udržitelnosti projektu**. Využitím investičního úvěru zemědělec vytváří vhodné pracovní podmínky pro osoby s hendikepou a **provozní úvěr mu pomáhá překlenout období, kdy ještě nemá k dispozici od státu příspěvek na zaměstnávání OZP**.

4.3.c V rámci probíhající důchodové reformy zohledňovat udržení mezigenerační spravedlnosti

Termín: průběžně

Gestor: MPSV

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno.

MPSV dlouhodobě usiluje o zachování stability a finanční udržitelnosti důchodového systému. Zároveň si plně uvědomuje, že adekvátní zabezpečení osob důchodovým systémem a **citlivé vyvážení solidárních a zásluhových prvků je jedním ze základních cílů a stěžejních úkolů celého sociálního systému v ČR** a je rozhodnuto zásadním způsobem přispět k dlouhodobému udržitelnému rozvoji a stabilizaci důchodového systému v zájmu udržení mezigenerační spravedlnosti, tj. současných i budoucích seniorů. K diskusi o podobě systému důchodového pojištění a o pokračování důchodové reformy přispívá i **Odborná komise pro důchodovou reformu**, která na půdě MPSV pracuje již druhým rokem. Odborná komise diskutuje takové návrhy na změny důchodového systému, které povedou k přiměřeným a důstojným důchodům, posílí princip zásluhovosti a narovnájí transfery mezi rodinou a společností.

4.3.d Rozvoj potenciálu a rolí starších lidí v rodině, ekonomice a celé společnosti

Termín: průběžně

Gestor: MPSV

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno.

Opatření bylo plněno prostřednictvím **dotačního programu MPSV „Podpora veřejně účelných aktivit seniorských a proseniorských organizací s celostátní působností“**, jehož účelem je podpořit seniorské a proseniorské organizace zaměřené na aktivity ve prospěch seniorů. Z oblasti zdravého životního stylu byly podpořeny tyto projekty:

- Elpida, o.p.s.: „*Old’s cool! Festival a kampaň za pozitivní vnímání seniorů*“,
- Hestia, o.s.: „*3G - tři generace: seniorský dobrovolnický program pro děti ohrožené sociálním vyloučením*“,
- Asociace center pro rodinu: „*Spokojený senior, projekt aktivní senior 21. století II*“,
- Gerontologický institut, o.p.s.: „*Senior komunitě, komunita seniorovi*“.

Od roku 2012 je MPSV autorizačním orgánem profesní kvalifikace **Chůva pro děti do zahájení povinné školní docházky** a **Chůva pro dětské koutky** (podle zákona č. 179/2006 Sb.). **Profesní kvalifikace umožní větší zapojení osob 50+ na trhu práce v rámci zajištění služeb péče o děti** (dětská skupina, služby péče o děti na základě živnostenského oprávnění). V roce 2014 bylo MPSV uděleno celkem 16 autorizací, z toho 10 pro profesní kvalifikaci Chůva pro děti do zahájení povinné školní docházky a 6 pro profesní kvalifikaci Chůva pro dětské koutky. Osvědčení o způsobilosti k těmto profesním kvalifikacím získalo 477 uchazečů (454 Chůva pro děti do zahájení povinné školní docházky a 23 Chůva pro dětské koutky).

Více viz plnění opatření 4.2.a.

2.13 Plnění opatření v oblasti mainstreamingu sociálního začleňování

Mainstreaming sociálního začleňování znamená zahrnutí této agendy nejen do sociální politiky, ale i do politik vzdělávání, zdravotnictví, regionálního rozvoje, v oblasti kultury, spravedlnosti, financí, bezpečnosti a prevenci kriminality. Jeho nejvýraznější charakteristikou je změna přístupu, která usiluje o nadhled a širší chápání daného problému. Při plánování politik cílených na osoby ohrožené sociálním vyloučením a sociálně vyloučené do popředí vystupuje význam tzv. **evidence based policy** (politiky založené na důkazech). Mainstreaming vytváří proces tvorby politik založený na lepších informacích, v procesu politiky vede k větší transparentnosti a otevřenosti a prostřednictvím účinných konzultačních mechanismů podněcuje jak širší individuální a skupinovou participaci, tak **synergický potenciál** relevantních politik.

Cíl: Využívání evidence based přístupu při tvorbě politik a posilování informovanosti o problematice sociálního vyloučení

Termín všech opatření: průběžně

Gestor: všechny resorty

4.4.a Zvyšování analytické kapacity ve státní správě a samosprávě, ale i v neziskovém sektoru, zavedení stálé spolupráce státní správy a samosprávy s akademickou a výzkumnou sférou, realistické informování a posilování informovanosti o problematice sociálního vyloučení ve státní správě a samosprávě prostřednictvím vzdělávání pracovníků veřejné správy

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno.

V rámci MPSV funguje **Vědecká rada pro sociální práci**, která je poradním orgánem ministra práce a sociálních věcí pro aplikaci vědeckých poznatků z oborů sociální práce při řešení odborných problémů souvisejících s realizací sociální politiky státu.

Zástupci akademické a výzkumné sféry jsou stálými členy **Komise pro sociální začleňování** a členy jejích expertních skupin (t. č. bezdomovectví, vězeňství). Komise byla ministrem práce a sociálních věcí zřízena v souladu s plněním úkolu zadaného pod bodem II. 1. usnesení vlády ze dne 19. května 2003 č. 476 ke zřízení meziresortní Komise pro přípravu Společného memoranda o sociálním začleňování a Národního akčního plánu sociálního začleňování. Od roku 2008 je Komise stálým poradním, iniciativním a koordinačním orgánem ministra práce a sociálních věcí v oblasti sociální politiky se zaměřením na **boj s chudobou a sociálním vyloučením**. V souladu s čl. 2 odst. 1 statutu je posláním Komise především zajišťovat implementaci politiky ČR a EU v oblasti sociálního začleňování, a to přípravou strategických dokumentů ČR v uvedené oblasti a v rámci komunitární otevřené metody koordinace **monitorovat a analyzovat naplňování cílů** těchto strategických dokumentů.

MPSV zahájilo v roce 2015 realizaci dvou výzkumných projektů ve spolupráci s **Technologickou agenturou ČR**. Jedná se o výzkumný program BETA a uvedenými projekty bude naplněn cíl „Zvyšování efektivnosti sociálního systému včetně výplaty sociálních dávek a objektivizovat potřeby osob odkázaných na pomoc společnosti i s cílem zabránit jejich sociální exkluzi.“ Jedná se o tyto projekty: „Výkon sociální práce z hlediska prevence a řešení situací sociálního vyloučení v rámci veřejné správy, poskytovatelů sociálních služeb a ostatních organizací“ a „Využití kapacit pobytových zařízení sociálních služeb z hlediska řešení potřeb jejich uživatelů“. MPSV v roce 2015 dále specifikovalo několik dalších výzkumných potřeb, jejichž realizace započala v roce 2016.

MPSV při tvorbě analýz a politik aktivně a průběžně spolupracuje i s **Výzkumným ústavem práce a sociálních věcí** (dále jen „VÚPSV“). V roce 2015 VÚPSV pro MPSV vypracoval mj. **„Metodiku prevence ztráty bydlení“** (VÚPSV, v.v.i. 2015 - Ivana Šimíková, Robert Trbola, Jan Milota, Magda Frišaufová; více viz plnění opatření 3.5.c), **„Vyhodnocení existujících domácích výzkumů a dat v oblasti bezdomovectví a návrh realizace výzkumu zaměřeného na získání chybějících klíčových dat o bezdomovectví v ČR nezbytných pro vytváření politik zaměřených na tuto cílovou skupinu“** (VÚPSV, v.v.i. 2015 - Věra Kuchařová, Jana Barvíková, Kristýna Psychlová, Sylva Höhne, Petr Holpuch), **„Analýza velikosti a struktury skupin osob bez domova a osob vyloučených z bydlení – Výstupy z realizovaných šetření, analýzy statistických dat a resortních databází“** (VÚPSV, v.v.i. Praha, 2015 – Věra Kuchařová, Kristýna Psychlová) nebo **„Popis velikosti a struktury skupin osob, které by mohly představovat cílovou skupinu sociálního bydlení“** (VÚPSV, v.v.i. 2015 – Ivana Šimíková, Jiří Vyhlídal).

Všechny **výzvy z OPZ** vyhlášené MPSV na projekty s ambicí systémových změn mají povinnou aktivitu sebeevaluace. Tj. vyhodnocení bude provedeno v realizaci a dílčí výsledky by měly být patrné již při ukončení realizace. Sekundárně očekáváme i přínos pro opatření 4.4a **ke zvyšování analytické kapacity, zvyšování kompetencí na úrovni místních samospráv**.

V rámci posilování informovanosti o problematice sociálního vyloučení ve veřejné správě převzalo **MV** v červenci roku 2015 přípravu, řízení a koordinaci činností meziresortní **„Pracovní skupiny pro řešení problematiky sociálně vyloučených lokalit.“** Tato pracovní skupina se skládá ze zástupců státní správy, územní samosprávy či Rady vlády pro záležitosti romské menšiny. Ke zvýšení analytické kapacity ve státní správě a samosprávě má sloužit i projekt **„Mapy budoucnosti“**. Pilotní ověřování probíhá v několika městech ČR (více viz plnění opatření 4.4e).

Opatření je plněno též v oblasti přípravy legislativních opatření **v oblasti nepojistných dávkových systémů**, a to formou spolupráce s akademickou a výzkumnou sférou a neziskovým sektorem. Dokladem v roce 2015 je např. zapracování připomínek z diskuse s představiteli neziskových organizací **k návrhu věcného záměru zákona o zálohovaném výživném**. Při přípravě právní úpravy zvyšující příspěvek na péči, kterou obsahuje návrh zákona, kterým se mění zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, byly využity výsledky z projektu „Podpora neformálních pečovatelských skupin“, kterou pro MPSV v roce 2015 zpracoval Fond dalšího vzdělávání.

MPO plní opatření 4.4.a - 4.4e v rámci svých pravomocí a rozpočtu. Největší pozornost MPO dlouhodobě věnuje problematice **výzkumné a analytické činnosti formou účelové podpory**, která v roce 2015 dosahovala desítek milionů korun. Podpora se týkala konkrétních projektů příslušných ústavů **Akademie věd ČR a univerzit i dalších vysokých škol**.

Stálá spolupráce státní správy a samosprávy je na **MZ** zajištěna existencí odboru zdravotního dohledu, který je součástí organizační struktury. Odbor koordinuje a zajišťuje kontrolu výkonu přenesené působnosti svěřené orgánům obcí, krajů a hlavního města Prahy v rámci ministerstva, zpracovává podklady pro hodnocení kontrol pro vládu a MV, odborně vede územně samosprávné celky při výkonu přenesené působnosti v oblasti zdravotnictví. Zabezpečuje působnost ministerstva v oblasti zdravotní péče a zdravotních služeb v rozsahu vymezené působnosti. Podílí se na tvorbě celostátní koncepce sítě a dostupnosti zdravotnických zařízení, včetně návrhů právních předpisů v oblasti zdravotní péče ve věcném rozsahu působnosti odboru.

4.4.b Zavedení systematického posuzování potenciálních dopadů nově přijímaných opatření na osoby ohrožené sociálním vyloučením včetně identifikace rizik a přijetí odpovídajících opatření

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno.

Podle legislativních pravidel vlády [Čl. 9 odst. 2 písm. g)] je povinnou součástí důvodové zprávy zhodnocení sociálních dopadů, včetně dopadů na rodiny a dopadů na specifické skupiny obyvatel, a to zejména osob sociálně slabých, osob se zdravotním postižením a na národnostní menšiny. Tímto opatřením bylo v praxi zavedeno systematické posuzování potenciálních dopadů nově přijatých právních opatření na osoby ohrožené sociálním vyloučením včetně identifikace rizik a s tím spojených opatření. Tento úkol je tak průběžně plněn, neboť je součástí legislativní přípravy návrhů všech právních předpisů.

V případě nově přijímaných opatření **MPSV** klade velký důraz na systematický a komplexní přístup ze strany MPSV, a to formou posuzování a zhodnocení sociálních dopadů na osoby ohrožené sociálním vyloučením při vypracování **hodnocení dopadů regulace (RIA)**.

Konkrétně je opatření plněno mj. **v rámci přípravy legislativních opatření v oblasti sociálních služeb.** Při přípravě novely zákona o sociálních službách byly dílčí části konzultovány se zástupci poskytovatelů sociálních služeb či dalších zainteresovaných subjektů. Takto byly konzultovány například tlumočnické služby či služby pro rodinu.

Již v květnu 2014 zřídil **ministr vnitra** meziresortní „**Pracovní skupinu pro řešení problémů SVL**“ na úrovni náměstků příslušných resortů a zástupců obcí a krajů. Pracovní skupina se v roce 2015 zabývala potřebnými legislativními i nelegislativními změnami pro zlepšení situace SVL (např. problematika dávek na bydlení, sociálních služeb, výkupu kovů, prevence kriminality, kontroly ubytoven, kontroly migrace sociálně deprivovaných osob, boje proti drogám, podpory průmyslových zón a brownfields, podpory začleňování menšin).

Veškerá opatření **MZ** směřují k podpoře zdraví obyvatel ČR a snahou je podporovat osoby ohrožené závažným onemocněním, které může přispět k sociálnímu vyloučení ze společnosti. V roce 2015 byl např. vypracován „Národní akční plán pro Alzheimerovu nemoc a další obdobná onemocnění na léta 2016 – 2019“, akční plány v rámci „Zdraví 2020 – Národní strategie ochrany a podpory zdraví a prevence nemocí“ zaměřené např. na celoživotní vzdělávání zdravotnických pracovníků, rozvoj zdravotní gramotnosti, správnou výživu a stravovací návyky, duševní zdraví aj.

Všechny akční plány obsahují tzv. **Logický rámec**, který je vhodný pro identifikaci a analýzu problémů na straně jedné a definování cílů a stanovení konkrétních aktivit k řešení těchto problémů na straně druhé. Metodou logického rámce se připravovaný projekt testuje jak z hlediska vhodnosti a přiměřenosti pro řešení daného problému, tak z hlediska jeho proveditelnosti a trvalé udržitelnosti. Uplatnění metodiky logického rámce je důležité nejen ve fázi přípravy programu či projektu, ale je klíčovým nástrojem i pro jeho implementaci a hodnocení. Tvoří základ pro přípravu jednotlivých aktivit a rozvoj monitorovacího systému.

4.4.c Pravidelné sledování a vyhodnocování vazeb mezi přijímanými strategickými dokumenty v oblastech souvisejícími se sociálním začleňováním

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno

MPSV je buď **spolutvůrcem** či **připomínkovým místem při zpracovávání strategických dokumentů v oblastech souvisejícími se sociálním začleňováním**. Při práci na jednotlivých dokumentech sleduje a vyhodnocuje jejich vzájemné vazby a snaží se je uvést do souladu.

Dále viz plnění opatření 4.4.b.

4.4.d Podpora zavádění monitoringu a evaluace efektivity opatření

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno

VÚPSV pro MSPV zpracoval a dále aktualizuje metodiku "Indikátory strategie potlačování chudoby a sociálního vyloučení v České republice". Metodika přispívá ke **zvýšení efektivity ve sledování pokroku v oblasti boje s chudobou a sociálním vyloučením** ve vztahu ke "Strategii sociálního začleňování 2014 – 2020". Na konci roku 2014 a počátku roku 2015 bylo provedeno vyhodnocení větší části soustavy indikátorů. V současné době probíhají jednání se subjekty, které jsou zdroji dat, o dosažitelnosti hůře dostupných indikátorů.

V průběhu roku 2015 **ASZ** připravila „**Strategii boje proti sociálnímu vyloučení na období 2016 – 2020**“, v níž je jednou z priorit **vytvoření komplexního systému monitoringu jevu sociálního vyloučení**. Zároveň se tato strategie zaměřuje na kvantifikaci a reálnou možnost evaluace připravovaných opatření tím, že ke každému strategickému cíli stanovuje měřitelný indikátor jeho dosahování a zavazuje resorty k poskytování relevantních dat k vyhodnocení účinnosti opatření.

MZ viz plnění opatření 4.4b – využití Logického rámce.

4.4.e Podpora využívání výzkumných závěrů a zkušeností ze zahraničí, podpora výzkumných činností dlouhodobého charakteru, včetně predikce trendů budoucnosti, podpora výzkumných záměrů sledujících regionální dimenzi sociálního vyloučení

Stanovisko KSZ: Opatření je plněno

VÚPSV zadalo MPSV vypracování „**Analýzy dostupnosti bydlení a analýza stávající bytové situace seniorů**“ (včetně analýzy problematiky zadluženosti, exekucí v cílové skupině seniorů). VÚPSV byla dále zadána analýza „**Senioři - ohrožená sociální skupina exekucemi**“. Cílem analýzy je statisticky zachytit vývoj v počtu exekucí ze starobních důchodů seniorů, rozdělení exekucí ze starobních důchodů dle délky pobírání starobního důchodu, porovnání zadlužení seniorů (příjemců starobního důchodu) se zadlužením zbytku populace, analyzovat důvody, které k zadlužení seniorů vedou. V rámci TA ČR MPSV zadalo projekt „**Výzkum v oblasti kvality života seniorů v ČR**“. Zpracovatelem projektu je Mendelova univerzita v Brně. Analýza přinese aktuální informace o stávajícím systému nastavení odchodu do důchodu a umožní porovnat způsoby a počet odchodů do důchodů.

V roce 2015 byl dokončen projekt „**Vybrané aspekty péče o seniory z hlediska sociálního začleňování**“, jehož součástí bylo provedeno empirické šetření mezi osobami v seniorském a předseniorském věku, který byl zaměřen na malé obce s méně než 5000 obyvateli. Jeho cílem bylo získat informace, které je **účelné zohlednit při přípravě „Národního akčního plánu podporujícího pozitivní stárnutí pro období let 2018 až 2022“** (MPSV).

MPSV využívá evidence based přístup i při tvorbě politik vztahujících se k systému péče o ohrožené děti. V rámci transformace systému byla před realizací systémových změn zpracována řada výzkumných studií tak, aby zmapovaný současný stav systému a identifikovány nedostatky, na které je nutné při transformačním úsilí reagovat. Takto např. vznikly v rámci IP MPSV I výzkumné studie:

- Návrh optimalizace řízení systému ochrany práv dětí a péče o ohrožené děti;
- Analýza sítě služeb pro práci s rodinami a dětmi;
- Analýza systému náhradní rodinné péče;
- Sociodemografická analýza - Mapy rozložení ohrožení dětí a rodin v ČR.

V tomto trendu bude MPSV nadále v průběhu transformace systému péče o ohrožené děti pokračovat. V rámci navazujícího IP MPSV II je plánovaná v období 2016 – 2020 realizace řady výzkumných studií. Zároveň by měl v rámci aktivity 02 „Monitorování systému ochrany práv dětí“ vzniknout návrh statistického monitorovacího systému a kvalitativního monitorovacího systému za účelem hodnocení kvality výkonu SPO. Oba systémy, kvalitativní i kvantitativní, by měly být vzájemně provázané a data, která budou poskytovat, budou sloužit k realizaci dalších systémových změn na ochranu práv dětí. Tyto systémy budou sloužit k vybudování **jednotného informačního systému ochrany práv dětí.**

V roce 2015 MPSV realizovalo **online dotazníkový průzkum v obcích s rozšířenou působností a ve správních obvodech hl. m. Prahy.** Cílem průzkumu bylo především zmapování aktuální situace v obcích s rozšířenou působností **z hlediska prevence, výskytu a řešení bezdomovectví.** Více viz plnění opatření 2.ch.

Opatření je plněno i v rámci přípravy legislativních opatření v oblasti nepojistných dávkových systémů. Dokladem v roce 2015 je např. **využití poznatků o právních úpravách zálohového nebo náhradního výživného v členských zemích Evropské unie** při zpracování návrhu věcného záměru zákona o zálohovaném výživném.

Přenos dobré praxe ze zahraničí, popř. komparace zahraničních řešení, byla základním stavebním prvkem projektových záměrů systémových projektů. Projektová řešení jak z úrovně krajské, tak centrální se jeví jako vhodné místo pro transfer zahraničních zkušeností v oblasti realizace sociálních politik.

Dále viz plnění opatření 4.4.a.

ASZ v roce 2015 realizovala prostřednictvím veřejných zakázek **dva větší výzkumy dopadů politik sociálního začleňování** („Mezi dávkami a prací“, SPOT 2015; „Nulová tolerance, SPOT 2015“), a **dále 14 výzkumů menšího rozsahu pro potřeby místních lokálních partnerství** a plánování opatření pro sociální začleňování na místní úrovni.

MV zahájilo již v roce 2014 aktivity, jejichž cílem je **zdokonalení analytické činnosti bezpečnostních složek státu** a dalších relevantních orgánů a institucí v oblasti prevence kriminality a zajišťování bezpečnosti a veřejného pořádku a zvýšení motivace pro její větší a efektivnější využívání. Od 1. června 2014 do 31. října 2015 realizovalo MV projekt **„Mapy budoucnosti – moderní nástroj ke zvýšení efektivity a kvality výkonu veřejné správy v oblasti prevence kriminality založený na analýze a predikci kriminality“**, který je financován z Evropského sociálního fondu, OP LZZ a ze státního rozpočtu ČR (CZ.1/4.1.00/B6.00041). Výstupem projektu je mezinárodní srovnávací studie ve využívání postupů a nástrojů pro mapování kriminality, její analýzy a zejména predikce. Z celé řady zahraničních výzkumů a policejní praxe vyplývá, že **analyticko-prediktivní přístup dokáže velmi účinně kriminalitu snižovat**. Odhaduje se, že bezpečnostní složky mohou s využitím prediktivních analýz snížit některé druhy kriminality až o 50 %.

V rámci programu „Bezpečnostní výzkum pro potřeby státu v letech 2010 až 2015“ realizovala společnost Intergraph CS, s r.o. od července 2014 do prosince 2015 pro **MV** a **PČR** projekt výzkumu, vývoje a inovací s názvem **„Geoinformatika jako nástroj pro podporu integrované činnosti bezpečnostních a záchranných složek státu“** (GISBS). Na podkladě **map kriminality** (tedy moderního způsobu zobrazování a analýzy trestné a přestupkové činnosti v prostoru) byl zaveden nový způsob cílení hlídkové činnosti, k posílení kapacit jsou utvářeny společné hlídky Policie ČR a městské policie a koordinována jejich činnost. Zásadním bodem úspěchu je nastavení lepší komunikace s občany za pomoci webových stránek www.bezpecnykolin.cz. **Od začátku využívání tzv. map kriminality klesla kriminalita v Kolíně o 60 %** (z 1 304 trestných činů v roce 2013 na 432 trestných činů v roce 2015).

Policie ČR také realizovala v roce 2015 rozsáhlou sociologickou studii a analýzu veřejného mínění, ve kterém shromáždila názory více než 5000 romských obyvatel sociálně vyloučených lokalit na práci PČR. Výsledky budou sloužit k nastavení parametrů výkonu služby v těchto lokalitách.

MZ viz plnění opatření 3.6f o „Programu švýcarsko-české spolupráce“. MZ dále:

- zapojuje se do mezinárodních aktivit (např. účast ve Společných akcích Evropské komise);
- iniciuje národní aktivity (např. pravidelně podporovaná Bienální smlouva o spolupráci se Světovou zdravotnickou organizací);
- spolupracuje s odborníky např. formou jejich účasti v poradních orgánech zřízených MZ k určitým tématům;
- každoročně vypisuje dotační tituly, z nichž mnohé jsou vázány na strategické dokumenty na národní úrovni, jejichž priority se pravidelně aktualizují.

3 Závěry vyplývající z vyhodnocení indikátorů sociálního začleňování

V rámci jednotlivých kapitol této Zprávy je uvedeno podrobné vyhodnocení dle metodiky „Indikátory strategie potlačování chudoby a sociálního vyloučení v České republice“ (VÚPSV). V této kapitole naleznete stručné **celkové zhodnocení soustavy indikátorů sociálního začleňování**.

Dle výše uvedené metodiky jsou data sledována ve srovnání s lety předchozími. Stejně jako v dlouhodobém vývoji od roku 2010 se ukázal v některých ohledech pokračující **spíše příznivý trend v oblasti sociálního začleňování**. Na druhé straně jsou zachyceny určité problémy (viz níže a též jednotlivé kapitoly této Zprávy).

Složený indikátor sociálního vyloučení v roce 2014 se oproti roku 2013 jen mírně navýšil a svou hodnotou naplňuje národní cíl v oblasti boje s chudobou a sociálním vyloučením⁴² (je o 0.5 procentního bodu nižší oproti výchozímu roku 2008). A to i přesto že v roce 2014, za který je dostupná převážná část indikátorů, ještě zcela neodezněly dopady krize patrné v postupně se zotavujícím trhu práce, a také přes řadu úsporných opatření v oblasti veřejných výdajů s dopadem na sociální systém, která byla provedena od roku 2010 do roku 2014. Jen k mírnému navýšení v uvedeném indikátoru došlo i přes růst životních nákladů, který se projevil zejména v oblasti bydlení a růstu počtu lidí závislých na podpoře ve formě dávek hmotné nouze. **Míra rizika chudoby je v ČR nejnižší v Evropě – avšak proti roku 2013 navýšila na 9.7 %** a podobně se zvýšil i podíl osob, které žijí v domácnostech s velmi nízkou pracovní intenzitou. **Vyšší nárůst rizika chudoby se projevil v případě dětí, neúplných rodin s dětmi, rodin se třemi a více dětmi, nezaměstnaných**. Poklesla naproti tomu míra rizika déle trvající chudoby. Podobně jako míra rizika chudoby se **navýšila i intenzita chudoby** (propad příjmů proti hranici chudoby) a **poklesla efektivnost sociálních transferů**, zejména v případě dětí, neúplných domácností s dětmi a domácností se třemi a více dětmi. Narostla i hodnota národního indikátoru materiální deprivace, nárůst je opět výraznější v případě výše zmíněných kategorií populace.

Příznivé jsou naopak indikátory vývoje míry zaměstnanosti, včetně zaměstnanosti žen a starších osob, míry nezaměstnanosti a také nezaměstnanosti dlouhodobé. Přesto jsou zatím nenaplněny cíle ČR deklarované v NPR a Strategii Evropa 2020, tedy snížení míry nezaměstnanosti mladých lidí a lidí s nejméně základním vzděláním.

Deficit byl v předchozí zprávě konstatován zejména v oblasti aktivní politiky zaměstnanosti. V letech 2013 – 2015 došlo však k výraznému zlepšení, pokud jde o počty účastníků zapojených v opatřeních aktivní politiky zaměstnanosti. **Zatížení pracovníků úřadů práce v přímé práci s klienty je nadále značné**, přes mírné zlepšení od konce roku 2013.

Podíl mladých osob předčasně opouštějících vzdělávací systém je sice nízký, ale nesnižuje se, **nesnižuje se ani podíl žáků vzdělávaných podle rámcových vzdělávacích programů pro lehké mentální postižení**. U specifických skupin žáků se speciálními vzdělávacími potřebami se však již nyní (větší změny jsou připravovány) ukazuje **určité zlepšení, pokud jde o individuální vzdělávací plány, počty asistentů pedagoga, ale na druhé straně spíše relativně klesá počet poradenských pracovníků**. Přetrvávají **nedostatečné kapacity předškolní péče o děti, zejména ve věku do 3 let**, které implikují nízké možnosti zaměstnání rodičů pečujících o děti v předškolním věku, především žen.

⁴² Podrobněji viz kapitola 1; a dále viz příslušné kapitoly této Zprávy.

Za potřebami nadále zaostává vývoj v oblasti služeb péče o staré lidi, především pokud jde o profesionální péči poskytovanou v domácím prostředí. **Kapacity ambulantních sociálních služeb a terénních sociálních služeb v porovnání s roky předchozími v roce 2014 mírně zlepšily. Obecně jsou nízké kapacity sociální práce, jež negativně ovlivňují řadu oblastí** – například individuální práci v oblasti zaměstnávání, inkluzivní vzdělávání, prevenci bezdomovectví, terénní práci v sociálně vyloučených lokalitách a další.

Lze konstatovat, podobně jako ve zprávě za rok 2013, že tyto deficity nemají z hlediska klíčových indikátorů sociálního vyloučení fatální následky. Přesto upozorňují na řadu problémů. V oblasti zaměstnání je nadále **nepřiměřeně vysoká míra nezaměstnanosti osob do 25 let, osob s nejvýše základním vzděláním.** Přes jisté zlepšení **se projevuje nadále vysoký dopad mateřství a péče o děti do 6 let na zaměstnanost žen,** nízké jsou míry pracovní intenzity v neúplných domácnostech a v domácnostech jednotlivců. **Podíl osob ve věku 15-29 let, které nejsou ani v zaměstnání, ani ve vzdělávání** (tento údaj není v metodice zatím zahrnut, ale stojí za pozornost), je na úrovni 12,1% (jako v roce 2011), pod evropským průměrem 15,4%, u chlapců výrazně pod průměrem, tj. 7% proti 13,6% v EU-28, avšak **u dívek nad průměrem,** tj. 17,4% proti 14,2% v EU-28 v roce 2014.

Značný je rozsah a intenzita sociálního vyloučení v oblasti bydlení. Obecně je problémem **přelidněnost bytů** (trpí jí až třetina domácností se závislými dětmi). Čtvrtina až třetina domácností jednotlivců či neúplných domácností s dětmi má **náklady na bydlení vyšší než 40% jejich příjmu.** V neposlední řadě, **během let 2010-13 výrazně narostl počet osob v hmotné nouzi bydlících ve formě bydlení „jiná“ (jde především o ubytovny),** i když se v roce 2014 jejich podíl snížil. Naproti tomu se spíše **zhoršují indikace poměrů neuspokojených žadatelů o krizové formy bydlení,** jako jsou noclehárny a azylové domy, a jejich deficit narůstá v konfrontaci s potřebou. To vše se stává faktorem, jenž ovlivňuje nepříznivě další oblasti sociálního vyloučení. Reálně slabá je zatím politika v oblasti podpory bydlení skupin, pro které je bydlení hůře cenově dostupné, či rozsah krizových intervencí ve vztahu k bezdomovectví, který s ohledem na narůstající potřeby spíše poklesl: situace podtrhuje **potřebu sociálního bydlení a prevence bezdomovectví.**

Dlouhodobě dochází ke **koncentraci rizik nezaměstnanosti, chudoby a sociálního vyloučení do určitých kategorií populace, která je doprovázena koncentrací prostorovou** (viz níže). Sociální vyloučení, materiální deprivace, chudoba a nezaměstnanost dopadají neúměrně silně (v porovnání s ostatní populací) na **nezaměstnané, na neúplné domácnosti s dětmi, na domácnosti s třemi a více dětmi, na domácnosti jednotlivců** (které velice tíží náklady na bydlení). Prostorově se jedná o koncentraci problémů v regionech **Severozápad a Moravskoslezsko, v Ústeckém, Karlovarském a Moravskoslezském kraji.**

Určitým **negativním trendem je prohlubování regionálních disparit.** V roce 2013 se do posledního kvintilu řadilo minimálně čtyřmi posuzovanými položkami z pěti deset okresů (Bruntál, Děčín, Sokolov, Chomutov, Jeseník, Karviná, Most, Ostrava-město, Přerov a Teplice), hodnota indikátoru byla tedy 13 %. Oproti předchozímu sledovanému období, což byl rok 2011, došlo ke zhoršení v tom smyslu, že se **o tři zvýšil počet okresů vykazujících zaostávání;** přibyly okresy Karviná, Ostrava-město, Přerov a Teplice a situace se zlepšila v okrese Ústí nad Labem, který ve sledovaném roce zaostával ve třech oblastech. Dalším negativním signálem je **zvyšování intenzity zaostávání** v okresech Bruntál, Děčín a Sokolov, které nejenže se do seznamu deprivovaných okresů řadí dlouhodobě, ale vykazují také deprivaci ve všech sledovaných oblastech.

Ještě významnějším negativním trendem je nárůst počtu sociálně vyloučených lokalit a zvyšování počtu osob žijících v těchto silně deprivovaných lokalitách. Od posledního šetření (2008) jejich počet narostl z 310 na 606, přičemž rostl zejména počet menších lokalit, ale současně také **vzrostl počet jejich obyvatel**: byl odhadován v roce 2006 na 60 - 80 tisíc, zatímco **v roce 2015 již asi na 115 tisíc**, převážně Romů.

Ukazatele, jež bylo možné vyhodnotit, naznačují, že **nejvyšší počet obyvatel sociálně vyloučených lokalit vykazuje zejména kraj Ústecký (téměř 40 tis.)**, ve kterém se zároveň nachází největší počet SVL (89), kraj Moravskoslezský (mezi 19 a 23 tis.) se 72 lokalitami a kraj Jihomoravský (mezi 8 a 10 tis.) s 28 lokalitami. V **podílu nezaměstnaných v sociálně vyloučených lokalitách** nejsou mezi jednotlivými kraji výraznější rozdíly, celorepublikový průměr je odhadován na **80 až 90 %**. Tento indikátor snad nejvýstižněji charakterizuje míru sociálního vyloučení v těchto lokalitách.

Naproti tomu dosažitelné **indikátory zachycující úsilí zaměřené k sociálnímu začleňování obyvatel SVL naznačují značné rezervy či nedostatky**. **Terénní sociální služby poskytované obcí sociálně vyloučeným jsou přítomny pouze ve 30 % obcí, na jejichž území se nachází SVL**. Odhad podílu sociálně znevýhodněných žáků v základní škole kolísá v průměru mezi 15 a 35%. Vyšší je v Moravskoslezském kraji, kde se uvádí až 50%, Ústeckém a Libereckém kraji (45%) a Královéhradeckém, Olomouckém a Zlínském kraji (40%). Služba asistenta pedagoga je zastoupena v poměrně nízkém procentu obcí se sociálně vyloučenými lokalitami (31%), více je tato služba zastoupena v hlavním městě Praze (71%) a v Pardubickém (45%), Olomouckém (41%) a Jihomoravském (38%) kraji.

Obecné indikátory sociální soudržnosti jsou mírně pod průměrem zemí EU. V roce 2014 byl zachycen pozitivní trend zlepšení důvěry v lidi, stejně tak v státní a politické instituce. **Přetrvává však spíše vysoká hodnota indikátoru sociální distance vůči určitým skupinám populace**.

Příloha 1: Seznam zkratk

APK	asistent prevence kriminality
ASZ	Úřad vlády, Sekce pro lidská práva, Odbor sociálního začleňování - Agentura pro sociální začleňování
ČOI	Česká obchodní inspekce
ESF	Evropský sociální fond
EVVO	environmentálního vzdělávání, výchova a osvěta
GŘ ÚP ČR	Generální ředitelství Úřadu práce České republiky
HN	hmotná nouze
IAP	individuální akční plán
IOP	Integrovaný operační program 2007 – 2013
IP	individuální projekt
IPOD	individuální plán ochrany dítěte
IROP	Integrovaný regionální operační program 2014 – 2020
Koncepce sociálního bydlení	Koncepce sociálního bydlení České republiky 2015 – 2025
KSZ	Komise pro sociální začleňování
MAS	místní akční skupina
MD	Ministerstvo dopravy
MK	Ministerstvo kultury
MLP	ministr pro lidská práva, rovné příležitosti a legislativu
MMR	Ministerstvo pro místní rozvoj
MPO	Ministerstvo průmyslu a obchodu
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
MSp	Ministerstvo spravedlnosti
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
MV	Ministerstvo vnitra
MZ	Ministerstvo zdravotnictví
MZe	Ministerstvo zemědělství
MZV	Ministerstvo zahraničních věcí
NLZ	nelegální zaměstnávání
NRP	náhradní rodinná péče
NÚLK	Národní ústav lidové kultury

NÚV	Národní ústav pro vzdělávání
OP LZZ	Operační program Lidské zdroje a zaměstnanost 2007 – 2013
OP PIK	Operační program Podnikání a inovace pro konkurenceschopnost 2014 – 2020
OP VK	Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost 2007 – 2013
OP VVV	Operační program Věda, výzkum, vzdělávání 2014 – 2020
OPZ	Operační program Zaměstnanost 2014 – 2020
OSPOD	orgán sociálně-právní ochrany dětí
OÚ ORP	obecní úřad obce s rozšířenou působností
RSK	rodinné skupinové konference
RVP	rámcový vzdělávací program
RVP ZV	rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání
SPOD	sociálně-právní ochrana dětí
SVL	sociálně vyloučená lokalita
ÚV	Úřad vlády ČR
ÚP ČR	Úřad práce České republiky
VÚPSV	Výzkumný ústav práce a sociálních věcí

Příloha 2: Tabulka Podíl osob ohrožených chudobou nebo sociálním vyloučením (v %)

	2010	2011	2012	2013	2014 ⁴³
Celkem	14,4	15,3	15,4	14,6	14,8
- muži	12,7	13,7	13,7	13,1	13,3
- ženy	16,0	16,9	16,9	16,1	16,3
- osoby do 18 let	18,9	20,0	18,9	16,4	19,5
- 18 až 24letí	16,1	18,3	18,9	18,5	16,3
- 25 až 54 letí	13,1	14,1	14,3	14,1	14,1
- 55 – 64 letí	16	16,3	17,1	16,9	15,5
- osoby ve věku 65 a více let	10,1	10,7	10,8	10,4	10,7
- pracující	6,7	7,3	7,6	7,4	6,6
- nezaměstnaní	53,5	56,8	59,6	59,3	59,0
- důchodci	12,3	12,5	12,8	12,3	11,7
- ostatní neaktivní	24,4	26,3	27,1	26,2	26,8
Typy domácností					
- jednotlivec, mladší 65 let	27,6	29,8	27,6	26,3	25,9
- jednotlivec, 65 let a více	23,2	24,2	22,1	20,1	20,0
- dvojice dospělých, oba mladší 65 let	14,5	15,1	14,5	15,5	13,6
- dvojice dospělých, alespoň jeden 65 let a více	6,9	7,5	7,4	7,6	8,3
- dvojice dospělých s 1 dítětem	11,2	10,5	10,7	12,8	12,0
dvojice dospělých se 2 dětmi	11,8	11,8	11,6	9,5	10,6
dvojice dospělých se 3 a více dětmi	26,3	25,1	25,9	20,4	29,7
jeden dospělý s dítětem/děťmi	47,7	50,0	43,5	35,1	48,1
domácnosti 3 a více dospělých	8,5	8,6	11,8	10,7	7,7
domácnosti 3 a více dospělých s dětmi	9,5	16,0	15,7	17,5	12,8
Regiony					
Praha	7,1	9,1	12,5	10,2	10,2
Střední Čechy	12,4	9,6	12,3	9,9	9,8
Jihozápad	13,6	14,6	12,4	11,5	12,5
Severozápad	21,3	24,6	23,7	25,8	21,2
Severovýchod	11,4	13,8	13,2	13,8	14,0
Jihovýchod	15,0	14,2	13,7	11,1	12,8
Střední Morava	16,3	16,4	16,0	14,7	17,0
Moravskoslezsko	18,9	22,0	20,9	22,9	22,5

Pramen: Eurostat, on-line databáze

⁴³ Data za rok 2015 budou k dispozici v polovině roku 2016 (Český statistický úřad).

Příloha 3: Tabulka plnění opatření „Strategie sociálního začleňování 2014 – 2020“

Cíl: Nastavení a rozvoj sociální práce			
opatření	termín	gestor	plnění
2.a Zajistit a podporovat vzájemnou spolupráci aktérů veřejné správy a ostatních subjektů při výkonu sociální práce	průběžně	MPSV ve spolupráci s MV, kraji a obcemi	plněno
2.b Zabezpečit odpovídající metodickou a finanční podporu sociální práce	od 2014	MPSV	plněno
2.d Předložit legislativní úpravu profese a celoživotního vzdělávání sociálních pracovníků – profesní zákon, za účelem zajištění garantované odbornosti a kvality výkonu sociální práce	do konce 2016	MPSV	plněno
2.f Podpora sociální práce na obcích, sladování metod sociální práce a spolupráce s ÚP ČR, NNO a sociálních služeb	průběžně	MPSV	plněno
2.g Podpora péče poskytované v co největší míře v přirozeném prostředí klienta (komunitní péče)	průběžně	MPSV	plněno
2.h Podporovat alternativní přístupy v sociální práci	průběžně	MPSV	plněno
2.ch Zvyšování prestiže sociální práce prostřednictvím osvěty a informování	průběžně	MPSV	plněno
Cíl(z hlediska sociálního začleňování): Vytvářet podmínky pro vstup a udržení se na trhu práce pro osoby sociálně vyloučené nebo sociálním vyloučením ohrožené			
opatření	termín	gestor	plnění
3.1.a Zabezpečit odpovídající poradenské, motivační a podpůrné služby pro vstup a udržení se na trhu práce včetně tvorby individuálních akčních plánů (programy personální, technické, metodické a motivační podpory), i prostřednictvím zapojení nestátních neziskových organizací do poskytování komplexních poradenských služeb	průběžně	MPSV, ÚP ČR	plněno
3.1.b Zajistit dostatečnou personální kapacitu Úřadu práce ČR na poli zaměstnanosti, jak při zprostředkování zaměstnání, tak při poradenských aktivitách	do konce 2015	GŘ ÚP ČR	částečně
3.1.c Posílit přímou komunikaci a spolupráci Úřadu práce ČR se zaměstnavateli na bázi sociální odpovědnosti firem (CSR) při praktickém využití nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti (efekt nástroje se rapidně zvyšuje při adresné pomoci uchazeči ve spolupráci s potenciálním zaměstnavatelem)	do konce 2015	MPSV	plněno
3.1.d Zajistit podporu odpovídajících služeb pracovní rehabilitace, podpora programům sociální rehabilitace	do konce 2015	MPSV, ÚP ČR	plněno
3.1.e Zajištění koordinačních aktivit podporujících vstup a udržení se na trh práce na místní úrovni, zaměstnavatel – ÚP – NNO, personální posílení asistentů, služeb zaměstnanosti – nastavení metodik procesu koordinace a vzájemné spolupráce	průběžně	MPSV, ÚP ČR	částečně
3.1.g Zajistit programy motivace k přijetí zaměstnání prostřednictvím krátkodobých pracovních příležitostí, pečlivě prověřovat příjmovou a dluhovou situaci uchazečů, motivačně nastavit výši mzdy a délku podpory dotovaných pracovních míst	do konce 2015	MPSV, ÚP ČR	plněno
3.1.j Podporovat vytváření lokálních sítí zaměstnanosti (viz Evropská strategie zaměstnanosti: http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=104&langId=cs) se zapojením všech relevantních aktérů, tj. zaměstnavatelů, územní veřejné správy a neziskového sektoru	průběžně	MPSV, ÚP ČR	plněno
3.1.k Šířeji prosazovat princip společensky odpovědného zadávání veřejných zakázek/motivovat podniky s účastí státu při vytváření pracovních míst pro znevýhodněné osoby na trhu práce (například České dráhy, Lesy ČR, správy povodí apod.), seznamovat veřejné zadavatele s metodikou společensky odpovědného zadávání veřejných zakázek	od 2014	Úřad vlády, Sekce pro lidská práva, Odbor sociálního začleňování - Agentura pro sociální začleňování (dále jen „ASZ“) ve spolupráci s MMR, MPSV a dalšími resorty	plněno
3.1.l Vzhledem k demografickým predikcím ohledně stárnutí populace dále rozvíjet koncept Age managementu na podporu zaměstnávání starších osob	průběžně	MPSV	plněno
3.1.m Podporovat rozvoj sociálního podnikání formou osvěty, poradenství, finanční podpory i after care (následné podpory), včetně zvážení nutnosti přijetí specifické právní úpravy sociálního podnikání	průběžně	MPSV, MPO, MŽP	plněno

3.2.o Podpora rozvoje sociálně aktivizačních služeb za účelem podpory osoby k přístupu a udržení na trhu práce	od 2014	MPSV	plněno
3.2.p Podpora rozvoje sociální práce ve službách zaměstnanosti (např. využití metody case managementu apod.)	od 2014	MPSV, ÚP ČR	plněno
3.2.q Podpora rozvoje sociálně terapeutických dílen vzájemně přístupných s integračním sociálním podnikáním a zaměstnáváním znevýhodněných, propojování činnosti sociálně terapeutických dílen s potřebami obce, města, regionu	od 2015	MPSV	plněno
Cíl: Zajistit dostatečně rozvinutý systém sociálních služeb pro potřeby osob sociálně vyloučených nebo sociálním vyloučením ohrožených reagující na jejich individuální potřeby v kontextu společenské zakázky			
opatření	termín	gestor	plnění
3.2.a Zajistit podporu rozvíjení dostupnosti, prostupnosti a komplexnosti systému sociálních služeb v rámci sítí sociálních služeb reagujících na potřeby regionu, podpora spolupráce poskytovatelů sociálních služeb za účelem sociálního začleňování na místní úrovni	do konce 2015	MPSV	plněno
3.2.b Zajistit podporu dostupnosti, kvality a spolupráce začleňujících služeb v sociálně vyloučených lokalitách	do konce 2015	MPSV	plněno
3.2.c Zajistit podporu spolupráce vzdělavatelů a poskytovatelů sociálních služeb za účelem zefektivnění sociálního začleňování na místní úrovni	do konce 2015	MPSV	splněno
3.2.d Podporovat vznik nástrojů pro zjišťování sociálních jevů v sociálně vyloučených lokalitách a potřeb osob sociálně vyloučených nebo ohrožené sociálním vyloučením	do konce 2015	MPSV	plněno
3.2.e Podporovat vznik modelů měření efektivity služeb sociální prevence, aktivizačních a začleňujících služeb, včetně služeb sociálního poradenství s důrazem na aktivity sociálního začleňování	do konce 2014	MPSV	splněno
3.2.f Optimalizovat systém financování sociálních služeb, který bude reflektovat demografický vývoj, nároky uživatelů a rostoucí náklady poskytovatelů	od 2014	MPSV	plněno
3.2.g Navrhnout začlenění komunitní sociální práce do činností sociálních služeb	do konce 2015	MPSV	plněno
3.2.h Navrhnout nové druhy sociálních služeb a jejich obsah, které by více reagovaly na potřeby osob sociálně vyloučených, či sociálním vyloučením ohrožených, a dále na jevy a potřeby vyskytující se ve společnosti	do konce 2015	MPSV	částečně
3.2.ch Navrhnout personální standard služeb sociální prevence, aktivizačních a začleňujících služeb, včetně služeb sociálního poradenství s důrazem na aktivity sociálního začleňování	do konce 2015	MPSV	plněno
3.2.i Zvyšování prestiže sociálních služeb a sociální práce prostřednictvím osvěty a informování	průběžně	MPSV	plněno
Cíl (z hlediska sociálního začleňování): Zajistit dostupné, provázané a kvalitní služby pro rodiny, děti a mládež. Posílení ekonomické stability rodin a jejich samostatnost s důrazem na svobodu volby rodinné strategie, zejména v oblasti sladování profesního, rodinného a osobního života.			
opatření	termín	gestor	plnění
3.3.b Zajištění systémových změn v oblasti náhradní rodinné péče	průběžně	MPSV	plněno
3.3.c Zajištění systémové podpory rodin při výchově dětí se specifickými potřebami	průběžně	MPSV	plněno
3.3.d Zajištění odpovídající a standardy garantované kvality širokého spektra služeb pro rodiny, děti a mládež	průběžně	MPSV	plněno
3.3.f Realizace opatření k podpoře flexibilních forem práce a dalších opatření v oblasti sladování profesního, rodinného a osobního života (motivovat zaměstnavatele k realizaci pro-rodinných opatření, včetně flexibilních forem práce)	průběžně	MPSV	částečně
3.3.g Rozvoj služeb péče o děti, jejich dostatečné kapacity a místní dostupnosti	průběžně	MPSV	plněno
3.3.h Rozvoj nízkoprahových služeb na podporu rodin ohrožených sociálním vyloučením, jako jsou kluby matek, mateřská centra, předškolní kluby nebo rodičovské skupiny založené na principu svépomoci	průběžně	MŠMT ve spolupráci s MPSV	plněno
3.3.ch Realizovat dotační podporu prarodinných organizací poskytujících služby pro rodiny, včetně rodin se specifickou potřebou	průběžně	MPSV	plněno
3.3.i Zajištění a podpora komunikace se všemi aktéry v oblasti rodinné politiky (rozvíjet spolupráci s územními samosprávnými celky při zajištění regionální rodinné politiky)	průběžně	MPSV	plněno
3.3.j Zajištění účinných mechanismů spolupráce všech aktérů v systému sociálně-právní ochrany dětí, podpora mechanismů průběžného a dlouhodobého vyhodnocování situace ohrožených rodin a dětí, tvorby individuálních plánů a jejich naplňování	průběžně, evaluace v roce 2016	MPSV	částečně
3.3.k Realizace programů a opatření v péči o děti v postavení obětí či pachatelů trestné činnosti	průběžně	MSP, spolupráce MV	plněno
3.3.l Průběžné vzdělávání a odborná podpora všech aktérů systému sociálně-právní ochrany dětí	průběžně	MPSV	plněno

3.3.m Realizace a rozvíjení osvěty v oblasti opatření v rodinné politice	průběžně, kampaň Právo na dětství 2014/2015	MPSV	plněno
3.3.n Podporovat zvyšování kvality činnosti OSPOD ve vztahu k ohroženým dětem nebo rodinám včetně dětí a rodin v sociálně vyloučených lokalitách nebo rodin ohrožených vyloučením z bydlení	průběžně	MPSV	plněno
Cíl (z hlediska sociálního začleňování): Zajistit rovný přístup ke vzdělání pro všechny.			
opatření	termín	gestor	plnění
3.4.a Zajistit podmínky (materiální, technické, finanční, personální) pro vzdělávání ve školách hlavního vzdělávacího proudu pro všechny děti, žáky a studenty	průběžně	MŠMT	plněno
3.4.b Zkvalitnění a rozvoj poradenského systému za účelem zajištění rovného přístupu ve vzdělávání (od předškolního po vysokoškolské, vč. prevence rizikového chování)	průběžně	MŠMT	plněno
3.4.c Zajištění podpory rovného přístupu ve vzdělávání prostřednictvím mimoškolních aktivit (podpora efektivního zájmového a neformálního vzdělávání)	průběžně	MŠMT	plněno
3.4.d Minimalizace rizik spojených s rizikovým chováním u dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami prostřednictvím podpory standardizovaných a certifikovaných služeb v oblasti primární prevence rizikového chování ve vzdělávání, ve spolupráci s rodinou a sociálními službami	průběžně	MŠMT	plněno
3.4.e Podpora rozvoje a tvorby místních strategií rozvoje výchovně vzdělávací soustavy a systematické sociálně pedagogické intervence v domácnostech ohrožených sociálním vyloučením	průběžně	MŠMT ve spolupráci s MPSV a ASZ	plněno
3.4.f Podpora poradenských, intervenčních a aktivizačních služeb v činnosti vzdělávacích institucí	průběžně	MŠMT ve spolupráci s MPSV	plněno
3.4.g Podpůrné služby k získání a dokončení vzdělání pro osoby ze sociálně znevýhodňujícího prostředí podporujících jednak samotné žáky a studenty ve studiu, tak jejich rodiče v podpoře svých studujících dětí	průběžně	MPSV ve spolupráci s MŠMT	plněno
3.4.h Propojení a spolupráce škol, rodin, sociálních služeb a orgánů sociálně právní ochrany dítěte	průběžně	MPSV ve spolupráci s MŠMT	plněno
Cíl: Zvýšení dostupnosti bydlení pro osoby ohrožené vyloučením z bydlení nebo po jeho ztrátě.			
opatření	termín	gestor	plnění
3.5.a Zajištění místní dostupnosti standardního nesegregovaného bydlení (v bytech) pro osoby ohrožené vyloučením z bydlení nebo po jeho ztrátě (prostřednictvím legislativního vymezení rolí státu a obcí a návazného zajištění financování pořízení, rekonstrukce a provozu sociálního bydlení). Mělo by jít jednak o zajištění využití stávajícího bytového fondu (prostřednictvím rekonstrukcí, možnosti výhodného odkupu obcemi či neziskovými organizacemi) a nástrojů zvyšujících dostupnost bydlení na volném trhu s byty znevýhodněným jednotlivcům a rodinám (např. prostřednictvím garancí nebo sociálních nájemních agentur), jednak o zajištění podpory výstavby standardních nájemních bytů zvláště tam, kde nejsou k dispozici nevyužité byty, kde však existuje potřeba takového bydlení.	průběžně	MMR ve spolupráci s MPSV	plněno
3.5.c Podpora programů prevence ztráty bydlení (prevence vyloučení z bydlení), jako je protidluhové poradenství, programy podporující sladování intervencí a nástrojů, personální zajištění apod.	průběžně	MPSV ve spolupráci s MSp	plněno
3.5.d Podpora koordinace aktivit na místní úrovni za účelem udržení nebo zprostředkování odpovídající formy sociálního bydlení pro osoby vyloučené z bydlení nebo po ztrátě bydlení	průběžně	MPSV ve spolupráci s MMR	plněno
3.5.e Legislativní úprava řešení přístupu osob (dle vládou schválené funkční definice ETHOS) k bydlení	do konce 2015	MPSV ve spolupráci s MMR, MSp	plněno
3.5.f V jednotlivých opatřeních zohledňovat princip odmítnutí prostorové segregace znevýhodněných obyvatel	průběžně	MMR, MPSV	plněno
3.5.g Rozvoj a podpora sociální práce jako nástroje zprostředkujícího přístup k adekvátnímu bydlení a jeho udržení	průběžně	MPSV	plněno
3.5.h Pilotní ověření modelu Housing First (bydlení v první řadě) v podmínkách ČR	od roku 2015	MPSV ve spolupráci s MMR, ASZ a dalšími relevantními resorty	plněno
Cíl: Zlepšit přístup osob sociálně vyloučených nebo sociálním vyloučením ohrožených ke zdravotní péči			
opatření	termín	gestor	plnění
3.6.a Podpora osvětových, preventivních a informačních programů na podporu zdravého životního stylu u osob sociálně vyloučených nebo sociálním vyloučením ohrožených	průběžně	MZ ve spolupráci s MPSV	plněno

3.6.b Provádět deinstitucionalizaci psychiatrické péče v souladu s principy schválené Strategie reformy psychiatrické péče	průběžně	MZ ve spolupráci s MPSV	plněno
3.6.c Zajišťovat osvětu a vzdělávání zdravotnických i nezdravotnických pracovníků v oblasti přístupu k osobám sociálně vyloučeným nebo sociálním vyloučením ohroženým a v dodržování právních předpisů upravujících přístup těchto osob ke zdravotním službám včetně zákazu diskriminace	průběžně	MZ ve spolupráci s MPSV	plněno
3.6.d Zvyšovat informovanost subjektů zapojených do práce s osobami sociálně vyloučenými nebo sociálním vyloučením ohroženými o možnosti využití programů MZ zaměřených na oblast prevence nemocí a podpory zdraví	průběžně	MZ	plněno
3.6.e Podpora terénní sociální práce (vyhledávání a práce s ohroženými v terénu) k zajištění poskytování informací, poradenství a usnadnění vyhledání potřebných a odpovídajících zdravotnických či sociálních služeb	průběžně	MPSV	plněno
3.6.f Podpora služeb na sociálně zdravotním pomezí s cílem zajistit dostupnost těchto služeb	průběžně	MPSV, MZ	plněno
Cíl: Zajistit adekvátní příjem a prevenci ztráty příjmu pro osoby sociálně vyloučené nebo sociálním vyloučením ohrožené			
opatření	termín	gestor	plnění
3.7.a Doprovození politiky fiskální konsolidace vhodnými prorůstovými opatřeními a posilováním zaměstnanosti, což umožní poskytování adekvátní podpory ohroženým skupinám, jejich zapojení na trhu práce, vytvoření dostatečných disponibilních zdrojů pro pasivní sociální ochranu	průběžně	MPSV, MPO, MF	plněno
3.7.b Zvyšovat informovanost o možnostech a mezích pomoci, kterou skýtají sociální dávkové systémy	průběžně	MPSV, ÚP ČR	plněno
3.7.c Zkvalitnit informace o vyplácených dávkách a jejich příjemcích tak, aby se mohly využít k včasné identifikaci koncentrace sociálních problémů a k formulaci návrhů opatření a hodnocení jejich dopadů	průběžně	MPSV, ÚP ČR	plněno
3.7.d Udržovat a kultivovat systém státní sociální podpory a v souladu se strategickými cíli v oblasti zaměstnanosti zvyšovat dostupnost zařízení služeb péče o děti	průběžně	MPSV	plněno
3.7.e Hledat možnosti, jak při poskytování dávek prohlubovat působení aktivizačních prvků a přispívat k začlenění na trhu práce	průběžně	MPSV, ÚP ČR	plněno
3.7.f Podpora účasti uchazečů a zájemců o zaměstnání v aktivitách zaměřených na zvýšení finanční gramotnosti	průběžně	ÚP ČR	plněno
3.7.g Podpora systému finančního vzdělávání – žáci základních a středních škol, pedagogové, odborníci, veřejnost	průběžně	MŠMT	plněno
3.7.j Důsledně se zaměřit na odhalování, prověřování a vyšetřování trestných činů v oblasti lichvy	průběžně	MV	plněno
3.7.k Rozvoj a podpora programů materiální pomoci pro osoby sociálně vyloučené nebo sociálním vyloučením ohrožené	průběžně	MPSV	plněno
3.7.l Podpora poradenských a právních aktivit za účelem řešení zadlužení včetně bezplatného právního poradenství na místní úrovni	průběžně	MPSV, MSp	plněno
3.7.m Podpora programů vzdělávání pro pracovníky pracujícími se sociálně vyloučenými a zadluženými osobami	průběžně	MPSV, ÚP ČR	plněno
Cíl: Podpora dalších začleňujících služeb (mimo sektor sociálních služeb): Integrovaný systém kvalitních a dostupných služeb pro osoby závislé nebo závislostí ohrožené postavený na stabilním systému financování; zajištění provázanosti těchto služeb s dalšími začleňujícími službami a institucemi; aplikace moderních metod sociální práce, zjišťování potřebnosti, zajištění kvality, administrace a managementu.			
opatření	termín	gestor	plnění
3.8.a Zajistit podporu organizačním změnám vedoucím k integrovanému systému služeb	průběžně	ÚV v přímé spolupráci s MPSV	plněno
3.8.b Zajistit podporu aplikace moderních metod financování, zjišťování potřebnosti a zajištění kvality, dostupnosti a provázanosti jako systémových opatření na všech úrovních	průběžně	ÚV v přímé spolupráci s MPSV	plněno
3.8.c Zajistit podporu aplikace moderních metod sociální práce s klienty např. case/care management, zavádění alternativních nebo inovativních metod sociální a terapeutické práce s klienty např. zaměřených na kompenzaci nedostatečných sociálních dovedností, self-management, udržení rodinných vazeb v průběhu léčby jedince	od 2014	MPSV	plněno
3.8.d Zajistit podporu zavádění metod sociální práce s touto cílovou skupinou do služeb, které nejsou primárně zaměřeny na problematiku závislosti, např. azylové domy	od 2015	MPSV	plněno
3.8.e Podpora síťování a zabezpečení spolupráce s návaznými službami a institucemi na místní úrovni	průběžně	MPSV ve spolupráci s ÚV a MV	plněno
3.8.f Zajišťovat podporu službám pro osoby závislé nebo závislostí ohrožené	průběžně	ÚV v přímé spolupráci s MPSV a MZ	plněno
3.8.g Zajistit podporu začleňujícím službám pro osoby po výkonu trestu	průběžně	MSp (PMS) ve spolupráci s MPSV, MV, MZ a ÚV	plněno
3.8.h Zajistit podporu službám prevence kriminality a rizikových jevů	průběžně	MV	plněno

Cíl: Rovný přístup osob sociálně vyloučených nebo sociálním vyloučením ohrožených ke společenským zdrojům.			
opatření	termín	gestor	plnění
4.1.a Uplatňování zásady rovného přístupu ke všem zdrojům, právům, zboží a službám ve všech politikách týkajících se osob sociálně vyloučených nebo sociálním vyloučením ohrožených (rozlišování zavinění a nezavinění, příp. míry zavinění pro účely poskytnutí podpory je třeba odmítat jako protiprávní)	průběžně	ÚV a všechny resorty při navrhování opatření ve výše uvedených politikách	plněno
Cíl: Aktivní přístup lokálních aktérů k prevenci a řešení problematiky sociálního vyloučení			
opatření	termín	gestor	plnění
4.2.a Zajistit odpovídající podporu regionům k vytváření sociálně začleňujících politik – metodickou, personální, finanční. Opatření v oblasti podpory sociálního začleňování je třeba zaměřovat na území ČR, která jsou významně ohrožena zvýšenou nezaměstnaností, nedostatkem sociálních služeb, vysokou koncentrací skupin ohrožených chudobou a dalšími jevy konstituujícími prostředí sociálního vyloučení, a tam, kde je potřeba dále rozvíjet již existující infrastrukturu sociálních služeb za účelem zvyšování konkurenceschopnosti a sociálního statutu jejího obyvatelstva	průběžně	MPSV, MMR, MŽP, MPO, MV	plněno
4.2.b Podporovat spolupráci sociálních pracovníků sociálních služeb, služeb pro rodiny, mládež a děti, sociálních pracovníků obcí, sociálně právní ochrany dětí, Úřadu práce ČR, Probační a mediační služby ČR, výchovně vzdělávacích a dalších institucí za účelem prevence i komplexního řešení nepříznivé sociální situace osob	průběžně	MPSV, ÚP ČR, MZ, MV, MŠMT, MŽP, obce, ve spolupráci s MMR	plněno
4.2.c Podpora specifickým programům a projektům řešící eskalaci sociálního napětí na místní úrovni	průběžně	MPSV, ASZ, MV, MMR, MPO, MSp a další resorty	plněno
Cíl: Snižování sociálního napětí			
opatření	termín	gestor	plnění
4.3.a Podpora spoluúčasti občanů na řízení věcí veřejných včetně zapojování osob sociálně vyloučených nebo sociálním vyloučením ohrožených	průběžně	MPSV – metodiky a šíření dobré praxe	plněno
4.3.b Zapojování občanského a soukromého sektoru do tvorby a implementace opatření na podporu sociální soudržnosti, včetně posilování společenské odpovědnosti zaměstnavatelů nebo rozvoje sociální ekonomiky	průběžně	MPSV	plněno
4.3.c V rámci probíhající důchodové reformy zohledňovat udržení mezigenerační spravedlnosti	průběžně	MPSV	plněno
4.3.d Rozvoj potenciálu a rolí starších lidí v rodině, ekonomice a celé společnosti	průběžně	MPSV	plněno
Cíl: Využívání evidence based přístupu při tvorbě politik a posilování informovanosti o problematice sociálního vyloučení			
opatření	termín	gestor	plnění
4.4.a Zvyšování analytické kapacity ve státní správě a samosprávě, ale i v neziskovém sektoru, zavedení stálé spolupráce státní správy a samosprávy s akademickou a výzkumnou sférou, realistické informování a posilování informovanosti o problematice sociálního vyloučení ve státní správě a samosprávě prostřednictvím vzdělávání pracovníků veřejné správy	průběžně	všechny resorty	plněno
4.4.b Zavedení systematického posuzování potenciálních dopadů nově přijímaných opatření na osoby ohrožené sociálním vyloučením včetně identifikace rizik a přijetí odpovídajících opatření	průběžně	všechny resorty	plněno
4.4.c Pravidelné sledování a vyhodnocování vazeb mezi přijímanými strategickými dokumenty v oblastech souvisejícími se sociálním začleňováním	průběžně	všechny resorty	plněno
4.4.d Podpora zavádění monitoringu a evaluace efektivity opatření	průběžně	všechny resorty	plněno
4.4.e Podpora využívání výzkumných závěrů a zkušeností ze zahraničí, podpora výzkumných činností dlouhodobého charakteru, včetně predikce trendů budoucnosti, podpora výzkumných záměrů sledujících regionální dimenzi sociálního vyloučení	průběžně	všechny resorty	plněno